

**PROJEKT ZAŁOŻEŃ PROJEKTU
USTAWY
O ŚRODKACH PRZYMUSU
BEZPOŚREDNIEGO
I BRONI PALNEJ**

SPIS TREŚCI:

1. Aktualny stan stosunków społecznych w zakresie użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.....	str. 3
2. Aktualny stan prawny w zakresie użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.....	str. 4
2.1. Środki przymusu bezpośredniego.....	str. 5
2.2. Broń palna.....	str. 59
2.3. Najistotniejsze różnice pomiędzy obowiązującym a proponowanym stanem prawnym.....	str. 92
3. Potrzeba i cel uchwalenia ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.....	str. 95
4. Alternatywne środki osiągnięcia celów ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.....	str.105
5. Podmioty, na które będzie oddziaływać ustawa.....	str. 105
6. Skutki finansowe projektowanej ustawy oraz źródła ich pokrycia.....	str. 106
7. Podmiotowy i przedmiotowy zakres ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.....	str. 106
8. Kwestie związane z przepisami merytorycznymi.....	str. 109
8.1. Słownik wyrażeń użytych w projekcie założeń projektu ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.....	str. 109
8.2. Ogólne zasady użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego.....	str. 111
8.3. Przypadki użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego.....	str. 112
8.4. Katalog środków przymusu bezpośredniego.....	str. 114
8.5. Szczegółowe warunki i sposób użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego.....	str. 119
8.6. Użycie środków przymusu bezpośredniego przez pododdziały zwarte.....	str. 127
8.7. Sposób postępowania po użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego....	str. 128
8.8. Przypadki użycia lub wykorzystania broni palnej przez uprawnionych.....	str. 130
8.9. Zasady użycia lub wykorzystania broni palnej przez uprawnionych.....	str. 133
8.10. Sposób postępowania przed użyciem broni palnej.....	str. 137
8.11. Sposób postępowanie po użyciu lub wykorzystaniu broni palnej.....	str. 141
8.12. Użycie broni palnej przez pododdział zwarty.....	str. 143
8.13. Dokumentowanie użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.....	str. 144
8.14. Zakres uprawnień do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez poszczególnych uprawnionych.....	str. 149
9. Zmiany w przepisach obowiązujących.....	str. 176
10. Przewidywany termin wejścia w życie.....	str. 189
11. Ocena skutków regulacji.....	str. 191

1. AKTUALNY STAN STOSUNKÓW SPOŁECZNYCH W ZAKRESIE UŻYCIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO I BRONI PALNEJ.

Stosowanie środków przymusu bezpośredniego oraz użycie broni palnej przez uprawnionych odgrywa bardzo istotną rolę w życiu społecznym. Z jednej strony społeczeństwo oczekuje ochrony i obrony od organów i instytucji systemu bezpieczeństwa i porządku publicznego, z drugiej zaś obawia się nadmiernych uprawnień tych instytucji.

Konstytucja RP, oparta na współczesnych standardach dojrzałej demokracji europejskiej, traktuje wolność jednostki jako fundamentalną wartość społeczeństwa demokratycznego, przysługującą jednostce z natury, niepodważalną i niezbywalną, będącą źródłem rozwoju jej osobowości oraz źródłem pomyślności osobistej i rozwoju społecznego. Prototyp tak pojmowanej idei wolności jednostki odnaleźć można w Deklaracji praw człowieka i obywatela z 26 sierpnia 1789 r. Deklaracja (stanowiąca preambułę do francuskiej Konstytucji z 3 września 1791 r.) głosiła w art. 1, że „ludzie rodzą się i pozostają wolni i równi w swych prawach”. W art. 4, ukazując istotę wolności i zasadę domniemania wolności jednostki w społeczeństwie, w Deklaracji podkreślono zarazem, że ograniczenie wolności jednostki może nastąpić wyłącznie na drodze ustawy, która zgodnie z art. 6 Deklaracji „jest wyrazem woli powszechnej”.

Współczesne standardy, wyznaczające status jednostki w społeczeństwie demokratycznym, określające katalog podstawowych praw i wolności jednostki oraz zasady ich ustawowego ograniczania, zawarte są w szczególności w takich aktach prawnomiędzynarodowych jak: Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.) oraz Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych, otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167). Powyższe akty prawnomiędzynarodowe inspirowane były przez uchwaloną 10 grudnia 1948 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych, Powszechną deklarację praw człowieka, podkreślającą ideę przyrodzonej godności człowieka oraz równych i niezbywalnych praw jednostki – jako podstawy wolności, sprawiedliwości i pokoju światowego. Wspomniane wyżej akty czerpią z tej samej, prawnonaturalnej koncepcji praw człowieka, opartej na idei niepowtarzalnej natury ludzkiej, której centrum stanowi wolność człowieka, wywodzona z jego przyrodzonej godności.

Wspomniane wyżej akty prawnomiędzynarodowe zostały włączone do porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, w formie ratyfikowanych umów międzynarodowych. Akty te, pogłębiając ideę wolności człowieka w różnych aspektach tej wolności, związanych zwłaszcza z różnymi sferami aktywności człowieka, określiły standardowy katalog wolności i praw podstawowych jednostki. W katalogu tym, uznanym wspólnie za konieczną i fundamentalną część modelu dojrzałego państwa demokratycznego, naczelną rolę zajmuje, przysługujące „każdemu” „prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego”, określone w art. 5 ust. 1 konwencji oraz w art. 9 paktu. Art. 5 ust. 1 konwencji stanowi również, że nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem wypadków określonych w tym przepisie konwencji.

W Konstytucji RP, ochronie wolności osobistej poświęcony jest w szczególności art. 41, zamieszczony w rozdziale II Konstytucji, w podrozdziale zatytułowanym: „Wolności i prawa osobiste”, który stanowi: *„Każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności*

może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie”.

W świetle art. 41 ust. 1 Konstytucji, nietykalność osobista pozostaje w ścisłym związku z wolnością osobistą. Określa się ją jako „zagwarantowaną możliwość utrzymywania przez jednostkę swej tożsamości i integralności tak fizycznej, jak i psychicznej oraz zakaz jakiegokolwiek, bezpośredniej i pośredniej ingerencji z zewnątrz, naruszającej tę integralność”.

Istota nietykalności osobistej wiąże się nie tylko, z nietykalnością cielesną, ale polega na nienaruszalności integralności cielesnej i duchowej człowieka, którego tożsamość określa nie tylko ciało, ale również wnętrza psychiczne. Szczególna wartość, jaką jest nietykalność osobista człowieka, jako osoby ludzkiej wiąże się dlatego w sposób szczególnie silny z godnością człowieka, o której mowa w art. 30 Konstytucji, że jest „przyrodzona”, „niezbywalna” oraz że „stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela”.

Ścisły związek między poszanowaniem wolności osobistej i respektowaniem nietykalności osobistej na gruncie Konstytucji oznacza, że ograniczenie wolności osobistej podlega szczególnej ochronie konstytucyjnej. Ograniczenie wolności osobistej wymaga bowiem nie tylko spełnienia wymogów wynikających z art. 31 ust. 3 Konstytucji (*ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw*), ale wymaga ponadto respektowania nietykalności osobistej. Wolność osobista może podlegać ograniczeniom wyłącznie w ustawie, a przesłanki ustawowego ograniczania tej wolności, określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji odnoszą się również do ograniczenia wolności osobistej. Przepis art. 41 ust. 1 Konstytucji „dodaje” jednak do ustawowych przesłanek dopuszczających ograniczenie wolności osobistej, określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji, jeszcze jeden wymóg: pełne poszanowanie nietykalności osobistej.

Z ograniczeniem praw i wolności obywatelskich immanentnie związane jest stosowanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Środek przymusu bezpośredniego jako odrębna kategoria powstał w drodze ewolucji działań aparatu policyjnego, który musiał posiadać narzędzia do wymuszania posłuszeństwa własnych obywateli w warunkach pokojowych. Używanie broni palnej nie zawsze było zasadne i wywoływało opór moralny społeczeństwa. Zjawisko to potęgowało się wraz z rozwojem cywilizacyjnym i postrzeganiem życia i zdrowia ludzkiego jako najwyższej wartości, jak również koniecznością zapewnienia w demokratycznym państwie jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób.

Na skutek sygnalizowanych w mediach niepokojących informacji na temat praktyki używania środków przymusu bezpośredniego, jak również wniosków obywateli zawierających zastrzeżenia w tym zakresie - zagadnienie użycia środków przymusu bezpośredniego pozostaje w dużym zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich.

2. AKTUALNY STAN PRAWNY W ZAKRESIE UŻYCIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO I BRONI PALNEJ.

2.1. ŚRODKI PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO.

W aktualnym stanie prawnym, kwestie dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego uregulowane są w:

1) art. 16 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. *o Policji* (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. *w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego* (Dz. U. Nr 70, poz. 410, z późn. zm.);

2) art. 23 ustawy z dnia 12 października 1990 r. *o Straży Granicznej* (Dz. U. z 2011 r. Nr 116, poz. 675, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17 lutego 1998 r. *w sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej* (Dz. U. Nr 27, poz. 153, z późn. zm.);

3) art. 14 i 128 ustawy z dnia 16 marca 2001 r. *o Biurze Ochrony Rządu* (Dz. U. z 2004 r. Nr 163, poz. 1712, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2002 r. *w sprawie przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu środków przymusu bezpośredniego* (Dz. U. Nr 17, poz. 154);

4) art. 14 – art. 14h ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o strażach gminnych* (Dz. U. Nr 123, poz. 779, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2009 r. *w sprawie sposobu dokumentowania faktu użycia środków przymusu bezpośredniego przez strażników gminnych (miejskich)* (Dz. U. Nr 220, poz. 1719);

5) art. 36 – art. 38 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. *o ochronie osób i mienia* (Dz. U. z 2005r, Nr 145, poz. 1221, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 1998 r. *w sprawie szczegółowych warunków i sposobów użycia przez pracowników ochrony środków przymusu bezpośredniego* (Dz. U. Nr 89, poz. 563);

6) art. 17 i art. 51 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. *o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych* (Dz. U. Nr 123, poz. 1353, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. *w sprawie warunków i sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej* (Dz. U. Nr 157, poz. 1837, z późn. zm.) i rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. *w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej przez żołnierzy wojskowych organów porządkowych* (Dz. U. Nr 157, poz. 1838);

7) art. 19 i art. 21 ustawy z dnia z dnia 9 kwietnia 2010 r. *o Służbie Więziennej* (Dz. U. Nr, 79, poz. 523) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2010 r. *w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej* (Dz. U. Nr 147, poz. 903);

8) art. 25 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. *o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu* (Dz. U. z 2010 r. Nr 74, poz. 676, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 marca 2003 r. *w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego* (Dz. U. Nr 70, poz. 638);

9) art. 15 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. *o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym* (Dz. U. Nr 104, poz. 708, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. *w sprawie środków*

przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. U. Nr 214, poz. 1575, z późn. zm.);

10) rozdziale 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. *o Służbie Celnej* (Dz. U. Nr 168, poz. 1323, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 marca 2010 r. *w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy celnych* (Dz. U. Nr 45, poz. 258);

11) art. 11d-11e ustawy z dnia 28 września 1991 r. *o kontroli skarbowej* (Dz. U. z 2011 r. Nr 41, poz. 214, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2010 r. *w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez inspektorów i pracowników kontroli skarbowej* (Dz. U. Dz. Nr 244, poz. 1624);

12) art. 55-61 ustawy z dnia 6 września 2001 r. *o transporcie drogowym* (Dz. U. z 2007 r. Nr 125, poz. 874, z późn. zm.);

13) art. 60 ustawy z dnia 28 marca 2003 r. *o transporcie kolejowym* (Dz. U. z 2007 r. Nr 16, poz. 94, z późn. zm.);

14) art. 109 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rada Ministrów z dnia 2 listopada 2004 r. *w sprawie sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Straży Parku oraz przydziału, przechowywania i ewidencji tych środków* (Dz. U. Nr 245, poz. 2457);

15) art. 39 ustawy z dnia 13 października 1995 r. *Prawo łowieckie* (Dz. U. z 2005 r. Nr 127, poz. 1066, z późn. zm.);

16) art. 47 ustawy z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* (Dz. U. z 2005 r. Nr 45, poz. 435, z późn. zm.);

17) art. 23a ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. *o rybactwie śródlądowym* (Dz. U. z 2009r. Nr 189, poz. 1471, z późn. zm.);

18) art. 20 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. *o bezpieczeństwie imprez masowych* (Dz. U. Nr 62, poz. 504 z późn. zm.);

19) art. 95a – 95c ustawy z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich* (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178, z późn. zm.).

Na podstawie powyższych przepisów można wyróżnić następujący ogólny katalog środków przymusu bezpośredniego:

1. fizyczne, techniczne i chemiczne środki służące do obezwładniania bądź konwojowania osób oraz do zatrzymywania pojazdów lub innych środków przewozowych, w tym:

1) siła fizyczna stosowana w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku;

2) urządzenia techniczne stosowane w postaci:

a) kajdanek,

b) prowadnic,

c) kaftanów bezpieczeństwa,

d) pasów obezwładniających,

e) siatek obezwładniających,

f) kolczatek drogowych, pojazdów służbowych, zapór drogowych, kozłów oporowych, zasiiek, przedmiotów ustawianych jako odpowiednio oznakowane przeszkody i innych przeszkód umożliwiających

zatrzymanie pojazdu,

g) urządzeń służących do unieruchamiania kół pojazdów;

3) chemiczne środki obezwładniające stosowane w postaci:

a) broni gazowej,

b) miotaczy gazu lub innych substancji obezwładniających,

c) miotacza gazu obezwładniającego,

d) ręcznych miotaczy gazu,

e) ręcznych granatów łzawiących,

f) innych środków o podobnym działaniu;

2. paralizatory elektryczne, przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, środki do obezwładniania za pomocą ładunku elektrycznego;

3. pałki służbowe, w tym: pałki służbowe zwykłe, teleskopowe, wielofunkcyjne, pałki obronne wielofunkcyjne, pałki gumowe służbowe;

4. wodne środki obezwładniające;

5. psy, konie służbowe, psy obronne;

6. pociski niepenetracyjne, miotane z broni palnej lub innych urządzeń;

7. cela zabezpieczająca;

8. izba izolacyjna;

9. kask ochronny;

10. urządzenia techniczne powodujące blokadę stawu kolanowego;

11. środki techniczne w postaci:

1) maski,

2) zasłony na twarz,

3) kasku z przyłbicą,

4) środków tłumiących głos,

5) zestawu głośnikowego;

12. środki powodujące dysfunkcję niektórych zmysłów lub organów ciała:

– łzawiące,

– ogłuszające;

13. urządzenia olśniewające;

14. petardy lub inne środki hukowo-błyskowe.

2.1.1. POLICJA.

Zgodnie z art. 16 *ustawy o Policji* w razie niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom organów Policji lub jej funkcjonariuszy, policjanci mogą stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

1) fizyczne, techniczne i chemiczne środki służące do obezwładniania bądź konwojowania osób oraz do zatrzymywania pojazdów;

2) pałki służbowe: zwykłe, szturmowe, wielofunkcyjne i teleskopowe;

3) wodne środki obezwładniające;

- 4) psy i konie służbowe;
- 5) pociski niepenetracyjne, miotane z broni palnej.

Policjanci mogą stosować jedynie środki przymusu bezpośredniego odpowiadające potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji i niezbędne do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom.

W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego, uszczegółowiono rodzaje środków przymusu bezpośredniego, zasady i sposób ich użycia, oraz sposób postępowania po ich użyciu.

W zakresie katalogu środków przymusu bezpośredniego doprecyzowano, że:

- 1) siłę fizyczną stosuje się w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku;
- 2) urządzenia techniczne stosuje się w postaci kajdanek, prowadnic, kaftanów bezpieczeństwa, pasów i siatek obezwładniających, paralizatorów elektrycznych, a także kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu;
- 3) pałki służbowe: zwykłe, szturmowe, wielofunkcyjne i teleskopowe.

W zakresie zasad stosowania środków przymusu bezpośredniego określono, że:

- 1) Środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane po uprzednim bezskutecznym wezwaniu osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz uprzedzeniu o użyciu środków przymusu bezpośredniego, a w przypadku pocisków niepenetracyjnych dodatkowo po uprzednim oddaniu strzału ostrzegawczego;
- 2) Policjant może odstąpić od wzywania osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz od uprzedzenia o użyciu środków przymusu bezpośredniego lub oddania strzału ostrzegawczego pociskami niepenetracyjnymi, jeżeli zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia;
- 3) Policjant powinien stosować środki przymusu bezpośredniego w taki sposób, aby osiągnięcie podporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom powodowało możliwie najmniejszą dolegliwość dla osoby, wobec której zastosowano środki przymusu bezpośredniego;
- 4) Od stosowania środków przymusu bezpośredniego odstępuje się, gdy osoba, wobec której użyto tych środków, podporządkowała się wydanym poleceniom;
- 5) Można stosować jednocześnie różne środki przymusu bezpośredniego, jeżeli jest to konieczne do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom;
- 6) Wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie stosuje się wyłącznie chwytów obezwładniające, z tym że jeżeli ich zastosowanie okazało się nieskuteczne dla osiągnięcia podporządkowania się poleceniom wydanym na podstawie prawa, w sytuacji zagrożenia życia, zdrowia lub mienia można stosować inne środki przymusu bezpośredniego w sposób określony w rozporządzeniu;
- 7) Kierownicy jednostek organizacyjnych Policji są obowiązani badać zasadność, warunki i sposób stosowania środków przymusu bezpośredniego przez podległych im policjantów.

W zakresie szczegółowego sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego określono, że:

1) **Siłę fizyczną** stosuje się w celu obezwładnienia osoby, odparcia czynnej napaści albo zmuszenia do wykonania polecenia. Używając siły fizycznej, nie wolno zadawać uderzeń, chyba że policjant działa w obronie koniecznej albo w celu odparcia zamachu na życie, zdrowie ludzkie lub mienie.

2) **Kajdanki lub prowadnice** można stosować wobec osób skazanych, tymczasowo aresztowanych lub zatrzymanych w celu udaremnienia ucieczki albo zapobieżenia czynnej napaści lub czynnemu oporowi, a także na polecenie sądu lub prokuratora. Środki te stosuje się w celu częściowego unieruchomienia kończyn górnych osoby.

Kajdanki zakłada się na ręce trzymane z przodu. W przypadku gdy osoba jest agresywna lub niebezpieczna, można założyć kajdanki na ręce trzymane z tyłu.

Wobec osób tymczasowo aresztowanych lub skazanych na karę pozbawienia wolności można zastosować, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, kajdanki zespolone przeznaczone do zakładania na ręce i nogi.

Nie stosuje się kajdanek wobec osób w wieku poniżej 17 lat, z wyjątkiem nieletnich w wieku powyżej 15 lat podejrzanych o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu.

3) **Kaftan bezpieczeństwa, pasy lub siatkę obezwładniającą albo paralizator elektryczny** stosuje się wobec osób, które swoim zachowaniem stwarzają niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia, jeżeli zastosowanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo okazało się bezskuteczne.

Siatkę obezwładniającą można stosować ponadto:

- a) w pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa,
- b) w celu udaremnienia ucieczki skazanego, tymczasowo aresztowanego bądź zatrzymanego przestępcy.

Paralizator elektryczny można stosować w celu:

- a) obezwładnienia osoby niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia niebezpiecznego narzędzia,
- b) odparcia czynnej napaści lub pokonania czynnego oporu,
- c) zatrzymania osoby albo udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej z powodu podejrzenia o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia,
- d) przeciwdziałania niszczeniu mienia,
- e) obezwładnienia agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt.

Przy stosowaniu paralizatora elektrycznego należy zachować ostrożność, uwzględniając jego właściwości mogące stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego.

Polecenie zastosowania kaftana bezpieczeństwa i pasów wydaje komendant Policji lub osoba przez niego upoważniona, a podczas ich nieobecności - dyżurny jednostki.

W czasie patrolu lub konwoju polecenie zastosowania kaftana bezpieczeństwa, pasów lub siatki obezwładniającej albo paralizatora elektrycznego wydaje dowódca patrolu lub konwoju.

4) **Kolczatka drogowa lub inna przeszkoda umożliwiająca zatrzymanie pojazdu** może być zastosowana przez umundurowanego policjanta do zatrzymania pojazdu prowadzonego przez osobę, która nie zatrzymała się mimo odpowiedniego sygnału:

- a) gdy istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa,

b) przewożącą osobę, co do której istnieje podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa, lub przewożącą przedmioty pochodzące z przestępstwa,

c) znajdującą się w stanie wskazującym na użycie alkoholu lub podobnie działającego środka.

Kolczatki drogowej nie stosuje się do zatrzymania pojazdów jednośladowych.

Zastosowanie kolczatki drogowej lub innej przeszkody należy poprzedzić:

a) sygnałem zatrzymania, podanym przez umundurowanego policjanta w sposób zrozumiały i widoczny dla kierowcy zatrzymywanego pojazdu,

b) wstrzymaniem ruchu drogowego w obu kierunkach na odległość nie mniejszą niż 100 m od kolczatki lub innej przeszkody.

W przypadku blokowania drogi oznakowanym pojazdem policyjnym można odstąpić od wstrzymania ruchu drogowego.

5) Chemiczne środki obezwładniające można stosować w przypadkach:

a) odpierania czynnej napaści,

b) pokonywania czynnego i biernego oporu,

c) pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa,

d) udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej,

e) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

Przy stosowaniu ww. środków, należy zachować ostrożność, uwzględniając ich właściwości mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzkiego.

Polecenie zastosowania chemicznych środków obezwładniających, z wyjątkiem broni gazowej i ręcznych miotaczy gazowych, wydają: komendanci wojewódzcy Policji, Komendant Główny Policji lub osoby przez nich upoważnione.

6) Pałka służbowa może być stosowana w razie:

a) odpierania czynnej napaści,

b) pokonywania czynnego oporu,

c) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

Nie wolno stosować pałki służbowej wobec osób stawiających bierny opór, chyba że zastosowanie siły fizycznej okazało się bezskuteczne.

Zabrania się:

a) zadawania uderzeń i pchnięć pałką służbową w głowę, szyję, brzuch i nieumięśnione oraz szczególnie wrażliwe części ciała, a także stosowania na te części ciała blokady i zakładania dźwigni,

b) zadawania uderzeń rękojęścią pałki służbowej,

c) stosowania pałki służbowej wobec osób, w stosunku do których użyto kajdanek, prowadnicy, kaftana bezpieczeństwa, pasa lub siatki obezwładniającej, albo wobec osób obezwładnionych wskutek użycia paralizatora elektrycznego.

Wolno zadawać uderzenia i pchnięcia pałką służbową we wszystkie części ciała w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie własne lub innej osoby.

7) Wodne środki obezwładniające można stosować w przypadkach:

a) odpierania czynnej napaści,

b) pokonywania czynnego i biernego oporu,

c) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

Przy stosowaniu ww. środków należy zachować ostrożność, uwzględniając ich właściwości mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzkiego.

Polecenie zastosowania wodnych środków obezwładniających wydają: komendanci wojewódzcy Policji, Komendant Główny Policji lub osoby przez nich upoważnione.

8) Pies służbowy, jako środek przymusu bezpośredniego, może być wykorzystany w przypadkach:

- a) odpierania czynnej napaści,
- b) pokonywania czynnego oporu,
- c) pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa,
- d) udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej.

Pies służbowy powinien mieć założony kaganiec, z wyjątkiem psa służbowego specjalnie wytresowanego do działania bez kagańca, który może być wykorzystany bez kagańca tylko do odpierania czynnej napaści albo gdy jest używany do czynności służbowych podejmowanych wobec osób wskazanych w art. 17 ust. 1 pkt 6 ustawy o Policji.

9) Pociski niepenetracyjne mogą być wyłącznie pociskami gumowymi miotanymi z broni palnej gładkolufowej albo broni alarmowej i sygnałowej.

Pociski niepenetracyjne można stosować, w przypadkach:

- a) odpierania czynnej napaści,
- b) odpierania gwałtownego zamachu na mienie,
- c) odpierania bezpośredniego bezprawnego zamachu przeciwko życiu lub zdrowiu ludzkiemu albo w pościgu za sprawcą takiego zamachu,
- d) zbiorowego zakłócenia porządku publicznego.

W przypadku zbiorowego zakłócenia porządku publicznego pociski niepenetracyjne nie mogą być stosowane w budynkach.

Pociski niepenetracyjne stosuje się:

- a) oddając strzał ostrzegawczy (salwę ostrzegawczą) w górę,
- b) celując w dolną część ciała, do wysokości pasa osoby.

W przypadku działań sił zwartych w sytuacjach zbiorowego zakłócenia porządku publicznego, przy stosowaniu pocisków niepenetracyjnych, należy zachować ostrożność, uwzględniając ich właściwości mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzkiego.

Polecenie zastosowania pocisków niepenetracyjnych, wydają: komendanci wojewódzcy Policji, Komendant Główny Policji lub osoby przez nich upoważnione.

10) Koń służbowy, jako środek przymusu bezpośredniego, może być użyty w przypadkach:

- a) odpierania czynnej napaści,
- b) pokonywania czynnego i biernego oporu,
- c) pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa,
- d) udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej,
- e) przywracania porządku publicznego naruszonego podczas zbiegowiska publicznego lub przez wykroczenie o charakterze chuligańskim.

W zakresie sposobu postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego określono:

1. Jeżeli wskutek zastosowania środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby, policjant jest obowiązany natychmiast udzielić tej osobie pierwszej pomocy, a w razie potrzeby - spowodować podjęcie wobec niej medycznych działań ratowniczych - w rozumieniu przepisów o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Kobiecie ciężarnej, wobec której użyto środka przymusu bezpośredniego, zawsze zapewnia się pomoc lekarską.

2. Jeżeli wskutek zastosowania środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby, nastąpiła śmierć osoby albo szkoda w mieniu, policjant, po udzieleniu pierwszej pomocy oraz spowodowaniu podjęcia ratowniczych działań medycznych, jest obowiązany kolejno do:

- a) zabezpieczenia śladów w miejscu zdarzenia i niedopuszczenia osób postronnych w to miejsce,
- b) ustalenia świadków zdarzenia, jeżeli jest to możliwe,
- c) powiadomienia o zdarzeniu dyżurnego właściwej terytorialnie komendy powiatowej (miejskiej, rejonowej) Policji oraz swojego bezpośredniego przełożonego.

3. Fakt zastosowania środka przymusu bezpośredniego policjant dokumentuje zapisem w notatniku służbowym.

Jeżeli wskutek zastosowania środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby, nastąpiła śmierć osoby albo szkoda w mieniu, policjant składa szczegółowy pisemny raport bezpośredniemu przełożonemu, który powinien zawierać w szczególności:

- 1) stopień służbowy, imię i nazwisko policjanta,
- 2) czas i miejsce zastosowania środka przymusu bezpośredniego,
- 3) dane osoby, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego,
- 4) powody i rodzaj zastosowanego środka przymusu bezpośredniego,
- 5) opis postępowania poprzedzającego zastosowanie środka przymusu bezpośredniego,
- 6) skutki zastosowania środka przymusu bezpośredniego,
- 7) w razie potrzeby określenie sposobu realizacji przepisów § 1 ust. 2 i 3 oraz § 16 rozporządzenia,
- 8) inne ważne okoliczności zdarzenia,
- 9) dane ustalonych świadków zdarzenia,
- 10) podpis policjanta.

4. Jeżeli w wyniku użycia środka przymusu bezpośredniego nastąpiła śmierć człowieka, bezpośredni przełożony policjanta niezwłocznie powiadamia o tym wyższego przełożonego oraz właściwego miejscowo prokuratora rejonowego.

Użycie środków przymusu bezpośredniego przez oddział zwarty Policji:

1. Polecenie użycia środków przymusu bezpośredniego przez policjantów wchodzących w skład oddziału Policji wydaje komendant wojewódzki Policji, z uwzględnieniem przepisów dotyczących zastosowania chemicznych środków obezwładniających, wodnych środków obezwładniających oraz pocisków niepenetracyjnych, gdzie polecenie ich zastosowania wydają komendanci wojewódzcy Policji, Komendant Główny Policji lub osoby przez nich upoważnione.

2. Użycie tych środków następuje na rozkaz dowódcy oddziału Policji.

3. Dowódca, przed wydaniem rozkazu użycia środków przymusu bezpośredniego, jest obowiązany:

- 1) wezwać do zachowania zgodnego z prawem, a zwłaszcza do porzucenia broni lub niebezpiecznych

narzędzi, zaniechania bezprawnych działań lub stosowania przemocy,

2) uprzedzić o użyciu środków przymusu bezpośredniego.

Ww. polecenie użycia środków przymusu bezpośredniego oraz procedura obowiązująca dowódcę przed wydaniem rozkazu użycia środków przymusu bezpośredniego, nie są wymagane, gdy zwłoka w użyciu środków przymusu bezpośredniego groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia, zdrowia ludzkiego lub mienia, a także niebezpieczeństwem dokonania niebezpiecznego bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty i urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, na siedziby naczelnych organów władzy, naczelnych i centralnych organów administracji państwowej albo wymiaru sprawiedliwości, na obiekty gospodarki lub kultury narodowej oraz na przedstawicielstwa dyplomatyczne i urzędy konsularne państw obcych albo organizacji międzynarodowych, a także na obiekty dozorowane przez uzbrojoną formację ochronną utworzoną na podstawie odrębnych przepisów.

4. W razie niemożności nawiązania przez policjanta kontaktu z dowódcą policjant stosuje środki przymusu bezpośredniego na zasadach ogólnych.

5. Przerwanie użycia środków przymusu bezpośredniego przez oddział Policji następuje na rozkaz dowódcy natychmiast po osiągnięciu zamierzonego celu.

6. Oddział Policji wycofuje się niezwłocznie po wykonaniu zadania.

Dowódca przed wycofaniem oddziału Policji:

1) zabezpiecza na miejscu zdarzenia ślady i dowody związane z użyciem środków przymusu bezpośredniego,

2) podejmuje inne czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów lub zniszczenia ww. dowodów,

3) w miarę możliwości ustala świadków zdarzenia.

7. Jeżeli wskutek użycia środków przymusu bezpośredniego przez oddział Policji nastąpiło zranienie osoby lub powstał widoczny stan zagrożenia dla życia lub zdrowia, dowódca jest obowiązany spowodować udzielenie osobie poszkodowanej pierwszej pomocy, a w razie potrzeby spowodować również podjęcie wobec niej medycznych działań ratowniczych - w rozumieniu przepisów o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Kobiecie ciężarnej, wobec której użyto środka przymusu bezpośredniego, zawsze zapewnia się pomoc lekarską.

8. Jeżeli wskutek użycia środków przymusu bezpośredniego przez oddział Policji nastąpiło zranienie osoby lub powstał widoczny stan zagrożenia dla życia lub zdrowia, oraz gdy w wyniku użycia środków przymusu bezpośredniego nastąpiła śmierć osoby albo szkoda w mieniu, dowódca niezwłocznie powiadamia o tym bezpośredniego przełożonego i właściwego miejscowo prokuratora rejonowego.

9. Niezwłocznie po zakończonych działaniach dowódca jest obowiązany złożyć szczegółowy pisemny raport bezpośredniemu przełożonemu, który powinien zawierać w szczególności:

1) stopień służbowy, imię i nazwisko dowódcy,

2) określenie liczebności oddziału, czasu i miejsca użycia środków przymusu bezpośredniego,

3) powody i rodzaj użytego środka przymusu bezpośredniego ze wskazaniem trybu wydania polecenia jego użycia,

4) opis postępowania poprzedzającego zastosowanie środka przymusu bezpośredniego,

5) skutki zastosowania środka przymusu bezpośredniego,

- 6) w razie potrzeby określenie sposobu realizacji przepisów § 17a ust. 2 i § 17c rozporządzenia,
- 7) inne ważne okoliczności zdarzenia,
- 8) dane ustalonych świadków zdarzenia,
- 9) podpis dowódcy.

2.1.2. STRAŻ GRANICZNA.

Zgodnie z art. 23 *ustawy o Straży Granicznej*, w razie zagrożenia nienaruszalności granicy państwowej lub niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom oraz bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia własnego lub innej osoby, funkcjonariusze mogą używać następujących środków przymusu bezpośredniego:

- 1) fizycznych i technicznych środków służących do obezwładniania bądź do konwojowania osób oraz do zatrzymywania pojazdów;
- 2) indywidualnych, chemicznych środków obezwładniających;
- 3) psów służbowych;
- 4) pałek służbowych;
- 5) pocisków niepenetracyjnych, miotanych z broni palnej;
- 6) paralizatorów elektrycznych.

W ww. przypadkach mogą być stosowane jedynie środki przymusu bezpośredniego, odpowiadające potrzebie wynikającej z istniejącej sytuacji i niezbędne do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom.

W rozporządzeniu *Rady Ministrów w sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej*, podobnie jak w przypadku Policji, doprecyzowano katalog środków przymusu bezpośredniego, szczegółowe zasady i sposób ich użycia oraz sposób postępowania po ich użyciu.

W zakresie katalogu środków przymusu bezpośredniego doprecyzowano, że:

- 1) siłę fizyczną stosuje się w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku,
- 2) urządzenia techniczne stosuje się w postaci kajdanek, prowadnic, kaftanów bezpieczeństwa, pasów lub siatek obezwładniających, a także kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu,
- 3) indywidualne chemiczne środki obezwładniające stosuje się w postaci broni gazowej i ręcznych miotaczy gazu.

Obowiązujące w Policji zasady w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego, znajdują swoje odzwierciedlenie w przypadku Straży Granicznej, z tą różnicą, że:

–funkcjonariusz SG może odstąpić od wzywania osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz od uprzedzenia o zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego lub oddania strzału ostrzegawczego pociskami niepenetracyjnymi, jeżeli zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego **oraz mienia, jeżeli bezpośrednio jest zagrożone życie, zdrowie lub wolność człowieka,**

– wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie stosuje się **wyłącznie chwytów obezwładniających**.

Również w zakresie szczegółowego sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, należy wskazać, że regulacje obowiązujące w SG są zbliżone do przepisów obowiązujących w Policji. Najistotniejsze różnice to:

1) **Silę fizyczną** można zastosować w celu odparcia czynnej napaści lub zmuszenia do wykonania polecenia albo zatrzymania osoby ściganej. W Policji stosuje się także w celu obezwładnienia osoby, natomiast nie stosuje się do zatrzymania osoby ściganej.

2) **Kajdanki lub prowadnice** można stosować wobec osób zatrzymanych lub doprowadzanych, w celu udaremnienia ucieczki albo zapobieżenia czynnej napaści lub czynnemu oporowi. W Policji kajdanki można stosować także wobec osób skazanych, tymczasowo aresztowanych.

Dodatkowo uregulowano, że:

- o założeniu kajdanek funkcjonariusz SG decyduje samodzielnie lub stosuje je na polecenie bezpośredniego przełożonego, sądu lub prokuratora,

- stosowanie kajdanek lub prowadnic, nie może powodować nadmiernego ucisku na zuchwę i szyję, klatkę piersiową i jamę brzuszną, utrudniać oddychania i tamować obiegu krwi,

- kajdanki zdejmuje się niezwłocznie po wprowadzeniu osoby do pomieszczenia służbowego oraz na czas przesłuchania, chyba że prowadzący przesłuchanie zarządzi inaczej,

- w przypadku zastosowania prowadnicy, jeden z jej uchwytów funkcjonariusz zakłada na rękę nieletniego, drugi zakłada sobie na rękę lub trzyma w ręku.

3) **Kaftany bezpieczeństwa, pasy obezwładniające lub siatki obezwładniające** – w odróżnieniu od Policji, zastosowanie tych środków wobec osób, które swoim zachowaniem stwarzają niebezpieczeństwo dla mienia, może nastąpić, jeżeli jednocześnie bezpośrednio jest zagrożone życie, zdrowie lub wolność człowieka.

W przypadku **kaftanów bezpieczeństwa lub pasów obezwładniających** dodatkowo określono, że środki te można stosować wobec osób przebywających w pomieszczeniach służbowych w razie agresywnego zachowania się, samoagresji lub niszczenia mienia.

Stosowanie **kaftanów bezpieczeństwa, pasów obezwładniających lub siatki obezwładniającej**, nie może powodować nadmiernego ucisku na zuchwę i szyję, klatkę piersiową i jamę brzuszną, utrudniać oddychania i tamować obiegu krwi.

Osobom, w stosunku do których użyto **kaftana bezpieczeństwa, pasa obezwładniającego lub siatki obezwładniającej**, należy niezwłocznie zapewnić podjęcie wobec nich medycznych działań ratowniczych, w rozumieniu przepisów o Państwowym Ratownictwie Medycznym, jeżeli zaistnieją wskazania zdrowotne do podjęcia takich działań.

Kaftan bezpieczeństwa, pas obezwładniający lub siatkę obezwładniającą zdejmuje się niezwłocznie, jeżeli ustały przyczyny stanowiące podstawę ich założenia lub na wniosek lekarza.

Podobnie jak w Policji zastosowane **kaftana bezpieczeństwa, pasa obezwładniającego lub siatki obezwładniającej** następuje na polecenie. W przypadku SG polecenie wydaje właściwy komendant oddziału Straży Granicznej, komendant placówki Straży Granicznej i komendant dywizjonu Straży Granicznej lub osoba przez nich upoważniona, a podczas ich nieobecności - dyżurny operacyjny (kierownik zmiany).

W czasie wykonywania zadań w ochronie granicy państwowej, w szczególności patrolu lub doprowadzania, polecenia użycia ww. środków, wydaje bezpośredni przełożony funkcjonariuszy wykonujących zadanie.

4) **Kolczatka drogowa lub inna przeszkoda umożliwiająca zatrzymanie pojazdu** - w odróżnieniu od Policji środki te mogą być zastosowane także:

- gdy istnieje uzasadnione podejrzenie przekroczenia granicy Rzeczypospolitej Polskiej bez wymaganego zezwolenia,
- do zatrzymania pojazdu prowadzonego przez osobę, która nie poddała się kontroli granicznej.

W przypadku Policji **kolczatkę drogową lub inną przeszkodę umożliwiającą zatrzymanie pojazdu**, można zastosować także do zatrzymania pojazdu prowadzonego przez osobę, znajdującą się w stanie wskazującym na użycie alkoholu lub podobnie działającego środka.

W przypadku SG polecenie zastosowania **kolczatki drogowej** wydaje przełożony wyznaczający zadanie. Użycie jej może nastąpić tylko na polecenie bezpośredniego przełożonego funkcjonariuszy wykonujących zadanie.

Procedury przed zastosowaniem tych środków przymusu bezpośredniego są takie same jak w przypadku Policji.

5) **Indywidualne chemiczne środki obezwładniające** w SG stosuje się w takich samych przypadkach jak w Policji (w Policji można je dodatkowo stosować do pokonywania biernego oporu).

Dodatkowo, w przepisach SG określono, że indywidualne chemiczne środki obezwładniające stosuje się ręcznie albo miota z broni palnej.

O ich użyciu wobec określonej osoby funkcjonariusz decyduje samodzielnie lub stosuje je na polecenie bezpośredniego przełożonego (w przypadku Policji, polecenie zastosowania chemicznych środków obezwładniających, z wyjątkiem broni gazowej i ręcznych miotaczy gazowych, wydają: komendanci wojewódzcy Policji, Komendant Główny Policji lub osoby przez nich upoważnione).

6) **Pies służbowy** może być wykorzystany co do zasady w takich samych przypadkach jak w Policji. Dodatkowo, w SG pies służbowy może być wykorzystywany w pościgu za osobą usiłującą przekroczyć granicę Rzeczypospolitej Polskiej bez wymaganego zezwolenia.

Podobnie jak w Policji obowiązuje zasada, że pies służbowy powinien mieć założony kaganiec. Bez kagańca może być wykorzystywany w przypadku, gdy:

- a) jest wykorzystywany do odpierania czynnej napaści,
- b) zachodzi uzasadniona obawa zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego w czasie wykonywania obowiązków służbowych przez funkcjonariusza.

O wykorzystaniu psa służbowego funkcjonariusz decyduje samodzielnie lub używa go na polecenie bezpośredniego przełożonego.

7) **Pałka służbowa** – w odróżnieniu od Policji, w SG dopuszcza się stosowanie pałki także do zakładania blokady i dźwigni na wszystkie części ciała, w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie

albo zdrowie własne lub innej osoby.

8) **Pociski niepenetracyjne miotane z broni palnej** – w odróżnieniu od Policji pociski niepenetracyjne można stosować w przypadku przeciwdziałania niszczeniu mienia, **jeżeli jednocześnie bezpośrednio jest zagrożone życie lub zdrowie człowieka** (w Policji określono, że środek ten stosuje się w przypadku odpierania gwałtownego zamachu na mienie oraz dodatkowo do odpierania czynnej napaści).

Funkcjonariusze SG stosują pociski niepenetracyjne **celując w kończyny dolne (Policjanci celują w dolną część ciała, do wysokości pasa osoby)**.

W Policji użycie pocisków niepenetracyjnych następuje na polecenie, podczas gdy w SG o użyciu pocisków niepenetracyjnych, w przypadkach: odpierania bezpośredniego bezprawnego zamachu przeciwko życiu lub zdrowiu ludzkiemu albo w pościgu za sprawcą takiego zamachu oraz przeciwdziałania niszczeniu mienia, jeżeli jednocześnie bezpośrednio jest zagrożone życie lub zdrowie człowieka – decyzja podejmowana jest przez funkcjonariusza samodzielnie lub decyduje jego bezpośredni przełożony.

9) **Paralizatory elektryczne** można stosować, jeżeli zastosowanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe lub okazało się bezskuteczne (w Policji dookreślono, że paralizator stosuje się wobec osób, które swoim zachowaniem stwarzają niebezpieczeństwo dla życia i zdrowia ludzkiego).

Przypadki użycia paralizatora przez funkcjonariuszy SG są podobne jak w przypadku Policji, z tą różnicą, że w SG można użyć ten środek przymusu bezpośredniego także w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której zachodzi przypuszczenie popełnienia przestępstwa (w Policji paralizator elektryczny można stosować dodatkowo w celu obezwładnienia agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt).

W SG o użyciu paralizatora elektrycznego wobec określonej osoby funkcjonariusz decyduje samodzielnie lub używa go na polecenie bezpośredniego przełożonego (w przypadku Policji zastosowanie paralizatora na polecenie następuje w czasie patrolu lub konwoju – polecenie wydaje dowódca patrolu lub konwoju).

Sposób postępowania funkcjonariuszy SG po użyciu środków przymusu bezpośredniego jest podobny jak w przypadku policjantów, z tą różnicą, że:

– w zakresie udzielania pierwszej pomocy lub spowodowania podjęcia medycznych działań ratowniczych, dookreślono, że obowiązek ten występuje również wtedy, gdy w wyniku zastosowania indywidualnego chemicznego środka obezwładniającego nastąpiło silne podrażnienie błon śluzowych,

– obowiązek zabezpieczenia śladów na miejscu zdarzenia i niedopuszczenia na to miejsce osób postronnych oraz, w miarę możliwości, ustalenia świadków zdarzenia, spoczywa na funkcjonariuszu SG, jeżeli w wyniku użycia środka przymusu bezpośredniego nastąpiła śmierć osoby (w Policji obowiązek ten dotyczy także tych sytuacji, w których w wyniku użycia środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby albo szkoda w mieniu). Funkcjonariusz SG dodatkowo powiadamia prokuratora.

- w odróżnieniu od Policji, funkcjonariusze SG dokumentują w książce służby każdy fakt zastosowania środka przymusu bezpośredniego (bez względu na skutki) oraz sporządzają pisemny raport do przełożonego (raport zawiera dane takie same jak w przypadku Policji).

Zasady użycia środków przymusu bezpośredniego przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej:

Przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego przez pododdziały odwodowe SG są

zbliżone do regulacji obowiązujących w Policji.

Najistotniejsze różnice to:

1. W SG pisemne polecenie użycia środków przymusu bezpośredniego przez pododdziały odwodowe SG wydaje komendant oddziału SG.

2. W przypadku SG, polecenie użycia środków przymusu bezpośredniego oraz procedura obowiązująca dowódcę przed wydaniem rozkazu użycia tych środków nie są wymagane, gdy zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także bezpośrednim zamachem na nienaruszalność granicy państwowej (w przypadku Policji dotyczy to także niebezpieczeństwa dokonania niebezpiecznego bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty i urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, na siedziby naczelnych organów władzy, naczelnych i centralnych organów administracji państwowej albo wymiaru sprawiedliwości, na obiekty gospodarki lub kultury narodowej oraz na przedstawicielstwa dyplomatyczne i urzędy konsularne państw obcych albo organizacji międzynarodowych, a także na obiekty dozorowane przez uzbrojoną formację ochronną utworzoną na podstawie odrębnych przepisów).

3. W Policji dodatkowo zostało uregulowane, że w razie niemożności nawiązania przez policjanta kontaktu z dowódcą policjant stosuje środki przymusu bezpośredniego na zasadach ogólnych.

4. W SG dowódca jest obowiązany do niezwłocznego zabezpieczenia wszelkich śladów i dowodów na miejscu zdarzenia, jeżeli wskutek użycia środków przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby, gdy nastąpiła śmierć osoby albo szkoda w mieniu (w Policji dowódca zawsze przed wycofaniem oddziału Policji zabezpiecza ślady i dowody związane z użyciem środków przymusu bezpośredniego, jak również podejmuje inne czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów lub zniszczenia dowodów oraz w miarę możliwości ustala świadków zdarzenia).

2.1.3. BIURO OCHRONY RZĄDU.

Zgodnie z art. 14 *ustawy o Biurze Ochrony Rządu*, funkcjonariusze BOR, w przypadku niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom, o których mowa w art. 13 ust. 1 *ustawy o BOR*, mogą stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

1) fizyczne, techniczne i chemiczne środki służące do obezwładnienia bądź konwojowania osób oraz do zatrzymywania pojazdów;

2) pałki służbowe;

3) psy służbowe.

Podobnie jak w przypadku Policji i SG, funkcjonariusze mogą stosować tylko środki przymusu bezpośredniego odpowiadające potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji i niezbędne do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom.

Również, na poziomie aktu wykonawczego tj. rozporządzenia *Rady Ministrów w sprawie przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu środków przymusu bezpośredniego*, doprecyzowany został katalog środków przymusu bezpośredniego, szczegółowe zasady i sposób ich użycia oraz sposób postępowania po ich użyciu.

W zakresie katalogu środków przymusu bezpośredniego doprecyzowano, że:

1) siłę fizyczną stosuje się w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub

ataku,

- 2) urządzenia techniczne stosuje się w postaci kajdanek, prowadnic, kaftanów bezpieczeństwa, pasów i siatek obezwładniających, kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu,
- 3) pałki służbowe zwykłe, teleskopowe i wielofunkcyjne.

W odniesieniu do zasad stosowania środków przymusu bezpośredniego, należy wskazać, że w BOR obowiązują takie same reguły jak w Policji, z tym że (podobnie jak w SG), wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie stosuje się wyłącznie chwytów obezwładniające (niezależnie od sytuacji zagrożenia życia, zdrowia lub mienia).

W zakresie szczegółowego sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, należy wskazać, że:

- 1) **Siła fizyczna** – obowiązują takie same regulacje jak w Policji.
- 2) **Kajdanki i prowadnice** można stosować wobec osób zatrzymanych w celu udaremnienia ucieczki albo zapobieżenia czynnej napaści lub czynnemu oporowi (BOR nie stosuje kajdanek i prowadnic wobec osób skazanych, tymczasowo aresztowanych, jak również na polecenie sądu lub prokuratora). W przepisach nie uregulowano sposobu zakładania kajdanek. W odniesieniu do stosowania kajdanek wobec osób, których wygląd wskazuje na wiek do 17 lat, obowiązują takie same regulacje jak w Policji i SG.
- 3) **Kaftan bezpieczeństwa, pasy lub siatkę obezwładniającą** – obowiązują takie same regulacje jak w Policji, z tym że zastosowanie siatki obezwładniającej w pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa możliwe jest, jeżeli osoba ta stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa osób, obiektów lub urządzeń znajdujących się pod ochroną Biura Ochrony Rządu.
- 4) **Kolczatka drogowa lub inna przeszkoda umożliwiająca zatrzymanie pojazdu** – środki te mogą być stosowane wyłącznie w obrębie obiektów znajdujących się pod ochroną Biura Ochrony Rządu. Mogą być zastosowane przez umundurowanego funkcjonariusza do zatrzymania pojazdu prowadzonego przez osobę, która nie zatrzymała się mimo odpowiedniego sygnału.

Podobnie jak w Policji kolczatki drogowej nie stosuje się do zatrzymania pojazdów jednośladowych, jak również zastosowanie kolczatki drogowej lub innej przeszkody należy poprzedzić sygnałem zatrzymania, podanym przez umundurowanego funkcjonariusza w sposób zrozumiały i widoczny dla kierowcy zatrzymywanego pojazdu.

5) **Chemiczne środki obezwładniające** – obowiązują takie same regulacje jak w Policji, z tym że w przypadku pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa, można stosować powyższe środki, jeżeli osoba ta stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa osób, obiektów lub urządzeń znajdujących się pod ochroną Biura Ochrony Rządu.

W przypadku BOR nie są regulowane kwestie związane z poleceniem zastosowania chemicznych środków obezwładniających.

- 6) **Pałka służbowa** – obowiązują takie same regulacje jak w Policji, z tym że w BOR pałka służbowa może być stosowana w razie przeciwdziałania niszczeniu mienia **chronionego**.
- 7) **Pies służbowy** - obowiązują takie same zasady jak w Policji, z tym że w przypadku pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa, pies służbowy może być wykorzystany, jeżeli osoba ta stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa osób, obiektów lub urządzeń znajdujących się pod ochroną Biura Ochrony

Rządu.

W zakresie sposobu postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego obowiązują takie same zasady jak w Policji, z wyjątkiem tego, że:

1) funkcjonariusz BOR może odstąpić od obowiązku udzielenia pierwszej pomocy przedmedycznej lub zapewnienia pomocy lekarskiej, w przypadku gdy:

a) udzielenie pomocy może zagrozić bezpieczeństwu osób, obiektów i urządzeń znajdujących się pod ochroną Biura Ochrony Rządu,

b) zostanie zapewnione udzielenie pomocy przez inne kompetentne podmioty, które, na podstawie odrębnych przepisów, są obowiązane do udzielenia pomocy zranionej osobie.

2) w zakresie dokumentowania nie został wskazany zakres danych, jaki powinna zawierać notatka służbowa.

W przypadku zranienia, śmierci lub szkody w mieniu chronionym oficer dyżurny BOR jest zobowiązany do niezwłocznego powiadomienia właściwej terytorialnie komendy Policji.

2.1.4. STRAŻE GMINNE (MIEJSKIE)

Ustawa o strażach gminnych w art. 14 nadaje uprawnienie strażnikowi do stosowania nw. środków przymusu bezpośredniego wobec osób uniemożliwiających wykonanie przez niego zadań określonych w ustawie:

1) siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony,

2) kajdanek,

3) pałek obronnych wielofunkcyjnych,

4) psów i koni służbowych,

5) przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, na które jest wymagane pozwolenie na broń w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2004 r. Nr 52, poz. 525, z późn. zm.),

6) przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, na które nie jest wymagane pozwolenie na broń w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji,

7) ręcznych miotaczy gazu.

W zakresie zasad stosowania środków przymusu bezpośredniego należy wskazać, że pozostają one zbieżne z zasadami obowiązującymi w Policji, z tym, że w *ustawie o strażach gminnych* określono, że:

– wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, osób w podeszłym wieku oraz o widocznej niepełnosprawności można stosować tylko siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających (bez względu na sytuację zagrożenia życia, zdrowia,

– na zastosowanie środka przymusu bezpośredniego i sposób przeprowadzenia tej czynności, przysługuje zażalenie do prokuratora.

Szczegółowy sposób użycia środków przymusu bezpośredniego określony ustawą o strażach gminnych (art. 14a-14e):

1) Siła fizyczna w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony – obowiązują takie same zasady jak w Policji, z tym że strażnicy mogą stosować siłę fizyczną także w celu ujęcia osoby (w Policji zostało dodatkowo określone, że siłę fizyczną stosuje się w celu obezwładnienia osoby).

2) Kajdanki można stosować wobec osób ujętych, oraz podczas doprowadzanie osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania, jeżeli osoby te zachowaniem swoim dają powód do zgorzenia w miejscu publicznym, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu i zdrowiu innych osób, w celu:

a) udaremnienia ucieczki osoby ujętej lub osoby mogącej stwarzać swym zachowaniem zagrożenie dla życia, zdrowia lub mienia,

b) zapobieżenia czynnej napaści lub czynnemu oporowi.

Kajdanki, podobnie jak w Policji, zakłada się na ręce trzymane z przodu, a osobom zachowującym się agresywnie na ręce trzymane z tyłu.

Dodatkowo zostało określone, że kajdanki zakłada się tak, aby nie tamowały obiegu krwi.

Podobnie jak w Policji kajdanek nie stosuje się wobec osób, które nie ukończyły 17 lat, z wyjątkiem nieletnich w wieku powyżej 15 lat podejrzanych o popełnienie czynu zabronionego wymienionego w art. 10 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.).

3) Pałka obronna wielofunkcyjna – w odróżnieniu od Policji pałka może być stosowana również w przypadku pokonania biernego oporu (z tym że nie wolno zadawać uderzeń i pchnięć), oraz kradzieży mienia. W Policji możliwe jest użycie pałki służbowej wobec osób stawiających bierny opór tylko, gdy zastosowanie siły fizycznej okazało się bezskuteczne.

W pozostałym zakresie obowiązują takie same zasady jak w Policji.

4) Pies służbowy – w odróżnieniu od Policji pies służbowy może być użyty w przypadku udaremnienia ucieczki osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa (w Policji wykorzystuje się psa w celu udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej lub zatrzymanej). Ponadto w przypadku dotyczącym wykorzystania psa bez kagańca nie ma warunku, że musi to być pies specjalnie wytresowany do działania bez kagańca.

5) Koń służbowy – w odróżnieniu od Policji koń służbowy może być także użyty w czasie ujęcia osoby oraz udaremnienia jej ucieczki (w Policji wykorzystywany jest dodatkowo w przypadku biernego oporu, w pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa oraz udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej). W pozostałym zakresie przypadki użycia konia służbowego są takie same jak w Policji.

6) Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, na które jest wymagane pozwolenie na broń w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, na które nie jest wymagane pozwolenie na broń w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i

amunicji oraz **ręczne miotacze gazu** można stosować w przypadku:

- a) odpierania czynnej napaści,
- b) bezpośredniego pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia,
- c) przeciwdziałania niszczeniu lub **kradzieży mienia**,
- d) dokonywania ujęcia osoby,
- e) udaremnienia ucieczki osoby ujętej.

Przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej używa się zgodnie z instrukcją obsługi opracowaną przez producenta, na umięśnione części ciała, z wyłączeniem klatki piersiowej w okolicy serca i okolic stawów kostnych.

Czas użycia przedmiotu przeznaczonego do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej wynosi około sekundy.

Ręcznego miotacza gazu używa się zgodnie z instrukcją obsługi opracowaną przez producenta, przy czym wylot dyszy ręcznego miotacza gazu powinien być skierowany poniżej twarzy osoby, w stosunku do której jest używany, oraz powinien znajdować się przynajmniej około 50 cm od tej osoby.

Nie używa się ręcznego miotacza gazu w pomieszczeniach zamkniętych.

Czas użycia ręcznego miotacza gazu wynosi około sekundy.

Przepisy określające użycie przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej pozostają zbieżne z regulacjami dotyczącymi użycia paralizatora elektrycznego przez policjantów jedynie w zakresie przypadków ich użycia tj. odparcia czynnej napaści, przeciwdziałaniu niszczenia mienia, a także ujęcia osoby oraz udaremnienia jej ucieczki (w Policji jest to przypadek zatrzymania osoby albo udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej z powodu podejrzenia o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia).

Również, w odniesieniu do użycia ręcznych miotaczy gazu zbieżne pozostają jedynie przypadki ich użycia tj. odpierania czynnej napaści, pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa, przeciwdziałaniu niszczenia mienia i udaremnienia ucieczki osoby ujętej (w Policji osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej).

W przypadku strażników gminnych (miejskich) na poziomie aktu wykonawczego tj. *rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie sposobu dokumentowania faktu użycia środków przymusu bezpośredniego przez strażników gminnych (miejskich)*, uregulowane zostały jedynie kwestie dotyczące sposobu postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego.

Podobnie jak w Policji każdy fakt użycia środka przymusu bezpośredniego dokumentowany jest przez strażnika gminnego (miejskiego), bezpośrednio po zdarzeniu, w notatniku służbowym.

Fakt użycia środka przymusu bezpośredniego dokumentuje się w notatce służbowej, w przypadku gdy:

- 1) użycie środka przymusu bezpośredniego nastąpiło wobec kobiety ciężarnej,
- 2) w wyniku użycia środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby lub pojawiły się widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia,
- 3) w wyniku użycia środka przymusu bezpośredniego nastąpiła śmierć osoby lub szkoda w mieniu,

- 4) strażnik odstępuje od udzielenia pierwszej pomocy,
- 5) użycie środka przymusu bezpośredniego nastąpiło wobec osób, o których mowa w art. 14b ust. 4 ustawy o strażach gminnych.

Zakres danych, które powinny zostać zawarte w notatce służbowej jest zbieżny z danymi, które musi zawierać raport sporządzany przez policjantów, w przypadku gdy nastąpiło zranienie osoby, nastąpiła śmierć osoby albo szkoda w mieniu.

Jeżeli w wyniku użycia środka przymusu bezpośredniego nastąpiła śmierć osoby lub szkoda w mieniu, w notatce służbowej, dokumentuje się również informacje o:

- a) powiadomieniu o zdarzeniu komendanta straży gminnej (miejskiej) lub osoby przez niego wyznaczonej oraz najbliższej jednostki Policji,
- b) działaniach podjętych w celu zabezpieczenia miejsca zdarzenia.

Notatkę służbową przedkłada się przełożonemu.

Pierwsza pomoc udzielana jest w zakresie przewidzianym w przepisach *ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym*.

W odróżnieniu od Policji, strażnik może odstąpić od udzielenia pierwszej pomocy w przypadku, gdy:

- a) zapewnione jest udzielenie osobie poszkodowanej pomocy przez inne osoby lub podmiot powołany ustawowo do wykonywania medycznych czynności ratunkowych;
- b) osoba poszkodowana wyraża sprzeciw lub uniemożliwia swoim zachowaniem udzielenie pierwszej pomocy.

Pomoc lekarską zapewnia się przez zawiadomienie podmiotu ustawowo powołanego do wykonywania medycznych czynności ratunkowych, w przypadku:

- a) odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy;
- b) jeżeli w wyniku użycia środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby lub pojawiły się widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia;
- c) podejrzenia śmierci osoby, wobec której użyto środka przymusu bezpośredniego;
- d) gdy środka przymusu bezpośredniego użyto wobec kobiety ciężarnej.

2.1.5. PRACOWNICY OCHRONY OSÓB I MIENIA.

Zgodnie z *ustawą z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia*, pracownik ochrony:

1) Przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia w granicach chronionych obiektów i obszarów ma prawo do stosowania ww. środków przymusu bezpośredniego, w przypadku zagrożenia dóbr powierzonych ochronie lub odparcia ataku na pracownika ochrony:

- a) siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony,
- b) kajdanek;
- c) pałek obronnych wielofunkcyjnych,
- d) psów obronnych,
- e) paralizatorów elektrycznych,

f) broni gazowej i ręcznych miotaczy gazu.

2) Przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia poza granicami chronionych obiektów i obszarów ma prawo do użycia podczas konwojowania wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych, ww. środków przymusu bezpośredniego (z wyjątkiem psów obronnych), w przypadku gwałtownego, bezprawnego zamachu na konwojowane wartości lub osoby je ochraniające.

Pracownik ochrony może stosować ww. środki przymusu bezpośredniego wyłącznie wobec osób uniemożliwiających wykonanie przez niego zadań określonych w ustawie.

Zasady obowiązujące pracowników ochrony stosujących środki przymusu bezpośredniego są zbieżne z zasadami obowiązującymi w Policji, z tym, że wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, osób w podeszłym wieku oraz o widocznej niepełnosprawności, oprócz siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających i podobnych technik obrony można stosować także kajdanki (inne środki przymusu bezpośredniego bez względu na sytuację zagrożenia życia, zdrowia lub mienia są zabronione).

W rozporządzeniu *Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków i sposobów użycia przez pracowników ochrony środków przymusu bezpośredniego*, doprecyzowano szczegółowe zasady i sposób użycia środków przymusu bezpośredniego oraz sposób postępowania po ich użyciu.

W zakresie szczegółowych zasad i sposobu użycia poszczególnych środków przymusu bezpośredniego określono, że:

1) Siła fizyczna – obowiązują takie same zasady jak w Policji, z tym że siłę fizyczną stosuje się dodatkowo w celu odparcia zamachu na chronione osoby lub mienie, oraz doprecyzowano, że stosowanie siły fizycznej w celu obezwładnienia osoby, następuje w związku ze zmuszeniem jej do wykonania polecenia lub w czasie ujmowania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla chronionego mienia, w celu niezwłocznego oddania tych osób Policji.

2) Kajdanki – podobnie jak w Policji, można stosować wobec osób ujętych w celu udaremnienia ucieczki albo zapobieżenia czynnej napaści lub czynnemu oporowi.

Kajdanek nie stosuje się wobec osób, których wygląd wskazuje na wiek poniżej 17 lat, z wyjątkiem nieletnich w wieku powyżej 16 lat podejrzanych o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu.

W zakresie sposobu zakładania kajdanek doprecyzowane zostało, że kajdanki na ręce trzymane z przodu zakłada się osobie ujętej, w stosunku do której nie stosuje się szczególnych środków ostrożności, natomiast kajdanki na ręce trzymane z tyłu można założyć osobie o silnej budowie ciała, podejrzanej o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu.

Dodatkowo wskazano, że kajdanki:

- powinny być założone tak, aby nie tamowały obiegu krwi,
- powinno się, w miarę możliwości, zakładać w pomieszczeniach zamkniętych lub w miejscach odosobnionych, przy udziale dwóch pracowników ochrony, z których jeden zakłada kajdanki, a drugi wykonuje czynności ubezpieczające.

3) Pałka obronna wielofunkcyjna – obowiązują takie same zasady jak w Policji, z tym że pałka może

być stosowana dodatkowo w razie odpierania zamachu na chronioną osobę oraz przeciwdziałania kradzieżom mienia.

4) **Pies obronny** (w innych służbach – pies służbowy) - w odróżnieniu od Policji, może być wykorzystywany jedynie w przypadku odpierania czynnej napaści na pracownika ochrony lub chronioną osobę oraz w przypadku ujęcia osób.

Podobnie jak w Policji, pies obronny powinien mieć założony kaganiec. Nie dotyczy to przypadków, gdy pies obronny jest wykorzystywany wobec przestępcy posiadającego broń palną lub inne niebezpieczne narzędzia, w celu odparcia czynnej napaści (nie wskazano tu warunku, że pies musi być specjalnie wytresowany do działania bez kagańca).

5) Paralizatory elektryczne, broń gazową i ręczne miotacze gazu można stosować w przypadkach:

- a) odpierania czynnej napaści na pracownika ochrony lub osoby chronione,
- b) pokonywania czynnego oporu,
- c) bezpośredniego pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa przeciwko dobrom powierzonym ochronie,
- d) przeciwdziałania **kradzieżom** lub niszczeniu mienia,
- e) ujęcia osób.

Przy stosowaniu ww. środków, należy zachować ostrożność, uwzględniając ich właściwości mogące stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego.

W porównaniu z Policją broń gazową i ręczne miotacze gazu nie można stosować do pokonania biernego opór, natomiast paralizatorów elektrycznych nie można stosować w celu obezwładnienia osoby niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia niebezpiecznego narzędzia oraz obezwładniania agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt. Nie wskazano również, że paralizator elektryczny stosuje się wobec osób, które swoim zachowaniem stwarzają niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia, jeżeli zastosowanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo okazało się bezskuteczne.

Ponadto, w *rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie określenia rodzajów obiektów, w których mogą być stosowane paralizatory elektryczne (Dz.U. Nr 120, poz. 780)* wskazane zostały obiekty, w których mogą być stosowane paralizatory elektryczne.

W zakresie sposobu postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego, obowiązują takie same zasady jak w Policji, z tym że:

- w przypadku, gdy skutek zastosowania środka przymusu bezpośredniego nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia osoby, nastąpiła śmierć osoby lub szkoda w mieniu, pracownik ochrony jest dodatkowo obowiązany do powiadomienia o zdarzeniu bezpośredniego przełożonego oraz najbliższej jednostki Policji,
- każdy przypadek zastosowania środków przymusu bezpośredniego oraz towarzyszące mu okoliczności dokumentuje się w ewidencji prowadzonej przez wewnętrzną służbę ochrony lub przedsiębiorcę prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia.

Wpis w ewidencji, powinien w szczególności zawierać:

- a) dane personalne osoby, w stosunku do której zastosowano środki przymusu bezpośredniego,

- b) datę, godzinę i miejsce zastosowania środka przymusu bezpośredniego,
- c) przyczynę, rodzaj i skutek zastosowania środka przymusu bezpośredniego,
- d) numer licencji, imię i nazwisko pracownika ochrony,
- e) informację o udzieleniu pierwszej pomocy przedmedycznej i jej zakresie.

2.1.6. ŻANDARMERIA WOJSKOWA.

Zgodnie z art. 17 ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych żołnierze Żandarmerii Wojskowej, wykonując zadania (określone w art. 4 ustawy), wobec osób wskazanych w art. 3 ust. 2 ww. ustawy, mają prawo stosowania środków przymusu bezpośredniego w przypadkach i na zasadach określonych w art. 42 niniejszej ustawy.

W razie niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa rozkazom (poleceniom) żołnierzy Żandarmerii Wojskowej, a także wobec osób uniemożliwiających wykonanie przez nich czynności służbowych, żołnierze Żandarmerii Wojskowej mogą stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

- 1) siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony,
- 2) kajdanki,
- 3) pałki wielofunkcyjne,
- 4) paralizatory elektryczne,
- 5) wodne, chemiczne i techniczne środki obezwładniające (prowadnice, kaftany bezpieczeństwa, pasy i siatki obezwładniające);
- 6) psy służbowe,
- 7) broń gazową i ręczne miotacze gazu,
- 8) pociski niepenetracyjne, miotane z broni palnej.
- 9) urządzenia techniczne umożliwiające zatrzymanie pojazdu, a w szczególności kolczatkę drogową, zaporę drogową, kozły odporowe i zasieki.

Żołnierze Żandarmerii Wojskowej mogą stosować środki przymusu bezpośredniego odpowiadające potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji i niezbędne do osiągnięcia podporządkowania się wydanym rozkazom (poleceniom).

Na sposób zastosowania środków przymusu bezpośredniego przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej osobie, wobec której zostały zastosowane te środki lub użyta ta broń, przysługuje zażalenie do prokuratora wojskowej prokuratury garnizonowej właściwej ze względu na miejsce zdarzenia w terminie 7 dni od dnia zdarzenia.

W rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie warunków i sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej, określono zostały szczegółowe zasady i warunki użycia środków przymusu bezpośredniego oraz sposób postępowania po ich użyciu.

W Żandarmerii Wojskowej obowiązują podobne zasady jak w Policji, z tym że:

- 1) żołnierz ŻW może, przed użyciem środków przymusu bezpośredniego, odstąpić od wymogu wezwania do podporządkowania się wydanym rozkazom lub poleceniom oraz uprzedzenia o użyciu środka przymusu bezpośredniego dodatkowo, gdy zwłoka w zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego uniemożliwiłaby

ujęcie osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub poszukiwanej albo umożliwiłaby ucieczkę takiej osoby,

2) w rozporządzeniu dodatkowo określone zostało, że środki przymusu bezpośredniego stosowane są w szczególności w celu:

a) ujęcia osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia albo poszukiwanej, a także udaremnienia ucieczki takiej osoby,

b) odparcia zamachu na życie lub zdrowie ludzkie,

c) odparcia zamachu na mienie,

d) zapewnienia przestrzegania dyscypliny wojskowej,

e) ochrony porządku publicznego na terenach i w obiektach jednostek wojskowych,

f) umożliwienia realizacji czynności, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 9, 10 i 14 ustawy, tj.:

- przeszukiwania osób i pomieszczeń w przypadkach i w trybie określonym w przepisach o postępowaniu karnym i w innych przepisach,

- dokonywania kontroli osobistej, przeglądania zawartości bagażu osobistego i sprawdzania ładunków w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, z wyjątkiem środków transportu przewożących znaki pieniężne, w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary albo w celu ustalenia miejsca pobytu lub ujęcia poszukiwanej osoby,

- usuwania pojazdów i blokowania kół pojazdów w przypadkach i w trybie określonym w przepisach o ruchu drogowym.

3) doprecyzowane zostało, że żołnierze Żandarmerii Wojskowej mogą stosować wyłącznie te środki przymusu bezpośredniego, które zostały im służbowo przydzielone na wyposażenie indywidualne lub wyposażenie służby, w składzie której wykonują odpowiednie czynności służbowe,

4) wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje, że nie ukończyły 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie, można stosować wyłącznie chwytów obezwładniających, bez względu na sytuację zagrożenia życia, zdrowia lub mienia.

W zakresie szczegółowych zasad i sposobu użycia poszczególnych środków przymusu bezpośredniego określono, że:

1) Siła fizyczna – obowiązują podobne zasady jak w Policji, z tym że uderzenia można dodatkowo stosować w celu ujęcia osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub poszukiwanej albo udaremnienia jej ucieczki.

2) Kajdanki – dookreślone zostało, że kajdanki można dodatkowo stosować także wobec osoby doprowadzanej i konwojowanej, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa jej ucieczki albo dokonania przez nią czynnej napaści lub stawiania czynnego oporu, albo też jeżeli zachowuje się ona agresywnie.

Ponadto, w ŻW, dodatkowo uregulowano, że kajdanki zdejmuje się niezwłocznie po wprowadzeniu osoby, wobec której je zastosowano, do uniemożliwiających ucieczkę pomieszczeń służbowych Żandarmerii Wojskowej lub wojskowych organów porządkowych, Policji, aresztu lub zakładu karnego albo na przesłuchanie przez prokuratora lub na salę rozpraw, chyba że prokurator lub sąd zarządzi inaczej, jak również to, że kajdanki zakładane na ręce z tyłu nie mogą tamować obiegu krwi.

W pozostałym zakresie regulacje są takie same jak w Policji.

3) Pałka wielofunkcyjna – obowiązują takie same warunki stosowania jak w Policji, za wyjątkiem tego, że

w ŻW nie wolno stosować pałki wielofunkcyjnej wobec osoby przebywającej w pomieszczeniach służbowych Żandarmerii Wojskowej, Policji, służby garnizonowej, służby wewnętrznej jednostki wojskowej, prokuratury lub sądu.

4) Prowadnice można stosować wobec osoby, co do której zachodzi uzasadniona obawa jej ucieczki.

Jeden z uchwytów prowadnicy zakłada się na rękę osoby prowadzonej, a drugi uchwyt żołnierz Żandarmerii Wojskowej zakłada sobie na rękę lub trzyma w ręku.

Podobnie jak w przypadku kajdanek, prowadnicę stosuje się także na polecenie sądu lub prokuratora wojskowego, nie stosuje się wobec osób, których wygląd wskazuje na wiek poniżej 17 lat, z wyjątkiem nieletnich w wieku powyżej 16 lat podejrzanych o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu oraz zdejmuje się niezwłocznie po wprowadzeniu osoby, wobec której je zastosowano, do uniemożliwiających ucieczkę pomieszczeń służbowych Żandarmerii Wojskowej lub wojskowych organów porządkowych, Policji, aresztu lub zakładu karnego albo na przesłuchanie przez prokuratora lub na salę rozpraw, chyba że prokurator lub sąd zarządzi inaczej.

W Policji przepisy dotyczące kajdanek stosuje się odpowiednio do prowadnic.

5) Paralizator elektryczny – w odróżnieniu od Policji paralizator elektryczny można stosować jedynie w przypadku: odpięcia czynnej napaści, pokonywania czynnego oporu lub przeciwdziałania niszczeniu mienia.

Podobnie jak w Policji, przy stosowaniu paralizatora elektrycznego należy zachować ostrożność, uwzględniając jego właściwości mogące stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego.

6) Wodne środki obezwładniające – obowiązują takie same zasady jak w Policji.

Rozkaz zastosowania wodnych środków obezwładniających wydają: Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej lub komendanci oddziałów Żandarmerii Wojskowej.

7) Chemiczne środki obezwładniające – obowiązują podobne przypadki stosowania chemicznych środków obezwładniających jak w Policji, z tym że użycie tych środków w przypadku pościgu z osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub poszukiwaną, możliwe jest, jeżeli osoba ta jest uzbrojona lub używa innego niebezpiecznego narzędzia. Dodatkowo ŻW może używać chemicznych środków obezwładniających w przypadku udaremnienia ucieczki osoby doprowadzanej lub konwojowanej.

Podobnie jak w Policji, przy stosowaniu chemicznych środków obezwładniających należy zachować ostrożność, uwzględniając ich właściwości mogące stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego.

Polecenie zastosowania chemicznych środków obezwładniających, z wyjątkiem ręcznych miotaczy gazowych (w Policji wyjątek ten obejmuje także broń gazową), wydają: Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej lub komendanci oddziałów Żandarmerii Wojskowej.

8) Techniczne środki obezwładniające: kaftany bezpieczeństwa, pasy i siatki obezwładniające

Kaftan bezpieczeństwa oraz pasy i siatka obezwładniająca – podobnie jak w Policji, mogą być stosowane wobec osoby, która swoim zachowaniem stwarza bezpośrednio niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia własnego lub innej osoby, a także mienia, jeżeli zastosowanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo okazało się bezskuteczne.

Siatkę obezwładniającą dodatkowo można stosować także w celu udaremnienia ucieczki osoby **doprowadzonej lub konwojowanej.**

Zastosowanie kaftana bezpieczeństwa oraz pasów i siatki obezwładniającej następuje na rozkaz komendanta lub oficera dyżurnego jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej.

W odróżnieniu od Policji doprecyzowano, że jeżeli czas stosowania kaftana bezpieczeństwa wynosi więcej niż dwie godziny, nie rzadziej niż co godzinę luzuje się taśmy rękawów kaftana w celu umożliwienia prawidłowego obiegu krwi, jak również, że odstępuje się od stosowania kaftana bezpieczeństwa, jeżeli lekarz po zbadaniu osoby, wobec której go zastosowano, tego zażąda.

9) Kolczatka drogowa i inne urządzenia techniczne umożliwiające zatrzymanie pojazdu (w szczególności kolczatka drogowa, zaporę drogową, koźły oporowe i zasieki) – obowiązują podobne zasady jak w Policji, z tym, że zastosowanie kolczatki drogowej i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu następuje na rozkaz komendanta lub oficera dyżurnego jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej i w porozumieniu z Policją.

Ponadto doprecyzowano, że użycie kolczatki drogowej lub innej przeszkody umożliwiającej zatrzymanie pojazdu może być poprzedzone próbą zablokowania drogi zatrzymywanemu kierowcy oznakowanym pojazdem Żandarmerii Wojskowej.

10) Pies służbowy – obowiązują podobne zasady jak w Policji, z tym że pies służbowy może być wykorzystywany także wobec osoby doprowadzanej lub konwojowanej (w Policji natomiast także wobec być skazanej i tymczasowo aresztowanej).

W odróżnieniu od Policji pies służbowy specjalnie wytresowany do działania bez kagańca może być wykorzystywany w każdym przypadku, natomiast pies służbowy niewytresowany do działania bez kagańca może być wykorzystany bez kagańca tylko do odpierania czynnej napaści albo gdy jest używany do czynności służbowych podejmowanych wobec osób, o których mowa w art. 43 ust. 1 pkt 6 lub 7 ustawy. W Policji pies służbowy powinien mieć założony kaganiec, z wyjątkiem psa służbowego specjalnie wytresowanego do działania bez kagańca, który może być wykorzystany bez kagańca tylko do odpierania czynnej napaści albo gdy jest używany do czynności służbowych podejmowanych wobec osób wskazanych w art. 17 ust. 1 pkt 6 ustawy o Policji.

11) Broń gazowa i ręczne miotacze gazu – obowiązują takie same zasady jak w przypadku chemicznych środków obezwładniających, z tym że nie można ich używać w przypadku pokonywania biernego oporu.

12) Pociski niepenetracyjne – obowiązują podobne zasady jak w Policji.

Polecenie zastosowania pocisków niepenetracyjnych wydają: Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej, komendanci oddziałów Żandarmerii Wojskowej lub osoby przez nich upoważnione.

W zakresie sposobu postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego obowiązują podobne zasady jak w Policji, z tym że:

1) zawiadomienie właściwego prokuratora wojskowego następuje także, jeżeli nastąpiło zranienie osoby albo szkoda w mieniu (w Policji właściwego miejscowo prokuratora rejonowego zawiadamia się tylko jeżeli nastąpiła śmierć człowieka);

2) zastosowanie środka przymusu bezpośredniego żołnierz Żandarmerii Wojskowej dokumentuje w książce dowódcy patrolu, nakazie konwojowania albo meldunku o doprowadzeniu zatrzymanego oraz w pisemnym meldunku składanym przełożonemu. Pisemny meldunek zawiera taki sam zakres danych jak pisemny raport składany przez policjanta;

3) o każdym przypadku użycia środka przymusu bezpośredniego składa się meldunek w systemie służb dyżurnych. Każdorazowo komendant jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej wyjaśnia zasadność

zastosowania środka przymusu bezpośredniego, a o wynikach wyjaśnień pisemnie melduje przełożonemu. W przypadku zastosowania kajdanek ww. meldunki, składa się, gdy następstwem ich zastosowania jest uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka.

2.1.7. WOJSKOWE ORGANY PORZĄDKOWE.

Zgodnie z art. 51 *ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych* żołnierzom wojskowych organów porządkowych wchodzących w skład służby garnizonowej i służby wewnętrznej jednostki wojskowej w związku z wykonywaniem czynności służbowych przysługuje prawo stosowania środków przymusu bezpośredniego w przypadkach i na zasadach przewidzianych dla Żandarmerii Wojskowej (art. 42 ustawy).

W rozporządzeniu w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej przez żołnierzy wojskowych organów porządkowych, określono, że:

Żołnierze wojskowych organów porządkowych, z zastrzeżeniem przepisów dotyczących polecenia zastosowania wodnych środków obezwładniających, chemicznych środków obezwładniających – z wyjątkiem ręcznych miotaczy gazu, oraz pocisków niepenetracyjnych (§ 16 ust. 3, § 17 ust. 3 i § 24 ust. 5), są uprawnieni do:

- a) samodzielnego decydowania o konieczności zastosowania odpowiednich środków przymusu bezpośredniego,
- b) zastosowania środków przymusu bezpośredniego na rozkaz dowódcy patrolu, konwoju, asysty lub warty.

Rozkaz zastosowania środków przymusu bezpośredniego może wydać:

- 1) dowódca garnizonu (w garnizonach, w których są etatowi komendanci garnizonu - komendant garnizonu), a w czasie jego nieobecności - oficer inspekcyjny garnizonu żołnierzom wchodzącym w skład wojskowych organów porządkowych, o których mowa w art. 45 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy;
- 2) dowódca jednostki wojskowej, a w czasie jego nieobecności - oficer dyżurny tej jednostki żołnierzom wchodzącym w skład wojskowych organów porządkowych, o których mowa w art. 45 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ustawy.

Ww. osoby wydają polecenie zastosowania wodnych środków obezwładniających, chemicznych środków obezwładniających – z wyjątkiem ręcznych miotaczy gazu, oraz pocisków niepenetracyjnych.

Na rozkaz ww. osób następuje zastosowanie kaftana bezpieczeństwa oraz pasów i siatki obezwładniającej.

Na rozkaz ww. osób oraz w porozumieniu z Żandarmerią Wojskową i Policją następuje zastosowanie kolczatki drogowej i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu.

Warunki użycia środków przymusu bezpośredniego przez wojskowe organy porządkowe są takie same jak w przypadku Żandarmerii Wojskowej.

Również sposób użycia poszczególnych środków przymusu bezpośredniego: siły fizycznej, kajdanek, pałki wielofunkcyjnej, prowadnic, paralizatora elektrycznego, wodnych środków obezwładniających, chemicznych środków obezwładniających, technicznych środków obezwładniających, kolczatki drogowej i innych urządzenia techniczne umożliwiające zatrzymanie pojazdu, psa służbowego, broni gazowej, ręczne miotacze

gazu, pocisków niepenetracyjnych jest taki sam jak w Żandarmerii Wojskowej.

Sposób postępowania żołnierzy wojskowych organów porządkowych po użyciu środków przymusu bezpośredniego jest podobny jak w Żandarmerii Wojskowej, z tym że:

1) jeżeli następstwem zastosowania środka przymusu bezpośredniego jest uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka albo szkoda w mieniu znacznej wartości, żołnierz wojskowego organu porządkowego niezwłocznie zawiadamia o zdarzeniu oficera dyżurnego właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej; oficer dyżurny właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej niezwłocznie powoduje zabezpieczenie wszelkich śladów i dowodów związanych z zastosowaniem środka przymusu bezpośredniego,

2) jeżeli następstwem zastosowania środków przymusu bezpośredniego jest uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka albo szkoda w mieniu znacznej wartości, odpowiednio dowódca garnizonu, a w garnizonach, w których są etatowi komendanci garnizonu - komendant garnizonu oraz dowódca jednostki wojskowej niezwłocznie zawiadamia właściwego miejscowo prokuratora wojskowego oraz Żandarmerię Wojskową.

2.1.8. SŁUŻBA WIĘZIENNA.

Zgodnie z art. 19 *ustawy o Służbie Więziennej*, funkcjonariusze Służby Więziennej podczas pełnienia obowiązków służbowych mają prawo do stosowania względem osób pozbawionych wolności środków przymusu bezpośredniego w postaci:

- 1) siły fizycznej;
- 2) celi zabezpieczającej;
- 3) kasku ochronnego;
- 4) kajdanek lub prowadnic;
- 5) urządzeń technicznych powodujących blokadę stawu kolanowego;
- 6) środków technicznych w postaci maski, zasłony na twarz albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos albo zestawu głośnikowego;
- 7) wodnych środków obezwładniających;
- 8) siatki obezwładniającej;
- 9) chemicznych środków obezwładniających lub innych środków o podobnym działaniu;
- 10) urządzeń olśniewających;
- 11) petard lub innych środków hukowo-błyskowych;
- 12) środków do obezwładniania za pomocą ładunku elektrycznego;
- 13) pasów obezwładniających lub kaftana bezpieczeństwa;
- 14) pałek służbowych;
- 15) pocisków niepenetracyjnych, miotanych z broni palnej lub innych urządzeń.

Ww. środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane, jeżeli jest to konieczne oraz wyłącznie w celu przeciwdziałania: usiłowaniu zamachu na życie lub zdrowie własne lub innej osoby, nawoływaniu do

buntu, groźnemu nieposłuszeństwu lub zakłóceniu porządku mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo, niszczeniu mienia lub ucieczce osoby pozbawionej wolności, a także w celu odparcia bezpośredniego zamachu na konwój ochraniający osobę pozbawioną wolności lub materiały niejawne w rozumieniu przepisów o ochronie informacji niejawnych.

Wobec kobiety pozbawionej wolności będącej w widocznej ciąży lub o której wiadomo, że jest w ciąży, nie stosuje się środków przymusu bezpośredniego wymienionych wyżej w pkt 6-15

Wobec osób innych niż pozbawione wolności:

1) środki przymusu bezpośredniego wymienione wyżej w pkt 1, 4, 8-10, 12, 14 i 15 mogą być stosowane w razie poważnego zakłócenia przez te osoby porządku na terenie jednostek organizacyjnych;

2) kobiety będącej w widocznej ciąży, osoby, której wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, osoby w podeszłym wieku oraz osoby o widocznym kalectwie stosuje się wyłącznie siłę fizyczną (w Policji stosuje się wyłącznie chwytty obezwładniające, z tym że jeżeli ich zastosowanie okazało się nieskuteczne dla osiągnięcia podporządkowania się poleceniom wydanym na podstawie prawa, w sytuacji zagrożenia życia, zdrowia lub mienia można stosować inne środki przymusu bezpośredniego).

Środków przymusu bezpośredniego nie można stosować dłużej niż wymaga tego potrzeba.

W celu zapobieżenia ucieczce osoby pozbawionej wolności lub objawom jej czynnej agresji lub autoagresji można stosować, jako środki prewencyjne, kask ochronny, kajdanki, pas obezwładniający lub prowadnice, a także urządzenia techniczne powodujące blokadę stawu kolanowego.

Stosowanie środków przymusu bezpośredniego powinno być odpowiednie do stopnia zagrożenia, następować po uprzednim ostrzeżeniu o ich użyciu i w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, względem której je zastosowano, oraz nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

Ostrzeżenia nie stosuje się, jeżeli zwłoka w stosowaniu środka przymusu bezpośredniego grozi bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia funkcjonariusza lub innej osoby albo zrealizowaniem działań w związku z użyciem broni palnej:

1) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, których użycie może zagrozić życiu lub zdrowiu funkcjonariusza lub innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;

4) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na konwój ochraniający osoby, broń palną, amunicję, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze lub inne przedmioty wartościowe;

W rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia

broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej, określono szczegółowe warunki stosowania środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej i sposób postępowania w tym zakresie, a mianowicie:

1. W razie potrzeby funkcjonariusze Służby Więziennej mogą stosować jednocześnie kilka środków przymusu bezpośredniego.

2. Przypadek zastosowania środków przymusu bezpośredniego należy odnotować odpowiednio w dokumentacji z przebiegu służby dowódcy zmiany lub w dokumentacji z przebiegu służby konwojowej.

3. O zastosowaniu i zaprzestaniu stosowania środka przymusu bezpośredniego decydują Dyrektor Generalny Służby Więziennej, dyrektor okręgowy Służby Więziennej, dyrektor zakładu karnego, dyrektor aresztu śledczego lub kierownik podległego im oddziału, komendant ośrodka szkolenia, komendant ośrodka doskonalenia kadr Służby Więziennej, a także osoba ich zastępująca, każdy w zakresie swoich uprawnień, a w przypadku wykonywania czynności służbowej poza jednostką organizacyjną Służby Więziennej przez kilku funkcjonariuszy, o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego decyduje funkcjonariusz wyznaczony jako dowodzący.

4. Funkcjonariusz może samodzielnie decydować o zastosowaniu i zaprzestaniu stosowania środków przymusu bezpośredniego, w które został wyposażony w związku z wykonywaną czynnością służbową, wyłącznie w przypadkach usiłowania zamachu na życie lub zdrowie ludzkie, usiłowania ucieczki przez osobę pozbawioną wolności, a także w pościgu za nią lub osobą inną niż pozbawiona wolności. O zastosowaniu i zaprzestaniu stosowania środków przymusu bezpośredniego funkcjonariusz niezwłocznie melduje swojemu bezpośredniemu przełożonemu.

5. Po zaprzestaniu stosowania środka przymusu bezpośredniego kierownik jednostki jest obowiązany wysłuchać osadzonego i pouczyć go o prawie złożenia skargi do sądu penitencjarnego.

6. Zastosowanie środka przymusu bezpośredniego dokumentuje się w notatce służbowej.

Notatka służbową, powinna zawierać:

1) służbowe dane identyfikacyjne osoby podejmującej decyzję o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego oraz osoby dowodzącej, a także pozostałych funkcjonariuszy uczestniczących w stosowaniu środka przymusu bezpośredniego;

2) czas i miejsce zastosowania środka przymusu bezpośredniego;

3) dane osoby, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego, a w przypadku braku możliwości ich uzyskania, podanie przyczyn, dla których odnotowanie tych danych nie było możliwe;

4) przyczyny i rodzaj zastosowanych środków przymusu bezpośredniego oraz skutki ich zastosowania;

5) inne ważne okoliczności zdarzenia, a w szczególności informacje o ostrzeżeniu o możliwości zastosowania środków przymusu bezpośredniego oraz rodzaju i zakresie udzielonej pomocy medycznej;

6) podpis osoby sporządzającej notatkę;

7) uwagi i podpis kierownika jednostki.

Dane osoby, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego, obejmują:

1) nazwisko, imię, imię ojca, datę urodzenia - jeżeli dotyczą osoby pozbawionej wolności;

2) nazwisko, imię, serię i numer dokumentu tożsamości - jeżeli dotyczą osoby innej niż pozbawiona wolności.

7. Osobie pozbawionej wolności, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego, zapewnia

się pomoc medyczną:

- 1) gdy nastąpiło jej zranienie;
- 2) gdy pojawiły się widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia;
- 3) na jej wniosek.

8. Jeżeli wskutek zastosowania środków przymusu bezpośredniego, nastąpiło zranienie człowieka, funkcjonariusz jest obowiązany, z zachowaniem bezpieczeństwa własnego i osób postronnych, udzielić pierwszej pomocy lub zapewnić jej udzielenie, a następnie spowodować udzielenie pomocy medycznej.

Jeżeli wskutek zastosowania środków przymusu bezpośredniego, nastąpiło zranienie lub śmierć człowieka, funkcjonariusz jest obowiązany bezzwłocznie powiadomić o tym kierownika jednostki oraz zabezpieczyć miejsce zdarzenia i, w miarę możliwości, ustalić świadków zdarzenia.

Kierownik jednostki jest obowiązany zawiadomić właściwego prokuratora o skutkach użycia środka przymusu bezpośredniego, w wyniku którego nastąpiło zranienie lub śmierć człowieka.

9. Osobę pozbawioną wolności, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego, poddaje się oddziaływaniom wychowawczym oraz psychologicznym.

10. W razie konieczności stosowania środków przymusu bezpośredniego, w postaci: celi zabezpieczającej, kasku ochronnego, kajdanek lub prowadnic oraz pasów obezwładniających lub kaftana bezpieczeństwa, przez okres każdorazowo przekraczający 24 godziny od rozpoczęcia stosowania tych środków lub od poprzedniego badania, lekarz po przeprowadzeniu badania przedstawia opinię co do możliwości dalszego ich stosowania.

11. Zakres pomocy medycznej, o której mowa w pkt 7, oraz wyniki badań, o których mowa w pkt 10, należy odnotować w dokumentacji medycznej osoby pozbawionej wolności.

12. Wyniki oddziaływań wychowawczych oraz psychologicznych odnotowuje się w dokumentacji osobopoznawczej osoby pozbawionej wolności.

13. W razie zastosowania środka przymusu bezpośredniego wobec innej osoby, badanie lekarskie wykonuje się niezwłocznie po przerwaniu stosowania środka, o ile osoba ta wyrazi zgodę, chyba że zachodzi stan zagrożenia życia lub nie jest ona w stanie wyrazić swojej woli. Wyniki badania lub fakt odmowy dokumentuje się w formie pisemnej.

14. Kontrole zachowania się osoby pozbawionej wolności lub innej osoby, wobec których zastosowano środki przymusu bezpośredniego, należy odnotować odpowiednio w dokumentacji z przebiegu służby dowódcy zmiany lub w dokumentacji z przebiegu służby konwojowej.

15. Dowódca zmiany w trakcie bezpośredniej kontroli zachowania osoby pozbawionej wolności, w odstępach czasu nieprzekraczających 2 godzin, jest obowiązany do dokonywania oceny, czy jest konieczne dalsze stosowanie środków przymusu bezpośredniego wymienionych w pkt 10.

16. Zachowanie osoby pozbawionej wolności, wobec której zastosowano środki przymusu bezpośredniego, wymienione w pkt 10, podlega bezpośredniej kontroli przez funkcjonariusza wyznaczonego przez dowódcę zmiany, nie rzadziej niż co godzinę.

17. Zasad, o których mowa w pkt 16, można nie stosować wobec osoby pozbawionej wolności umieszczonej w celi zabezpieczającej, gdy jest ona objęta monitorowaniem przez wewnętrzny system urządzeń rejestrujących.

18. Dowódca zmiany, realizując kontrolę w czasie snu osoby pozbawionej wolności w porze na to przeznaczonej, określonej w porządku wewnętrznym zakładu karnego lub aresztu śledczego, nie dokonuje oceny konieczności dalszego stosowania środków przymusu bezpośredniego.

19. Dowódcą zmiany jest funkcjonariusz kierujący zmianą w zakładzie karnym lub areszcie śledczym albo jego zastępca, a także funkcjonariusz kierujący zmianą w podległym im oddziale.

20. W jednostce organizacyjnej Służby Więziennej, niebędącej zakładem karnym lub aresztem śledczym, stosowanie kajdanek wobec innej osoby albo kajdanek lub jednoczęściowego pasa obezwładniającego wobec osoby pozbawionej wolności kontroluje funkcjonariusz wyznaczony przez kierownika tej jednostki.

W zakresie szczegółowego zastosowania środków przymusu bezpośredniego, określono, że:

1. **Siłę fizyczną** stosuje się w celu doraźnego, krótkotrwałego obezwładnienia lub zmuszenia do wykonania polecenia (w odróżnieniu od Policji doprecyzowano, że obezwładnienie ma być doraźne i krótkotrwałe; ponadto w Policji siłę fizyczną można stosować także w celu odparcia czynnej napaści).

Używając siły fizycznej, nie należy zadawać uderzeń, chyba że funkcjonariusz działa w celu odparcia zamachu na życie lub zdrowie własne lub innej osoby albo zamachu na mienie, a także w celu przeciwdziałania ucieczce osoby pozbawionej wolności (w Policji nie używa się siły fizycznej w celu przeciwdziałania ucieczce osoby pozbawionej wolności, natomiast używa się w obronie koniecznej).

2. **Umieszczenie w celi zabezpieczającej** stosuje się wobec osoby pozbawionej wolności w celu czasowego odosobnienia.

Cela zabezpieczająca składa się z:

- 1) pomieszczenia dźwiękochłonnego;
- 2) przedsionka.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa osobę pozbawioną wolności umieszcza się w pomieszczeniu dźwiękochłonnym objętym monitorowaniem przez wewnętrzny system urządzeń rejestrujących, a przedsionek celi zabezpieczającej wyposaża się w trwale mocowane: stolik, taboret, umywalkę i toaletę.

W przypadku braku możliwości umieszczenia w celi zabezpieczającej spełniającej ww. wymogi, za celę zabezpieczającą uznaje się również inne pomieszczenie zapewniające odosobnienie.

Przed umieszczeniem w celi zabezpieczającej osobę pozbawioną wolności poddaje się kontroli osobistej.

Do utrzymania higieny i spożycia posiłków osoba pozbawiona wolności, na czas wykonania tych czynności, otrzymuje niezbędne przedmioty osobistego użytku.

Na czas pobytu w celi zabezpieczającej wydaje się osobie pozbawionej wolności odzież, bieliznę i pantofle, będące własnością zakładu karnego lub aresztu śledczego, a na czas określony w porządku wewnętrznym na sen - materac, koc i prześcieradło.

W czasie pobytu w celi zabezpieczającej, należy zapewnić osobie pozbawionej wolności możliwość korzystania z posiłków oraz załatwienia potrzeb fizjologicznych.

Sposób stosowania środków przymusu bezpośredniego w czasie wykonywania przez osobę pozbawioną wolności czynności: korzystania z posiłków oraz załatwienia potrzeb fizjologicznych, dostosowuje się do możliwości ich realizacji. Na ten czas można odstąpić od zasad określających sposób stosowania w przypadku zastosowania kajdanek lub prowadnic, pasów obezwładniających, kaftana bezpieczeństwa oraz kasku ochronnego.

Opuszczenia celi zabezpieczającej w trakcie stosowania środka przymusu bezpośredniego w celu udzielenia pomocy medycznej w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia albo w celu udzielenia świadczeń zdrowotnych, których przeprowadzenie nie jest możliwe w miejscu stosowania środka przymusu bezpośredniego, nie uważa się za zakończenie stosowania środka przymusu bezpośredniego.

3. Kajdanki lub prowadnice stosuje się w celu częściowego unieruchomienia kończyn.

W odróżnieniu od Policji i pozostałych służb, kajdanki zakłada się na ręce trzymane z tyłu, a gdy osoba jest agresywna lub zagrażająca bezpieczeństwu, kajdanki można założyć na nogi lub założyć kajdanki zespolone.

Jeden z chwytów prowadnicy zakłada się na ręce osoby pozbawionej wolności lub innej osoby, a drugi jest trzymany przez funkcjonariusza.

Urządzenie techniczne powodujące blokadę stawu kolanowego zakłada się na nogę w celu ograniczenia możliwości swobodnego poruszania się osoby.

Stosowanie kajdanek nie może powodować nadmiernego ucisku, a także utrudniać oddychania i tamować obiegu krwi.

4. Środki techniczne w postaci maski, zasłony na twarz albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos, lub zestawu głośnikowego stosuje się wobec osoby pozbawionej wolności na czas niezbędny na doprowadzenie do celi zabezpieczającej, a także doprowadzania przed rozpoczęciem konwojowania.

W czasie konwojowania stosuje się ww. środki wobec osoby pozbawionej wolności, która nawołując do buntu lub nieposłuszeństwa, stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa konwoju.

5. Pasy obezwładniające jednoczęściowe lub wieloczęściowe - w odróżnieniu od Policji i pozostałych służb szczegółowo określony został sposób ich stosowania:

Pas obezwładniający jednoczęściowy stosuje się w celu unieruchomienia rąk.

Pierścienie, w których umieszcza się nadgarstki obu rąk, powinny znajdować się na wysokości bioder, z przodu tułowia.

Pas obezwładniający jednoczęściowego można stosować wobec osoby pozbawionej wolności w czasie konwojowania lub doprowadzania.

Na czas stosowania pasa obezwładniającego jednoczęściowego osobę pozbawioną wolności umieszcza się w celi zabezpieczającej lub innym pomieszczeniu zapewniającym odosobnienie, z zastrzeżeniem zastosowania tego środka w czasie konwojowania lub doprowadzania.

Pas obezwładniający wieloczęściowy stosuje się wobec osoby pozbawionej wolności w celu całkowitego unieruchomienia w celi zabezpieczającej. W trakcie jego stosowania w nocy nie wydaje się pościeli.

Stosowanie pasów obezwładniających, nie może powodować nadmiernego ucisku, a także utrudniać oddychania i tamować obiegu krwi.

6. Kaftan bezpieczeństwa stosuje się wobec osoby pozbawionej wolności w celu całkowitego unieruchomienia rąk.

Kaftan bezpieczeństwa można stosować wobec osoby pozbawionej wolności w czasie konwojowania lub doprowadzania.

Na czas stosowania kaftana bezpieczeństwa osobę pozbawioną wolności umieszcza się w celi zabezpieczającej lub innym pomieszczeniu zapewniającym odosobnienie, z zastrzeżeniem zastosowania tego środka w czasie konwojowania lub doprowadzania.

Stosowanie kaftana bezpieczeństwa, nie może powodować nadmiernego ucisku, a także utrudniać oddychania i tamować obiegu krwi.

7. Kask ochronny stosuje się wobec osoby pozbawionej wolności umieszczonej w celi zabezpieczającej, w celu udaremnienia samookaleczenia głowy, po uprzednim założeniu pasa obezwładniającego jednoczęściowego lub kaftana bezpieczeństwa.

Kask ochronny można stosować wobec osoby pozbawionej wolności w czasie konwojowania lub doprowadzania.

Stosowanie kasku ochronnego, nie może powodować nadmiernego ucisku, a także utrudniać oddychania i tamować obiegu krwi.

8. Wodne środki obezwładniające stosuje się w celu krótkotrwałego obezwładnienia osoby (w Policji zostały szczegółowo określone przypadki stosowania tych środków oraz warunków, że przy stosowaniu ww. środków należy zachować ostrożność, uwzględniając ich właściwości mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzkiego).

9. Siatkę obezwładniającą stosuje się w celu częściowego unieruchomienia osoby.

Siatkę obezwładniającą miota się z broni palnej lub innych urządzeń albo zarzuca ręcznie.

(zastosowanie siatki obezwładniającej przez policjantów wymaga spełnienia określonych warunków tj. wobec osób, które swoim zachowaniem stwarzają niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia, jeżeli zastosowanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo okazało się bezskuteczne oraz konkretnych przypadków tj. w pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa oraz w celu udaremnienia ucieczki skazanego, tymczasowo aresztowanego bądź zatrzymanego przestępcy).

10. Chemiczne środki obezwładniające i inne środki o podobnym działaniu stosuje się w celu krótkotrwałego zakłócenia zdolności widzenia lub obezwładnienia osoby.

Chemicznych środków obezwładniających i innych środków o podobnym działaniu używa się, miotając je z broni palnej lub z innych urządzeń albo ręcznie.

W odróżnieniu od Policji nie zostały określone szczegółowe przypadki stosowania tych środków oraz warunków, że przy ich stosowaniu, należy zachować ostrożność, uwzględniając ich właściwości mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzkiego.

11. Urządzenie olśniewające stosuje się w celu krótkotrwałego zakłócenia widzenia, zwłaszcza dla zwiększenia efektów stosowania innych środków przymusu bezpośredniego.

12. Petardy lub inne środki hukowo-błyskowe stosuje się na otwartej przestrzeni lub w pomieszczeniach, w celu krótkotrwałego zakłócenia orientacji osoby.

13. Środki do obezwładniania za pomocą ładunku elektrycznego stosuje się w celu krótkotrwałego obezwładnienia osoby.

W pozostałych służbach środki te nazywane są paralizatorami elektrycznymi (w strażach gminnych przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej); w przepisach określających stosowanie tego środka przymusu bezpośredniego przez inne służby określone zostały szczegółowe przypadki jego użycia.

14. Pałka służbowa – obowiązują podobne zasady jak w Policji, z tym, że pałkę służbową stosuje się w celu odparcia czynnej napaści lub pokonania oporu (w Policji określono, że musi to być czynny opór). Dodatkowo, w Policji zabrania się stosowania pałki służbowej również na nieumięśnione oraz szczególnie wrażliwe części ciała, a także stosowania na te części ciała blokady i zakładania dźwigni.

15. Pociski niepenetracyjne, miotane z broni palnej lub innych urządzeń, stosuje się w celu obezwładnienia osoby. Nie mają zastosowania tu przepisy określające procedurę obowiązującą funkcjonariuszy przed użyciem broni palnej (§ 25 rozporządzenia).

W Policji i innych służbach określone zostały szczegółowe przypadki stosowania pocisków niepenetracyjnych oraz warunki ich stosowania (oddanie strzału ostrzegawczego (salwa ostrzegawcza) w górę oraz celowanie w dolną część ciała, do wysokości pasa osoby).

Prewencyjne zastosowanie środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej:

W czasie konwojowania lub doprowadzania, z wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego - kajdanek lub urządzeń technicznych powodujących blokadę stawu kolanowego - jako środków prewencyjnych, o których mowa w art. 19 ust. 6 *ustawy o Służbie Więziennej*, stosuje się następujące zasady:

- 1) kajdanki zakłada się na ręce trzymane z przodu, a w przypadku kajdanek zespolonych - na ręce i nogi;

2) urządzenia techniczne powodujące blokadę stawu kolanowego zakłada się na nogę w celu ograniczenia możliwości swobodnego poruszania się osoby.

W przypadku zapobieżenia objawom czynnej agresji lub autoagresji można założyć kajdanki na ręce trzymane z tyłu lub na ręce trzymane z tyłu i nogi.

Stosowanie środków przymusu bezpośredniego – jako środków prewencyjnych, nie może powodować nadmiernego ucisku, a także utrudniać oddychania i tamować obiegu krwi.

2.1.9. AGENCJA BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO.

Zgodnie z art. 25 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, w razie niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom, funkcjonariusze ABW mogą stosować fizyczne, techniczne i chemiczne środki przymusu bezpośredniego, służące do obezwładniania lub konwojowania osób oraz do zatrzymywania pojazdów.

W ww. przypadkach mogą być stosowane jedynie środki przymusu bezpośredniego odpowiadające potrzebom wynikającym z zaistniałej sytuacji i niezbędne do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom.

W rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, określono rodzaje środków przymusu bezpośredniego, przypadki i sposób ich użycia, a także sposób dokumentowania:

1. Zasady użycia środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy ABW są podobne jak w Policji, z tym, że:

1) W razie wykonywania czynności służbowych przez dwóch lub więcej funkcjonariuszy, decyzję o użyciu środków przymusu bezpośredniego podejmuje kierujący czynnością, z zastrzeżeniem, że decyzję o zastosowaniu kaftana bezpieczeństwa, pasów lub siatki obezwładniającej, podejmuje kierownik jednostki organizacyjnej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub upoważniony przez niego funkcjonariusz, a podczas ich nieobecności - właściwy ze względu na miejsce zdarzenia dyżurny Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub delegatury, natomiast decyzję o użyciu kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu podejmuje właściwy dyżurny, po uprzednim uzgodnieniu z komendantem terytorialnie właściwej jednostki Policji;

2) Wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie stosuje się wyłącznie chwytów obezwładniających (w Policji, w przypadku gdy zastosowanie chwytów obezwładniających okazało się nieskuteczne dla osiągnięcia podporządkowania wydanym na podstawie prawa poleceniom, w sytuacji zagrożenia życia, zdrowia lub mienia można stosować inne środki przymusu bezpośredniego).

2. Katalog środków przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są funkcjonariusze ABW :

- 1) siła fizyczna w postaci chwytów obezwładniających lub podobnych technik obrony lub ataku;
- 2) urządzenia techniczne, takie jak:
 - a) kajdanki,
 - b) prowadnice,

- c) kaftany bezpieczeństwa, pasy i siatki obezwładniające,
 - d) kolczatki drogowe i inne przeszkody umożliwiające zatrzymanie pojazdu;
- 3) chemiczne środki obezwładniające, takie jak:

- a) ręczne miotacze gazu,
- b) ręczne granaty łzawiące.

3. Sposób użycia poszczególnych środków przymusu bezpośredniego:

1) Siłę fizyczną – obowiązują takie same zasady jak w Policji.

2) Kajdanki – w odróżnieniu od Policji:

a) kajdanki można stosować dodatkowo wobec osób podejrzanych lub oskarżonych o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu albo skazanych za takie przestępstwo,

b) kajdanki można dodatkowo stosować wobec nieletnich, których wygląd wskazuje na wiek powyżej 15 lat, skazanych za przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu,

c) doprecyzowano, że kajdanki zdejmuje się niezwłocznie po wprowadzeniu osób, wobec których je zastosowano, do pomieszczeń służbowych zabezpieczonych przed możliwością ucieczki, aresztów lub na salę rozpraw, chyba że sąd zarządzi inaczej.

3) Prowadnicę można stosować wobec osób, których wygląd wskazuje na wiek poniżej 17 lat.

Podobnie jak w przypadku kajdanek, prowadnicę stosuje się na polecenie sądu lub prokuratora oraz wobec osób podejrzanych lub oskarżonych o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu albo skazanych za takie przestępstwo. Prowadnicę zdejmuje się niezwłocznie po wprowadzeniu osób, wobec których je zastosowano, do pomieszczeń służbowych zabezpieczonych przed możliwością ucieczki, aresztów lub na salę rozpraw, chyba że sąd zarządzi inaczej.

4) Kaftan bezpieczeństwa, pasy lub siatkę obezwładniającą – obowiązują podobne zasady użycia jak w Policji;

5) Stosowanie kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu odbywa się z udziałem Policji i na zasadach obowiązujących Policję przy ich stosowaniu.

6) Chemiczne środki obezwładniające – obowiązują podobne zasady jak w Policji.

W zakresie sposobu postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego obowiązują podobne zasady jak w przypadku Policji, z tym, że:

1) Funkcjonariusz ABW może odstąpić od obowiązku, udzielenia tej osobie pierwszej pomocy przedmedycznej, a w razie potrzeby zapewnienia pomocy lekarskiej, w przypadku gdy zostanie zapewnione udzielenie pomocy przez inne właściwe podmioty, które są obowiązane do udzielania pomocy zranionej osobie;

2) Właściwy miejscowo prokurator jest powiadamiany także w przypadku, gdy w wyniku użycia środków przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby (w przypadku Policji prokuratora powiadamia się w razie śmierci człowieka);

3) Fakt zastosowania środka przymusu bezpośredniego funkcjonariusz ABW dokumentuje w notatce, którą przedstawia przełożonemu (w Policji, dokumentowanie uzależnione jest od skutków użycia środków przymusu bezpośredniego). Informacje, które powinny zostać umieszczone w notatce są podobne jak w Policji (w Policji dodatkowo wymaga się określenia sposobu realizacji czynności przed użyciem środków przymusu

bezpośredniego tj. wezwania do zachowania zgodnego z prawem, ostrzeżenia o użyciu środków przymusu bezpośredniego, czy okoliczności odstąpienia od tych czynności, jak również sposobu postępowania w przypadku zranienia albo śmierci osoby oraz szkody w mieniu).

2.1.10. AGENCJA WYWIADU, SŁUŻBA WYWIADU WOJSKOWEGO, SŁUŻBA KONTRWYWIADU WOJSKOWEGO.

W obecnym stanie prawnym funkcjonariuszom AW (na podstawie art. 43 *ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu*) oraz funkcjonariuszom SWW i SKW (na podstawie art. 44 *ustawy o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego i Służbie Wywiadu Wojskowego*) wykonującym zadania w zakresie ochrony, w granicach chronionych obszarów i obiektów, przysługują odpowiednio uprawnienia pracowników ochrony określone w przepisach o ochronie osób i mienia.

2.1.11. CENTRALNE BIURO ANTYKORUPCYJNE.

Zgodnie z art. 15 *ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym*, w przypadku niepodporządkowania się wydanym na podstawie ustaw poleceniom służącym realizacji zadań, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1 *ustawy o CBA*, funkcjonariusze CBA mogą stosować fizyczne, techniczne i chemiczne środki przymusu bezpośredniego, służące do obezwładniania lub konwojowania osób oraz do zatrzymywania pojazdów.

W ww. przypadkach mogą być stosowane jedynie środki przymusu bezpośredniego odpowiadające potrzebom wynikającym z zaistniałej sytuacji i niezbędne do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom.

W *rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego*, określono warunki użycia środków przymusu bezpośredniego, doprecyzowano katalog środków przymusu bezpośredniego, sposób ich użycia, jak również tryb postępowania przed i po ich użyciu.

W zakresie rodzajów środków przymusu bezpośredniego określono, że funkcjonariusz CBA ma prawo do użycia:

- 1) siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających lub podobnych technik obrony lub ataku;
- 2) środków i urządzeń technicznych, przeznaczonych do obezwładniania i konwojowania, w postaci:
 - a) kajdanek,
 - b) prowadnic,
 - c) kaftanów bezpieczeństwa, pasów i siatek obezwładniających,
 - d) paralizatorów elektrycznych;
- 3) urządzeń technicznych przeznaczonych do zatrzymywania pojazdów, w postaci kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu;
- 4) chemicznych środków przeznaczonych do obezwładniania osób, w postaci ręcznych miotaczy gazowych lub ręcznych granatów łzawiących.

Warunki zastosowania środków przymusu bezpośredniego – obowiązują podobne reguły jak w Policji, z tym, że wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób

o widocznym kalectwie stosuje się wyłącznie chwytty obezwładniające, niezależnie od sytuacji zagrożenia życia, zdrowia lub mienia.

Sposób użycia środków przymusu bezpośredniego:

1) Siłę fizyczną – obowiązują takie same zasady jak w Policji;

2) Kajdanki i prowadnice – obowiązują podobne zasady jak w Policji z wyjątkiem:

- braku regulacji zobowiązujących funkcjonariuszy CBA do użycia kajdanek na polecenie sądu lub prokuratora;

- doprecyzowania przepisów w zakresie stosowania prowadnic, tj. że prowadnicę można stosować wobec osób, których wygląd wskazuje na wiek poniżej 17 lat, w ww. przypadkach oraz że prowadnice zakłada się w ten sposób, że jeden z chwytów prowadnicy zakłada się na rękę nieletniego, a drugi chwyt funkcjonariusz zakłada sobie na rękę lub trzyma w ręku.

- doprecyzowania, że kajdanki i prowadnice zdejmuje się niezwłocznie po wprowadzeniu osób, wobec których je zastosowano, do pomieszczeń służbowych zabezpieczonych przed możliwością ucieczki, aresztów lub na salę rozpraw, chyba że sąd zarządzi inaczej.

- doprecyzowanie, że stosowanie kajdanek lub prowadnic, nie może powodować nadmiernego ucisku na żuchwę i szyję, klatkę piersiową i jamę brzuszną, utrudniać oddychania i tamować obiegu krwi.

3) Kaftan bezpieczeństwa, pasy lub siatkę obezwładniającą – obowiązują podobne zasady jak w Policji, z tym, że dodatkowym warunkiem ich zastosowania jest jednoczesne bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka.

Ponadto, doprecyzowano, że kaftan bezpieczeństwa, pasy lub siatkę obezwładniającą zdejmuje się niezwłocznie, jeżeli ustaly przyczyny stanowiące podstawę ich założenia, jak również że stosowanie kaftana bezpieczeństwa, pasów lub siatki obezwładniającej, nie może powodować nadmiernego ucisku na żuchwę i szyję, klatkę piersiową i jamę brzuszną, utrudniać oddychania i tamować obiegu krwi.

4) Stosowanie kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu odbywa się z udziałem Policji.

W celu uzyskania pomocy Policji o zamiarze zastosowania kolczatki drogowej albo innej przeszkody umożliwiającej zatrzymanie pojazdu mechanicznego lub innego środka przewozowego należy zawiadomić najbliższą jednostkę Policji, na której terenie ma zostać zastosowany ten środek przymusu.

Kolczatka drogowa lub inne przeszkody umożliwiające zatrzymanie pojazdu mechanicznego mogą być stosowane w przypadku, gdy osoba prowadząca pojazd nie zatrzymała się pomimo sygnału do zatrzymania, wydanego w sposób zrozumiały i widoczny dla kierowcy zatrzymywanego pojazdu przez umundurowanego funkcjonariusza Policji znajdującego się w pobliżu oznakowanego pojazdu służbowego. W Policji doprecyzowano dodatkowo, że zastosowanie tych środków przymusu bezpośredniego może nastąpić wobec ww. osoby, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa, gdy przewozi ona osoby, co do których istnieje podejrzenie popełnienia przestępstwa lub przewozi przedmioty pochodzące z przestępstwa lub gdy znajduje się ona w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub podobnie działającego środka.

Kolczatki drogowej również jak w Policji nie stosuje się do zatrzymania pojazdów jednośladowych.

Zastosowanie kolczatki drogowej lub innej przeszkody tak samo jak w Policji należy poprzedzić wstrzymaniem ruchu drogowego w obu kierunkach na odległość nie mniejszą niż 100 m od kolczatki lub innej

przeszkody oraz sygnałem zatrzymania podanym przez umundurowanego funkcjonariusza Policji, z tym że funkcjonariusz Policji musi znajdować się w pobliżu oznakowanego pojazdu służbowego.

Jeżeli ze względu na okoliczności faktyczne zachodzi potrzeba natychmiastowego zatrzymania pojazdu mechanicznego lub innego środka przewozowego, a zawiadomienie najbliższej jednostki Policji, na której terenie ma zostać zastosowany ten środek przymusu, jest niemożliwe, należy:

- a) stosować ww. tryb postępowania;
- b) niezwłocznie po ustąpieniu przyczyny zawiadomić najbliższą jednostkę Policji.

W przypadku blokowania przejazdu oznakowanym pojazdem służbowym Policji z włączonymi sygnałami świetlnymi można, tak samo jak w Policji, odstąpić od wstrzymania ruchu drogowego.

5) Paralizator elektryczny – obowiązują takie same zasady jak w Policji, z tym że w Policji występuje dodatkowy warunek, że środek ten można stosować wobec osób, które swoim zachowaniem stwarzają niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia.

6) Chemiczne środki obezwładniające – obowiązują takie same zasady jak w Policji.

W zakresie sposobu postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego obowiązują podobne zasady jak w przypadku ABW z tym, że zakres notatki dokumentującej fakt użycia środków przymusu bezpośredniego nie obejmuje takiego elementu jak: wskazanie innych faktów, koniecznych - w ocenie funkcjonariusza - do zobrazowania zdarzenia.

2.1.12. SŁUŻBA CELNA.

Zgodnie z *ustawą o Służbie Celnej* funkcjonariusze celni mogą użyć środków przymusu bezpośredniego wobec osób niepodporządkowujących się ich poleceniom wydanym na podstawie przepisów prawa.

Środki przymusu mogą być użyte wyłącznie w zakresie niezbędnym do osiągnięcia podporządkowania się ww. poleceniom lub do skutecznego odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na funkcjonariusza, inną osobę lub mienie.

Dopuszczalne jest stosowanie tylko takich środków przymusu, które odpowiadają potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji, a użycie środków przymusu będzie powodować możliwie najmniejszą dolegliwość dla osób, wobec których te środki są stosowane.

Funkcjonariusze są uprawnieni do stosowania następujących środków przymusu:

- 1) siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku;
- 2) indywidualnych technicznych środków i urządzeń przeznaczonych do obezwładniania lub konwojowania osób, w postaci:
 - a) kajdanek,
 - b) prowadnic,
 - c) siatek obezwładniających,
 - d) pałek wielofunkcyjnych lub teleskopowych,
 - e) paralizatorów elektrycznych;
- 3) indywidualnych chemicznych środków obezwładniających;

- 4) psów służbowych;
- 5) pocisków niepenetracyjnych, miotanych z broni palnej;
- 6) ogólnych technicznych środków i urządzeń przeznaczonych do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych i innych środków przewozowych, w postaci kolczatek drogowych lub przedmiotów ustawionych jako oznakowane przeszkody oraz urządzeń służących do unieruchomienia kół pojazdów.

Na poziomie ustawy uregulowane zostało, że:

- 1) Środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane po uprzednim wezwaniu do zachowania się zgodnego z prawem oraz po bezskutecznym uprzedzeniu o zamiarze ich użycia;
- 2) Funkcjonariusz może odstąpić od wezwania osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz od uprzedzenia o zamiarze użycia środków przymusu, jeżeli zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego oraz mienia.
- 3) Odstępuje się od stosowania środków przymusu, gdy osoba, wobec której zastosowano te środki, podporządkowała się wydanym poleceniom.
- 4) Nie stosuje się kajdanek wobec osób, których wygląd wskazuje na wiek poniżej 17 lat.
- 5) Nie stosuje się pałki wobec osób stawiających bierny opór, chyba że zastosowanie siły fizycznej okazało się bezskuteczne.
- 6) Wobec kobiet o widocznej ciąży, osób o widocznym kalectwie lub w podeszłym wieku oraz osób, których wygląd wskazuje na wiek poniżej 13 lat, można stosować wyłącznie siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających.
- 7) Na zastosowanie środków przymusu, przysługuje zażalenie do prokuratora rejonowego właściwego dla miejsca zdarzenia.

W rozporządzeniu Rady Ministrów. w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy celnych, określono sposób i warunki użycia środków przymusu bezpośredniego oraz sposób postępowania po ich użyciu.

Sposób i warunki użycia środków przymusu bezpośredniego:

1) Siłę fizyczną można stosować w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na funkcjonariusza celnego, inną osobę lub mienie albo w celu zmuszenia do wykonania polecenia. W Policji istnieje dodatkowy warunek, że używając siły fizycznej nie wolno zadawać uderzeń, chyba że policjant działa w obronie koniecznej albo w celu odparcia zamach na życie, zdrowie ludzkie lub mienie. Na uwagę zasługuje, że używane w Policji pojęcie „czynna napaść” zostało zastąpione przez „bezpośredni i bezprawny zamach”.

2) Kajdanki oraz prowadnice można stosować wobec zatrzymanych lub doprowadzanych w celu udaremnienia ucieczki albo w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na funkcjonariusza, inną osobę lub mienie.

O założeniu kajdanek oraz prowadnic funkcjonariusz decyduje samodzielnie albo stosuje je na polecenie bezpośredniego przełożonego, sądu lub prokuratora.

Podobnie jak w Policji kajdanki oraz prowadnice stosuje się w celu częściowego unieruchomienia kończyn górnych osoby, wobec której stosuje się ten środek, jak również kajdanki zakłada się na ręce trzymane z przodu, a w przypadku gdy osoba jest agresywna lub niebezpieczna, można założyć kajdanki na ręce trzymane

z tyłu.

Dodatkowo doprecyzowano, że prowadnicę zakłada się w ten sposób, że jeden z uchwytów prowadnicy zakłada się na rękę osoby, wobec której stosuje się ten środek, a drugi uchwyt funkcjonariusz zakłada sobie na rękę albo trzyma w ręku.

3) Siatkę obezwładniającą – obowiązują podobne zasady jak w Policji, z tym że w Policji siatkę obezwładniającą można stosować, jeżeli zastosowanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo okazało się bezskuteczne.

4) Pałkę wielofunkcyjną lub teleskopową można stosować w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na funkcjonariusza, inną osobę lub mienie.

W pozostałym zakresie obowiązują takie same zasady jak w Policji.

5) Paralizator elektryczny można stosować w celu:

- a) obezwładnienia osoby niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia niebezpiecznego narzędzia;
- b) odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na funkcjonariusza, inną osobę lub mienie;
- c) zatrzymania albo udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej lub doprowadzanej z powodu podejrzenia o popełnienie przestępstwa, wykroczenia, przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego.

W Policji dodatkowo określono, że paralizator elektryczny generalnie stosuje się wobec osób, które swoim zachowaniem stwarzają niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia, jeżeli zastosowanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo okazało się bezskuteczne. Ponadto paralizatory elektryczne w Policji można stosować w celu pokonania biernego oporu oraz obezwładniania agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt.

6) Indywidualne chemiczne środki obezwładniające można stosować:

- a) w celu obezwładnienia osoby niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia niebezpiecznego narzędzia;
- b) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na funkcjonariusza, inną osobę lub mienie;
- c) podczas pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia;
- d) w celu udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej lub doprowadzanej.

W Policji dodatkowo zostało doprecyzowane, że przy stosowaniu tych środków należy zachować ostrożność, uwzględniając ich właściwości mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzkiego.

7) Psa służbowego, jako środek przymusu bezpośredniego, można stosować:

- a) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na funkcjonariusza, inną osobę lub mienie;
- b) podczas pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia;
- c) w celu udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej.

W Policji psa służbowego dodatkowo można stosować w celu pokonania czynnego oporu.

Podobnie jak w Policji pies służbowy powinien mieć założony kaganiec, chyba że został specjalnie wytresowany do działania bez kagańca, z tą różnicą, że w Służbie Celnej istnieje możliwość wykorzystania psa służbowego bez kagańca - niewytresowanego do działania bez kagańca, w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na funkcjonariusza lub inną osobę.

8) Pociski niepenetracyjne miotane z broni palnej mogą być wyłącznie pociskami gumowymi miotanymi z broni palnej gładkolufowej (w Policji dodatkowo z broni alarmowej i sygnałowej).

Pociski niepenetracyjne można stosować w terenie otwartym oraz w budynkach, w warunkach odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na funkcjonariusza, inną osobę lub mienie albo podczas pościgu za sprawcą takiego zamachu. W Policji można stosować także w przypadku zbiorowego zakłócenia porządku publicznego. Sposób użycia pocisków niepenetracyjnych jest taki sam jak w Policji.

9) Kolczatka drogowa lub inne oznakowane przeszkody umożliwiające zatrzymanie pojazdu mechanicznego – obowiązują podobne zasady jak w Policji, z tą różnicą, że:

- w Policji środki te można stosować także gdy osoba znajduje się w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub podobnie działającego środka,

- można odstąpić od wstrzymania ruchu drogowego w przypadku blokowania przejazdu oznakowanym pojazdem służbowym Służby Celnej, z włączonymi sygnałami świetlnymi. W przypadku Policji wystarczy, że pojazd służbowy jest oznakowany.

10) Urządzenie służące do unieruchomienia kół pojazdów, zwane dalej "blokadą", może być stosowane w przypadkach, gdy:

a) wobec osób lub towarów znajdujących się w pojeździe podjęto czynności kontrolne, a ze względu na okoliczności faktyczne zachodzi obawa ucieczki kontrolowanym pojazdem przed zakończeniem tych czynności;

b) istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa lub wykroczenia, przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego.

Blokada powinna być założona na przednim kole pojazdu mechanicznego po stronie kierującego oraz trwale oznakowana przez umieszczenie na niej w widocznym miejscu:

a) nazwy organu zakładającego blokadę;

b) numeru ewidencyjnego blokady;

c) adresu, pod który należy zgłosić się w celu jej zdjęcia.

Na pojeździe, w widocznym miejscu, umieszcza się informację o założeniu blokady.

W Policji ww. urządzenie nie występuje jako środek przymusu bezpośredniego.

W zakresie sposobu postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy celnych obowiązują podobne zasady jak w Policji, z tym że:

1) Funkcjonariusz może odstąpić od obowiązku udzielenia pierwszej pomocy, w przypadku, gdy zostanie zapewnione udzielenie pomocy przez inne właściwe podmioty, które są obowiązane do udzielania pomocy zranionej osobie;

2) właściwy miejscowo prokurator musi być zawiadomiony także w razie zranienia osoby,

3) rozporządzenie nie reguluje kwestii związanych z obowiązkiem dokumentowania użycia środków przymusu bezpośredniego,

4) dodatkowo uregulowane zostało, że w przypadku bezpośredniego zagrożenia przejęciem jednostki pływającej przez załogę innego statku, przepisy dotyczące użycia środków przymusu bezpośredniego określone w art. 67 ustawy oraz powyższym rozporządzeniu stosuje się odpowiednio.

2.1.13. KONTROLA SKARBOWA.

W art. 11d-11e *ustawy o kontroli skarbowej* określono, że inspektorzy i pracownicy kontroli skarbowej mogą stosować środki przymusu bezpośredniego wobec osób niepodporządkowujących się ich poleceniom wydanym w celu realizacji zadań określonych w art. 11a ust. 1a *ustawy o kontroli skarbowej*.

Na poziomie ustawy uregulowane zostało także, że:

1. Środki przymusu bezpośredniego mogą być użyte jedynie w zakresie niezbędnym do osiągnięcia podporządkowania się poleceniom wydanym w celu realizacji zadań określonych w art. 11a ust. 1a *ustawy o kontroli skarbowej* lub do skutecznego odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na inspektora, pracownika lub inną osobę, a także mienie i obiekty administracji skarbowej.

2. Dopuszczalne jest stosowanie tylko takich środków przymusu bezpośredniego, jakie odpowiadają potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji, i pod warunkiem, że w inny dostępny w tej sytuacji sposób nie można skutecznie oraz bezpiecznie wykonać czynności służbowych.

3. Środki przymusu bezpośredniego powinny być stosowane przez inspektorów i pracowników w taki sposób, aby ich zastosowanie powodowało możliwie najmniejszą dolegliwość.

4. Można stosować jednocześnie więcej niż jeden środek przymusu bezpośredniego, jeżeli zastosowanie jednego środka nie odpowiada potrzebom zaistniałej sytuacji lub osiągnięcie podporządkowania się wydanym poleceniom przy zastosowaniu jednego środka okazało się bezskuteczne albo zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, że okaże się bezskuteczne.

5. Odstępuje się od stosowania środków przymusu bezpośredniego, gdy osoba, wobec której zastosowano te środki, podporządkowała się wydanym poleceniom.

6. Środków przymusu bezpośredniego nie stosuje się wobec kobiet o widocznej ciąży, osób o widocznym kalectwie lub w podeszłym wieku oraz osób, których wygląd wskazuje na wiek poniżej 13 lat.

7. Uprawnia się inspektorów i pracowników kontroli skarbowej do stosowania następujących środków przymusu bezpośredniego:

1) siły fizycznej;

2) indywidualnych technicznych i chemicznych środków lub urządzeń przeznaczonych do obezwładniania i konwojowania osób albo do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych i innych środków przewozowych;

3) pałki służbowej.

8. Kajdanek nie stosuje się wobec osób, których wygląd wskazuje na wiek poniżej 17 lat.

9. Nie wolno stosować pałki wobec osób stawiających bierny opór, chyba że zastosowanie siły fizycznej okazało się bezskuteczne.

9. W razie uzasadnionej potrzeby osobę, wobec której zastosowano środki przymusu bezpośredniego, należy niezwłocznie poddać badaniu lekarskiemu lub udzielić jej pierwszej pomocy medycznej. Przepisy wydane na podstawie art. 11b ust. 7 *ustawy o kontroli skarbowej* stosuje się odpowiednio.

W odróżnieniu od Policji (jak również pozostałych służb) wprowadzone zostały reguły, określające, że dopuszczalne jest stosowanie tylko takich środków przymusu bezpośredniego, jakie odpowiadają potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji, i pod warunkiem, że w inny dostępny w tej sytuacji sposób nie można skutecznie oraz bezpiecznie wykonać czynności służbowych oraz że wobec kobiet o widocznej ciąży, osób o

widocznym kalectwie lub w podeszłym wieku oraz osób, których wygląd wskazuje na wiek poniżej 13 lat – nie wolno stosować środków przymusu bezpośredniego.

W rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez inspektorów i pracowników kontroli skarbowej, określono warunki i sposoby użycia środków przymusu bezpośredniego, do stosowania których są uprawnieni inspektorzy i pracownicy kontroli skarbowej, a także szczegółowe rodzaje i tryb wyposażania inspektorów i pracowników kontroli skarbowej, w indywidualne techniczne i chemiczne środki lub urządzenia przeznaczone do obezwładniania i konwojowania osób albo do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych i innych środków przewozowych, a także w pałki służbowe.

Zgodnie z rozporządzeniem:

Pracownicy są uprawnieni do stosowania siły fizycznej w formie chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku, a także stosowania:

1) indywidualnych technicznych i chemicznych środków przymusu i urządzeń, przeznaczonych do obezwładniania i konwojowania osób, w postaci:

- a) kajdanek,
- b) prowadnic,
- c) siatek obezwładniających,
- d) miotaczy gazu lub innych substancji obezwładniających,
- e) środków powodujących dysfunkcję niektórych zmysłów lub organów ciała:
 - łzawiących,
 - ogłuszających,
- f) paralizatorów elektrycznych,
- g) pocisków niepenetracyjnych, miotanych z broni palnej;

2) technicznych środków przymusu i urządzeń, przeznaczonych do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów, w postaci kolczatek drogowych, pojazdów służbowych lub przedmiotów ustawianych jako odpowiednio oznakowane przeszkody, oraz urządzeń służących do unieruchamiania kół pojazdów;

3) pałek służbowych zwykłych, wielofunkcyjnych i teleskopowych.

Jeżeli okoliczności faktyczne to umożliwiają, pracownik jest obowiązany, przed użyciem środka przymusu, podjąć próbę osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom przez stanowczą perswazję słowną lub demonstrację możliwości użycia środka przymusu.

Podobnie jak w Policji określono, że bezpośrednio przed użyciem środka przymusu należy wezwać osobę niepodporządkowującą się wydanym poleceniom do zachowania zgodnego z prawem oraz uprzedzić o zamiarze użycia środka przymusu.

Jeżeli w ocenie pracownika zwłoka w użyciu środka przymusu groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego albo szkodą w mieniu, należy odstąpić od powyższych czynności. W takim przypadku, pracownicy wzywają do zachowania zgodnego z prawem w trakcie stosowania odpowiedniego do sytuacji środka przymusu.

Sposób użycia środków przymusu bezpośredniego:

1. Siła fizyczna – występują takie same zasady jak w Policji z tym, że pracownicy kontroli skarbowej mogą dodatkowo stosować siłę fizyczną w celu zatrzymania osoby.

2. Kajdanki lub prowadnice – obowiązują podobne zasady jak w Policji, z tym że dodatkowo zostało doprecyzowane, że:

- prowadnicę można stosować także wobec osób, które nie ukończyły 17 lat,
- jeden z uchwytów prowadnicy jest zakładany na rękę osoby prowadzonej, drugi uchwyt pracownik trzyma w ręku lub zakłada na swoją rękę,
- kajdanki oraz prowadnicę zdejmuje się niezwłocznie po wprowadzeniu osoby, wobec której je zastosowano, do uniemożliwiających ucieczkę pomieszczeń służbowych jednostek organizacyjnych kontroli skarbowej albo Policji, do aresztu albo na przesłuchanie przez sąd lub prokuratora, chyba że sąd lub prokurator zarządzi inaczej.

3. Siatka obezwładniająca – obowiązują takie same zasady jak w Policji, z tym że w Policji siatkę obezwładniającą można stosować, jeżeli zastosowanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe lub okazało się bezskuteczne.

4. Środki powodujące dysfunkcję niektórych zmysłów lub organów ciała i miotacze gazu lub innych substancji obezwładniających stosuje się do krótkotrwałego zakłócenia zdolności widzenia, słyszenia, obezwładnienia lub zakłócenia orientacji przestrzennej.

Środki powodujące dysfunkcję niektórych zmysłów lub organów ciała i miotacze gazu lub innych substancji obezwładniających stosuje się w przypadkach:

- 1) odpierania czynnej napaści i pokonywania czynnego oporu;
- 2) pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa;
- 3) udaremnienia ucieczki osoby tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej;
- 4) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

W Policji (i innych służbach) powyższe środki przymusu funkcjonują pod nazwą „chemiczne środki obezwładniające”.

5. Paralizator elektryczny stosuje się w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści;
- 2) pokonywania czynnego oporu;
- 3) udaremnienia ucieczki osoby tymczasowo aresztowanej bądź zatrzymanej;
- 4) dokonywania zatrzymania osoby lub bezpośredniego pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa;
- 5) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

W porównaniu z Policją pracownicy kontroli skarbowej mogą stosować paralizator także w pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa. W Policji natomiast, dodatkowo zostało wskazane, że paralizator stosuje się wobec osób, które swoim zachowaniem stwarzają niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia, jeżeli zastosowanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo okazało się bezskuteczne. Ponadto, w Policji paralizator można stosować także w celu

obezwładnienia agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt.

6. Pociski niepenetracyjne – mogą być wyłącznie pociskami gumowymi miotanymi z broni palnej gładkolufowej. W Policji dodatkowo mogą być miotane z broni alarmowej i sygnałowej oraz mogą być stosowane w przypadku zbiorowego zakłócenia porządku publicznego.

W odróżnieniu od Policji (oraz innych służb) pociski niepenetracyjne stosuje się:

- 1) oddając strzał ostrzegawczy w kierunku bezpiecznym (w Policji – w górę);
- 2) nie celując w głowę i szyję osoby (w Policji - w dolną część ciała, do wysokości pasa osoby, a np. w SG – w kończyny dolne).

7. Kolczatka drogowa lub inna przeszkoda umożliwiająca zatrzymanie pojazdu – w odróżnieniu od Policji:

1) doprecyzowano, że pracownik dając osobie prowadzącej pojazd sygnał do zatrzymania się, musi znajdować się w pobliżu oznakowanego pojazdu kontroli skarbowej,

2) w Policji dodatkowo wskazano, że zastosowanie kolczatki drogowej lub innej przeszkody umożliwiającej zatrzymanie pojazdu może nastąpić, gdy wobec osoby, która nie zatrzymała się pomimo odpowiedniego sygnału:

- gdy istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa,
- przewożącą osobę, co do której istnieje podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa, lub przewożącą przedmioty pochodzące z przestępstwa,
- znajdującą się w stanie wskazującym na użycie alkoholu lub podobnie działającego środka.

Ponadto, w kontroli skarbowej zastosowanie kolczatki drogowej lub innej przeszkody umożliwiającej zatrzymanie pojazdu powinno nastąpić po uprzednim zawiadomieniu dyżurnego jednostki Policji właściwej dla planowanego miejsca użycia kolczatki lub innej przeszkody.

Jeżeli ze względu na okoliczności faktyczne zachodzi potrzeba natychmiastowego zatrzymania pojazdu, a zawiadomienie Policji nie jest możliwe, po zastosowaniu kolczatki drogowej lub innej przeszkody umożliwiającej zatrzymanie pojazdu, należy jak najszybciej powiadomić o tym fakcie dyżurnego jednostki Policji właściwej dla miejsca użycia kolczatki lub innej przeszkody.

8. Urządzenia służące do unieruchamiania kół pojazdów mechanicznych, tzw. blokady, stosuje się w przypadkach, gdy:

- 1) istnieje uzasadnione podejrzenie, że w pojeździe pozostawionym mogą znajdować się towary lub inne przedmioty pochodzące z przestępstwa;
- 2) wobec osób lub towarów albo innych przedmiotów znajdujących się w pojeździe podjęto czynności kontrolne, a ze względu na okoliczności faktyczne zachodzi obawa ucieczki kontrolowanym pojazdem przed zakończeniem tych czynności.

Podobnie jak w Służbie Celnej, blokada powinna być założona na przednim kole pojazdu mechanicznego po stronie kierującego oraz trwale oznakowana przez umieszczenie na niej w widocznym miejscu:

- 1) nazwy organu zakładającego blokadę;
- 2) numeru ewidencyjnego blokady;
- 3) adresu, gdzie należy zgłosić się w celu jej zdjęcia.

Na pojeździe w widocznym miejscu umieszcza się zawiadomienie o założeniu blokady.

9. Pałka służbowa – obowiązują takie same zasady jak w Policji, z tym że w przypadku kontroli skarbowej nie obowiązuje zakaz stosowania blokady i zakładania dźwigni przy użyciu pałki służbowej na nieumięśnione oraz szczególnie wrażliwe części ciała.

2.1.14. INSPEKCJA TRANSPORTU DROGOWEGO.

Kwestie związane z użyciem przez inspektorów transportu drogowego środków przymusu bezpośredniego uregulowane zostały w art. 55-61 ustawy o transporcie drogowym.

1. Zasady i warunki użycia środków przymusu bezpośredniego:

1) Środki przymusu bezpośredniego stosuje się wobec kierujących pojazdami wykonujących przewóz drogowy, przedsiębiorców wykonujących przewóz drogowy, podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, niepodporządkowujących się poleceniom wydanym przez inspektorów, a także wobec osób uniemożliwiających im wykonanie czynności kontrolnych.

2) Środki przymusu bezpośredniego mogą być użyte jedynie w zakresie niezbędnym do osiągnięcia podporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom lub do skutecznego odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na inspektora.

3) Dopuszczalne jest stosowanie tylko takich środków przymusu bezpośredniego, które odpowiadają potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji, i pod warunkiem, że w inny dostępny w tej sytuacji sposób nie można skutecznie oraz bezpiecznie wykonać czynności kontrolnych.

4) Środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane po uprzednim wezwaniu do zachowania się zgodnego z prawem oraz po bezskutecznym uprzedzeniu o zamiarze ich użycia.

5) Inspektor może odstąpić od wezwania osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz od uprzedzenia o zamiarze użycia środków przymusu bezpośredniego, jeżeli zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla życia, zdrowia ludzkiego lub mienia.

6) Środki przymusu bezpośredniego stosuje się w taki sposób, aby osiągnięcie podporządkowania się wydanym poleceniom powodowało możliwie najmniejszą dolegliwość osobie, wobec której zostały one użyte.

7) Od dalszego stosowania środków przymusu bezpośredniego należy odstąpić, gdy osoba, wobec której użyto tych środków, podporządkowała się wydanym poleceniom.

W odróżnieniu od Policji (i innych służb), nie zostały uregulowane kwestie związane z możliwością stosowania jednocześnie różnych środków przymusu bezpośredniego oraz stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec kobiet w ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie.

2. Rodzaje i sposób użycia środków przymusu bezpośredniego:

Do środków przymusu bezpośredniego zalicza się użycie:

- 1) siły fizycznej, w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony;
- 2) indywidualnych technicznych i chemicznych środków lub urządzeń przeznaczonych do

obezwładniania osób oraz unieruchamiania pojazdów.

Siłę fizyczną można stosować w celu odparcia czynnej napaści lub zmuszenia do wykonania polecenia albo zatrzymania osoby ściganej (w Policji dodatkowo zostało określone, że używając siły fizycznej nie wolno zadawać uderzeń, chyba że policjant działa w obronie koniecznej albo w celu odparcia zamachu na życie, zdrowie ludzkie lub mienie).

Indywidualne techniczne i chemiczne środki przymusu bezpośredniego można stosować w przypadku odpierania czynnej napaści, pokonywania czynnego oporu lub udaremniania ucieczki osoby kontrolowanej (w odróżnieniu od Policji oraz innych służb, nie zostały skonkretyzowane rodzaje technicznych środków przymusu bezpośredniego).

Zastosowanie **kolczatki drogowej lub innego urządzenia technicznego umożliwiającego unieruchomienie pojazdu**, należy poprzedzić:

- 1) sygnałem zatrzymania, podanym przez inspektora w sposób zrozumiały i widoczny dla kierującego zatrzymywanyym pojazdem;
- 2) wstrzymaniem ruchu drogowego w obu kierunkach na odległość nie mniejszą niż 100 metrów od tego urządzenia.

W odróżnieniu od Policji nie zostało doprecyzowane, że:

1) kolczatka drogowa lub inna przeszkoda umożliwiająca zatrzymanie pojazdu może być zastosowana przez umundurowanego policjanta do zatrzymania pojazdu prowadzonego przez osobę, która nie zatrzymała się mimo odpowiedniego sygnału:

- gdy istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa,
- przewożącą osobę, co do której istnieje podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa, lub przewożącą przedmioty pochodzące z przestępstwa,
- znajdującą się w stanie wskazującym na użycie alkoholu lub podobnie działającego środka.

2) Kolczatki drogowej nie stosuje się do zatrzymania pojazdów jednośladowych.

3. Sposób postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego:

1) Jeżeli wskutek zastosowania środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby, inspektor jest obowiązany udzielić jej pierwszej pomocy, a w razie potrzeby wezwać lekarza.

2) O fakcie zastosowania środka przymusu bezpośredniego inspektor niezwłocznie zawiadamia pisemnie bezpośredniego przełożonego.

3) Przełożony jest obowiązany każdorazowo zbadać zasadność, warunki i sposób zastosowania środków przymusu bezpośredniego przez podległych mu inspektorów.

W odróżnieniu od Policji (i innych służb), nie zostały uregulowane kwestie:

- 1) obowiązku każdorazowego zapewnienia pomocy lekarskiej kobiecie ciężarnej;
- 2) zabezpieczania śladów w miejscu zdarzenia i ustalania świadków w przypadku, gdy w wyniku użycia środków przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby, śmierć osoby albo szkoda w mieniu;
- 3) dokumentowania faktu użycia środków przymusu bezpośredniego;
- 4) powiadamiania właściwego prokuratora w razie śmierci osoby.

2.1.15. STRAŻ OCHRONY KOLEI.

1. Zgodnie z *ustawą o transporcie kolejowym*, funkcjonariusze Straży Ochrony Kolei wykonując zadania określone w art. 60 ust. 1 ustawy mają prawo do stosowania środków przymusu bezpośredniego: siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony, miotacza gazowego, pałki służbowej, kajdanek i psa służbowego.

2. Osobie, wobec której zastosowano ww. środki przymusu bezpośredniego, na sposób przeprowadzenia tych czynności przysługuje zażalenie do miejscowo właściwego prokuratora w trybie przepisów Kodeksu postępowania karnego.

3. Funkcjonariusz Straży Ochrony Kolei może stosować środki przymusu bezpośredniego wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego zadań.

4. Zastosowanie przez funkcjonariusza Straży Ochrony Kolei środków przymusu bezpośredniego powinno odpowiadać potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji i zmierzać do podporządkowania się wydanym poleceniom.

5. Do użycia przez funkcjonariusza Straży Ochrony Kolei środków przymusu bezpośredniego stosuje się odpowiednio przepisy o Policji.

2.1.16. STRAŻ PARKU.

Zgodnie z art. 109 *ustawy o ochronie przyrody* funkcjonariusz Straży Parku może stosować wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego zadań określonych w ustawie następujące środki przymusu bezpośredniego:

- 1) siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku;
- 2) kajdanki;
- 3) pałkę służbową;
- 4) ręczny miotacz gazu;
- 5) paralizator elektryczny.

Zastosowanie przez funkcjonariusza Straży Parku środka przymusu bezpośredniego powinno odpowiadać potrzebom wynikającym z zaistniałej sytuacji i zmierzać do podporządkowania się osoby poleceniom wydanym przez funkcjonariusza.

W *rozporządzeniu Rada Ministrów w sprawie sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Straży Parku oraz przydziału, przechowywania i ewidencji tych środków*, określono:

1. Sposób użycia poszczególnych środków przymusu bezpośredniego:

1) **Siła fizyczna** – obowiązują takie same zasady jak Policji.

2) **Kajdanki** zakłada się na ręce trzymane z przodu, a osobie zachowującej się agresywnie - na ręce trzymane z tyłu; o sposobie założenia kajdanek decyduje funkcjonariusz na podstawie zachowania się osoby zatrzymywanej.

Kajdanki powinny być założone tak, aby nie tamowały obiegu krwi.

W odróżnieniu od Policji (i innych służb) nie określono kategorii osób wobec których mogą być zastosowane kajdanki.

3) Pałka służbowa - można użyć, jeżeli zastosowanie siły fizycznej okazało się bezskuteczne.

Pałką służbową zadaje się uderzenia w umięśnione części ciała, głównie w mięśnie kończyn oraz górną część pleców (barki); nie zadaje się uderzeń uchwytem pałki.

W odróżnieniu od Policji (i innych służb) nie określono:

- 1) przypadków użycia pałki służbowej;
- 2) zakazu stosowania pałki służbowej wobec osób, w stosunku do których użyto kajdanek;
- 3) możliwości zadawania uderzeń i pchnięć pałką służbową we wszystkie części ciała w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie własne lub innej osoby.

4) Ręczne miotacze gazu i paralizator elektryczny - należy zachować szczególną ostrożność, uwzględniając ich właściwości fizyczno-chemiczne mogące stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego.

Użycie ww. środków przymusu bezpośredniego, powinno następować zgodnie z ich instrukcją obsługi, w szczególności:

- a) zabrania się używania ręcznych miotaczy gazu w pomieszczeniach zamkniętych;
- b) wylot dyszy ręcznego miotacza gazu powinien być skierowany poniżej twarzy osoby, w stosunku do której jest używany, oraz powinien znajdować się w odległości nie mniejszej niż 50 cm od tej osoby i nie większej niż 1,5 m;
- c) czas użycia ręcznego miotacza gazu powinien wynosić około 1 sekundy;
- d) paralizatora elektrycznego należy używać na umięśnione części ciała, z wyłączeniem klatki piersiowej w okolicy serca oraz okolic stawów kostnych;
- 5) czas użycia paralizatora elektrycznego powinien wynosić około 1 sekundy.

W odróżnieniu od Policji (i innych służb) określono bardzo szczegółowo sposób użycia tych środków przymusu bezpośredniego (podobne uregulowania występują tylko w strażach gminnych), natomiast nie uregulowane zostały przypadki użycia tych środków.

2. Sposób postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego:

- 1) Użycie środka przymusu bezpośredniego dokumentuje się w notatniku służbowym.
- 2) Jeżeli na skutek zastosowania środka przymusu bezpośredniego nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia osoby, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego, lub śmierć osoby, funkcjonariusz sporządza notatkę służbową i przedstawia ją przełożonemu. Zakres danych, które powinny zawarte w notatce służbowej jest taki sam jak w Policji.

Ww. notatka powinna zawierać w szczególności:

- 1) imię i nazwisko oraz numer legitymacji służbowej funkcjonariusza,
- 2) czas i miejsce zastosowania środka przymusu bezpośredniego,
- 3) dane osoby, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego,
- 4) szczegółowe powody i rodzaj zastosowanego środka przymusu bezpośredniego,
- 5) opis postępowania poprzedzającego zastosowanie środka przymusu bezpośredniego,

- 6) sposób użycia środka przymusu bezpośredniego,
- 7) skutki zastosowania środka przymusu bezpośredniego,
- 8) inne ważne okoliczności zdarzenia,
- 9) dane ustalonych świadków zdarzenia,
- 10) podpis funkcjonariusza sporządzającego notatkę.

2.1.17. PAŃSTWOWA STRAŻ ŁOWIECKA.

Zgodnie z art. 39 *ustawy Prawo łowieckie* strażnik Państwowej Straży Łowieckiej może, wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego czynności określonych w ustawie, stosować środki przymusu bezpośredniego w postaci:

- 1) siły fizycznej;
- 2) chemicznych środków obezwładniających w postaci miotacza gazu obezwładniającego;
- 3) pałki wielofunkcyjnej;
- 4) kajdanek;
- 5) pocisków niepenetracyjnych.

Zastosowanie przez strażnika Państwowej Straży Łowieckiej ww. środków przymusu bezpośredniego powinno odpowiadać potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji i zmierzać do podporządkowania się osoby wydanym poleceniom.

Zastosowanie przez strażnika Państwowej Straży Łowieckiej środków przymusu powinny być wykonywane w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, w stosunku do której zostały podjęte.

Do użycia przez strażnika Państwowej Straży Łowieckiej środków przymusu stosuje się odpowiednio przepisy o Policji.

2.1.18. STRAŻ LEŚNA.

Zgodnie z art. 47 *ustawy o lasach* strażnik leśny może, wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego czynności określonych w ustawie, stosować środki przymusu bezpośredniego w postaci:

- 1) siły fizycznej, przez zastosowanie chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku;
- 2) pałki gumowej służbowej;
- 3) chemicznych środków obezwładniających w postaci ręcznego miotacza gazu i broni gazowej;
- 4) kajdanek;
- 5) psa służbowego.

Użycie środków przymusu bezpośredniego powinno następować w sposób możliwie najmniej naruszający nietykalność osoby, wobec której zostały podjęte.

Na sposób użycia środków przymusu bezpośredniego przysługuje zażalenie do prokuratora.

Zastosowanie przez strażnika leśnego środka przymusu bezpośredniego powinno odpowiadać potrzebom

wynikającym z istniejącej sytuacji i zmierzać do podporządkowania się osoby wydanym poleceniom.

Do użycia przez strażnika leśnego środków przymusu stosuje się odpowiednio przepisy *ustawy o Policji*.

2.1.19. PAŃSTWOWA STRAŻ RYBACKA.

1. Zgodnie z art. 23a *ustawy o rybactwie śródlądowym* strażnik Państwowej Straży Rybackiej może, wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego czynności określonych w ustawie, stosować środki przymusu bezpośredniego w postaci:

- 1) siły fizycznej;
- 2) psa służbowego;
- 3) kajdanek;
- 4) chemicznych środków obezwładniających w postaci ręcznego miotacza gazu;
- 5) broni gazowej.

2. Zastosowanie przez strażnika Państwowej Straży Rybackiej ww. środków przymusu bezpośredniego powinno odpowiadać potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji i zmierzać do podporządkowania się osoby wydanym poleceniom.

3. Do użycia przez strażnika Państwowej Straży Rybackiej środków przymusu stosuje się odpowiednio przepisy o Policji.

4. Użycie przez strażnika PSR środków przymusu bezpośredniego powinno być wykonywane w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, w stosunku do której zostały użyte.

5. Na sposób użycia środków przymusu bezpośredniego przysługuje zażalenie do prokuratora.

2.1.20. SŁUŻBY PORZĄDKOWE.

Zgodnie z art. 20 *ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych* służby porządkowe uprawnione są do stosowania:

- 1) siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających lub podobnych technik obrony,
- 2) kajdanek,
- 3) ręcznych miotaczy gazu.

Ww. środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane w przypadku zagrożenia dóbr powierzonych ochronie lub odparcia ataku na członka służby porządkowej, służby informacyjnej lub inną osobę oraz niewykonywania poleceń porządkowych wydawanych osobom zakłócającym porządek publiczny lub zachowującym się niezgodnie z regulaminem imprezy masowej lub regulaminem obiektu (terenu), a w przypadku niewykonania tych poleceń - wezwanych do opuszczenia imprezy masowej, na zasadach określonych w art. 38 *ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia*.

Należy tu dodać, że członkowie służby porządkowej muszą, zgodnie z *ustawą o ochronie osób i mienia*, posiadać licencje pracownika ochrony. *Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych* wskazuje jedynie na kompetencje członków tej służby w odniesieniu do uczestników imprez masowych.

2.1.21. STRAŻ MARSZAŁKOWSKA.

1. Zgodnie z art. 128 *ustawy o Biurze Ochrony Rządu* strażnik Straży Marszałkowskiej przy wykonywaniu zadań w zakresie ochrony Sejmu i Senatu, o których mowa w art. 127 *ustawy o BOR*, ma prawo użyć następujące środki przymusu bezpośredniego:

1) fizyczne, techniczne i chemiczne środki służące do obezwładnienia bądź konwojowania osób oraz do zatrzymywania pojazdów;

2) pałki służbowe.

2. Użycie przez strażników Straży Marszałkowskiej ww. środków przymusu bezpośredniego następuje na zasadach określonych w art. 14 ust. 2 *ustawy o Biurze Ochrony Rządu* oraz *rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu środków przymusu bezpośredniego*.

2.1.22. STOSOWANIE ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO WOBEC NIELETNIEGO UMIESZCZONEGO W ZAKŁADZIE POPRAWCZYM, W SCHRONISKU DLA NIELETNICH, MŁODZIEŻOWYM OŚRODKU WYCHOWAWCZYM.

1. Zgodnie z przepisami (art. 95a – 95c) *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich* wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, w schronisku dla nieletnich, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane w razie bezskuteczności środków oddziaływania psychologiczno-pedagogicznego. Środki te stosuje się wyłącznie w celu przeciwdziałania:

1) usiłowaniu targnięcia się nieletniego na życie lub zdrowie własne albo innej osoby,

2) nawoływaniu do buntu,

3) zbiorowej ucieczce,

4) niszczeniu mienia powodującemu poważne zakłócenie porządku,

5) samowolnemu opuszczaniu przez nieletniego zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich, młodzieżowego ośrodka wychowawczego,

a także

6) w celu doprowadzenia nieletniego do takiego zakładu, placówki lub ośrodka.

2. Środków przymusu bezpośredniego nie można stosować dłużej niż wymaga tego potrzeba, a także nie można ich stosować jako kary.

3. Stosowanie środków przymusu bezpośredniego powinno być odpowiednie do stopnia zagrożenia i następować dopiero po uprzednim ostrzeżeniu o możliwości ich użycia.

4. Wobec nieletniego można stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

1) siłę fizyczną;

2) umieszczenie w izbie izolacyjnej;

3) założenie pasa obezwładniającego lub kaftana bezpieczeństwa.

Wobec nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym stosuje się wyłącznie siłę fizyczną.

Umieszczenie w izbie izolacyjnej, założenie pasa obezwładniającego lub kaftana bezpieczeństwa stosuje się wyłącznie wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, jedynie w przypadku usiłowania targnięcia się nieletniego na życie lub zdrowie własne albo innej osoby.

Założenie pasa obezwładniającego lub kaftana bezpieczeństwa nie stosuje się względem nieletniego dotkniętego kalectwem. Wobec nieletniej o widocznej ciąży stosuje się wyłącznie siłę fizyczną.

5. Jeżeli jest to konieczne, można stosować wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich jednocześnie różne środki przymusu bezpośredniego, z tym że umieszczenie w izbie izolacyjnej nie może być stosowany dłużej niż 48 godzin, a wobec nieletniego w wieku do 14 lat - dłużej niż 12 godzin.

6. Decyzję o zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego podejmuje dyrektor zakładu, placówki lub ośrodka, w których nieletni jest umieszczony, a w razie jego nieobecności - zastępujący go pracownik pedagogiczny.

W razie bezpośredniego, gwałtownego zamachu na życie lub zdrowie osoby, a w szczególności pracownika zakładu, placówki lub ośrodka, w których nieletni jest umieszczony, decyzję o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego może podjąć także inny pracownik.

7. Nieletniego, wobec którego zastosowano środek przymusu bezpośredniego, poddaje się niezwłocznie badaniu lekarskiemu. Z zastosowania środka przymusu bezpośredniego sporządza się protokół.

8. O zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego dyrektor placówki, zakładu lub ośrodka, w których nieletni jest umieszczony, powiadamia sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad placówką, sąd rodzinny wykonujący środek poprawczy lub organ, do którego dyspozycji pozostaje nieletni umieszczony w schronisku dla nieletnich.

9. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 lutego 2011r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (Dz. U. Nr 48, poz. 248)* regulujące kwestie dotyczące:

1) szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii;

2) szczegółowego sposobu sprawowania opieki nad stanem zdrowia fizycznego i psychicznego nieletniego, wobec którego zastosowano środek przymusu bezpośredniego;

3) sposobu prowadzenia dokumentacji związanej z zastosowaniem środków przymusu bezpośredniego;

4) sposobu kontroli nad decyzjami o zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego.

- na mocy *art. 205 pkt 20 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz. U. Nr 149, poz. 887, z dniem 1 stycznia 2012 r. straciło moc obowiązującą.*

2.2. BRONŃ PALNA.

W aktualnym stanie prawnym, kwestie dotyczące stosowania broni palnej uregulowane są w:

1. art. 17 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. *o Policji* oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2005r. *w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez policjantów oraz zasad użycia broni palnej przez oddziały i pododdziały zwarte Policji* (Dz. U. Nr 135, poz. 1132);

2. art. 24 ustawy z dnia 12 października 1990 r. *o Straży Granicznej* oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17 lutego 1998 r. *w sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej* (Dz. U. Nr 27, poz. 153, z późn. zm.);

3. art. 15 i 128 ustawy z dnia 16 marca 2001 r. *o Biurze Ochrony Rządu* oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2002 r. *w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu* (Dz. U. Nr 12, poz. 111);

4. art. 18 – art. 20 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o strażach gminnych* oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 14 września 2004r. *w sprawie szczegółowych warunków, trybu i sposobu postępowania w przypadku użycia broni palnej bojowej przez strażników gminnych (miejskich)* (Dz. U. Nr 215, poz. 2185);

5. art. 36 i art. 39 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. *o ochronie osób i mienia* oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 1998 r. *w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania pracowników ochrony przy użyciu broni palnej* (Dz. U. Nr 86, poz. 543);

6. art. 17, art. 43, art. 44 i art. 51 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. *o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych* oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. *w sprawie warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej* (Dz. U. Nr 157, poz. 1836) i rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001r. *w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej przez żołnierzy wojskowych organów porządkowych* (Dz. U. Nr 157, poz. 1838);

7. art. 20 ustawy z dnia z dnia 9 kwietnia 2010 r. *o Służbie Więziennej* oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2010 r. *w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej*;

8. art. 26 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. *o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu* oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 marca 2003 r. *w sprawie warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego* (Dz. U. Nr 70, poz. 639) i rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 8 października 2003r. *w sprawie warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Agencji Wywiadu* (Dz. U. Nr 179, poz. 1751);

9. art. 16 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. *o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym* oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2006 r. *w sprawie postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego* (Dz. U. Nr 142, poz. 1015);

10.art. 30 ustawy z dnia 9 czerwca 2006r. *o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego* (Dz. U. Nr 104, poz. 709, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 27 września

2006r. w sprawie postępowania przy użyciu broni palnej przez żołnierzy i funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 177, poz. 1306);

11.art. 69 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 2009 r. w sprawie użycia broni palnej przez funkcjonariuszy celnych (Dz. U. z 2010r. Nr 6, poz. 31);

12.art. 11f ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez inspektorów i pracowników kontroli skarbowej (Dz. U. Nr 96, poz. 846);

13.art. 55 i 62-65 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym;

14.art. 60 ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz.U. z 2007 r. Nr 16, poz. 94, z późn. zm.);

15.art. 110 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz rozporządzeniu Rada Ministrów z dnia 16 listopada 2004 r. w sprawie sposobów i trybu postępowania przy użyciu broni bojowej przez funkcjonariusza Straży Parku (Dz. U. Nr 254, poz. 2537);

16.art. 39 ustawy z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie ;

17. art. 47 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach;

18. art. 23a ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym.

2.2.1. POLICJA.

Zgodnie z art. 17 *ustawy o Policji*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są policjanci, okazały się niewystarczające lub ich użycie, ze względu na okoliczności danego zdarzenia, nie jest możliwe, policjant ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności policjanta albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną policjantowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;

4) w celu odparcia niebezpiecznego bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty i urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, na siedziby naczelnych organów władzy, naczelnych i centralnych organów administracji państwowej albo wymiaru sprawiedliwości, na obiekty gospodarki lub kultury narodowej oraz na przedstawicielstwa dyplomatyczne i urzędy konsularne państw obcych albo organizacji międzynarodowych, a także na obiekty dozorowane przez uzbrojoną formację ochronną utworzoną na podstawie odrębnych przepisów;

5) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;

6) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-3 i 5, albo za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zabójstwa, zamachu terrorystycznego, uprowadzenia osoby w celu wymuszenia okupu lub określonego zachowania, rozboju, kradzieży rozbójniczej, wymuszenia rozbójniczego, umyślnego ciężkiego uszkodzenia

ciała, zgwałcenia, podpalenia lub umyślnego spowodowania w inny sposób niebezpieczeństwa powszechnego dla życia albo zdrowia;

7) w celu ujęcia osoby, o której mowa w pkt 6, jeśli schroniła się ona w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności towarzyszących wynika, że może użyć broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu;

8) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe;

9) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności, jeśli:

a) ucieczka osoby pozbawionej wolności stwarza zagrożenie dla życia albo zdrowia ludzkiego,

b) istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba pozbawiona wolności może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub niebezpiecznego narzędzia,

c) pozbawienie wolności nastąpiło w związku z uzasadnionym podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia przestępstw, o których mowa w pkt 6.

Ponadto w *ustawie o Policji* określono, że:

1) w działaniach oddziałów i pododdziałów zwartych Policji użycie broni palnej może nastąpić tylko na rozkaz ich dowódcy;

2) użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni palnej.

W rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez policjantów oraz zasad użycia broni palnej przez oddziały i pododdziały zwarte Policji, określono że:

1) Przy podejmowaniu decyzji o użyciu broni palnej policjanci są obowiązani postępować ze szczególną rozwagą, traktując broń palną jako środek szczególny i ostateczny;

2) W stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie nie używa się broni palnej w przypadkach określonych wyżej w pkt 6, 7 i 9.

W zakresie szczegółowych warunków i sposobu postępowania policjantów przy użyciu broni palnej określono, że:

1. Policjanci przed użyciem broni palnej są obowiązani:

1) po uprzednim okrzyku "POLICJA" wezwać osobę do zachowania się zgodnego z prawem, a w szczególności do natychmiastowego porzucenia broni lub niebezpiecznego narzędzia, zaniechania ucieczki, odstąpienia od bezprawnych działań lub użycia przemocy;

2) w razie niepodporządkowania się ww. wezwaniom, zagrozić użyciem broni palnej, wzywając: "STÓJ - BO STRZELAM";

3) oddać strzał ostrzegawczy w bezpiecznym kierunku, jeżeli ww. wezwania okażą się bezskuteczne.

2. Powyższej procedury nie stosuje się w:

1) przypadkach określonych w art. 17 ust. 1 pkt 1, 3, 5 i 8 ustawy, tj.:

- a) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;
 - b) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną policjantowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;
 - c) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;
 - d) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe;
- 2) innych przypadkach, gdy z zachowania osoby posiadającej broń lub niebezpieczne narzędzie wynika, że wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego.

Użycie broni palnej w ww. sytuacji musi być poprzedzone okrzykiem "POLICJA".

3. Jeżeli skutek użycia broni palnej nastąpiło zranienie osoby albo widoczny stan bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia, policjant jest obowiązany, z zachowaniem bezpieczeństwa własnego i innych osób oraz bez zbędnej zwłoki, udzielić osobie poszkodowanej pierwszej pomocy i następnie spowodować podjęcie wobec niej medycznych działań ratowniczych - w rozumieniu przepisów o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

4. Jeżeli skutek użycia broni palnej nastąpiło zranienie osoby albo widoczny stan bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia, nastąpiła śmierć osoby lub szkoda w mieniu, policjant jest obowiązany ponadto do:

- 1) zabezpieczenia śladów na miejscu zdarzenia i niedopuszczenia na to miejsce osób postronnych;
- 2) w miarę możliwości, ustalenia świadków zdarzenia.

5. W każdym przypadku użycia broni palnej lub oddania strzału ostrzegawczego policjant jest obowiązany niezwłocznie powiadomić o tym dyżurnego najbliższej jednostki organizacyjnej Policji.

Dyżurny jednostki organizacyjnej Policji, po uzyskaniu informacji o użyciu broni palnej, jest obowiązany niezwłocznie spowodować zabezpieczenie wszelkich śladów i dowodów, udzielić policjantowi pomocy w niezbędnym zakresie, a także powiadomić swojego przełożonego, a jeżeli w wyniku użycia broni palnej nastąpiła śmierć lub zranienie człowieka - również właściwego miejscowo prokuratora rejonowego.

6. W każdym przypadku użycia broni palnej lub podjęcia czynności poprzedzających jej użycie, policjant jest obowiązany powiadomić bezpośredniego przełożonego pisemnym raportem, który powinien zawierać w szczególności:

- 1) wskazanie stopnia, imienia i nazwiska policjanta;
- 2) określenie czasu i miejsca użycia broni palnej;
- 3) opis sytuacji poprzedzającej użycie broni palnej;
- 4) opis przyczyn i skutków użycia broni palnej, w tym w sytuacji, gdy nie można było podjąć czynności obowiązujących przed użyciem broni palnej oraz gdy nastąpiło zranienie osoby lub widoczny stan bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia, śmierć albo szkoda w mieniu;
- 5) podpis policjanta.

Do obowiązków przełożonego należy:

- 1) zbadanie, czy użycie broni palnej lub podjęcie czynności obowiązujących przed użyciem broni palnej

nastąpiło zgodnie z obowiązującymi przepisami;

2) niezwłoczne zawiadomienie wyższego przełożonego o każdym przypadku użycia broni palnej.

5. W zakresie zasad użycia broni palnej przez oddziały policji (oddziały lub pododdziały zwarte Policji) określono, że:

1) Policjanci wchodzący w skład oddziału Policji mogą użyć broni palnej wyłącznie na rozkaz dowódcy oddziału.

Dowódca oddziału może wydać ww. rozkaz w przypadkach określonych w art. 17 ust. 1 *ustawy o Policji* oraz po uprzednim uzyskaniu zgody właściwego komendanta wojewódzkiego Policji lub Komendanta Głównego Policji.

Ww. zgoda nie jest wymagana, gdy wszelka zwłoka w użyciu broni palnej groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia ludzkiego.

2) W razie niemożności nawiązania przez policjanta kontaktu z dowódcą oddziału policjant ma prawo użycia broni palnej w określony ustawą przypadkach z zachowaniem wymogów określających zasady użycia broni palnej przez Policjantów.

3) Bezpośrednio przed wydaniem rozkazu użycia broni palnej przez policjantów wchodzących w skład oddziału Policji dowódca oddziału jest obowiązany:

a) wezwać do zachowania zgodnego z prawem, a zwłaszcza porzucenia broni lub niebezpiecznych narzędzi oraz zaniechania bezprawnych działań lub stosowania przemocy;

b) zagrozić użyciem broni palnej,

c) wydać rozkaz oddania strzałów ostrzegawczych (salw ostrzegawczych) w bezpiecznym kierunku.

Rozkaz oddania strzałów ostrzegawczych (salw ostrzegawczych) w bezpiecznym kierunku nie jest wymagany, gdy wszelka zwłoka w użyciu broni palnej groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia ludzkiego.

Przerwanie użycia broni palnej przez oddział Policji następuje na rozkaz dowódcy oddziału, natychmiast po osiągnięciu zamierzonego celu użycia broni palnej.

Oddział Policji wycofuje się niezwłocznie po wykonaniu zadania.

Dowódca oddziału przed wycofaniem oddziału:

a) zabezpiecza na miejscu zdarzenia ślady i dowody związane z użyciem tego oddziału oraz podejmuje inne czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do ich zatarcia, a także ustala świadków zdarzenia;

b) zabezpiecza odebraną broń palną, amunicję, materiały wybuchowe i inne niebezpieczne narzędzia.

4) Jeżeli skutek użycia broni palnej nastąpiło zranienie osoby albo widoczny stan bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia, dowódca oddziału jest obowiązany spowodować udzielenie osobie poszkodowanej pierwszej pomocy i następnie spowodować podjęcie wobec niej medycznych działań ratowniczych - w rozumieniu przepisów o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

Jeżeli skutek użycia broni palnej nastąpiło zranienie osoby albo widoczny stan bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia, śmierć osoby albo szkoda w mieniu, dowódca oddziału niezwłocznie powiadamia o tym bezpośredniego przełożonego i właściwego miejscowo prokuratora rejonowego.

5) W każdym przypadku użycia broni palnej przez oddział Policji lub podjęcia czynności poprzedzających użycie broni palnej, dowódca oddziału jest obowiązany złożyć szczegółowy, pisemny raport bezpośrednio

przełożonemu.

Ww. raport powinien zawierać w szczególności:

- a) wskazanie stopnia oraz imienia i nazwiska dowódcy oddziału;
- b) określenie czasu i miejsca użycia broni palnej ze wskazaniem trybu wydania rozkazu jej użycia;
- c) opis sytuacji poprzedzającej użycie broni palnej;
- d) opis przyczyn i skutków użycia broni palnej, w tym wynikających z § 7 ust. 3 i § 11 rozporządzenia;
- e) podpis dowódcy oddziału.

2.2.2. STRAŻ GRANICZNA.

1. Zgodnie z art. 24 *ustawy o Straży Granicznej*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są funkcjonariusze Straży Granicznej okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, funkcjonariusz ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;

4) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na obiekty służące obronności państwa lub ważne dla gospodarki narodowej, a także na obiekty Straży Granicznej lub służące ochronie granicy państwowej;

5) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na nienaruszalność granicy państwowej ze strony osób działających w sposób zorganizowany, które przemocą wymuszają przekroczenie granicy państwowej przy użyciu broni lub pojazdu;

6) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednio zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;

7) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w ppkt 1-6, albo za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zabójstwa, zamachu terrorystycznego, uprowadzenia osoby w celu wymuszenia okupu lub określonego zachowania, rozboju, kradzieży rozbójniczej, wymuszenia rozbójniczego, umyślnego ciężkiego uszkodzenia ciała, zgwałcenia, podpalenia lub umyślnego spowodowania w inny sposób niebezpieczeństwa powszechnego dla życia albo zdrowia;

8) w celu ujęcia osoby, o której mowa w pkt 7, jeśli schroniła się ona w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności towarzyszących wynika, że może użyć broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu;

9) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe;

10) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub

odbywającej karę pozbawienia wolności, jeśli:

- a) ucieczka osoby pozbawionej wolności stwarza zagrożenie dla życia albo zdrowia ludzkiego,
- b) istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba pozbawiona wolności może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub niebezpiecznego narzędzia,
- c) pozbawienie wolności nastąpiło w związku z uzasadnionym podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia przestępstw, o których mowa w ppkt 7.

Podobnie jak w Policji, w działaniach pododdziałów odwodowych SG użycie broni palnej może nastąpić tylko na rozkaz ich dowódcy.

Użycie broni palnej przez funkcjonariuszy SG nie może mieć na celu pozbawienia życia, powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni palnej, a także nie może narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób (w Policji określone zostało tylko, że użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni palnej).

W przypadku SG uregulowane zostały kwestie związane z użyciem broni palnej w stosunku do statków morskich i powietrznych, tj.:

1) jeżeli statek na morskich wodach wewnętrznych lub na morzu terytorialnym, mimo wezwania, nie zatrzyma się i nie zaniecha działań naruszających przepisy obowiązujące na tych wodach, dowódca jednostki pływającej Straży Granicznej może wydać rozkaz oddania strzału ostrzegawczego w powietrze, następnie zaś strzału przed dziób i za rufę statku. Jeżeli statek mimo to nie zastosuje się do wezwania, dowódca jednostki pływającej może rozkazać otworzyć ogień do tego statku. Te same zasady stosuje się przy pościgu na morzu pełnym.

W przypadku ostrzelania jednostki pływającej Straży Granicznej można użyć broni bez ostrzeżenia.

2) Zasady użycia środków przymusu w stosunku do statków powietrznych znajdujących się w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej określają przepisy ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 12, poz. 67, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. - Prawo lotnicze (Dz. U. z 2006 r. Nr 100, poz. 696, z późn. zm.).

W rozporządzeniu Rada Ministrów w sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej, określono, że:

1. Funkcjonariusze mają prawo użycia broni palnej w określonych ustawą przypadkach (art. 24 ust. 1).
2. W odróżnieniu od Policji w przypadku SG zostało dookreślone, że:
 - a) przez użycie broni palnej należy rozumieć oddanie strzału w kierunku osoby w celu jej obezwładnienia, po wyczerpaniu obowiązującego trybu postępowania.
 - b) używając broni palnej, funkcjonariusze są obowiązani postępować ze szczególną rozwagą, traktując broń palną jako ostateczny środek działania.
2. W zakresie procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej obowiązuje taki sam tryb postępowania jak w przypadku Policji, z tą różnicą, że:

1) okrzyk funkcjonariuszy SG brzmi: „Stój-Straż Graniczna”;

2) strzał ostrzegawczy należy oddać w sposób nie zagrażający życiu lub zdrowiu ludzkiemu (w Policji – w bezpiecznym kierunku);

3) procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej nie stosuje się, w przypadku gdy wszelka zwłoka zagrażałaby życiu ludzkiemu, z tym, że użycie broni palnej należy poprzedzić okrzykiem "Stój-Straż Graniczna".

3. Użycie broni przez oddanie strzału nie może spowodować ostrzelania terytorium państwa sąsiedniego.

4. W stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie, broni palnej nie używa się w przypadkach, o których mowa w art. 24 ust. 1 pkt 7, 8 i 10 ustawy o Straży Granicznej (podobnie jak Policji).

5. W zakresie postępowania po użyciu broni palnej, występują podobne uregulowania jak w Policji, z tym, że:

- jeżeli wskutek użycia broni palnej nastąpiło zranienie osoby, funkcjonariusz SG jest obowiązany natychmiast udzielić tej osobie pierwszej pomocy (w Policji występuje dodatkowa przesłanka udzielenia pierwszej pomocy, tj. widoczny stan bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia, jak również doprecyzowano, że policjant jest obowiązany do udzielenia pierwszej pomocy z zachowaniem bezpieczeństwa własnego i innych osób);

- funkcjonariusze SG zobowiązani są o każdym przypadku użycia broni palnej niezwłocznie powiadomić bezpośredniego przełożonego (w Policji powiadamia się dyżurnego najbliższej jednostki Policji także o każdym przypadku oddania strzału ostrzegawczego);

- w zakresie dokumentowania użycia broni palnej, funkcjonariusze SG są zobowiązani do sporządzenia raportu w przypadku użycia broni palnej (w Policji także w przypadku podjęcia czynności poprzedzających użycie broni palnej); dodatkowo funkcjonariusze SG są zobowiązani do uwzględnienia w raporcie: danych osoby, wobec której użyto broni palnej, rodzaju użytej broni, inne ważne okoliczności zdarzenia oraz danych ustalonych świadków zdarzenia;

Użycie broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej:

Pododdziały mają prawo użycia broni palnej w przypadkach określonych w art. 24 *ustawy o Straży Granicznej*.

Różnice występujące przy użyciu broni palnej przez pododdziały zwarte Policji a pododdziały odwodowe SG:

1. W SG dowódca przed wydaniem rozkazu użycia broni palnej przez pododdział jest obowiązany:

1) wezwać do zachowania zgodnego z prawem, a zwłaszcza porzucenia broni lub niebezpiecznych narzędzi, zaniechania bezprawnych działań lub stosowania przemocy,

2) uprzedzić o użyciu środków przymusu bezpośredniego,

3) ponowić wezwanie do zachowania zgodnego z prawem,

4) zagrozić użyciem broni palnej,

5) wydać polecenie oddania strzałów ostrzegawczych w sposób nie zagrażający życiu lub zdrowiu ludzkiemu.

W sytuacji, gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia ludzkiego, dowódcę przed wydaniem polecenia użycia broni palnej przez pododdział nie obowiązuje procedura określona w ppkt 1-4.

W Policji dowódcę pododdziału obowiązują tylko czynności wymienione w ppkt 1, 3 i 5, z tym że oddanie strzałów ostrzegawczych (salw ostrzegawczych) powinno nastąpić w bezpiecznym kierunku. Ponadto w sytuacji, gdy wszelka zwłoka w użyciu groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia ludzkiego, dowódca przed wydaniem polecenia użycia broni palnej nie musi jedynie wdawać rozkazu oddania strzałów ostrzegawczych.

2. W SG zostało dodatkowo określone, że w przypadku użycia broni palnej przez pododdział w stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie, obowiązują zasady przewidziane dla funkcjonariuszy SG.

3. W Policji zostało wskazane, że oddział wycofuje się niezwłocznie po wykonaniu zadania, dowódca oddziału przed wycofaniem oddziału:

- a) zabezpiecza na miejscu zdarzenia ślady i dowody związane z użyciem tego oddziału oraz podejmuje inne czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do ich zatarcia, a także ustala świadków zdarzenia;
- b) zabezpiecza odebraną broń palną, amunicję, materiały wybuchowe i inne niebezpieczne narzędzia.

W SG dowódca jest obowiązany do niezwłocznego zabezpieczenia wszelkich śladów i dowodów na miejscu zdarzenia w przypadku, gdy wskutek użycia broni palnej nastąpiło zranienie, śmierć osoby albo szkoda w mieniu.

4. Jeżeli wskutek użycia broni palnej nastąpiła śmierć lub zranienie osoby, dowódca niezwłocznie zawiadamia o tym bezpośredniego przełożonego (w Policji także właściwego miejscowo prokuratora).

5. W SG każdy przypadek użycia broni palnej dowódca dokumentuje w książce działań granicznych, a po zakończeniu działań granicznych sporządza pisemny raport do przełożonego (w Policji dowódca oddziału dokumentuje także czynności poprzedzające użycie broni palnej); w przypadku SG zakres informacji zawartych w raporcie powinien dodatkowo obejmować: liczebność pododdziału, rodzaj użytej broni palnej, inne ważne okoliczności zdarzenia oraz dane ustalonych świadków zdarzenia);

6. W SG komendant oddziału SG jest obowiązany:

- 1) niezwłocznie zawiadomić bezpośredniego przełożonego o każdym przypadku użycia broni palnej przez pododdział, a jeżeli w wyniku ich użycia nastąpiła śmierć lub zranienie osoby - również prokuratora;
- 2) zbadać, czy użycie broni palnej nastąpiło zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

2.2.3. BIURO OCHRONY RZĄDU.

Zgodnie z art. 15 *ustawy o Biurze Ochrony Rządu*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są funkcjonariusze BOR, okazały się niewystarczające lub jeżeli ich użycie, ze względu na okoliczności danego zdarzenia, nie jest możliwe, funkcjonariusz ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność

funkcjonariusza lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej, objętej ochroną BOR;

4) w celu odparcia niebezpiecznego bezpośredniego gwałtownego zamachu na obiekty i urządzenia objęte ochroną BOR oraz inne ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, na siedziby naczelnych organów władzy, centralnych organów administracji rządowej;

5) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednio zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;

6) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach, o których mowa w pkt 1-4, albo za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zbrodni;

7) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, dokumenty zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe.

Użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób (analogicznie jak w SG).

W rozporządzeniu Rada Ministrów z dnia 22 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu określono, że:

1. Funkcjonariusz BOR ma prawo użycia broni palnej w stosunku do osób tylko w przypadkach określonych ustawie o BOR (art. 15 ust. 1).

2. Podobnie jak w Policji i SG przy podejmowaniu decyzji o użyciu broni palnej funkcjonariusze są obowiązani postępować ze szczególną rozwagą, traktując broń palną jako szczególny i ostateczny środek przymusu bezpośredniego (należy tu zwrócić uwagę, że w Policji i innych służbach broń palna nie jest traktowana jako środek przymusu bezpośredniego).

3. Podobnie jak w SG określone zostało, że użycie broni palnej następuje przez oddanie strzału w kierunku osoby w celu jej obezwładnienia, po wyczerpaniu obowiązującego trybu postępowania:

4. Tryb postępowania przed użyciem broni palnej jest taki sam jak w Policji i SG, z tą różnicą, że:

1) okrzyk funkcjonariuszy brzmi: „BOR”;

2) strzał ostrzegawczy należy oddać w górę (w Policji – w bezpiecznym kierunku, w SG – w sposób nie zagrażający życiu lub zdrowiu ludzkiemu)

3) procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej nie stosuje się w przypadku, gdy z zachowania osoby posiadającej broń lub niebezpieczne narzędzie wynika, że wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego (w odróżnieniu od innych służb użycie broni palnej nie musi być poprzedzone okrzykiem).

5. Broni palnej nie używa się w stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na

wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie (w Policji w niektórych przypadkach jest to dopuszczalne).

6. Różnice w sposobie postępowania po użyciu broni palnej, w porównaniu z Policją:

1) w Policji określona została dodatkowa przesłanka udzielenia pierwszej pomocy tj. widoczny stan zagrożenia życia lub zdrowia;

2) Funkcjonariusz BOR może odstąpić od obowiązku udzielenia pierwszej pomocy oraz zapewnienia pomocy lekarskiej, w przypadku gdy:

a) udzielenie pomocy może zagrozić bezpieczeństwu osób, obiektów lub urządzeń znajdujących się pod ochroną Biura Ochrony Rządu lub

b) zostanie zapewnione udzielenie pomocy przez inne właściwe podmioty, które są obowiązane do udzielenia pomocy zranionej osobie na podstawie odrębnych przepisów.

W sytuacji, gdy udzielenie pomocy może zagrozić bezpieczeństwu osób, obiektów lub urządzeń znajdujących się pod ochroną BOR, oficer operacyjny BOR po uzyskaniu informacji o użyciu broni palnej, jest obowiązany jest niezwłocznie spowodować udzielenie pomocy lekarskiej osobie poszkodowanej, a także powiadomić najbliższą komendę Policji;

2) w przypadku, gdy wskutek użycia broni palnej nastąpiło zranienie osoby, śmierć osoby lub szkoda w mieniu, funkcjonariusz BOR jest obowiązany do zabezpieczenia śladów na miejscu zdarzenia i niedopuszczenia na to miejsce osób postronnych, gdy okoliczności zdarzenia oraz bezpieczeństwo osób chronionych na to pozwalają;

7. Pisemny meldunek, w którym dokumentowane jest każdy przypadek użycia broni palnej powinien dodatkowo zawierać dane osobowe ewentualnych świadków zdarzenia

2.2.4. STRAŻE GMINNE (MIEJSKIE).

Zgodnie z art. 18 *ustawy o strażach gminnych*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego wymienione, do których uprawnieni są strażnicy gminni okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, strażnik ma prawo użycia broni palnej bojowej, przy wykonywaniu zadań w zakresie ochrony obiektów komunalnych i urządzeń użyteczności publicznej lub konwojowania dokumentów, przedmiotów wartościowych lub wartości pieniężnych dla potrzeb gminy:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie strażnika lub innej osoby;

2) przeciwko osobie, która nie zastosowała się do wezwania do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu strażnika lub innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną bojową strażnikowi;

4) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający przedmioty wartościowe lub wartości pieniężne.

W porównaniu z Policją w *ustawie o strażach gminnych* określone zostało, że:

1. Użycie broni palnej bojowej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

2. Podobnie jak policjant, strażnik który podjął decyzję o użyciu broni palnej bojowej, powinien postępować ze szczególną rozważą, traktując broń jako ostateczny środek działania.

3. Na zastosowanie i sposób użycia broni palnej bojowej przysługuje zażalenie do prokuratora.

W rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków, trybu i sposobu postępowania w przypadku użycia broni palnej bojowej przez strażników gminnych (miejskich) określono, że:

1. Strażnicy gminni (miejscy), mają prawo do użycia broni palnej bojowej w stosunku do osób tylko w przypadkach określonych ustawą o strażach gminnych (art. 18 ust. 1).

2. Podobnie jak w SG, określone zostało że przez użycie broni palnej bojowej przez strażników rozumie się oddanie strzału w kierunku osoby w celu jej obezwładnienia, po wyczerpaniu obowiązującego trybu postępowania:

3. Tryb postępowania przed użyciem broni palnej jest taki sam jak w Policji i innych służbach, z tą różnicą, że:

1) okrzyk strażników brzmi: „STÓJ - STRAŻ GMINNA (MIEJSKA)”;

2) strzał ostrzegawczy należy oddać w kierunku niezagrażającym życiu lub zdrowiu strażnika lub innej osoby (w BOR - oddać w górę, w Policji – w bezpiecznym kierunku, w SG – w sposób nie zagrażający życiu lub zdrowiu ludzkiemu);

3) podobnie jak w innych służbach (z wyjątkiem BOR), procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej nie stosuje się w przypadku, gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia strażnika lub innej osoby; w tym przypadku użycie broni palnej bojowej musi być poprzedzone okrzykiem "STRAŻ GMINNA (MIEJSKA)";

4. Podczas wykonywania zadań z bronią palną bojową strażnik jest obowiązany posiadać przy sobie legitymację służbową, legitymację osoby dopuszczonej do posiadania broni oraz świadectwo broni.

5. Broni palnej bojowej nie używa się w stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, osób w podeszłym wieku oraz o widocznej niepełnosprawności (podobne uregulowania występują w BOR; w Policji zakaz ten dotyczy określonych przypadków).

6. Różnice w sposobie postępowania po użyciu broni palnej, w odniesieniu do Policji:

1) W przypadku, gdy wskutek użycia broni palnej bojowej nastąpiło zranienie, śmierć osoby lub szkoda w mieniu, strażnik jest obowiązany dodatkowo do powiadomienia Policji oraz komendanta straży gminnej (miejskiej) lub swojego bezpośredniego przełożonego;

2) O każdym przypadku użycia broni palnej bojowej, jej utraty lub oddania strzału ostrzegawczego strażnik jest obowiązany niezwłocznie powiadomić najbliższą jednostkę Policji oraz komendanta straży gminnej (miejskiej) lub swojego bezpośredniego przełożonego.

3) Notatka, którą zobowiązany jest sporządzić strażnik w przypadku użycia broni palnej bojowej lub podjęcia czynności poprzedzających użycie broni palnej, powinna zawierać dodatkowo: dane osobowe

ustalonych świadków zdarzenia, w miarę możliwości, dane osoby, wobec której użyto broni palnej bojowej, jak również inne okoliczności zdarzenia, w tym nazwisko lekarza, któremu przekazano osobę poszkodowaną.

4) Do obowiązków komendanta straży gminnej (miejskiej) należy:

- 1) zabezpieczenie broni;
- 2) zbadanie, czy użycie broni palnej bojowej nastąpiło zgodnie z obowiązującymi przepisami;
- 3) niezwłoczne powiadomienie o każdym przypadku użycia broni palnej bojowej lub podjęcia czynności poprzedzających użycie broni palnej wójta, burmistrza (prezydenta miasta), a jeżeli w wyniku użycia broni palnej bojowej nastąpiła śmierć lub zranienie osoby - również właściwego miejscowo prokuratora.

2.2.5. PRACOWNICY OCHRONY OSÓB I MIENIA.

Zgodnie z art. 36 i 37 *ustawy o ochronie osób i mienia*, pracownik ochrony ma prawo użycia broni palnej:

1) Przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia w granicach chronionych obiektów i obszarów, w następujących przypadkach:

- a) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie pracownika ochrony albo innej osoby,
- b) przeciwko osobie, która nie zastosowała się do wezwania natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu pracownika ochrony albo innej osoby,
- c) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną pracownikowi ochrony,
- d) w celu odparcia gwałtownego bezpośredniego i bezprawnego zamachu na ochraniane osoby, wartości pieniężne oraz inne przedmioty wartościowe lub niebezpieczne.

2) Przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia poza granicami chronionych obiektów i obszarów, podczas konwojowania wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych oraz broni palnej, zwanych dalej „wartościami”, w przypadku gwałtownego, bezprawnego zamachu na konwojowane wartości lub osoby je ochraniające.

W zakresie zasad obowiązujących przy użyciu broni palnej określono, że:

1) powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób (podobne uregulowania występują w SG, BOR, strażach gminnych).

2) Broni palnej nie używa się w stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, osób w podeszłym wieku oraz o widocznej niepełnosprawności (podobne uregulowania występują w BOR, strażach gminnych, w Policji – dotyczy to określonych przypadków).

3) Użycie broni palnej powinny być wykonane w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, w stosunku do której zostały podjęte.

W *rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania pracowników ochrony przy użyciu broni palnej* określono, że:

1. Pracownik posiadający licencję pracownika ochrony fizycznej, ma prawo użycia broni palnej w

przypadkach określonych *ustawą o ochronie osób i mienia* (art. 36 ust. 1 pkt 5 i art. 37 pkt 2).

2. Przez użycie broni palnej rozumie się oddanie strzału w kierunku osoby w celu jej obezwładnienia, po wyczerpaniu poniższego trybu postępowania:

3. Tryb postępowania przed użyciem broni palnej jest podobny jak w Policji i innych służbach, z tą różnicą, że:

1) okrzyk brzmi: „Pracownik ochrony”;

2) strzał ostrzegawczy należy oddać w górę, jeżeli nie zagraża to życiu lub zdrowiu pracownika ochrony lub innej osoby (w BOR - oddać w górę, w Policji – w bezpiecznym kierunku, w SG – w sposób nie zagrażający życiu lub zdrowiu ludzkiemu, straże gminne – w kierunku niezagrażającym życiu lub zdrowiu strażnika lub innej osoby);

W odróżnieniu od pozostałych służb, procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej nie stosuje się w przypadku, gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia pracownika ochrony lub innej osoby, z wyjątkiem obowiązku, aby po okrzyku "Pracownik ochrony" wezwać osobę do zachowania zgodnego z prawem, a w szczególności do natychmiastowego porzucenia broni lub niebezpiecznego narzędzia, odstąpienia od bezprawnych działań lub użycia przemocy.

4. Różnice w sposobie postępowania po użyciu broni palnej, w porównaniu z Policją:

1) W przypadku, gdy skutek użycia broni palnej nastąpiło zranienie, śmierć osoby lub szkoda w mieniu, pracownik ochrony jest obowiązany dodatkowo do niezwłocznego wezwania lekarza, w przypadku gdy nastąpiła śmierć lub podejrzenie śmierci osoby.

2) Pisemny meldunek, do sporządzenia którego zobowiązany jest pracownik ochrony w każdym przypadku użycia broni palnej lub podjęcia czynności określonych poprzedzających użycie broni palnej, dodatkowo powinien zawierać: wskazanie numeru licencji pracownika ochrony.

3) W każdym przypadku użycia broni palnej oraz oddania strzału ostrzegawczego pracownik ochrony jest obowiązany niezwłocznie powiadomić o tym bezpośredniego przełożonego oraz najbliższą jednostkę Policji.

2.2.6. ŻANDARMERIA WOJSKOWA.

Zgodnie z art. 17, 43 i 44 *ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych*, żołnierze Żandarmerii Wojskowej, wykonując zadania określone w art. 4, wobec osób wymienionych w art. 3 ust. 2 *ustawy*, mają prawo używania broni palnej, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których są uprawnieni okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności zdarzenia nie jest możliwe:

1) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie, zdrowie lub wolność żołnierza Żandarmerii Wojskowej lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie, która nie zastosowała się do wezwania do natychmiastowego porzucenia broni, materiałów wybuchowych lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie może zagrozić życiu lub zdrowiu żołnierza Żandarmerii Wojskowej albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie przemocą odebrać broń palną żołnierzowi Żandarmerii Wojskowej albo innemu funkcjonariuszowi publicznemu uprawnionemu do posiadania broni palnej;

4) w celu odparcia bezpośredniego gwałtownego i niebezpiecznego zamachu na obiekty i urządzenia wojskowe albo inne obiekty i urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa;

5) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia człowieka;

6) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni palnej jest dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-3 lub 5, albo za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zamachu terrorystycznego, zabójstwa, umyślnego uszczerbku na zdrowiu, umyślnego spowodowania zdarzenia zagrażającego życiu lub zdrowiu wielu osób, pozbawienia człowieka wolności, zgwałcenia, wzięcia zakładnika, rozboju, kradzieży rozbójniczej albo wymuszenia rozbójniczego;

7) w celu ujęcia osoby, o której mowa w pkt 6, jeżeli schroniła się ona w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności zdarzenia wynika, że może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie może zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka;

8) w celu odparcia bezpośredniego i gwałtownego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne albo środki pieniężne lub inne przedmioty wartościowe;

9) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności, jeżeli:

a) ucieczka osoby pozbawionej wolności stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego,

b) istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba pozbawiona wolności może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub innego niebezpiecznego narzędzia,

c) pozbawienie wolności nastąpiło w związku z podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia przestępstwa, o którym mowa w pkt 6.

Zasady obowiązujące przy użyciu broni palnej:

1. Żołnierz Żandarmerii Wojskowej, który podjął decyzję o użyciu broni palnej, powinien postępować ze szczególną rozważą, traktując broń jako ostateczny środek działania (podobne uregulowania występują w Policji).

2. Użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której ją użyto, i nie powinno zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia inne osoby (podobne uregulowania występują m.in. w SG, BOR, strażach gminnych).

3. Na sposób użycia broni palnej przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej osobie, wobec której została użyta ta broń, przysługuje zażalenie do prokuratora wojskowej prokuratury garnizonowej właściwej ze względu na miejsce zdarzenia w terminie 7 dni od dnia zdarzenia.

W rozporządzeniu Rada Ministrów w sprawie warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej określono, że:

1. Żołnierze Żandarmerii Wojskowej są uprawnieni do użycia broni palnej w stosunku do osób, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy, na zasadach, o których mowa w art. 43 ust. 1-3 ustawy.

2. Żołnierze Żandarmerii Wojskowej mogą użyć wyłącznie broni palnej, która została im służbowo przydzielona.

3. W stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje, że nie ukończyły 13 lat,

starców oraz osób o widocznym kalectwie, broni palnej nie używa się w przypadkach określonych w ww. ppkt 6, 7 i 9 (podobne wyłączenia występują w Policji).

4. Osobę zatrzymaną, tymczasowo aresztowaną lub odbywającą karę pozbawienia wolności uprzedza się o możliwości użycia wobec niej broni palnej w razie podjęcia przez nią próby ucieczki lub innego zachowania uprawniającego do jej użycia.

5. Użycie broni palnej w strefie nadgranicznej nie powinno powodować ostrzelania terytorium państwa sąsiedniego (podobne uregulowania występują w SG).

6. Tryb postępowania przed użyciem broni palnej jest podobny jak w Policji i innych służbach, z tą różnicą, że:

1) okrzyk brzmi: „ŻANDARMERIA WOJSKOWA”;

2) strzał ostrzegawczy należy oddać w górę (podobnie w BOR, w Policji – w bezpiecznym kierunku, w SG – w sposób nie zagrażający życiu lub zdrowiu ludzkiemu);

3) W odróżnieniu od pozostałych służb, procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej nie stosuje się, gdy:

- wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia pracownika ochrony lub innej osoby,

- w czasie prowadzenia bezpośredniego pościgu (ww. pkt 6 lub 7 przypadków użycia broni palnej), jeżeli osoba, wobec której broń palna ma być użyta, użyła broni palnej lub ucieka pojazdem,

- wezwania do zachowania się zgodnego z prawem, a w szczególności do natychmiastowego porzucenia broni lub niebezpiecznego narzędzia, zaniechania ucieczki, odstąpienia od bezprawnych działań lub użycia przemocy, można nie stosować, jeżeli z okoliczności zdarzenia wynika, że osoba, wobec której broń palna ma być użyta, posługuje się bronią palną lub innym niebezpiecznym narzędziem.

Użycie broni palnej w ww. sytuacjach, musi być poprzedzone okrzykiem "ŻANDARMERIA WOJSKOWA".

7. Różnice w postępowaniu po użyciu broni palnej (w szczególności w porównaniu z Policją):

1) Jeżeli następstwem użycia broni palnej jest uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka albo szkoda w mieniu znacznej wartości, żołnierz Żandarmerii Wojskowej niezwłocznie:

a) o ile to możliwe: zabezpiecza na miejscu zdarzenia ślady i dowody oraz nie dopuszcza osób postronnych, podejmuje inne czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów zdarzenia oraz podejmuje działania zmierzające do ustalenia świadków zdarzenia,

b) melduje o zdarzeniu oficerowi dyżurnemu jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej.

Jeżeli następstwem użycia broni palnej jest uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka albo szkoda w mieniu znacznej wartości, oficer dyżurny jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej podejmuje niezbędne czynności zabezpieczające ślady i dowody przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem.

2) Użycie broni palnej dokumentuje się w książce dowódcy patrolu, nakazie konwojowania albo meldunku o doprowadzeniu zatrzymanego oraz w pisemnym meldunku składanym komendantowi jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej.

W porównaniu z Policją pisemny meldunek powinien zawierać dodatkowo: nazwę jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej, dane osoby, wobec której użyto broni palnej, rodzaj użytej broni palnej, inne ważne okoliczności zdarzenia, a także dane ustalonych świadków zdarzenia.

3) Jeżeli następstwem użycia broni palnej jest uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka albo szkoda w mieniu znacznej wartości, komendant jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej niezwłocznie zawiadamia właściwego miejscowo prokuratora wojskowego.

4) O każdym przypadku użycia broni palnej składa się meldunek w systemie służb dyżurnych.

5) Każdorazowo zasadność użycia broni palnej wyjaśnia komendant jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej, a o jego wynikach składa pisemny meldunek przełożonemu.

2.2.7. WOJSKOWE ORGANY PORZĄDKOWE.

Zgodnie z art. 51 *ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych* żołnierzom wojskowych organów porządkowych wchodzących w skład służby garnizonowej i służby wewnętrznej jednostki wojskowej w związku z wykonywaniem czynności służbowych przysługuje prawo używania broni palnej w przypadkach i na zasadach określonych w art. 43 ustawy, a więc jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których są uprawnieni okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności zdarzenia nie jest możliwe, żołnierze wojskowych organów porządkowych mogą użyć broni palnej w analogicznych przypadkach jak Żandarmeria Wojskowa. Przy podjęciu decyzji o użyciu broni palnej, powinno postępować się ze szczególną rozważą, traktując broń jako ostateczny środek działania. Użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której ją użyto, i nie powinno zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia inne osoby.

Na sposób użycia broni palnej osobie, wobec której zostały wykonane te czynności, przysługuje zażalenie do prokuratora wojskowej prokuratury garnizonowej właściwej ze względu na miejsce dokonania czynności, w terminie 7 dni od dnia jej dokonania.

W rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej przez żołnierzy wojskowych organów porządkowych określono, że:

1) Żołnierze wojskowych organów porządkowych są uprawnieni do:

a) samodzielnego decydowania o konieczności użycia broni palnej,

b) użycia broni palnej na rozkaz dowódcy patrolu, konwoju, asysty lub warty.

Rozkaz użycia broni palnej może wydać:

a) dowódca garnizonu (w garnizonach, w których są etatowi komendanci garnizonu - komendant garnizonu), a w czasie jego nieobecności - oficer inspekcyjny garnizonu żołnierzom wchodzącym w skład wojskowych organów porządkowych, o których mowa w art. 45 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy,

b) dowódca jednostki wojskowej, a w czasie jego nieobecności - oficer dyżurny tej jednostki żołnierzom wchodzącym w skład wojskowych organów porządkowych, o których mowa w art. 45 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ustawy.

2) Podobnie jak w ŻW, żołnierze wojskowych organów porządkowych mogą użyć wyłącznie broni palnej, która została im służbowo przydzielona.

3) Podobnie jak w ŻW, uregulowane zostało, że przez użycie broni palnej rozumie się oddanie strzału w kierunku osoby w celu jej obezwładnienia, po wyczerpaniu określonego trybu postępowania:

4) Tryb postępowania przed użyciem broni palnej jest podobny jak w Żandarmerii Wojskowej Policji, z tą różnicą, że okrzyk brzmi: „SŁUŻBA WARTOWNICZA (KONWOJOWA, WEWNĘTRZNA,

GARNIZONOWA)”;

Procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej nie stosuje się w analogicznych sytuacjach jakie zostały przewidziane w Żandarmerii Wojskowej.

Użycie broni palnej w ww. sytuacjach, musi być poprzedzone okrzykiem "SŁUŻBA WARTOWNICZA (KONWOJOWA, WEWNĘTRZNA, GARNIZONOWA)";

5) Na zasadach przewidzianych dla Żandarmerii Wojskowej następuje użycie broni palnej przez wojskowe organy porządkowe:

a) w stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje, że nie ukończyły 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie,

b) w stosunki do osób zatrzymanych, tymczasowo aresztowanych lub odbywających karę pozbawienia wolności,

c) w strefie nadgranicznej nie powinno powodować ostrzelania terytorium państwa sąsiedniego.

6) W zakresie sposobu postępowania po użyciu broni palnej obowiązują podobne zasady jak w Żandarmerii Wojskowej, z tym że czynności podejmowane w przypadku, gdy następstwem użycia broni palnej jest uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka albo szkoda w mieniu znacznej wartości, żołnierz wojskowego organu porządkowego wykonuje niezwłocznie, natomiast żołnierz Żandarmerii Wojskowej – niezwłocznie, o ile to jest możliwe.

2.2.8. SŁUŻBA WIĘZIENNA.

Zgodnie z art. 20 *ustawy o Służbie Więziennej*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są funkcjonariusze Służby Więziennej, są niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, funkcjonariusz ma prawo użycia broni palnej lub psa służbowego wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, których użycie może zagrozić życiu lub zdrowiu funkcjonariusza lub innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;

4) w celu odparcia niebezpiecznego bezpośredniego zamachu na obiekty zakładu karnego lub aresztu śledczego;

5) w celu udaremnienia ucieczki osoby pozbawionej wolności z terenu jednostki organizacyjnej;

6) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na konwój ochraniający osoby, broń palną, amunicję, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze lub inne przedmioty wartościowe;

7) w celu udaremnienia ucieczki osoby pozbawionej wolności w czasie jej konwojowania;

8) w pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w ppkt 1-3 oraz 5-7.

W zakresie zasad obowiązujących przy użyciu broni palnej lub psa służbowego należy wskazać, że:

1. Użycie broni palnej lub psa służbowego powinno być odpowiednie do stopnia zagrożenia, następować

po uprzednim ostrzeżeniu o ich użyciu i w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, względem której je zastosowano, oraz nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

2. Ostrzeżenia nie stosuje się, jeżeli zwłoka w użyciu broni palnej lub psa służbowego grozi bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia funkcjonariusza lub innej osoby albo zrealizowaniem działań, o których mowa wyżej w pkt 1-3 i 6.

Podkreślenia wymaga, że w przypadku Służby Więziennej pies służbowy traktowany jest na równi z bronią palną. Po wejściu w życie proponowanych zmian zostanie zakwalifikowany jako środek przymusu bezpośredniego (tak jak w pozostałych formacjach).

W rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej, określone zostały szczegółowe warunki użycia broni palnej oraz psa służbowego

1. Funkcjonariusze mogą używać broni palnej oraz psa służbowego, będących na wyposażeniu Służby Więziennej.

2. Przypadek użycia broni palnej lub psa służbowego należy odnotować odpowiednio w dokumentacji z przebiegu służby dowódcy zmiany lub w dokumentacji z przebiegu służby konwojowej.

3. Tryb postępowania przed użyciem broni palnej lub psa służbowego jest taki sam jak obowiązujący w Policji przed użyciem broni palnej (i innych służbach), tym że:

- 1) okrzyk poprzedzający wezwanie do zachowania zgodnego brzmi: „Służba Więzienna”;
- 2) okrzyk uprzedzający użycie broni palnej lub psa służbowego brzmi: „Stój, bo strzelam” albo „Stój bo użyję psa”;

W przypadku gdy powyższe wezwania, okażą się bezskuteczne, funkcjonariusz jest obowiązany oddać strzał ostrzegawczy. Przepisy nie regulują natomiast kierunku, czy sposobu oddania strzału ostrzegawczego (np. ŻW, BOR w górę, w Policji – w bezpiecznym kierunku, w SG – w sposób nie zagrażający życiu lub zdrowiu ludzkiemu).

W porównaniu z innymi służbami, należy wskazać, że w SW nie występują regulacje określające możliwość odstąpienia od procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej.

4. Dookreślone zostało, że użycie broni palnej polega na oddaniu strzału w kierunku osoby, natomiast użycie psa służbowego polega na puszczeniu psa w kierunku osoby.

5. W razie podjęcia ucieczki przez osobę pozbawioną wolności z terenu zakładu karnego lub aresztu śledczego, funkcjonariusz może użyć broni palnej lub psa służbowego dopiero wówczas, gdy osoba pozbawiona wolności wkroczy na pas ochronny wyznaczony między linią ogrodzenia zewnętrznego i linią wewnętrzną lub w służę bramy wjazdowej.

6. W zakresie postępowania po użyciu broni palnej obowiązuje następujący sposób postępowania:

1) O każdym przypadku użycia broni palnej lub psa służbowego funkcjonariusz jest obowiązany niezwłocznie powiadomić bezpośredniego przełożonego;

2) Jeżeli wskutek użycia broni palnej lub psa służbowego nastąpiło zranienie człowieka, funkcjonariusz jest obowiązany, z zachowaniem bezpieczeństwa własnego i osób postronnych, udzielić pierwszej pomocy lub zapewnić jej udzielenie, a następnie spowodować udzielenie pomocy medycznej;

3) Jeżeli wskutek użycia broni palnej lub psa służbowego nastąpiło zranienie lub śmierć człowieka, funkcjonariusz jest obowiązany bezzwłocznie powiadomić o tym kierownika jednostki oraz zabezpieczyć miejsce zdarzenia i, w miarę możliwości, ustalić świadków zdarzenia;

4) Kierownik jednostki jest obowiązany zawiadomić właściwego prokuratora o skutkach użycia broni palnej lub psa służbowego, w wyniku którego nastąpił zranienie lub śmierć człowieka;

5) Funkcjonariuszowi, który, w określonych w ustawie przypadkach, użył broni palnej lub psa służbowego, udziela się niezwłocznie pomocy psychologicznej;

6) Funkcjonariusz, który użył broni palnej lub psa służbowego, sporządza protokół.

Protokół, powinien zawierać:

- nazwę jednostki organizacyjnej Służby Więziennej, gdzie użyto broni palnej lub psa służbowego;
- datę sporządzenia protokołu;
- datę i godzinę użycia broni palnej lub psa służbowego;
- służbowe dane identyfikacyjne osoby, która podjęła decyzję o użyciu broni palnej lub psa służbowego;
- dane identyfikacyjne użytej broni palnej oraz ilość użytej amunicji lub nazwę psa służbowego i jego numer elektroniczny;
- dane osoby, wobec której użyto broni palnej lub psa służbowego:
 - nazwisko, imię, imię ojca, datę urodzenia - jeżeli dotyczą osoby pozbawionej wolności,
 - nazwisko, imię, serię i numer dokumentu tożsamości - jeżeli dotyczą osoby innej niż pozbawiona wolności;
- podstawę prawną użycia broni palnej lub psa służbowego;
- informację o ostrzeżeniu o możliwości użycia broni palnej lub psa służbowego;
- miejsce i okoliczności użycia broni palnej lub psa służbowego oraz skutki ich użycia;
- dane świadków zdarzenia, określone w pkt 6, lub służbowe dane identyfikacyjne, jeżeli świadkami zdarzenia byli funkcjonariusze;
- rodzaj udzielonej pomocy, wyniki badań i zakres udzielonej pomocy medycznej, podpis i pieczęć lekarza opatrzoną datą i godziną;
- służbowe dane identyfikacyjne osoby, która sporządziła protokół;
- decyzje kierownika jednostki po zapoznaniu się z treścią protokołu;
- podpis i pieczęć kierownika jednostki opatrzoną datą i godziną.

7) Po zapoznaniu się z protokołem, kierownik jednostki wszczyna czynności wyjaśniające.

2.2.9. AGENCJA BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO.

Zgodnie z art. 26 *ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są funkcjonariusze ABW okazały się niewystarczające lub

ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, funkcjonariusz ABW ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania;

4) w celu odparcia niebezpiecznego, bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty lub urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa;

5) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;

6) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w ppkt 1-5;

7) w celu ujęcia osoby o której, mowa w ppkt 6, jeśli schroniła się ona w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności zdarzenia wynika, że może użyć broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie może zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka;

8) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe;

9) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej lub tymczasowo aresztowanej w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa:

a) szpiegostwa, terroryzmu, bezprawnego ujawnienia lub wykorzystania informacji niejawnych i innych przestępstw godzących w bezpieczeństwo państwa,

b) godzących w podstawy ekonomiczne państwa,

c) korupcji osób pełniących funkcje publiczne, o których mowa w art. 1 i 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. z 2006 r. Nr 216, poz. 1584, z 2008 r. Nr 223, poz. 1458 oraz z 2009 r. Nr 178, poz. 1375), jeśli może to godzić w bezpieczeństwo państwa,

d) w zakresie produkcji i obrotu towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa,

e) nielegalnego wytwarzania, posiadania i obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, bronią masowej zagłady oraz środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, w obrocie międzynarodowym oraz ściganie ich sprawców.

Podobnie jak w innych służbach tj. BOR, strażach gminnych określono, że użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

W rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego określono, że:

1. Przez użycie broni palnej, w ww. przypadkach, rozumie się oddanie strzału w kierunku osoby w celu jej obezwładnienia, po obowiązującym trybu postępowania;

2. Tryb postępowania przed użyciem broni palnej są takie same jak w Policji, z tym, że okrzyk poprzedzający wezwanie do zachowania zgodnego z prawem brzmi „Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego”.

Procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej nie stosuje się w analogicznych sytuacjach jakie zostały przewidziane w Policji. Użycie broni palnej w tych sytuacjach musi być poprzedzone okrzykiem "Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego".

3. W przypadku konwojowania, funkcjonariusz przed rozpoczęciem konwoju jest obowiązany uprzedzić osobę konwojowaną, że w razie podjęcia próby ucieczki zostanie użyta broń palna.

4. Przy podejmowaniu decyzji o użyciu broni palnej funkcjonariusz jest obowiązany postępować ze szczególną rozważą, traktując broń palną jako szczególny i ostateczny środek przymusu bezpośredniego (podobnie jak w BOR, AW, CBA broń traktowana jest jako ostateczny środek przymusu bezpośredniego)

5. W stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie, obowiązują takie same zasady użycia broni palnej jak w Policji.

6. W razie wykonywania czynności służbowych przez dwóch lub więcej funkcjonariuszy, decyzję o użyciu broni palnej podejmuje funkcjonariusz, któremu polecono dowodzenie lub kierowanie daną czynnością. W razie gdy nie ma on możliwości wydania rozkazu, decyzję o użyciu broni palnej podejmuje funkcjonariusz wykonujący daną czynność.

7. W zakresie sposobu postępowania po użyciu broni palnej obowiązują takie same zasady jak w Policji, z tym, że:

1) funkcjonariusz ABW może odstąpić od obowiązków udzielenia pomocy przedmedycznej lub zapewnienia pomocy medycznej, w przypadku gdy zostanie zapewnione udzielenie pomocy przez inne właściwe podmioty, które są obowiązane udzielać pomocy zranionej osobie;

2) o każdym przypadku użycia broni palnej lub oddania strzału ostrzegawczego funkcjonariusz jest obowiązany niezwłocznie powiadomić właściwego ze względu na miejsce zdarzenia dyżurnego Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub dyżurnego delegatury oraz swojego przełożonego, jak również sporządzić w tej sprawie pisemny raport. Zakres danych (w porównaniu z raportem sporządzanym przez Policję) jest bardziej szczegółowy, powinien zawierać dodatkowo: wskazanie typu i numeru seryjnego użytej broni, dane osoby, wobec której użyto broni, wskazanie innych faktów koniecznych - według funkcjonariusza - do zobrazowania zdarzenia, dane dotyczące ewentualnych świadków zdarzenia.

2.2.10. AGENCJA WYWIADU.

Zgodnie z art. 26 *ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu*, funkcjonariusz AW w związku z wykonywaniem swoich zadań (art. 6 ust. 1) ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania;

4) w celu odparcia niebezpiecznego, bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty lub urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa;

Podobnie jak w ABW, BOR określone zostało, że użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

W *rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Agencji Wywiadu*, określono: warunki i sposób postępowania przy użyciu broni palnej, ograniczenia w zakresie użycia broni palnej oraz dokumentowanie przypadków użycia broni palnej. Kwestie te zostały uregulowane analogicznie jak w przypadku ABW, z tym, że:

1) w zakresie procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej, przed wezwaniem do zachowania zgodnego z prawem, okrzyk funkcjonariusza brzmi: „Agencja Wywiadu”;

2) procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej funkcjonariusze AW nie stosują w przypadkach użycia broni palnej, wymienionych wyżej w pkt 1 i 3, gdy z zachowania osoby posiadającej broń lub niebezpieczne narzędzie wynika, że wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego, także w przypadkach wymienionych w pkt 2 i 4.

W powyższej sytuacji użycie broni palnej musi być poprzedzone okrzykiem "Agencja Wywiadu", a także jeżeli osoba, wobec której użyto broni palnej w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie i nie zmierzający do pozbawienia jej życia, a także narażenia na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób, podporządkuje się poleceniom funkcjonariusza, należy zaniechać dalszego użycia broni palnej;

3) przepisy nie regulują kwestii ograniczenia użycia broni palnej w stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie.

2.2.11. CENTRALNE BIURO ANTYKORUPCYJNE.

Zgodnie z art. 16 *ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są funkcjonariusze CBA okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, funkcjonariusz CBA ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność

funkcjonariusza lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania;

4) w celu odparcia bezprawnego bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty i urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, na siedziby naczelnych organów władzy, naczelnych i centralnych organów administracji państwowej albo wymiaru sprawiedliwości, na obiekty gospodarki lub kultury narodowej oraz na przedstawicielstwa dyplomatyczne i urzędy konsularne państw obcych albo organizacji międzynarodowych, a także na obiekty dozorowane przez uzbrojoną formację ochronną utworzoną na podstawie odrębnych przepisów;

5) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;

6) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w ppkt 1-3 i 5, albo za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zabójstwa, zamachu terrorystycznego, uprowadzenia osoby w celu wymuszenia okupu lub określonego zachowania, rozboju, kradzieży rozbójniczej, wymuszenia rozbójniczego, umyślnego ciężkiego uszkodzenia ciała, zgwałcenia, podpalenia lub umyślnego spowodowania w inny sposób niebezpieczeństwa powszechnego dla życia albo zdrowia;

7) w celu ujęcia, osoby o której mowa w ppkt 6, jeżeli schroniła się ona w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności zdarzenia wynika, że może użyć broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie może zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka;

8) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe;

9) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności, jeżeli:

a) ucieczka osoby pozbawionej wolności stwarza zagrożenie dla życia albo zdrowia ludzkiego,

b) istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba pozbawiona wolności może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub niebezpiecznego narzędzia,

c) pozbawienie wolności nastąpiło w związku z uzasadnionym podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia przestępstw, o których mowa w pkt 6.

Podobnie jak w ABW, AW, BOR, użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

W rozporządzeniu Rada Ministrów w sprawie postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego, określono: warunki i sposób postępowania przy użyciu broni palnej,

ograniczenia w zakresie użycia broni palnej oraz dokumentowanie przypadków użycia broni palnej. Kwestie te zostały uregulowane analogicznie jak w przypadku ABW, z tym, że:

1) w zakresie procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej, przed wezwaniem do zachowania zgodnego z prawem, okrzyk funkcjonariusza brzmi: „Centralne Biuro Antykorupcyjne”;

Również w przypadkach, gdy nie stosuje się obowiązkowej procedury, użycie broni palnej, musi być poprzedzone okrzykiem "Centralne Biuro Antykorupcyjne".

2) po każdym przypadku użycia broni palnej lub oddaniu strzału ostrzegawczego funkcjonariusz CBA jest obowiązany dodatkowo zabezpieczyć miejsce zdarzenia do czasu przybycia w tym celu funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego lub Policji.

2.2.12. SŁUŻBA KONTRYWIADU WOJSKOWEGO, SŁUŻBA WYWIADU WOJSKOWEGO.

Zgodnie z art. 30 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz.U. Nr 104, poz. 709):

1. Funkcjonariusze SKW, wykonując czynności operacyjno-rozpoznawcze, ze względu na okoliczności zdarzenia, mają prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania;

4) w celu odparcia niebezpiecznego, bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty lub urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa;

5) w celu odparcia zamachu, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka, na obiekty lub urządzenia ważne dla obronności państwa lub bezpieczeństwa SZ RP;

6) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze albo inne przedmioty wartościowe.

2. Funkcjonariusze SWW w związku z wykonywaniem zadań ustawowych (art. 6 ust. 1) mają prawo użycia broni palnej w przypadkach przewidzianych dla SKW.

Podobnie jak w ABW, AW, CBA, BOR określono, że użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

W rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie postępowania przy użyciu broni palnej przez żołnierzy i funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego określono: warunki i sposób postępowania przy użyciu broni palnej, ograniczenia w zakresie użycia broni palnej oraz dokumentowanie przypadków użycia broni palnej.

Kwestie te zostały uregulowane podobnie jak w ABW, z tym że:

1) w zakresie procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej, przed wezwaniem do zachowania zgodnego z prawem, okrzyk funkcjonariusza brzmi: „Służba Kontrwywiadu Wojskowego” albo „Służba Wywiadu Wojskowego”;

Również użycie broni palnej w sytuacjach, w których wyłączony jest obowiązek stosowania obowiązkowej procedury, musi być poprzedzone okrzykiem „Służba Kontrwywiadu Wojskowego” albo „Służba Wywiadu Wojskowego”;

2) podobnie jak w AW przepisy nie regulują kwestii ograniczenia użycia broni palnej w stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie.

3) doprecyzowane zostało (podobnie jak w ŻW), że funkcjonariusz może użyć wyłącznie broni palnej, która została mu służbowo przydzielona, jak również, że użycie broni palnej w strefie nadgranicznej nie powinno powodować ostrzelania terytorium państwa sąsiedniego;

4) jeżeli następstwem użycia broni palnej jest śmierć lub zranienie osoby albo szkoda w mieniu znacznej wartości, funkcjonariusz niezwłocznie powiadamia o zdarzeniu oficera dyżurnego właściwej jednostki organizacyjnej SKW albo Służby Wywiadu Wojskowego i Żandarmerii Wojskowej, a także, w miarę możliwości:

a) zabezpiecza na miejscu zdarzenia ślady i dowody oraz nie dopuszcza osób postronnych;

b) podejmuje działania zmierzające do ustalenia świadków zdarzenia;

c) podejmuje inne czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów zdarzenia.

5) o zdarzeniu, którego następstwem użycia broni palnej jest śmierć lub zranienie osoby albo szkoda w mieniu znacznej wartości, oficer dyżurny jednostki organizacyjnej SKW albo SWW niezwłocznie powiadamia szefa jednostki organizacyjnej SKW albo SWW, który następnie niezwłocznie zawiadamia właściwego miejscowo prokuratora.

6) oficer dyżurny jednostki organizacyjnej SKW albo SWW o każdym przypadku użycia broni palnej lub oddania strzału ostrzegawczego niezwłocznie powiadamia szefa jednostki organizacyjnej SKW albo SWW oraz dokumentuje ten przypadek w książce meldunków służby dyżurnej.

Szef jednostki organizacyjnej SKW albo SWW jest obowiązany:

a) niezwłocznie zawiadomić właściwego miejscowo prokuratora o zdarzeniu, którego następstwem użycia broni palnej jest śmierć lub zranienie osoby albo szkoda w mieniu znacznej wartości,

b) niezwłocznie powiadomić przełożonego o każdym przypadku użycia broni palnej przez podwładnego funkcjonariusza,

c) zbadać, czy użycie broni palnej przez podwładnego funkcjonariusza nastąpiło zgodnie z obowiązującymi przepisami,

d) złożyć pisemny meldunek przełożonemu o wynikach badań zgodności użycia broni palnej z

obowiązującymi przepisami.

2.2.13. SŁUŻBA CELNA.

Zgodnie z art. 69 *ustawy o Służbie Celnej*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są funkcjonariusze celni, okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na zaistniałe okoliczności nie jest możliwe, funkcjonariusz wykonujący czynności związane z realizacją zadań, określonych w art. 2 ust. 1 pkt 4-6 ustawy, pełniący służbę w wyodrębnionych komórkach organizacyjnych Służby Celnej lub funkcjonariusz upoważniony przez Szefa Służby Celnej do wykonywania tych zadań ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność własną lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;
- 2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza lub innej osoby;
- 3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;
- 4) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednio zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności człowieka;
- 5) w celu odparcia niebezpiecznego, bezpośredniego i gwałtownego zamachu na obiekty Służby Celnej;
- 6) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na nienaruszalność granicy państwowej ze strony osób działających w sposób zorganizowany, które przemocą wymuszają przekroczenie granicy państwowej przy użyciu broni lub pojazdu;
- 7) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-3 i 6.

Użycie broni palnej powinno być poprzedzone ostrzeżeniem o możliwości jej użycia i nastąpić w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni i nie może zmierzać do pozbawienia życia tej osoby oraz narażać osób postronnych na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia.

W *rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie użycia broni palnej przez funkcjonariuszy celnych* określono, że:

- 1) Podobnie jak w Policji przy podejmowaniu decyzji o użyciu broni palnej funkcjonariusz celny jest obowiązany postępować ze szczególną rozważą, traktując broń palną jako środek szczególny i ostateczny;
- 2) Przez użycie broni palnej w określonych wyżej przypadkach rozumie się oddanie strzału w kierunku osoby w celu jej obezwładnienia, po wyczerpaniu obowiązującego trybu postępowania;
- 3) W zakresie procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej, przed wezwaniem do zachowania zgodnego z prawem, obowiązują podobne zasady jak w Policji (i innych służbach), z tym że okrzyk funkcjonariusza brzmi: „Służba Celna”;

Powyższej procedury nie stosuje się w sytuacjach, gdy z zachowania osoby posiadającej broń lub niebezpieczne narzędzie wynika, że wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego. Użycie broni palnej w takich sytuacjach musi być poprzedzone okrzykiem „SŁUŻBA

CELNA, STÓJ - BO STRZELAM” (tylko w przypadku Służby Celnej należy dodatkowo ostrzec – Stój bo strzelam);

4) podobnie jak w AW, SKW i SWW przepisy nie regulują kwestii ograniczenia użycia broni palnej w stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie;

5) w zakresie sposobu postępowania po użyciu broni palnej obowiązują podobne zasady jak w Policji, z tym że:

- funkcjonariusz może odstąpić od obowiązku udzielenia pierwszej pomocy lub zapewnienia udzielenia pomocy lekarskiej, w przypadku gdy jest zapewnione bezzwłoczne udzielenie pomocy przez inne właściwe podmioty, obowiązane do tego na podstawie odrębnych przepisów (podobne regulacje występują m.in. w ABW, AW, CBA;

- po każdym przypadku użycia broni palnej funkcjonariusz jest obowiązany niezwłocznie:

- a) zabezpieczyć miejsce zdarzenia do czasu przybycia Policji;
- b) w miarę możliwości ustalić świadków zdarzenia;
- c) powiadomić dyżurnego w izbie celnej właściwej ze względu na miejsce zdarzenia, zwanego dalej "dyżurnym", oraz swojego bezpośredniego przełożonego;
- d) sporządzić w tej sprawie pisemną informację, zawierającą (w porównaniu z zakresem danych umieszczanych przez policjantów w raporcie) dodatkowo: wskazanie typu i numeru seryjnego użytej broni palnej, imię, nazwisko i adres osoby, wobec której użyto broni palnej, o ile ustalenie takich danych jest możliwe, jak również imiona, nazwiska i adresy zamieszkania ewentualnych świadków zdarzenia, o ile ustalenie takich danych jest możliwe,

- dyżurny, po uzyskaniu informacji o użyciu broni palnej, jest obowiązany niezwłocznie powiadomić najbliższą miejscu zdarzenia jednostkę Policji oraz udzielić funkcjonariuszowi pomocy w niezbędnym zakresie. Jeżeli w wyniku użycia broni palnej nastąpiły śmierć lub zranienie człowieka, dyżurny jest obowiązany również powiadomić niezwłocznie właściwego miejscowo prokuratora;

6) W przypadku bezpośredniego zagrożenia przejęciem jednostki pływającej przez załogę innego statku, powyższe przepisy stosuje się odpowiednio, z tym, że użycie broni palnej bez ostrzeżenia może nastąpić:

- a) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność własną lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,
- b) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności funkcjonariusza lub innej osoby,
- c) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej.

2.2.14. KONTROLA SKARBOWA.

Zgodnie z art. 11f *ustawy o kontroli skarbowej*, jeżeli środki przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są inspektorzy i pracownicy zatrudnieni w wyodrębnionych komórkach organizacyjnych kontroli skarbowej, okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, inspektor i pracownik ma prawo użycia broni palnej wyłącznie:

1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność własną lub innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym w oczywisty sposób bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności inspektora, pracownika albo innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie i przemocą odebrać broń palną inspektorowi, pracownikowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;

4) w celu odparcia niebezpiecznego, bezpośredniego i gwałtownego zamachu na obiekty administracji skarbowej;

5) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1-3.

Podobnie jak w większości służb, użycie broni palnej powinno nastąpić w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia tej osoby życia ani narażać osób postronnych na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia.

Warunki i sposoby postępowania przy użyciu broni palnej, określone w *rozporządzeniu Rada Ministrów w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez inspektorów i pracowników kontroli skarbowej* są podobne do zasad obowiązujących w Policji (i innych służbach), z tym że:

1) doprecyzowane zostało, że inspektorzy i pracownicy kontroli skarbowej, mają prawo użycia broni palnej w stosunku do osób tylko w ustawowo określonych przypadkach;

2) w zakresie procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej, przed wezwaniem do zachowania zgodnego z prawem, obowiązują podobne zasady jak w Policji (i innych służbach), z tym że okrzyk inspektora brzmi: „KONTROLA SKARBOWA”;

Podobnie jak w innej służbach, powyższej procedury nie stosuje się w przypadku, gdy z zachowania osoby posiadającej broń lub niebezpieczne narzędzie wynika, że wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego, z tym, że użycie broni palnej w tej sytuacji, musi być poprzedzone okrzykiem "KONTROLA SKARBOWA".

3) o każdym przypadku użycia broni palnej lub oddania strzału ostrzegawczego inspektorzy i pracownicy są obowiązani niezwłocznie powiadomić dyżurnego najbliższej jednostki Policji oraz bezpośredniego przełożonego.

Bezpośredni przełożony jest obowiązany niezwłocznie powiadomić Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej o każdym przypadku użycia broni palnej.

W przypadku braku możliwości niezwłocznego powiadomienia bezpośredniego przełożonego o zdarzeniu, należy powiadomić Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej;

4) O każdym przypadku użycia broni palnej lub podjęcia czynności poprzedzających jej użycie, inspektorzy i pracownicy są obowiązani niezwłocznie powiadomić właściwy organ kontroli skarbowej, w formie pisemnej notatki służbowej, za pośrednictwem bezpośredniego przełożonego.

Zakres notatki (w odniesieniu do zakresu raportu sporządzanego przez Policję) powinien obejmować dodatkowo: dane umożliwiające identyfikację świadków zdarzenia oraz jeżeli jest to możliwe, dane identyfikacyjne osoby, wobec której użyto broni palnej (brak wskazania w zakresie podpisu inspektora lub pracownika).

Do obowiązku organu kontroli skarbowej, należy:

1) zbadanie, czy użycie broni palnej lub podjęcie czynności obowiązujących przed użyciem broni palnej nastąpiło zgodnie z obowiązującymi przepisami,

2) niezwłoczne zawiadomienie prokuratora w wypadku stwierdzenia, że użycie broni palnej było niezgodne z obowiązującymi przepisami oraz o każdym przypadku spowodowania śmierci lub zranienia człowieka wskutek użycia broni palnej,

3) wszczęcie postępowania dyscyplinarnego w wypadku wskazanym w pkt 2 oraz w razie stwierdzenia, że podjęcie czynności obowiązujących przed użyciem broni palnej było niezgodne z obowiązującymi przepisami.

2.2.15. INSPEKCJA TRANSPORTU DROGOWEGO.

Zgodnie z art. 55 *ustawy o transporcie drogowym*, inspektor transportu drogowego wykonując zadania ustawowe, określone w art. 50, ma prawo do użycia broni palnej.

W art. 62- 65 ustawy określono zasady użycia broni palnej:

1) W przypadku gdy środki przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są inspektorzy okażą się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie będzie możliwe, inspektor może użyć broni palnej.

2) Użycie broni palnej przez inspektora w ww. przypadku, może nastąpić wyłącznie w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na jego życie lub zdrowie.

3) Przez użycie broni palnej rozumie się oddanie strzału w kierunku osoby w celu jej obezwładnienia, po wyczerpaniu obowiązującego toku postępowania;

4) w zakresie procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej, przed wezwaniem do zachowania zgodnego z prawem, obowiązują podobne zasady jak w Policji (i innych służbach), z tym że okrzyk inspektora brzmi: „Inspekcja drogowa”;

Podobnie jak w innych służbach, powyższej procedury nie stosuje się, w przypadku gdy z zachowania osoby posiadającej broń lub inne niebezpieczne narzędzie wynika, że wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego. Użycie broni palnej w tej sytuacji, musi być poprzedzone okrzykiem "Inspekcja drogowa".

5) Podobnie jak w Policji, inspektor, który podjął decyzję o użyciu broni palnej, powinien postępować ze szczególną rozwagą, traktując broń jako ostateczny środek działania.

6) Broni palnej należy użyć w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której jej użyto, i jej użycie nie może zmierzać do pozbawienia tej osoby życia ani narażać osób postronnych na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia.

7) w zakresie sposobu postępowania po użyciu broni palnej obowiązują podobne reguły jak w Policji (innych służbach), z tym, że:

a) jeżeli wskutek użycia broni palnej następuje zranienie lub zachodzi podejrzenie śmierci osoby, inspektor oprócz obowiązku udzielenia, bez zbędnej zwłoki, pierwszej pomocy i niezwłocznego wezwania lekarza, jest zobowiązany także do powiadomienia najbliższej jednostki Policji;

b) w przepisach nie określono zakresu danych, jaki powinna zawierać pisemna notatka, sporządzana w każdym przypadku użycia broni palnej lub podjęcia czynności obowiązujących przed użyciem broni palnej;

c) obowiązki wojewódzkiego inspektora:

- zbadanie, czy użycie broni palnej lub podjęcie czynności obowiązujących przed użyciem broni palnej było zgodne z obowiązującymi przepisami;

- niezwłoczne zawiadomienie prokuratora - w przypadku stwierdzenia, że użycie broni palnej było niezgodne z obowiązującymi przepisami;

- wszczęcie postępowania dyscyplinarnego w przypadku, gdy użycie broni palnej lub wykonanie czynności obowiązujących przed jej użyciem było niezgodne z obowiązującymi przepisami.

2.2.16. STRAŻ OCHRONY KOLEI.

Zgodnie z art. 60 *ustawy o transporcie kolejowym*, jeżeli zastosowanie środków przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są funkcjonariusze SOK, jest niewystarczające, funkcjonariusz ma prawo użycia broni palnej:

1) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie własne lub innej osoby;

2) przeciwko osobie, która wezwana do natychmiastowego porzucenia broni lub niebezpiecznego narzędzia, nie zastosuje się do tego wezwania, a jej zachowanie wskazuje na bezpośredni zamiar ich użycia przeciwko funkcjonariuszowi lub innej osobie;

3) przeciwko osobie, która usiłuje przemocą odebrać broń funkcjonariuszowi;

4) w celu odparcia zamachu na mienie, znajdujące się na obszarze kolejowym, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi;

5) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na obiekty i urządzenia znajdujące się na obszarze kolejowym, których uszkodzenie lub unieruchomienie mogłoby spowodować bezpośrednio niebezpieczeństwo dla życia podróżnych lub katastrofę kolejową;

6) w celu udaremnienia ucieczki sprawcy zamachu określonego w ppkt 1-5.

Podobnie, jak w innych służbach określone zostało, że użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać innych osób na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia.

W zakresie użycia przez funkcjonariusza straży ochrony kolei broni palnej, stosuje się odpowiednio przepisy o Policji.

2.2.17. STRAŻ PARKU.

Zgodnie z art. 110 *ustawy o ochronie przyrody* funkcjonariuszom Straży Parku może być przydzielona broń bojowa lub broń myśliwska wraz z amunicją.

Broń bojową funkcjonariusz Straży Parku ma prawo użyć w następujących przypadkach:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie własne lub innej osoby;
- 2) przeciwko osobie, która, wezwana do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, nie zastosuje się do tego wezwania, a jej zachowanie wskazuje na bezpośredni zamiar ich użycia przeciwko funkcjonariuszowi Straży Parku lub innej osobie;
- 3) przeciwko osobie, która usiłuje przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi Straży Parku.

Broń myśliwską funkcjonariusz Straży Parku ma prawo użyć w następujących przypadkach:

- 1) w celu eliminacji lub odstraszenia w granicach parku narodowego zwierząt stwarzających rzeczywiste i bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi;
- 2) w razie konieczności odstrzału, za zgodą dyrektora parku narodowego, zwierzęcia, które nie ma szans na przeżycie.

Podobnie jak w innych służbach, określono, że użycie broni bojowej powinno następować w sposób wyrządzający najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie sposobów i trybu postępowania przy użyciu broni bojowej przez funkcjonariusza Straży Parku, określa sposób i tryb postępowania funkcjonariusza Straży Parku przy użyciu broni palnej podobnie jak zostało to uregulowane w Policji (i innych służbach), z tym że:

1) w zakresie procedury obowiązującej przed użyciem broni palnej, przed wezwaniem do zachowania zgodnego z prawem, okrzyk inspektora brzmi: „STRAŻ PARKU”;

Podobnie, jak w pozostałych służbach, jeżeli zachowanie osoby posiadającej broń lub niebezpieczne narzędzie wskazuje, że wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego, powyższej procedury nie stosuje się, z zastrzeżeniem, że użycie broni bojowej w tej sytuacji poprzedza się okrzykiem "STRAŻ PARKU";

2) w zakresie postępowania po użyciu broni palnej o każdym użyciu broni bojowej lub oddaniu strzału ostrzegawczego funkcjonariusz niezwłocznie zawiadamia najbliższy organ Policji oraz komendanta Straży Parku lub bezpośredniego przełożonego;

3) zakres danych notatki powinien zawierać dodatkowo numer legitymacji służbowej funkcjonariusza, numer świadectwa broni bojowej, dane osobowe ustalonych świadków zdarzenia, jak również inne okoliczności zdarzenia, w tym wskazanie zespołu ratownictwa medycznego, któremu przekazano osobę poszkodowaną;

4) Komendant Straży Parku po otrzymaniu wiadomości o użyciu broni bojowej lub oddaniu strzału ostrzegawczego:

- 1) zabezpiecza broń bojową;
- 2) bada, czy użycie broni bojowej nastąpiło zgodnie z przepisami;
- 3) niezwłocznie powiadamia przełożonego o każdym przypadku użycia broni bojowej lub podjęcia przez

funkcjonariusza działań w związku ze zranieniem, śmiercią osoby lub znaczną szkodą w mieniu, a jeżeli w wyniku użycia broni bojowej nastąpiła śmierć lub zranienie człowieka - również właściwy miejscowo organ prokuratury.

2.2.18. PAŃSTWOWA STRAŻ ŁOWIECKA.

Zgodnie z art. 39 *ustawy Prawo łowieckie*, jeżeli zastosowanie środków przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są strażnicy PŚL, okazało się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, strażnik ma prawo użycia broni palnej w następujących przypadkach:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie własne lub innej osoby;
- 2) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną strażnikowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;
- 3) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu strażnika albo innej osobie.

Podobnie jak w innych służbach określono, że użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narazić na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

Podobnie jak w przypadku SOK, ustawa – Prawo Łowieckie, w zakresie użycia przez strażnika Państwowej Straży Łowieckiej broni palnej, odsyła odpowiednio do przepisów ustawy o Policji.

2.2.19. STRAŻ LEŚNA.

Zgodnie z art. 47 *ustawy o lasach*, jeżeli zastosowanie środków przymusu bezpośredniego okazało się niewystarczające, strażnik leśny ma prawo użycia broni palnej w następujących przypadkach:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie własne lub innej osoby;
- 2) przeciwko osobie, która wezwana do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia nie zastosuje się do tego wezwania, a jej zachowanie wskazuje na bezpośredni zamiar ich użycia przeciwko niemu lub innej osobie;
- 3) przeciwko osobie, która usiłuje przemocą odebrać broń.

Podobnie jak w innych służbach określono, że użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narazić na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

Podobnie jak w przypadku SOK i PŚL, również w przypadku strażników leśnych, w zakresie użycia broni palnej, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o Policji.

2.2.20. PAŃSTWOWA STRAŻ RYBACKA.

Zgodnie z art. 23a *ustawy o rybactwie śródlądowym*, jeżeli zastosowanie środków przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni są strażnicy PSR okazało się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, strażnik ma prawo użycia broni palnej w

następujących wypadkach:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie własne lub innej osoby;
- 2) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną strażnikowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej;
- 3) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu strażnika albo innej osoby.

Podobnie jak w innych służbach określono, że użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narazić na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

Podobnie jak w przypadku SOK, PŚL i Straży Leśnej, również w przypadku PSR, w zakresie użycia broni palnej, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o Policji.

2.2.21. STRAŻ MARSZAŁKOWSKA.

Zgodnie z art. 128 *ustawy o Biurze Ochrony Rządu*, przy wykonywaniu zadań w zakresie ochrony, o której mowa w art. 127 ust. 1 pkt 1, 2 i 7 ustawy, strażnicy Straży Marszałkowskiej mają prawo do użycia broni palnej, w okolicznościach i na warunkach określonych w tych przepisach regulujących użycie broni palnej przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu.

2.3. NAJISTOTNIEJSZE RÓŻNICE POMIĘDZY OBOWIĄZUJĄCYM A PROPONOWANYM STANEM PRAWNYM.

W porównaniu z obowiązującym stanem prawnym, projektowane założenia zakładają uporządkowanie i ujednoczenie w jednej ustawie regulacji w obszarze użycia środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej przez wszystkich uprawnionych, w tym:

- określenie jednolitych wyrażeń ustawowych związanych ze stosowaniem środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. W obecnie obowiązujących uregulowaniach występuje różne nazewnictwo np. „stosowanie środków przymusu bezpośredniego” lub „użycie środków przymusu bezpośredniego” (albo broni palnej). Zgodnie z *projektem założeń* „użycie” odnosić się będzie do użycia środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej wobec osoby, natomiast „wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej” – w innych celach (np. wobec zwierząt, które bezpośrednio zagrażają życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby, wobec przedmiotów, w celu zatrzymania pojazdu, pokonania przeszkody, czy oddania strzału ostrzegawczego, przekazania alarmu lub wezwania pomocy);
- określenie jednolitego katalogu środków przymusu bezpośredniego, w tym ujednoczenie ich nazewnictwa. W obecnie obowiązujących przepisach występuje różne nazewnictwo określające ten sam środek przymusu bezpośredniego np. paralizatory elektryczne – przedmioty przeznaczone do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej (straże gminne) – środki do obezwładniania za pomocą ładunku elektrycznego (Służba Więzienna) pałka służbowa – pałka wielofunkcyjna, - pałka teleskopowa albo broń palna – broń bojowa;
- ujednoczenie przypadków użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej

– w projekcie określono ogólne przypadki użycia lub wykorzystania broni palnej, spośród których każdej formacji zostały przypisane przypadki adekwatne do wykonywanych zadań ustawowych;

➤ ujednolicenie zasad użycia lub wykorzystania broni palnej i środków przymusu bezpośredniego

– w projekcie zostały ujednolicone aktualnie obowiązujące zasady;

➤ ujednolicenie postępowania przed i po użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego i broni palnej;

➤ ujednolicenie zasad dokumentowania użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej.

Do najistotniejszych nowych rozwiązań proponowanych w projekcie należy zaliczyć:

➤ **wprowadzenie nowych środków przymusu bezpośredniego tj. środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe** (w celu umożliwienia wejścia uprawnionych wykonujących czynności służbowe do pomieszczeń lub miejsc, w sytuacjach gdy użycie innych środków mogłoby nieść za sobą zagrożenie życia lub zdrowia osób, lub gdy nie ma innej możliwości wykonania zadania; zastosowane środki muszą być adekwatne do pokonania takiej przeszkody) oraz **środków pirotechnicznych o właściwościach ogłuszających lub oślniewających** (celem użycia tych środków jest podniesienie bezpieczeństwa działań np. zatrzymań wysokiego ryzyka poprzez ograniczenie możliwości działania osób zatrzymywanych lub kamuflowanie/odwrócenie uwagi od właściwych działań własnych np. granaty hukowo – błyskowe, petardy, granaty dymne;

➤ **rezygnację z prowadnic** – na podstawie obowiązujących przepisów środek ten, jako mniej dolegliwy, mógł być użyty także wobec osób, których wygląd wskazywał na wiek poniżej 17 lat. Jak jednak wskazuje praktyka, ze środka tego korzystano incydentalnie, tym bardziej że nawet ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, nie wskazuje prowadnic, jako środka przymusu bezpośredniego, którego użycie byłoby dopuszczalne wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, w schronisku dla nieletnich, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, czy młodzieżowym ośrodku socjoterapii.

Propozycja odejścia od prowadnic determinowana jest także obserwowaną od kilku lat brutalizacją czynów popełnianych przez nieletnich i coraz większym ich udziałem w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych ogółem. Coraz częstsze przypadki zagrożenia życia lub zdrowia funkcjonariuszy publicznych podczas interwencji wobec zdarzeń z udziałem osób poniżej 17 roku życia, stanowią także przesłankę do wprowadzenia omawianej zmiany. Kajdanki wydają się bardziej adekwatnym niż prowadnice środkiem przymusu bezpośredniego wobec bezwzględności i wielości czynów popełnianych przez nieletnich, stanowiącym jednocześnie najłagodniejszy, bezinwazyjny, najmniej dolegliwy środek przymusu bezpośredniego.

W ocenie projektodawcy, powyższe uzasadnia rezygnację z utrzymania tego środka przymusu bezpośredniego, jako niemającego w zasadzie zastosowania w praktyce.

➤ **rezygnacja ze strzału ostrzegawczego jako obowiązku przed użyciem broni palnej** – rozwiązanie takie zostało zaproponowane z uwagi na to, że w obecnych uwarunkowaniach (zwłaszcza urbanizacyjnych), nie zawsze jest możliwe oddanie bezpiecznego dla osób postronnych, osoby uprawnionej lub sprawcy czynu zabronionego (rykoszet), strzału ostrzegawczego. Niemniej mając na uwadze, że strzał ostrzegawczy

niejednokrotnie spełnia rolę „odstraszającą” zaproponowano, aby uprawniony mógł wykorzystać broń palną w celu oddania tego strzału;

➤ **rezygnacja z obowiązkowej procedury poprzedzającej użycie broni palnej w przypadku:**

• gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby (postępowanie takie obecnie dopuszczalne jest w BOR, w pozostałych służbach użycie broni palnej w takich sytuacjach musi być poprzedzone okrzykiem identyfikującym formację) – *propozycja ta uzasadniona jest tym, iż specyfika czynności zmierzających do ochrony życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby, wykonywanych równocześnie, w deficycie czasu oraz wymagających często eliminacji wielu niejednorodnych zagrożeń, zgodnie z hierarchią ich ważności, nie daje marginesu na realizację jakichkolwiek dodatkowych czynności, nie mieszczących się w kategorii „niezbędne dla ratowania życia”. Każdy dodatkowy obowiązek nałożony przez ustawodawcę, wielokrotnie zwiększa zagrożenie utraty życia przez każdego uprawnionego, co jednocześnie może prowadzić do śmierci uprawnionego lub innych osób;*

• użycia specjalistycznej broni palnej wyposażonej w celownik optyczny i przy jego wykorzystaniu - o specyfice takiego strzelca decyduje wyposażenie jego broni palnej w celownik optyczny, umożliwiające precyzyjne oddanie strzału z dużej odległości. Mowa tu o odległości od kilkudziesięciu - do kilkuset nawet metrów. W takich okolicznościach zobowiązanie strzelca wyborowego do okrzyku identyfikującego formację oraz wezwania "STÓJ - BO STRZELAM" jest niecelowe. Użycie przez strzelca wyborowego broni standardowej odbywałoby się na ogólnych zasadach, gdyż – pomimo specyfiki jego przygotowania – nie byłaby ona wówczas wyposażona w celownik optyczny;

• wykorzystania broni palnej, w celu: zatrzymania środka transportu, jeżeli jego działanie zagraża życiu lub zdrowiu uprawnionego, innej osoby lub stwarza zagrożenie dla ważnych obiektów lub urządzeń, pokonywania przeszkody uniemożliwiającej lub utrudniającej ujęcie osoby, albo ratowanie życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby oraz mienia, w celu pokonywania przeszkody w przypadku naruszenia porządku i bezpieczeństwa publicznego przez osoby pozbawione wolności, zatrzymane lub umieszczone w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców lub aresztach w celu wydalenia, wobec zwierzęcia, które bezpośrednio zagraża życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby, w celu oddania strzału ostrzegawczego, przekazania alarmu lub wezwania pomocy, neutralizacji przedmiotów lub urządzeń mogących stwarzać niebezpieczeństwo wybuchu, powodujące jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia uprawnionego lub innej osoby.

➤ **możliwość użycia broni palnej wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat oraz osób o ograniczonej sprawności**, w każdym przypadku użycia broni palnej, **w sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby** (w obecnym stanie prawnym, co do zasady broni palnej nie można użyć w przypadku pościgu za taką osobą, jeżeli użycie broni było dopuszczalne w innych przypadkach, albo w pościgu za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zabójstwa, zamachu terrorystycznego, uprowadzenia osoby w celu wymuszenia okupu lub określonego zachowania, rozboju, kradzieży rozbójniczej, wymuszenia rozbójniczego, umyślnego ciężkiego uszkodzenia ciała, zgwałcenia, podpalenia lub umyślnego spowodowania w inny sposób niebezpieczeństwa powszechnego dla życia albo zdrowia, jak również w celu ujęcia takiej osoby jeśli schroniła się w trudnodostępnym miejscu, a z okoliczności towarzyszących wynika, że może użyć broni lub innego niebezpiecznego narzędzia zagrażającemu życiu lub zdrowiu; w BOR w ogóle nie można użyć broni palnej wobec powyższych osób) -

rozwiązanie takie zaproponowano głównie ze względu na wyrafinowane i przemyślane działania grup przestępczych i organizacji terrorystycznych. Obecnie dąży się do ochrony coraz szerszej sfery życia osób słabszych, wymagających opieki państwa oraz dotkniętych przypadkami zdrowotnymi. Specjalne prawa, specjalnie wyznaczone miejsca przeznaczone wyłącznie dla osób wymienionych w tej grupie, mniej restrykcyjne procedury bezpieczeństwa i tolerancja społeczna dla zachowań, które w odniesieniu do innych osób byłyby nie do przyjęcia, sprawiają, że dla potencjalnych sprawców przestępstw, korzystanie z przywilejów powyższej grupy jest korzystne i ułatwia realizację czynu przestępczego. Nierzadko wykorzystywane przez przestępców sposoby upodabniania się do osób, tradycyjnie postrzeganych przez społeczeństwo, jako niegroźne lub mniej groźne, utrudnia zdemaskowanie i zwiększa szansę na bezpieczne przejście z etapu przygotowawczego do właściwego zamachu.

3. POTRZEBA I CEL UCHWALENIA USTAWY O ŚRODKACH PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO I BRONI PALNEJ.

3.1. POTRZEBA UCHWALENIA JEDNOLITYCH REGULACJI PRAWNYCH W ZAKRESIE UŻYCIA LUB WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO I BRONI PALNEJ.

Na potrzebę ujednoczenia regulacji dotyczących użycia środków przymusu bezpośredniego zwrócił uwagę Rzecznik Praw Obywatelskich (zwany dalej „RPO”), kierując do Prezesa Rady Ministrów w dniu 20.11.2007 r. wystąpienie dotyczące tej sprawy. Do zainteresowania się tym problemem skłoniły RPO zarówno sygnalizowane w mediach i otrzymane od obywateli wnioski, zawierające niepokojące informacje na temat praktyki używania środków przymusu bezpośredniego (m.in. użycie nieadekwatnych, zdaniem RPO, środków przymusu bezpośredniego), jak również przeprowadzone w Biurze RPO badania dotyczące przepisów regulujących użycie środków przymusu bezpośredniego, zainicjowane analizą przepisów dotyczących prawnych podstaw używania tych środków przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego.

Wyniki tej analizy dały podstawę do skierowania do Trybunału Konstytucyjnego wniosku (sygn. U 5/07) o stwierdzenie niekonstytucyjności przepisów § 6 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego używanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. U. Nr 214, poz. 1575).

Powyższe okoliczności skłoniły RPO do przedstawienia problemów prawnych, które nasuwa analiza przepisów regulujących użycie przede wszystkim środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy służb uprawnionych do użycia tych środków. Analiza ta doprowadziła do wniosku, iż problem podstaw prawnych użycia środków przymusu bezpośredniego ma charakter szerszy, niż wynika to z treści wniosku złożonego do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie niekonstytucyjności przepisów wspomnianego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. i dotyka podstawowych, gwarantowanych konstytucyjnie praw i wolności obywatelskich: wolności i nietykalności osobistej.

Prawa powyższe, podobnie jak większość praw i wolności obywatelskich, nie mają charakteru absolutnego i w pewnych okolicznościach mogą podlegać ograniczeniom. Przesłanki, których spełnienie jest konieczne do wprowadzenia ograniczeń praw i wolności jednostki wskazuje przepis art.

31 ust. 3 Konstytucji RP. Formuła ograniczeń przewidziana w tym przepisie składa się z trzech części:

- 1) przesłanki formalnej - wymóg ustawowej formy ograniczeń,
- 2) określenie przesłanek materialnych poprzez specyfikację pojęcia „interes publiczny”, oraz
- 3) wskazanie maksymalnych granic dla wprowadzania ograniczeń - nakaz szanowania zasady proporcjonalności oraz zakaz naruszania istoty praw i wolności. Należy w tym miejscu zauważyć ponadto, iż zasada ustawowej formy ograniczeń powtórzona została w art. 41 ust. 1 Konstytucji RP, stanowiącego prawo do wolności i nietykalności osobistej.

Ograniczenia praw i wolności obywatelskich immanentnie związane z użyciem środków przymusu bezpośredniego znajdują swe materialne uzasadnienie w treści art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Użycie tych środków można bowiem uzasadnić koniecznością zapewnienia w demokratycznym państwie jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób.

Kwestii naruszenia zasady proporcjonalności oraz zakazu naruszania istoty praw lub wolności nie powinno się jednak rozpatrywać w sposób generalny, w oderwaniu od konkretnych rozwiązań szczegółowo regulujących użycie poszczególnych środków.

Art. 41 ust. 1 Konstytucji RP powtarza, jak wspomniano wyżej, zasadę wynikającą z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, iż ograniczenie w zakresie korzystania z konstytucyjnej wolności (w tym przypadku wolności i nietykalności osobistej) wymaga formy ustawy. Czyni ponadto wyłącznie materią ustawową „zasady i tryb” pozbawienia lub ograniczenia wolności osobistej. W nauce prawa konstytucyjnego wydaje się przeważać pogląd (por. np. P. Sarnecki, komentarz do art. 41 Konstytucji RP w: „Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz” pod redakcją L. Garlickiego, Wydawnictwo Sejmowe Warszawa 2003), iż konstytucyjne pojęcie „zasady” należy rozumieć szerzej, niż przywykło się je interpretować w ustawodawstwie zwykłym. We wskazanych powyżej (a także w innych) przepisach Konstytucji „zasady” to synonim „regulacji”. Tak więc i ustawy, do których odsyłają wspomniane przepisy, powinny być zupełne (kompletne) i obejmować wszystkie sytuacje, opisane we wskazanych przepisach Konstytucji, a nie tylko określać ogólne podstawy do działań organów państwa w sferze ograniczenia lub pozbawienia wolności albo naruszenia nietykalności osobistej.

Przedstawiony powyżej pogląd nauki prawa dotyczący znaczenia „zasad” w rozumieniu art. 41 ust. 1 Konstytucji RP jest zbieżny ze stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego dotyczącym znaczenia, jakie należy przypisać przewidzianej w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP możliwości ograniczenia konstytucyjnych wolności i praw „tylko w ustawie” wyrażonym m.in. w wyroku z dnia 12 stycznia 2000 r. (sygn. akt P 11/98, OTK z 2000 r. Nr 1, poz. 3), jak również w wyroku z dnia 25 maja 1998 r. (sygn. akt U 19/97, OTK z 1998 r. Nr 4, poz. 47).

Z powyższego wynika, że aby przepisy dotyczące użycia środków przymusu bezpośredniego można było uznać za wypełniające przytoczone wyżej kryteria, niezbędnym jest kompleksowe uregulowanie przypadków i zasad ich użycia w przepisach o randze ustawowej. Oprócz zatem generalnych unormowań dotyczących ogólnych zasad użycia środków przymusu bezpośredniego w ustawie powinny znaleźć się uregulowania, w których zostałyby wymienione jakimi środkami przymusu bezpośredniego dysponują funkcjonariusze poszczególnych służb oraz w jakich

okolicznościach mogłyby zostać użyte poszczególne rodzaje środków.

Przeprowadzona przez RPO analiza obowiązujących obecnie przepisów rangi ustawowej, na podstawie których określonym służbom nadane zostało prawo do użycia środków przymusu bezpośredniego zilustrowała, w jak rozmaity sposób, regulując działanie poszczególnych służb, ustawodawca podszedł do potrzeby kompletności ustawowego uregulowania przepisów zezwalających na głęboką ingerencję w sferę wolności i nietykalności osobistej.

Analiza wspomnianych przepisów pozwala na stwierdzenie, że normują one, w sposób bardziej lub mniej szczegółowy, cztery podstawowe sfery:

- 1) przesłanki użycia tych środków, rozumiane jako sposób postępowania osoby, wobec której mogą zostać użyte, a który może spowodować reakcję funkcjonariuszy polegającą na zastosowaniu środków;
- 2) cel użycia środków;
- 3) rodzaje środków dostępnych dla poszczególnych służb;
- 4) zasadę proporcjonalności użytych środków do potrzeb wynikających z zaistniałej sytuacji.

W ocenie RPO w przytoczonych aktach prawnych ustawodawca prawidłowo określił sfery, których uregulowanie winno nastąpić na poziomie ustawowym, a więc, wymienione już: przesłanki i cele użycia środków przymusu bezpośredniego oraz ich rodzaje, wskazując jednocześnie fakultatywność ich użycia i konieczność przestrzegania zasady proporcjonalności.

RPO podkreślił jednak, że przy prawidłowej identyfikacji tych sfer, nie we wszystkich ustawach został spełniony konstytucyjny wymóg precyzyjności i kompletności uregulowania podstaw do ingerowania w prawo do wolności i nietykalności osobistej. Aby wymóg ten został spełniony, przepisy ustawowe powinny zawierać:

- możliwie jak najdokładniejsze określenie przesłanek użycia środków przymusu bezpośredniego uzupełnione przez precyzyjne wskazanie celów użycia tych środków,
- rodzaje środków dostępnych funkcjonariuszom poszczególnych służb oraz
- podstawowe zasady ich użycia (w tym zasady: fakultatywności, proporcjonalności, ostrzeżenia o możliwości ich użycia i odstąpienia od użycia środka po osiągnięciu celu).

Zdaniem RPO, możliwe do odczytania z każdego z przytoczonych aktów prawnych stwierdzenie, iż podstawową przesłanką użycia środków przymusu bezpośredniego jest niepodporządkowanie się wydanym poleceniom (względnie uniemożliwienie wykonywania ustawowych zadań), zaś celem — osiągnięcie podporządkowania się tym poleceniom, wydaje się nie spełniać dwóch pierwszych z wymienionych wyżej wymogów. Warto w tym miejscu zauważyć, iż przepisy wskazujące jako generalną podstawę do użycia środków przymusu bezpośredniego niepodporządkowanie się wydanym na podstawie prawa poleceniom nie wyczerpują wszystkich przypadków, kiedy konieczne jest użycie środków przymusu bezpośredniego. Zawarta w nich zasada zakłada bowiem niejako „następcze” użycie środków przymusu bezpośredniego - jako konsekwencji niepodporządkowania się poleceniom. Tymczasem środki przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek lub prowadnic mogą być użyte także prewencyjnie - w celu udaremnienia ucieczki albo zapobieżenia czynnej napaści lub czynnemu oporowi. Wydaje się, iż użycia tych środków, skądinąd w

niektórych przypadkach niezbędnego, nie da się uzasadnić niepodporządkowaniem się poleceniom. W związku z tym ustawowe przepisy regulujące zasady użycia środków przymusu bezpośredniego powinny uwzględnić także i tę okoliczność.

Mając na względzie przedstawione powyżej uwarunkowania prawne RPO zwrócił się z prośbą o rozważenie potrzeby podjęcia kroków, mających na celu doprowadzenie do uregulowania zasad użycia środków przymusu bezpośredniego w przepisach rangi ustawowej w sposób zgodny z wymogami wynikającymi z art. 41 ust. 1 Konstytucji RP. Uwzględniając tę prośbę Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w styczniu 2008 r. skierował wystąpienie RPO do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości, Ministra Infrastruktury, Ministra Finansów, Ministra Środowiska, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego, w celu wyrażenia przez te podmioty swojego stanowiska co do konieczności dokonania zmian w systemie prawnym oraz kierunku, w którym powinny zmierzać ew. nowe rozwiązania prawne.

Analiza przekazanych przez wymienione organy stanowisk wskazała że, biorąc pod uwagę występujące obecnie zróżnicowanie w zakresie szczegółowości regulacji ustawowych dotyczących użycia środków przymusu bezpośredniego w kontekście argumentacji przedstawionej przez RPO w tej sprawie, zasadne wydaje się doprowadzenie do ujednoczenia - w stopniu uwzględniającym specyfikę poszczególnych służb - zakresu szczegółowości ustawowej regulacji odnoszącej się do użycia środków przymusu bezpośredniego. Mając to na uwadze Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w kwietniu 2008 r. przekazał sprawę do dalszego prowadzenia Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji jako organowi, którego właściwość, zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej, obejmuje m. in. sprawy ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, zalecając jednocześnie podjęcie działań przygotowawczych w sferze legislacji, których koordynację mógłby realizować powołany w tym celu zespół międzyresortowy. Na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Prezes Rady Ministrów zarządzeniem Nr 138 z dnia 9 grudnia 2008 r. powołał, na czas określony, Międzyresortowy Zespół do Spraw Ujednoczenia Zasad Użycia Środków Przymusu Bezpośredniego i Broni Palnej przez Uprawnionych Funkcjonariuszy, do którego zadań należała ocena poprawności i spójności regulacji prawnych dotyczących środków przymusu bezpośredniego oraz opracowanie projektów przepisów ujednoczających zasady użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez uprawnionych funkcjonariuszy.

Należy dodać, że dodatkowe prace analityczne wykonane w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji wskazały na istnienie niespójności regulacji odnoszących się do użycia broni palnej przez funkcjonariuszy uprawnionych służb i podmiotów, w związku z czym uzasadnione stało się poszerzenie pierwotnego zakresu prac porządkujących i ujednoczających system prawny również o ponowne określenie zasad użycia broni palnej. W tym miejscu należy wspomnieć, iż użycie broni palnej w przedstawionym projekcie jest traktowane jako „oddzielny środek” od środków przymusu bezpośredniego. Jest to zabieg techniczny, podkreślający jednocześnie, iż użycie broni palnej jest ostatecznością. W kontekście wystąpienia RPO użycie broni palnej jest możliwe tylko wtedy, gdy inne (mniej dolegliwe) środki zawiodą.

Wynikiem prac ww. Międzyresortowego Zespołu było opracowanie projektu ustawy o zasadach użycia

środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Z uwagi jednak na aktualnie obowiązujące unormowania uchwały Nr 49 Rady Ministrów z dnia 19 marca 2002 r. *Regulamin pracy Rady Ministrów* (M.P. Nr 13, poz. 221, z późn. zm.), zgodnie z którymi Rządowe Centrum Legislacji opracowuje projekt ustawy na podstawie przyjętych przez Radę Ministrów założeń projektu ustawy, opracowanych przez właściwego Ministra - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, w oparciu o dorobek Międzyresortowego Zespołu oraz opinie wniesione podczas uzgadniania ww. projektu ustawy w resorcie spraw wewnętrznych i administracji, opracowało niniejszy projekt założeń.

Nowym impulsem przemawiającym za koniecznością podjęcia działań mających na celu ustawowe uregulowanie użycia środków przymusu bezpośredniego był wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 marca 2010 r., sygn. akt U 5/07, wydany w sprawie wspomnianego wyżej wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich. W wyroku tym TK orzekł, że § 6 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. w sprawie *środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego* (Dz. U. Nr 214, poz. 1575) jest niezgodny z art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. Nr 104, poz. 708, z późn. zm.) oraz z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu do wyroku podkreślił, że zaskarżony przepis w brzmieniu: „Kajdanki i prowadnice stosuje się: 1) na polecenie sądu lub prokuratora; 2) wobec osób podejrzanych lub oskarżonych o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu albo skazanych za takie przestępstwo.” jest niezgodny z art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym oraz z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ponieważ:

- reguluje zawartą w nim materię w sposób sprzeczny z upoważnieniem ustawowym;
- wkracza, bez upoważnienia ustawowego w materię zastrzeżoną dla ustaw, regulując ją samoistnie.

W uzasadnieniu tego wyroku TK stwierdził ponadto, że kontrola zaskarżanego przepisu ujawniła, iż większość pozostałych przepisów rozporządzenia dotyczy również bezpośrednio materii ograniczenia wolności osobistej, należącej zgodnie z art. 41 ust. 1 Konstytucji, do materii ustawowej. Do wspomnianych wyżej pozostałych przepisów rozporządzenia należą przepisy określające rodzaje środków przymusu bezpośredniego, przypadki oraz sposób ich stosowania przekazane – w myśl art. 15 ust. 3 ustawy o CBA, upoważniającego do wydania rozporządzenia – do uregulowania w rozporządzeniu. W związku z tym TK zapowiedział, że wystąpi do Sejmu z sygnalizacją, aby regulowana przez rozporządzenie materia, należąca w myśl art. 41 ust. 1 Konstytucji, do materii ustawowej, została zamieszczona w ustawie, a art. 15 ust. 3 ustawy o CBA upoważniającego do wydania rozporządzenia – został dostosowany do wymogów konstytucyjnych, wynikających z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 Konstytucji. Sygnalizacja ta miała dotyczyć również wydanego, na podstawie art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego, wydanego na podstawie art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 marca 2003 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz wydanego na podstawie art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 lutego 1998 r. w

sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej. Rozporządzenia powyższe, w sposób analogiczny do rozporządzenia dotyczącego CBA, regulują stosowanie środków przymusu bezpośredniego w zakresie zastrzeżonym dla materii ustawowej.

Na przełomie marca/czerwca 2012 r. Prokurator Generalny wystąpił do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności z Konstytucją:

- 1) przepisu art. 16 ust. 4 ustawy o Policji z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 2) przepisu art. 39 ust. 7 ustawy - Prawo łowieckie w związku z art. 16 ust. 4 ustawy o Policji, w zakresie, w jakim dopuszcza do stosowania przez strażnika Państwowej Straży Łowieckiej rodzajów środków przymusu bezpośredniego, w przypadkach i za pomocą sposobów określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 3) przepisów: § 3, § 5 ust. 1, § 6 ust. 1 i ust. lc, § 8 ust. 1-3, § 9 ust. 1, § 10 ust. 1, § 12 ust. 1 i ust. 3, § 13 ust. 1 i ust. 4, § 14 ust. 1, § 15 ust. 1 i ust. 3, § 15a ust. 2 oraz § 15b, jak również przepisów § 14 ust. 2 i § 15a ust. 5, w zakresie, w jakim nakazują odpowiednie zastosowanie § 12 ust. 3, rozporządzenia Rady Ministrów, o którym mowa w pkt 2, z art. 16 ust. 4 ustawy o Policji, oraz z art. 92 ust. 1, jak również z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 4) przepisu art. 15 ust. 3 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 5) przepisów § 4 ust. 1, § 5 ust. 1, § 6 ust. 1, § 7 ust. 1 i ust. 2, § 9 ust. 1-3 i ust. 5 - 7, § 10 ust. 1 oraz § 11 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego z art. 15 ust. 3 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym oraz z art. 92 ust. 1, jak również z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 6) przepisu art. 25 ust. 3 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 7) przepisów § 2 ust. 2, § 6, § 7 ust. 1, § 8 ust. 1 i ust. 2, § 9, § 10, § 11 ust. 2 oraz § 12 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, jak również § 11 ust. 1 tegoż rozporządzenia w związku z § 10 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego z art. 25 ust. 3 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu i z art. 92 ust. 1, jak również z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 8) przepisu art. 42 ust. 4 ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 9) przepisów § 4 ust. 2, § 8, § 11, § 12 ust. 1 i ust. 2, § 13 ust. 1 i ust. 3, § 14 ust. 1, § 15 ust. 1 i ust. 3, § 16 ust. 1 i ust. 3, § 17, § 18 ust. 1 i ust. 3, § 19 ust. 1-3, § 20 ust. 1 i ust. 3-6, § 21 ust. 1 i ust. 3, § 23 ust. 1

oraz § 23 ust. 2 i ust. 5 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie warunków i sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej z art. 42 ust. 1 ustawy o Żandarmerii Wojskowej, jak również z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;

- 10) przepisu art. 68 ust. 8 ustawy o Służbie Celnej z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 11) przepisów § 2, § 3 ust. 1 i ust. 2, § 4, § 5 ust. 1 i ust. 3, § 6, § 7, § 8 ust. 1 i ust. 3, § 9 ust. 2, § 10 ust. 1-3 oraz § 11 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy celnych z art. 68 ust. 8 ustawy o Służbie Celnej, jak również z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 12) przepisu art. 24 ust. 3 ustawy o Straży Granicznej z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 13) przepisów § 2 ust. 2, § 3, § 4 ust. 1, § 5 ust. 1 i ust. 2, § 6 ust. 1 i ust. 3, § 7, § 10 ust. 1 i ust. 2, § 11, § 12 ust. 1 i ust. 4, § 13, § 14 ust. 1 i ust. 3, § 14a ust. 2 i ust. 5, § 14b ust. 1 i ust. 3, § 16 ust. 1 i ust. 2, § 18, § 19, § 24, § 26 ust. 1-5, jak również § 29 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej z art. 24 ust. 3 ustawy o Straży Granicznej, jak również z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Kwestionowane przepisy zawarte w ustawach regulujących funkcjonowanie poszczególnych służb państwowych: Policji, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, Żandarmerii Wojskowej, Służby Celnej oraz Straży Granicznej upoważniają do wydania rozporządzeń dotyczących stosowania środków przymusu bezpośredniego. Kwestionowane są również rozporządzenia wydane na podstawie tych przepisów oraz przepis ustawy - Prawo łowieckie, umożliwiające strażnikom Państwowej Straży Łowieckiej stosowanie środków przymusu bezpośredniego na zasadach przewidzianych dla Policji.

Zgodnie z wzorcem konstytucyjnym regulacje ograniczające wolność osobistą jednostki powinny być zamieszczone wyłącznie w ustawie. Niedopuszczalne jest normowanie rodzajów środków przymusu bezpośredniego, jak również przypadków i sposobów ich stosowania w akcie podustawowym.

W dniu 17 maja 2012 r. Trybunał Konstytucyjny, po rozpoznaniu połączonych wniosków Prokuratora Generalnego (K 10/11), orzekł, że:

1) art. 16 ust. 4 ustawy o Policji, art. 24 ust. 3 ustawy o Straży Granicznej, art. 42 ust. 4 ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, art. 25 ust. 3 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, art. 15 ust. 3 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, art. 68 ust. 8 ustawy o Służbie Celnej - są **niezgodne** z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 92 ust. 1 Konstytucji;

2) art. 39 ust. 7 ustawy - Prawo łowieckie w związku z art. 16 ust. 4 ustawy o Policji, w zakresie, w jakim

dopuszcza stosowanie przez strażnika Państwowej Straży Łowieckiej środków przymusu bezpośredniego, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego **nie jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 92 ust. 1 konstytucji.

Przepisy wymienione w pkt 1 tracą moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw.

W pozostałym zakresie Trybunał umorzył postępowanie ze względu na zbędność wydania wyroku.

TK wskazał, że rodzaje środków przymusu bezpośredniego, określające w jaki sposób funkcjonariusze danej służby mogą ograniczyć wolność osobistą obywatela, oraz przesłanki użycia tych środków, wskazujące w jakich okolicznościach może nastąpić to ograniczenie - należą do materii ustawowej ponieważ, w świetle art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, tylko przepisy ustawy mogą pozwalać na ingerencję w wolność osobistą. Ponadto zgodnie z art. 41 ust. 1 konstytucji również postępowanie organów stosujących te środki musi być określone wyłącznie w ustawie.

Trybunał Konstytucyjny podtrzymał stanowisko wyrażone w sygnalizacji o sygn. S 5/10 i stwierdził, że w odniesieniu do upoważnień ustawowych zawartych w ustawach: o ABW, Straży Granicznej i CBA, materia przekazana w tych ustawach do rozporządzeń jest materią ustawową, ponieważ dotyczy bezpośrednio ograniczenia wolności osobistej i powinna, zgodnie z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, być umieszczona w ustawie. Podobnie należy ocenić art. 42 ust. 4 ustawy o Żandarmerii Wojskowej, gdyż użyte w tych przepisach sformułowania w analogiczny sposób pozwalają na przeniesienie regulacji dotyczącej trybu i zasad stosowania środków przymusu bezpośredniego do aktu wykonawczego.

W art. 16 w ust. 4 ustawy o Policji oraz w art. 68 w ust. 8 ustawy o Służbie Celnej ustawodawca przekazał Radzie Ministrów kompetencję do uregulowania kompleksu zagadnień należących do materii ustawy.

Ponadto Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, że w art. 24 w ust. 3 ustawy o Straży Granicznej, Rada Ministrów otrzymała kompetencje nie tylko do określenia trybu ograniczania wolności osobistej przez możliwość określenia warunków i sposobu użycia tych środków, ale również do określenia trybu postępowania w przypadku użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz trybu postępowania w przypadku użycia środków przymusu bezpośredniego i zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej. W przypadku pododdziałów odwodowych Straży Granicznej ustawa nie przewiduje, aby pododdziały odwodowe Straży Granicznej mogły używać środków przymusu bezpośredniego. W ten sposób ustawodawca przekazał władzy wykonawczej kolejną istotną, z punktu widzenia konstytucyjnie chronionej wolności osobistej, materię do swobodnego uregulowania.

TK podkreślił, że **możliwość użycia wobec osoby fizycznej broni palnej najdalej ingeruje w konstytucyjnie chronioną wolność osobistą, a nawet nietykalność osobistą, dlatego wymaga szczególnie precyzyjnego uregulowania na poziomie ustawowym.**

TK wskazał, że **ustawodawca, w kwestionowanych przez wnioskodawcę ustawach, uregulował tę kwestię w sposób niewystarczający bądź w ogóle do niej się nie odniósł**, pozwalając jednocześnie władzy wykonawczej decydować samodzielnie o przesłankach, zasadach i trybie wkraczania przez tę władzę w konstytucyjnie chronioną wolność osobistą.

Kwestionowane upoważnienia ustawowe naruszają art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3

konstytucji ze względu na przekazanie do uregulowania aktem podustawowym całego kompleksu zagadnień odnoszących się do ograniczania wolności osobistej obywateli takich jak: wskazanie rodzajów środków przymusu bezpośredniego, które mogą być stosowane wobec obywateli, określenie przesłanek ich użycia oraz postępowania organów stosujących środki przymusu bezpośredniego.

Kwestionowane upoważnienia ustawowe są niezgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji, ponieważ naruszają relacje między ustawą a aktem wykonawczym wydanym w celu jej wykonania. Naruszenie to wynika z przekazania do uregulowania w rozporządzeniach materii dotyczącej ograniczania konstytucyjnej sfery praw i wolności, która zgodnie z Konstytucją musi być regulowana ustawowo oraz umożliwienia unormowania kwestii, które nie znalazły umocowania w ustawie.

Worzec kontroli konstytucyjności wynikający z art. 92 ust. 1 Konstytucji odnosi się wyłącznie do przepisów ustawowych, które kreują upoważnienia do wydania aktów wykonawczych. Kwestionowany przepis ustawy - Prawo łowieckie jest przepisem odsyłającym. Niekonstytucyjność przepisów, na stosowanie których zezwala przepis odsyłający, nie powoduje automatycznej niekonstytucyjności przepisu odsyłającego.

Art. 39 ust. 7 ustawy - Prawo łowieckie nie ustanawia żadnych zasad ani procedury ograniczania konstytucyjnych wolności, jedynie zezwala na odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących użycia środków przymusu bezpośredniego takich, jakie przewidują przepisy ustawy o Policji.

W momencie orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności art. 16 ust. 4 ustawy o Policji i tym samym niezgodności rozporządzenia wydanego na jego podstawie, zakres możliwego zastosowania przez strażników Państwowej Straży Łowieckiej przepisów o Policji ulegnie zawężeniu z uwagi na derogację z systemu prawa przepisów sprzecznych z Konstytucją.

Z tych względów wzorce konstytucyjne zawarte w art. 92 ust. 1 i art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji są nieadekwatnymi wzorcami kontroli, ponieważ nie mają zastosowania wobec art. 39 ust. 7 ustawy - Prawo łowieckie.

Aktualnie w TK prowadzona jest sprawa o sygn. akt K 11/12 z wniosku Prokuratora Generalnego o stwierdzenie niezgodności:

- 1) art. 14 ust. 3 ustawy *o Biurze Ochrony Rządu* (Dz. U. z 2004 r., Nr 163, poz. 1712 z późn. zm.) z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 2) § 1 ust. 3, § 2 ust. 3, § 3, § 5 ust. 1, § 6 ust. 1, § 7-9, § 10 ust. 1, § 12 ust. 1, § 13 ust. 1 i 4, § 14 ust. 1 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów *w sprawie przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu środków przymusu bezpośredniego* (Dz. U. Nr 17, poz. 154) z art. 14 ust. 3 ustawy o BOR oraz z art. 92 ust. 1, a także z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

3.2. CEL UCHWALENIA USTAWY O ŚRODKACH PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO I BRONI PALNEJ.

Celem uchwalenia ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej jest przede wszystkim wykonanie wyroku TK (K 10/11), a także uporządkowania i ujednolicenia - na poziomie ustawy - regulacji dotyczących użycia środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej przez uprawnionych, w tym:

- Określenie jednolitych wyrażeń ustawowych związanych ze stosowaniem środków przymus bezpośredniego i broni palnej. Koniecznym wydaje się nie tylko ujednolicenie nazewnictwa samych środków

przymusu bezpośredniego (np. pałka służbowa, teleskopowa, wielofunkcyjna), czy broni (broń palna, broń bojowa), ale nawet tak podstawowych wyrażen jak: „stosować środki przymusu bezpośredniego” czy „użyć środków przymusu bezpośredniego” (albo broni palnej). Podkreślenia wymaga fakt, że poszczególne ustawy posługują się wyrażeniem „użyć” – np. ustawa o Policji, albo „stosować”, a niektóre z nich obu tymi wyrażeniami, np. ustawa o Służbie Więziennej, gdzie wyraz „stosować” odnosi się do środków przymusu bezpośredniego, a wyraz „użyć” do broni palnej. Konieczne wydaje się zatem wprowadzenie w tym zakresie jednolitej nomenklatury. Zgodnie z *projektem założeń* „użycie” odnosić się będzie do użycia środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej wobec osoby, natomiast „wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej” – w innych celach (np. wobec zwierząt, które bezpośrednio zagrażają życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby, wobec przedmiotów, w celu zatrzymania pojazdu, pokonania przeszkody, czy oddania strzału ostrzegawczego, przekazania alarmu lub wezwania pomocy).

- Określenie jednolitego katalogu środków przymusu bezpośredniego, w tym ujednoczenie nazewnictwa:

- ✓ ujednoczenie i doprecyzowanie nazewnictwa i kategoryzacji niektórych środków przymusu bezpośredniego: kajdanek, pałki służbowej, środków przeznaczonych do obezwładniania i konwojowania, środków powodujących dysfunkcję niektórych zmysłów lub organów, przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, urządzeń i środków służących do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych;

- Ujednoczenie przypadków użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej:

- ✓ rezygnacja z określenia „czynna napaść” na rzecz wyrażenia „bezpśredniego, bezprawnego zamachu”,

- ✓ doprecyzowanie przypadków użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej;

- Ujednoczenie zasad użycia lub wykorzystania broni palnej i środków przymusu bezpośredniego:

- ✓ ujednoczenie katalogu przypadków użycia lub wykorzystania broni palnej i środków przymusu bezpośredniego,

- ✓ wskazanie ogólnych dyrektyw (zasad) dotyczących używania lub wykorzystywania poszczególnych środków przymusu bezpośredniego i broni palnej;

- Ujednoczenie zasad postępowania przed i po użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego i broni palnej:

- ✓ wskazanie ogólnej dyrektywy (zasady) użycia lub wykorzystania broni palnej,

- ✓ rezygnacja ze strzału ostrzegawczego jako zasady,

- ✓ ujednoczenie skróconej procedury przed użyciem broni palnej – rezygnacja z okrzyku nazwy formacji,

- ✓ ujednoczenie zasad postępowania po użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego i broni palnej – dopuszczenie możliwości odstąpienia od zabezpieczenia miejsca zdarzenia,

- ✓ dołączenie nowej przesłanki do odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy;

- Ujednoczenie dokumentowania użycia lub wykorzystania broni palnej i środków przymusu bezpośredniego.

4. ALTERNATYWNE ŚRODKI OSIĄGNIĘCIA CELÓW USTAWY O ŚRODKACH PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO I BRONI PALNEJ.

Alternatywnym środkiem wykonania Wyroku TK K10/11 oraz osiągnięcia celu ujednoczenia i uporządkowania przepisów dotyczących użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej na poziomie ustawy, jest nowelizacja przepisów ustaw pragmatycznych regulujących przedmiotowy obszar.

Wybór formy uregulowania przedmiotowego obszaru w postaci jednej ustawy został dokonany w trakcie prac Międzyresortowego Zespołu ds. Ujednoczenia Zasad Użycia Środków Przymusu Bezpośredniego i Broni Palnej przez Uprawnionych Funkcjonariuszy. Wynikał on zarówno z potrzeby ujednoczenia i uporządkowania obecnych regulacji w zakresie zasad użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, jak również z potrzeby standaryzacji postępowania uprawnionych przed i po użyciu środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Mając na uwadze występujące w obecnych uregulowaniach różnice (opisane w części projektu aktualny stan prawny w obszarze stosowania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej) można założyć, że jedna kompleksowa ustawa zapewni jasność, przejrzystość, jednorodność oraz spójność regulacji w przedmiotowym obszarze.

5. PODMIOTY, NA KTÓRE BĘDZIE ODDZIAŁYWAĆ USTAWA.

Przedmiotowa regulacja będzie oddziaływać na:

1. Osoby uprawnione do użycia lub wykorzystania, na podstawie odrębnych przepisów, środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej:

1) funkcjonariusze: Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Celnej, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Więziennej, Straży Ochrony Kolei, Straży Parku,

2) inspektorzy: Inspekcji Transportu Drogowego, Kontroli Skarbowej,

3) pracownicy: ochrony posiadający licencję pracownika ochrony fizycznej, wykonujący zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony albo na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia, o których mowa w ustawie z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, Kontroli Skarbowej, zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, albo członkowie służby porządkowej, o której mowa w rozdziale 4 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych,

4) strażnicy: Państwowej Straży Łowieckiej, Państwowej Straży Rybackiej, Straży Gminnych (Miejskich), Straży Leśnej, Straży Marszałkowskiej,

5) żołnierze: Żandarmerii Wojskowej lub wojskowych organów porządkowych, żołnierzy zawodowych wyznaczonych na stanowiska służbowe w Służbie Kontrwywiadu Wojskowego i Służbie Wywiadu Wojskowego;

2. przełożonych uprawnionych, którzy użyli lub wykorzystali środek przymusu bezpośredniego lub broń palną;

3. osoby, wobec których użyto środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej.

6. SKUTKI FINANSOWE PROJEKTOWANEJ USTAWY ORAZ ŹRÓDŁA ICH POKRYCIA.

W związku z tym, że projekt ustawy nadaje dodatkowe uprawnienia w zakresie użycia lub wykorzystania nowych środków przymusu bezpośredniego, natomiast nie nakłada obowiązku natychmiastowego wyposażenia w te środki, ewentualne wyposażenie w nowe środki przymusu bezpośredniego, a także przeszkolenie funkcjonariuszy w ich użyciu lub wykorzystaniu, będzie następować sukcesywnie, w miarę potrzeb i możliwości, przy uwzględnieniu pozostających w dyspozycji uprawnionych podmiotów środków finansowych. Zakłada się, że wejście w życie projektowanej ustawy nie spowoduje zwiększenia wydatków z budżetu państwa i z budżetu jednostek samorządu terytorialnego. Wejście w życie ustawy nie będzie skutkowało podstawą do ubiegania się przez podmioty uprawnione o zwiększenie środków na te cele.

Z uwagi na powyższe, wyłączona zostaje tu tzw. reguła wydatkowa dyscyplinująca, o której mowa w art. 50 ust. 1a, ust. 4 oraz ust. 5 *ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240, z późn. zm.)*.

7. PODMIOTOWY I PRZEDMIOTOWY ZAKRES USTAWY O ŚRODKACH PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO I BRONI PALNEJ.

Zakres podmiotowy:

1. Uprawnieni do użycia lub wykorzystania na podstawie odrębnych przepisów środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej:

a) funkcjonariusze: Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Biura Ochrony Rządu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Policji, Służby Celnej, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Więziennej, Straży Granicznej, Straży Ochrony Kolei, Straży Parku,

b) inspektorzy: Inspekcji Transportu Drogowego, Kontroli Skarbowej,

c) pracownicy: ochrony posiadający licencję pracownika ochrony fizycznej, wykonujący zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony albo na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia, o których mowa w ustawie z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, Kontroli Skarbowej, zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, albo członkowie służby porządkowej, o której mowa w rozdziale 4 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych,

d) strażnicy: Państwowej Straży Łowieckiej, Państwowej Straży Rybackiej, Straży Gminnych (Miejskich), Straży Leśnej, Straży Marszałkowskiej,

e) żołnierze – Żandarmerii Wojskowej lub wojskowych organów porządkowych, żołnierze zawodowi wyznaczeni na stanowiska służbowe w Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, Służbie Wywiadu Wojskowego;

2. Przełożeni, upoważnieni do kierowania czynnościami służbowymi uprawnionego.

Proponowana regulacja swoim zakresem podmiotowym nie obejmuje funkcjonariuszy oraz żołnierzy państw obcych, o których mowa w:

- 1) ustawie z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium (Dz. U. Nr 93, poz. 1063, z późn. zm.);
- 2) ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573, z późn. zm.).

Zakres przedmiotowy:

1. Przypadki i tryb użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez uprawnionych i pododdziały zwarte;
2. Rodzaje i zasady użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego;
3. Zasady użycia lub wykorzystania broni palnej;
4. Sposób postępowania po użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.
5. Zasady dokumentowania czynności związanych z użyciem lub wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.
6. Uprawnienie do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez poszczególnych uprawnionych.
7. Zmiany przepisów ustaw pragmatycznych.

Z zakresu przedmiotowego *projektu założeń* wyłączone zostały kwestie środków przymusu stosowanych na podstawie:

1) ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375).

W ustawie tej (m. in. art. 3 pkt 6, art. 18) reguluje się instytucję przymusu bezpośredniego.

W rozumieniu ww. ustawy przymus bezpośredni, polega na:

- a) przytrzymaniu - doraźnym, krótkotrwałym unieruchomieniu osoby z użyciem siły fizycznej,
- b) przymusowym zastosowaniu leków - doraźnym lub przewidzianym w planie postępowania leczniczego wprowadzeniu leków do organizmu osoby - bez jej zgody,
- c) unieruchomieniu - obezwładnieniu osoby z użyciem pasów, uchwytów, prześcieradeł, kaftana bezpieczeństwa lub innych urządzeń technicznych,
- d) izolacji - umieszczeniu osoby, pojedynczo, w zamkniętym i odpowiednio przystosowanym pomieszczeniu.

Przymus bezpośredni wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, przy wykonywaniu czynności przewidzianych w niniejszej ustawie, można stosować tylko wtedy, gdy przepis niniejszej ustawy do tego upoważnia albo osoby te:

- 1) dopuszczają się zamachu przeciwko:
 - a) życiu lub zdrowiu własnemu lub innej osoby lub
 - b) bezpieczeństwu powszechnemu, lub
- 2) w sposób gwałtowny niszczą lub uszkadzają przedmioty znajdujące się w ich otoczeniu, lub

3) poważnie zakłócają lub uniemożliwiają funkcjonowanie podmiotu leczniczego udzielającego świadczenia zdrowotnego w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej lub jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.

Pomimo iż instytucje: środków przymusu bezpośredniego i przymusu bezpośredniego wydają się podobne, należy zwrócić uwagę na cel stosowania obu instytucji. Środki przymusu bezpośredniego wskazane w projekcie są instytucją związaną z bezprawnością zachowania danej osoby, natomiast środki przymusu, o których mowa w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego związane są ze stanem zdrowia osoby poddanej leczeniu. Z tego też powodu projekt pomija zagadnienia związane z przymusem bezpośrednim wskazanym w tej ustawie.

2) ustawy z dnia 5 grudnia 2008r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. Nr 234, poz. 1570, z późn. zm.)

Zgodnie z art. 36 ww. ustawy, wobec osoby, która nie poddaje się obowiązkowi szczepienia, badaniom sanitarno-epidemiologicznym, zabiegom sanitarnym, kwarantannie lub izolacji, a u której podejrzewa się lub rozpoznano chorobę szczególnie niebezpieczną i wysoce zakaźną, stanowiącą bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia innych osób, może być zastosowany środek przymusu bezpośredniego polegający na przytrzymaniu, unieruchomieniu lub przymusowym podaniu leków.

O zastosowaniu bądź zaprzestaniu stosowania środka przymusu bezpośredniego decyduje lekarz lub felczer udzielający pomocy tej osobie. Lekarz lub felczer może zwrócić się do Policji, Straży Granicznej lub Żandarmerii Wojskowej o pomoc w zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego. Z tym, że udzielenie pomocy następuje pod warunkiem wyposażenia funkcjonariuszy lub żołnierzy w środki chroniące przed chorobami zakaźnymi przez tego lekarza lub felczera.

Z uwagi na ww. zakres podmiotowy oraz okoliczności w jakich zachodzi konieczność zastosowania środków przymusu bezpośredniego, uzasadnione jest wyłączenie tej regulacji z zakresu projektu założeń.

3) ustawy z dnia 17 czerwca 1966r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2005r. Nr 229, poz. 1954, z późn. zm.) – rozdz. 6

W postępowaniu egzekucyjnym przymus bezpośredni polega na doprowadzeniu do wykonania obowiązku podlegającego egzekucji drogą zagrożenia zastosowania lub drogą zastosowania bezpośrednio skutecznych środków, nie wyłączając siły fizycznej, w celu usunięcia oporu zobowiązanego i oporu innych osób, które stoją na przeszkodzie wykonaniu obowiązku. Przymus bezpośredni stosuje się w szczególności w celu doprowadzenia do wykonania przez zobowiązanego opuszczenia nieruchomości, lokalu (pomieszczenia), wydania rzeczy, zaniechania czynności lub nieprzeszkadzania innej osobie w wykonywaniu jej praw, a także w przypadkach, gdy ze względu na charakter obowiązku stosowanie innych środków egzekucyjnych nie jest możliwe.

W ocenie projektodawcy powyższe uzasadnia wyłączenie tej regulacji z zakresu projektu założeń.

4) ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007r. Nr 70, poz. 473, z późn. zm.)

Zgodnie z art. 42 ww. ustawy, wobec osób przyjętych do izb wytrzeźwień, które stwarzają zagrożenie dla

życia lub zdrowia własnego lub innej osoby, niszczą przedmioty znajdujące się w ich otoczeniu, może być zastosowany przymus bezpośredni, polegający na przytrzymaniu lub unieruchomieniu. Przytrzymywanie jest doraźnym, krótkotrwałym unieruchomieniem osoby z użyciem siły fizycznej, natomiast unieruchomienie jest dłuższym trwającym obezwładnieniem osoby z użyciem pasów, uchwytów, prześcieradeł lub kaftana bezpieczeństwa.

W ocenie projektodawcy powyższe uzasadnia wyłączenie tej regulacji z zakresu projektu założeń

5) ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003r. Nr 106, poz. 1002, z późn. zm.)

W ocenie projektodawcy określony w art. 33 ww. ustawy cel uśmiercania zwierząt, a mianowicie zakończenie jego cierpienia, ze względów humanitarnych, uzasadnia wyłączenie tego przypadku z zakresu przedmiotowej regulacji.

6) ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2011 r. Nr 116, poz. 675, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 12, poz. 67, z późn. zm.) w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej wobec statków morskich i powietrznych.

W wymienionych ustawach uregulowano zasady stosowania przez jednostki pływające Straży Granicznej oraz statki powietrzne środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej wobec statków morskich i powietrznych. Zasady te mają swoisty charakter i w znaczący sposób odbiegają od reguł przyjętych w projekcie założeń. Z tego względu proponuje się pozostawienie przedmiotowych regulacji we wskazanych aktach, z jednoczesną propozycją dostosowania tych przepisów do istniejących w tym zakresie potrzeb (część 9.4 pkt 5 i 6).

8. KWESTIE ZWIĄZANE Z PRZEPISAMI MERYTORYCZNYMI.

8.1. SŁOWNIK WYRAŻEŃ UŻYTYCH W PROJEKCIE ZAŁOŻEŃ PROJEKTU USTAWY O ŚRODKACH PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO I BRONI PALNEJ.

Użyte w niniejszym projekcie założeń projektu ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej zwroty oznaczają:

- 1) **uprawniony** – osoba upoważniona na podstawie odrębnych przepisów do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej, będąca:
 - a) funkcjonariuszem: Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Biura Ochrony Rządu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Policji, celnym, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Więziennej, Straży Granicznej, Straży Ochrony Kolei, Straży Parku,
 - b) inspektorem: Inspekcji Transportu Drogowego, Kontroli Skarbowej,
 - c) pracownikiem: ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej, wykonującym zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony albo na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na

prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia, o których mowa w ustawie z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 2005 r. Nr 145, poz. 1221, z późn. zm.), Kontroli Skarbowej, zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, albo członkiem służby porządkowej, o której mowa w rozdziale 4 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. Nr 62, poz. 504, z późn. zm.),

d) strażnikiem: Państwowej Straży Łowieckiej, Państwowej Straży Rybackiej, Straży Gminnych (Miejskich), Straży Leśnej, Straży Marszałkowskiej,

e) żołnierzem: Żandarmerii Wojskowej lub wojskowych organów porządkowych, żołnierz zawodowy wyznaczony na stanowisko służbowe w Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, Służbie Wywiadu Wojskowego;

2) **pododdział zwarty** – zorganizowana, jednolicie dowodzoną grupa funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Żandarmerii Wojskowej oraz wojskowych organów porządkowych przeznaczona do działań o charakterze prewencyjnym, w razie zagrożenia lub zakłócenia bezpieczeństwa albo porządku publicznego;

3) **przełożony** – osoba upoważniona do kierowania czynnościami służbowymi uprawnionego;

4) **ważne obiekty lub urządzenia** – podlegające ochronie obiekty lub urządzenia ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, nienaruszalności granicy państwowej, bezpieczeństwa ruchu kolejowego, a także obiekty naczelnych organów władzy, naczelnych i centralnych organów administracji rządowej, wymiaru sprawiedliwości, gospodarki lub kultury narodowej, kontroli skarbowej, przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych albo organizacji międzynarodowych oraz inne obiekty i urządzenia podlegające ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 marca 2001r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2004 r. Nr 163, poz. 1712, z późn. zm.), ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, a także systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą obiekty, ujęte w jednolitym wykazie obiektów, instalacji urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej, sporządzonym na podstawie art. 5b ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.);

5) **obezwładnienie** – pozbawienie swobody ruchów lub spowodowanie odwracalnej, krótkotrwałej dysfunkcji kończyn lub wybranych zmysłów w celu wyeliminowania zagrożenia ze strony osoby lub zwierzęcia lub przełamania oporu osoby niepodporządkowującej się wydawanym na podstawie prawa poleceniom;

6) **użycie środka przymusu bezpośredniego** – zastosowanie środka przymusu bezpośredniego wobec osoby;

7) **wykorzystanie środka przymusu bezpośredniego** – zastosowanie środka przymusu bezpośredniego wobec zwierzęcia albo w celu zatrzymania, zablokowania lub zmiany kierunku ruchu pojazdu lub pokonania przeszkody;

8) **użycie broni palnej** – oddanie strzału w kierunku osoby;

9) **wykorzystanie broni palnej** – oddanie strzału w kierunku zwierzęcia, przedmiotu lub innym kierunku nie stwarzającym zagrożenia dla osoby;

10) **prewencyjne użycie środka przymusu bezpośredniego** – użycie środka przymusu bezpośredniego w celu zapobieżenia ucieczce osoby ujętej (w tym nieletniego), doprowadzanej, zatrzymanej, konwojowanej, umieszczonej w strzeżonym ośrodku, areszcie w celu wydalenia lub pozbawionej wolności, a także w celu

zapobieżenia objawom ich agresji lub autoagresji.

8.2. OGÓLNE ZASADY UŻYCIA LUB WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO.

1. Uprawniony może użyć lub wykorzystać środki przymusu bezpośredniego wyłącznie w zakresie realizacji zadań ustawowych swojej formacji.

2. Środków przymusu bezpośredniego używa się lub wykorzystuje się w sposób niezbędny do osiągnięcia określonego w ustawie celu, adekwatnie do stopnia zagrożenia, kierując się wyborem środka o realnie najmniejszej dolegliwości.

3. Środków przymusu bezpośredniego używa się po uprzednim bezskutecznym wezwaniu osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz po uprzedzeniu o zamiarze ich użycia.

Odstąpienie od wezwania do zachowania zgodnego z prawem lub od uprzedzenia o użyciu środków przymusu bezpośredniego, możliwe jest wówczas, gdy zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla dobra chronionego prawem, jeżeli jednocześnie bezpośrednio zagrożone jest życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby, a także gdy środków przymusu bezpośredniego używa się prewencyjnie.

4. Środków przymusu bezpośredniego używa się lub wykorzystuje się w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę.

5. Przy użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego należy zachować ostrożność, uwzględniając ich właściwości, mogące stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia.

6. Nie używa się środków przymusu bezpośredniego, z wyjątkiem siły fizycznej w postaci technik obezwładniających, wobec kobiet o widocznej ciąży oraz osób których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat lub ograniczoną sprawność ruchową.

Wobec ww. osób, w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby, można użyć także innych środków przymusu bezpośredniego. Dokonując ich wyboru należy uwzględnić właściwości poszczególnych środków oraz stan osoby, wobec której mają być użyte.

7. W razie potrzeby można użyć lub wykorzystywać jednocześnie różne środki przymusu bezpośredniego.

8. Od użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego odstępuje się, gdy cel ich użycia lub wykorzystania został osiągnięty.

Uzasadnienie:

Ogólne dyrektywy wskazujące kierunek zachowania się podmiotu uprawnionego do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego zostały przeniesione z dotychczas powszechnie obowiązujących aktów prawnych regulujących kwestie zasad użycia środków przymusu bezpośredniego. Są one wyrazem jak najmniejszego wyrządzania szkody osobie albo zwierzęciu, wobec których będą użyte lub wykorzystane.

Powyższe zasady wpisują się również w postanowienia nieformalnego dokumentu wypracowanego w ramach ONZ – Podstawowe zasady Narodów Zjednoczonych użycia siły oraz broni palnej przez funkcjonariuszy porządku publicznego, przyjętymi 7 września 1990r. na Ósmym Kongresie w Sprawie Zapobiegania Przystępczości i Postępowania z Przystępcami.

W świetle powyższego dokumentu funkcjonariusze służb porządku publicznego mogą użyć siły wyłącznie w wypadku absolutnej konieczności i tylko w zakresie niezbędnym do wykonywania swoich obowiązków. W sytuacji, gdy zgodnie z prawem użycie siły i broni palnej jest nieuniknione, stróże prawa powinni dostosować użycie siły do wagi przestępstwa i celu jaki ma być osiągnięty, zminimalizować szkody i obrażenia, a także działać zgodnie z zasadą poszanowania i ochrony życia ludzkiego.

8.3. PRZYPADKI UŻYCIA LUB WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO.

1. Uprawniony wyłącznie w zakresie realizacji zadań ustawowych swojej formacji, może użyć lub wykorzystać środki przymusu bezpośredniego, w przypadkach:

- 1) niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa poleceniom;
- 2) odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- 3) przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- 4) przeciwdziałania naruszeniu porządku i bezpieczeństwa publicznego;
- 5) przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochroniane obszary, obiekty, urządzenia;
- 6) ochrony porządku i bezpieczeństwa na obszarach i w obiektach chronionych;
- 7) przeciwdziałania zamachowi na nienaruszalność granicy państwowej;
- 8) przeciwdziałania niszczenia mienia;
- 9) zapewnienia bezpieczeństwa konwoju ochraniającego osoby, materiały zawierające informacje niejawne, pieniądze lub inne przedmioty wartościowe;
- 10) ujęcia osoby (w tym nieletniego), udaremnienia ucieczki lub pościgu za osobą;
- 11) zatrzymania osoby, udaremnienia ucieczki lub w pościgu za osobą;
- 12) pokonania biernego oporu osoby;
- 13) pokonania czynnego oporu osoby;
- 14) przeciwdziałania czynnościom zmierzającym do autoagresji osoby;
- 15) zapewnienia przestrzegania dyscypliny wojskowej;
- 16) przeciwdziałania bezpośredniemu zagrożeniu bezpieczeństwa na pokładzie statku powietrznego;
- 17) zagrożenia dóbr powierzonych ochronie lub niewykonywania poleceń porządkowych wydanych osobom zakłócającym porządek publiczny w miejscu i czasie trwania imprezy masowej;
- 18) wobec zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby.

2. Środków przymusu bezpośredniego: siły fizycznej w postaci technik transportowych, kajdanek, kaftana bezpieczeństwa, pasa obezwładniającego, blokady stawu kolanowego, zasłony na twarz oraz kasku zabezpieczającego można używać także prewencyjnie w celu zapobieżenia ucieczce osoby ujętej (w tym nieletniego), doprowadzanej, zatrzymanej, konwojowanej, umieszczonej w strzeżonym ośrodku, areszcie w celu wydalenia lub pozbawionej wolności, a także w celu zapobieżenia objawom ich agresji lub autoagresji.

Prawo prewencyjnego użycia środków przymusu bezpośredniego nie przysługuje uprawnionemu będącemu pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej, wykonującym zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony albo na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia, o których mowa w ustawie z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, zwanego dalej „pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej” oraz będącemu członkiem służby porządkowej.

Uzasadnienie:

Sformułowany katalog przypadków użycia środków przymusu bezpośredniego w większości został przeniesiony z obowiązujących przepisów poszczególnych ustaw pragmatycznych właściwych dla służb mundurowych. Stosownie do zastrzeżeń zgłoszonych przez Rzecznika Praw Obywatelskich wskazujących, iż niedopuszczalnym jest przyjmowanie w ustawach uregulowań blankietowych pozostawiających organom władzy wykonawczej czy organom samorządu terytorialnego ostatecznego kształtu ograniczeń praw i wolności. Uznano zasadność powyższych zastrzeżeń i dotychczasowy katalog przypadków został wprowadzony do przepisów rangi ustawowej, tym samym czyniąc zadość zasadzie określonej w art. 31 Konstytucji RP. Przedmiotowa norma prawna umożliwia ograniczenia konstytucyjnych wolności i praw jedynie w przepisach rangi ustawowej.

Mając na względzie fakt, iż zakres przedmiotowy niniejszego dokumentu dotyczyć będzie wszystkich podmiotów, które mocą poszczególnych ustaw pragmatycznych zostały uprawnione do użycia środków przymusu bezpośredniego, dokonano ujednolicenia niniejszych zasad dostosowując go do zakresu właściwości rzeczowej wszystkich podmiotów uprawnionych.

Zrezygnowano z będącego w dotychczasowym użyciu sformułowania „czynna napaść”, na rzecz „odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego”. Przyczyną powyższej zamiany było uznanie, iż pojęcie czynnej napaści jest zbyt szerokie i nie może stanowić przesłanki uzasadniającej użycie środków przymusu bezpośredniego. Uznano, iż dobra takie jak życie, zdrowie i wolność są na tyle istotnymi, iż podlegać winny ochronie prawnej.

Dotychczasowe przepisy poszczególnych ustaw pragmatycznych upoważniały funkcjonariuszy, strażników, żołnierzy, inspektorów, pracowników do używania środków przymusu bezpośredniego jedynie w stosunku do osób. Długoletnia praktyka, a w szczególności istotne zagrożenia pochodzące ze strony agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt, w znacznym stopniu utrudniały wykonywanie zadań służbowych. Z tych względów, przyznano możliwość wykorzystania środków przymusu bezpośredniego również w stosunku do agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt. Z tym zastrzeżeniem, iż w takiej sytuacji nie będzie miała zastosowania procedura nakazująca wezwanie do zachowania zgodnego z prawem oraz uprzedzenia o zamiarze wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, co z uwagi na zakres regulacji jest sprawą oczywistą.

Niniejszy projekt zakłada również, iż środki przymusu bezpośredniego w postaci: kajdanek, kaftanów bezpieczeństwa, pasów obezwładniających, blokady stawu kolanowego, zasłon na twarz oraz kasku zabezpieczającego, mogą być użyte prewencyjnie w celu uniknięcia okoliczności ściśle wymienionych w niniejszej normie prawnej. Zakres przedmiotowy regulacji został podyktowany względami bezpieczeństwa zarówno w stosunku do uprawnionych jak i osób wobec których dane środki przymusu bezpośredniego będą użyte. Prewencyjne użycie środków przymusu bezpośredniego nie jest instytucją nową, gdyż obecnie

przewiduje to ustawa o Służbie Więziennej. Dlatego też regulacje dotyczące Służby Więziennej zaproponowano także dla innych formacji, które wykonują analogiczne zadania (np. konwojowanie osób pozbawionych wolności).

Dodatkowo należy podkreślić, że poszczególne formacje nie będą uprawnione do użycia środków przymusu bezpośredniego we wszystkich wskazanych powyżej przypadkach, a jedynie w tych przypadkach, które odpowiadają ich ustawowym kompetencjom.

8.4. KATALOG ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO.

1. Siła fizyczna, w szczególności w postaci:

- a) technik transportowych,
- b) technik obrony,
- c) technik ataku;

2. Kajdanki:

- a) zakładane na ręce,
- b) zakładane na nogi,
- c) zespolone;

3. Kaftan bezpieczeństwa;

4. Pas obezwładniający;

5. Siatka obezwładniająca;

6. Blokada stawu kolanowego;

7. Zasłona na twarz;

8. Kask zabezpieczający;

9. Środki techniczne w postaci maski albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos, lub zestawu głośnikowego;

10. Pałki służbowe;

11. Wodne środki obezwładniające;

12. Psy służbowe;

13. Konie służbowe;

14. Pociski niepenetracyjne;

15. Chemiczne środki obezwładniające w postaci:

- a) ręcznych miotaczy substancji obezwładniających,
- b) plecakowych miotaczy substancji obezwładniających,
- c) broni gazowej,
- d) innych urządzeń przeznaczonych do miotania środków chemicznych;

16. Urządzenia oślniewające;

17. Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej;

18. Cela zabezpieczająca;

19. Izba izolacyjna;

20. Urządzenia i środki służące do zatrzymania oraz unieruchomienia pojazdów mechanicznych, w tym kolczatka drogowa lub inne przedmioty ustawiane jako odpowiednio oznakowane przeszkody, z wyłączeniem

kolczatek drogowych połączonych z gruntem oraz zintegrowanych ze szlabanem, a także innych przedmiotów umożliwiających zatrzymanie pojazdów, wykorzystywanych na obszarach i w obiektach podlegających ochronie;

21. Pojazdy służbowe;

22. Środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe;

23. Środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub oślniewających.

Uzasadnienie:

W dotychczas obowiązującym porządku prawnym regulacje dotyczące środków przymusu bezpośredniego zawarte były w kilkunastu wcześniej już wskazanych aktach rangi ustawowej, a ponadto w licznych aktach podustawowych w randze rozporządzenia Rady Ministrów, wydanych na podstawie tych ustaw. W takiej sytuacji koniecznością było stworzenie kompletnego katalogu środków przymusu bezpośredniego, które to zadanie było także realizacją postulatów Rzecznika Praw Obywatelskich podnoszonych w tym przedmiocie, a jednocześnie wypełnieniem wymogu precyzyjności i kompletności dla tej regulacji ustawowej. W związku z tym, jednym z kluczowych elementów projektowanego dokumentu jest wyeliminowanie mnogości obowiązujących dotychczas regulacji prawnych w przedmiotowym zakresie, które są niejasne, rozbieżne i rodzą trudności interpretacyjne w istotnej dla każdego obywatela sferze ochrony jego konstytucyjnego prawa do wolności i nietykalności.

Opracowany katalog zawiera środki przymusu bezpośredniego używane dotychczas przez wszystkie uprawnione, na podstawie ustaw kompetencyjnych do ich używania, służby i instytucje, począwszy od Policji, Żandarmerii Wojskowej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, poprzez Biuro Ochrony Rządu, Służbę Więzienną, Inspekcję Transportu Drogowego, kończąc na strażach gminnych (miejskich) oraz podmiotach prowadzących działalność gospodarczą w zakresie ochrony osób i mienia.

Tak szerokie spektrum zainteresowanych podmiotów znalazło swoje odzwierciedlenie w nowo opracowanym katalogu. W pracach nad nim starano się uwzględnić specyfikę każdej ze służb i zainteresowanych instytucji, a także kierowano się niezbędnością danego środka przymusu w działaniach tychże podmiotów. Z tego też względu obok powszechnie identyfikowanych środków przymusu bezpośredniego, takich jak siła fizyczna w postaci technik obezwładniających, kajdanki lub miotacze gazu, znalazły się tak specyficzne środki jak umieszczenie w celi zabezpieczającej, czy izbie izolacyjnej, a także nowe środki w postaci środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych oraz środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub oślniewających.

Opracowany katalog wymienia środki przymusu bezpośredniego, pogrupowane według stopnia ich dolegliwości dla osoby, wobec której zostanie użyty. W omawianym katalogu starano się także zróżnicować stopień dolegliwości poszczególnych środków przymusu bezpośredniego, tak, jak to zrobiono w odniesieniu do siły fizycznej, w przypadku której rozróżniono techniki transportowe, techniki obrony oraz techniki ataku, albo w odniesieniu do kajdanek, które rozróżniono na zakładane na rękę, na nogi lub na zespolone.

Zaznaczyć także należy, iż opracowanie jednolitego katalogu środków przymusu bezpośredniego i umieszczenie go w akcie rangi ustawowej ułatwi kognicję takich środków, a co za tym idzie pozytywnie

będzie oddziaływać na sferę wolności i nietykalności osobistej, gwarantowanych przez przepisy Konstytucji RP.

Przykładowo w art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010 r. Nr 230, poz. 1371, z późn. zm.), ustawodawca uregulował jedynie uprawnienie funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego do stosowania w określonych przypadkach fizycznych, technicznych i chemicznych środków przymusu bezpośredniego. Natomiast na podstawie ust. 3 powyższego przepisu zobligował Radę Ministrów do uregulowania w rozporządzeniu katalogu środków przymusu bezpośredniego. Odmiennie rozwiązanie zostało przyjęte w ustawie z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2011 r. Nr 116, poz. 675, z późn. zm.). Przepis art. 23 ww. ustawy zawiera jedynie nieostre i ogólne określenie jakie środki przymusu bezpośredniego przysługują funkcjonariuszom tej formacji. Podobnie jak w przypadku Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego szczegółowe zasady i tryb użycia środków przymusu bezpośredniego reguluje rozporządzenie Rady Ministrów wydane w oparciu o art. 24 ust. 3 ww. ustawy.

Biorąc więc pod uwagę rozbieżności w sposobie i treści regulacji dotyczących środków przymusu bezpośredniego w poszczególnych służbach zachodzi potrzeba ujednoczenia katalogu tych środków w ramach całego systemu prawnego.

Zgodnie bowiem z § 10 „Zasad techniki prawodawczej” stanowiących załącznik do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, (Dz. U. Nr 100, poz. 908), do oznaczenia jednakowych pojęć używa się jednakowych określeń, a różnych pojęć nie oznacza się tymi samymi określeniami. Dlatego też, sformułowano precyzyjny i jednolity katalog środków przymusu bezpośredniego, w którym znajdują się definicje zakresowe stworzone zgodnie z § 153 „Zasad techniki prawodawczej”. Przyjęte w projekcie rozwiązanie wprowadziło kategoryzację poszczególnych środków przymusu bezpośredniego, dzięki czemu wszystkie uprawnione podmioty będą mogły używać takiego samego rodzaju środków i na tych samych zasadach, bez konieczności każdorazowego rozstrzygnięcia, czy pojęcia użyte w poszczególnych ustawach kompetencyjnych oznaczają to samo.

Przyjęte w projekcie rozwiązanie kształtujące na nowo jednolity i usystematyzowany, a zarazem precyzyjny katalog środków przymusu bezpośredniego likwiduje rozbieżności pomiędzy poszczególnymi regulacjami, a tym samym ułatwia interpretację i wykładnię norm prawnych obowiązujących w tym zakresie.

Dodatkowego wyjaśnienia wymaga tu zaliczenie do środków przymusu bezpośredniego „broni gazowej”, która zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2004 r. Nr 52, poz. 525, z późn. zm.) jest bronią palną. Projekt w tym zakresie nie wprowadza nowych rozwiązań. W świetle obowiązujących przepisów broń gazowa jest środkiem przymusu bezpośredniego. Ponadto należy tu wskazać, że wprowadzona w ustawie o broni i amunicji definicja broni palnej wiąże się zasadami obowiązującymi w zakresie wydawania i cofania pozwoleń na broń, nabywania, rejestracji, przechowywania, zbywania i deponowania broni i amunicji, przewozu przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, czy przywozu z zagranicy i wywozu za granicę broni i amunicji, natomiast projektowana regulacja określa zasady użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez uprawnione podmioty. Projektodawca określając te zasady kierował się w szczególności skutkami, jakie mogą wystąpić po ich użyciu. W związku z tym przyjęte rozwiązanie- zaliczenie broni gazowej do środków przymusu bezpośredniego wydaje się być racjonalne. Warto zwrócić tu także uwagę na Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 5 grudnia 2001 r. (sygn. II

AKa 269/01), zgodnie z którym „nie uznaje się za broń palną, znamioną dla zaostrzonej kwalifikacji prawnej niektórych (art. 159 i 280 § 2 k.k.) jednostek broni gazowej, sygnałowej, startowej, hukowej, rozmaitych straszaków, korkowców i innych zabawek. Nie są one bowiem niebezpieczne dla życia lub zdrowia (art. 7 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. Nr 53, poz. 549). W sprawach o te przestępstwa nie powinno się bezkrytycznie przejmować regulacji art. 4 ust. 1 cyt. ustawy. O ile bowiem są one znamienne dla wyrobienia bądź obracania bronią, gwarantowanego blankietowymi normami art. 263 § 1-4 k.k., nie powinny być przenoszone na te przestępstwa, w których wina sprawcy nie zależy od regulacji prawa administracyjnego, jak cyt. ustawa. Ograniczony zakres działania tych regulacji ustawodawca wyraził stwierdzając w tymże art. 4 ust. 1, że "ilekroć w tej ustawie (podkr. SA) jest mowa o broni, należy przez to rozumieć (...)".

W odniesieniu do możliwości wykorzystania pojazdu służbowego jako środka przymusu bezpośredniego należy zauważyć, że w obecnym stanie prawnym pojazd służbowy jako środek przymusu bezpośredniego stosowany jest przez inspektorów i pracowników kontroli skarbowej. Zgodnie z §2 pkt 2 *rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez inspektorów i pracowników kontroli skarbowej* (Dz. U. Nr 244, poz. 1624) inspektorzy i pracownicy kontroli skarbowej uprawnieni są do stosowania technicznych środków przymusu i urządzeń, przeznaczonych do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów, w postaci kolczatek drogowych, pojazdów służbowych lub przedmiotów ustawianych jako odpowiednio oznakowane przeszkody, oraz urządzeń służących do unieruchamiania kół pojazdów.

W projekcie założeń zakłada się, że pojazd służbowy wykorzystuje się do: spowodowania zmiany kierunku ruchu pojazdu, zatrzymania pojazdu, zablokowania pojazdu, pokonania przeszkody.

Możliwość wykorzystania pojazdu służbowego jako środka przymusu bezpośredniego jest usankcjonowaniem w prawie dopuszczalności chwilowego, odmiennego od powszechnie przyjętych, sposobu wykorzystania takiego pojazdu, tj. w sytuacji, w której osoba dokonująca czynów zabronionych nie znajduje się już w bezpośredniej bliskości pojazdu, przedmiotu lub urządzenia, a wywołane przez nią zagrożenie trwa, albo gdy użyte przedmioty mogą być częścią zasadzki, lub też gdy osoba ta nie wykonuje poleceń wydawanych na podstawie prawa, a jej ucieczka może spowodować zagrożenie dla ochranianego konwoju, obszaru, urządzenia. Takie celowe wykorzystanie pojazdu służbowego uzasadnione jest zatem koniecznością wypełnienia celu nadrzędnego, jakim jest ochrona życia lub zdrowia ludzkiego. Wykorzystanie tego środka przymusu bezpośredniego powinno nastąpić w wypadku, gdy inne środki nie przyniosą niezbędnych rezultatów, albo gdy może on zastąpić użycie broni palnej. W ten sposób również ograniczone zostanie niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia zarówno uprawnionego jak i innych osób, przy jednoczesnym zachowaniu gwarancji wynikających z zasad użycia środków przymusu bezpośredniego, obejmującego między innymi wywoływanie jak najmniejszych skutków w stosunku do osób do których się je użyje, z jednoczesnym ograniczeniem użycia broni palnej. Wykorzystanie pojazdu służbowego jako środka przymusu bezpośredniego jest tym bardziej zasadne, że coraz częściej zdarzają się sytuacje, kiedy nie ma innej, adekwatnej do okoliczności możliwości przymuszenia osoby do zastosowania się do wydawanych zgodnie z prawem poleceń. Specyfika tego środka polega na tym, że, że nie będzie on stosowany przeciwko osobie, a jedynie przedmiotom (np. pojazdom). Pod tym względem zbliża się on charakterystyką do kolczatek (i innych przeszkód drogowych) – tradycyjnie wskazywanych jako środki przymusu bezpośredniego, z tym, że pojazd służbowy jest obiektem ruchomym, a nie statecznym.

W zakresie nowych rozwiązań należy wskazać tu na rezygnację z *proownic* oraz dodanie nowych środków przymusu bezpośredniego, tj. *środków pirotechnicznych o właściwościach ogluszających lub ośniewających* (jako element zaskoczenia, zdezorientowania oraz odwrócenia uwagi w stosunku do osób podlegających zatrzymaniu, co w konsekwencji umożliwi bezpieczną i sprawną realizację powierzonego zadania) oraz *środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe* - obecnie stosowane zamknięcia pomieszczeń budowlanych z użyciem różnego rodzaju zamków o bardzo wysokiej wytrzymałości, posiadających atesty antywłamaniowe, znacząco uniemożliwia policjantom dynamiczne pokonywanie takich przeszkód, co w konsekwencji może spowodować zagrożenie ich życia lub zdrowia. Wykorzystanie urządzeń przeznaczonych do pokonywania zamknięć i innych przeszkód jest środkiem akcesoryjnym, którego zastosowanie w wielu sytuacjach warunkuje możliwość użycia innych środków przymusu bezpośredniego. W praktyce, szczególnie policjanci coraz częściej natrafiają na konieczność błyskawicznego pokonywania różnych zamknięć i przeszkód, co warunkuje ich osobiste bezpieczeństwo oraz bezpieczeństwo osób narażonych ze strony przestępców. Do tego celu konieczna jest dopuszczalność wykorzystania nawet materiałów wybuchowych, gdy inne dostępne urządzenia techniczne nie gwarantują natychmiastowego wejścia do obiektu, w którym mają być prowadzone działania policyjne. Specyfika tego środka polega na tym że nie będzie on używany bezpośrednio przeciwko osobom. Należy zaznaczyć, że takimi uprawnieniami dysponują policjanci w innych krajach, np. w § 23 czeskiej ustawy policyjnej stwierdza się, że: „Policjant jest uprawniony w ramach działań mających na celu ochronę życia i zdrowia osób, jak również ich majątku, zwłaszcza podczas likwidacji samodziłowych ładunków wybuchowych, niszczenia znalezionej amunicji, a także w działaniach antyterrorystycznych, używać materiałów wybuchowych i przedmiotów wybuchowych.”.

Brandenburska ustawa o zadaniach i uprawnieniach policji z marca 1996 r. w § 61 ust. 2 uprawnia policję do stosowania „materiałów wybuchowych przeznaczonych do wysadzania” (np. materiały te są klasyfikowane jako tzw. środki pomocnicze siły fizycznej). W § 17 i 27 wydanej w 1995 r. fińskiej ustawy policyjnej przewiduje się prawo do wejścia do pomieszczeń lub obiektów „przy użyciu siły” i z zastosowaniem środków przymusu „które mogą być uznane za uzasadnione dla usunięcia przeszkody”, przy czym rodzaje i właściwości techniczne wszelkich środków przymusu bezpośredniego są określane wewnętrznymi przepisami policyjnymi.

Jednocześnie wskazano, że nie stanowią środków przymusu bezpośredniego połączone z gruntem urządzenia i przedmioty służące zatrzymywaniu i unieruchomianiu pojazdów, służące tylko i wyłącznie zabezpieczeniu i ochronie porządku i bezpieczeństwa na obszarach i w obiektach chronionych. Używanie takich zabezpieczeń powinno odbywać się łącznie z umieszczeniem stosownej informacji o tym fakcie. Wskazane powyżej urządzenia i przedmioty używane tylko i wyłącznie w celu zapewnienia porządku i bezpieczeństwa ochranianych obszarów i obiektów nie mogą być uznane za śpb dlatego, że są w stałym użyciu i jest ono prewencyjne, co jest sprzeczne z ogólnymi zasadami użycia śpb wynikającymi z projektu.

Wskazać należy także, że zaproponowany szeroki katalog środków przymusu bezpośredniego wpisuje się w postanowienia *Podstawowych zasad użycia siły oraz broni palnej przez funkcjonariuszy służb porządku publicznego* (pkt 2 postanowień ogólnych), w świetle którego należy opracować jak najszerszy katalog środków i wyposażyć funkcjonariuszy w różne rodzaje środków, które pozwoliłyby na różne sposoby użycia

siły, nie powodując zagrożenia dla życia lub zdrowia osób. Podkreślenia wymaga, że poszczególne formacje nie będą uprawnione do użycia wszystkich rodzajów środków przymusu bezpośredniego, a jedynie adekwatnych do wykonywanych zadań, określonych w ustawach kompetencyjnych.

8.5. SZCZEGÓLWE WARUNKI I SPOSÓB UŻYCIA LUB WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO.

1. Podjęcie decyzji o użyciu środków przymusu bezpośredniego:

1) O użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego uprawniony decyduje samodzielnie, z zastrzeżeniem ppkt 2 i 3, chyba, że w projekcie założeń zostało przewidziane, że ich użycie lub wykorzystanie nastąpi odpowiednio na polecenie nw. osób:

a) w Policji – właściwego komendanta wojewódzkiego (Stołecznego), Komendanta Głównego Policji lub osoby przez nich upoważnionej, a podczas ich nieobecności – dyżurnego jednostki. W czasie patrolu lub konwoju polecenie wydaje dowódca patrolu lub konwoju,

b) w Straży Granicznej – komendanta placówki Straży Granicznej, komendanta dywizjonu Straży Granicznej, właściwego komendanta oddziału Straży Granicznej, Komendanta Głównego Straży Granicznej lub osoby przez niego upoważnionej, a podczas ich nieobecności – dyżurnego operacyjnego (kierownika zmiany),

c) w Biurze Ochrony Rządu – szefa komórki organizacyjnej lub osoby przez niego upoważnionej, a podczas ich nieobecności – oficera operacyjnego Biura Ochrony Rządu,

d) w Żandarmerii Wojskowej – właściwego komendanta oddziału Żandarmerii Wojskowej, Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej lub osoby przez nich upoważnionej, a podczas ich nieobecności - oficera dyżurnego jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej,

e) w wojskowych organach porządkowych – dowódcy jednostki wojskowej, dowódcy garnizonu lub osoby przez nich upoważnionej,

f) w Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego – kierownika jednostki organizacyjnej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, o której mowa w § 3 ust. 1 pkt 5, 8 i 19-34 Statutu Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2002 r. (M. P. Nr 26, poz. 432, z późn. zm.) lub osoby przez niego upoważnionej. W czasie patrolu lub konwoju polecenie wydaje funkcjonariusz ABW kierujący patrolem lub konwojem,

g) w Agencji Wywiadu – kierownika jednostki organizacyjnej Agencji Wywiadu, właściwej do spraw ochrony obiektów AW lub osoby przez niego upoważnionej,

h) w Centralnym Biurze Antykorupcyjnym – funkcjonariusza kierującego działaniami, w toku których zachodzi konieczność zastosowania kaftana bezpieczeństwa lub pasa obezwładniającego,

i) w Służbie Wywiadu Wojskowego – kierownika jednostki organizacyjnej Służby Wywiadu Wojskowego, Szefa Służby Wywiadu Wojskowego lub osoby przez nich upoważnionej,

j) w Służbie Kontrwywiadu Wojskowego – kierownika jednostki organizacyjnej Służby Kontrwywiadu Wojskowego lub osoby przez niego upoważnionej, a podczas ich nieobecności – oficera operacyjnego Służby Kontrwywiadu Wojskowego,

k) w Straży Marszałkowskiej – Komendanta Straży Marszałkowskiej lub Zastępcy Komendanta Straży

Marszałkowskiej, a podczas ich nieobecności dowódcy zmiany Straży Marszałkowskiej,

1) w kontroli skarbowej – kierownika komórki, o której mowa w art. 11g ust. 1 ustawy z dnia 38 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz. U. z 1011r. Nr 41, poz. 214, z późn. zm.).

2) W Służbie Więziennej – o użyciu lub wykorzystaniu środka przymusu bezpośredniego decyduje Dyrektor Generalny Służby Więziennej, dyrektor okręgowy Służby Więziennej, dyrektor zakładu karnego, dyrektor aresztu śledczego lub kierownik podległego im oddziału, komendant ośrodka szkolenia, komendant ośrodka doskonalenia kadr Służby Więziennej, a także osoba ich zastępująca, każdy w zakresie swoich uprawnień, a w przypadku wykonywania czynności służbowej poza jednostką organizacyjną Służby Więziennej przez kilku funkcjonariuszy, o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego, decyduje funkcjonariusz wyznaczony jako dowodzący. Funkcjonariusz SW może samodzielnie decydować o zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego, w które został wyposażony w związku z wykonywaną czynnością służbową, wyłącznie w przypadkach usiłowania zamachu na życie lub zdrowie ludzkie, usiłowania ucieczki przez osobę pozbawioną wolności, a także w pościgu za nią lub osobą, która dokonała bezpośredniego zamachu na obiekty zakładu karnego lub aresztu śledczego.

3) W zakładzie poprawczym, schronisku dla nieletnich albo młodzieżowym ośrodku wychowawczym – o użyciu środków przymusu bezpośredniego decyduje dyrektor zakładu, placówki lub ośrodka, w których nieletni jest umieszczony, a w razie jego nieobecności - zastępujący go pracownik pedagogiczny.

W razie bezpośredniego, gwałtownego zamachu na życie lub zdrowie osoby, a w szczególności pracownika zakładu, placówki lub ośrodka, w których nieletni jest umieszczony, decyzję o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego może podjąć także inny pracownik.

2. Opis użycia lub wykorzystania poszczególnych środków przymusu bezpośredniego:

1. Siła fizyczna:

1) Siły fizycznej używa się w celu obezwładnienia osoby albo wykorzystuje się wobec zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby.

2) Używając siły fizycznej wobec osoby, nie wolno zadawać uderzeń, chyba że uprawniony działa w celu odparcia zamachu na życie lub zdrowie własne lub innych osób albo mienie lub przeciwdziałania ucieczce.

3) Siły fizycznej używa się lub wykorzystuje się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 1-16 i 18.

4) Siły fizycznej, w postaci technik transportowych i technik obrony używa się także w przypadku, o którym mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 17.

2. Kajdanki:

1) Kajdanek używa się w celu częściowego unieruchomienia kończyn.

2) Kajdanki zakłada się osobie na ręce trzymane z tyłu. W przypadku prewencyjnego użycia środków przymusu bezpośredniego lub gdy w ocenie uprawnionego prawdopodobieństwo podjęcia próby ucieczki, czynnego oporu lub wystąpienia zachowania mogącego zagrażać życiu, zdrowiu lub mieniu jest nieznacne, kajdanki można założyć na ręce trzymane z przodu.

3) Kajdanek zakładanych na nogi używa się równocześnie z kajdankami zakładanymi na ręce.

4) Kajdanek zespolonych oraz kajdanek zakładanych na nogi można użyć wobec osób:

- a) agresywnych;
- b) zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa:

- o charakterze terrorystycznym,
- udziału w zorganizowanej grupie przestępczej,
- zabójstwa,
- z użyciem broni palnej, materiałów wybuchowych lub innego niebezpiecznego narzędzia;

- c) pozbawionych wolności.

5) Kajdanek używa się także na polecenie sądu lub prokuratora.

6) Kajdanek używa się lub wykorzystuje się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 1–11, 13–14 i 16.

7) Kajdanek zakładanych na ręce używa się także w przypadku, o którym mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 17.

3. Kaftan bezpieczeństwa, pas obezwładniający, siatka obezwładniająca, blokada stawu kolanowego, zasłona na twarz:

1) Użycie kaftana bezpieczeństwa, pasa obezwładniającego, blokady stawu kolanowego lub zasłony na twarz, lub użycie lub wykorzystanie siatki obezwładniającej następuje, jeżeli użycie lub wykorzystanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe lub może okazać się nieskuteczne.

2) Kaftana bezpieczeństwa używa się wobec osoby w celu unieruchomienia rąk.

3) Wobec osoby można używać pasa obezwładniającego jednoczęściowego lub wieloczęściowego. Pasa obezwładniającego jednoczęściowego używa się w celu unieruchomienia rąk. Pasa obezwładniającego wieloczęściowego używa się w celu unieruchomienia osoby.

4) Siatkę obezwładniającą używa się w celu unieruchomienia osoby lub wykorzystuje się w celu unieruchomienia zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby. Siatkę obezwładniającą miota się z broni palnej lub innych urządzeń albo zarzuca ręcznie.

5) Blokadę stawu kolanowego używa się w celu ograniczenia możliwości swobodnego poruszania się osoby.

6) Użycie kaftana bezpieczeństwa, pasa obezwładniającego lub zasłony na twarz następuje odpowiednio na polecenie osób, o których mowa w części 8.5. pkt 1.

7) Zasłonę na twarz używa się wobec osoby w celu uniemożliwienia widzenia lub zapobieżenia agresywnym reakcjom.

8) Używanie środków przymusu bezpośredniego, wymienionych w ppkt 3 nie może utrudniać oddychania lub tamować obiegu krwi.

9) Użycie kaftana bezpieczeństwa lub pasa obezwładniającego w stosunku do nieletniego:

a) przez uprawnionego będącego funkcjonariuszem Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Biura Ochrony Rządu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, żołnierzem Żandarmerii Wojskowej, wojskowych organów porządkowych albo strażnikiem Straży Marszałkowskiej - wymaga niezwłocznego zapewnienia nieletniemu pomocy medycznej, a dalsze jego użycie uzależnione jest od zaleceń osoby przeprowadzającej badania,

b) w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich oraz młodzieżowych ośrodkach wychowawczych może trwać do 2 godzin, a o przedłużeniu tego czasu na następne 2 godziny decyduje

przełożony po zasięgnięciu opinii lekarza, poprzedzonej badaniem lekarskim oraz uprzedzeniu nieletniego o możliwości przedłużenia zastosowania tego środka. Nieletni, wobec którego użyto pasa obezwładniającego lub kaftana bezpieczeństwa, pozostaje pod opieką uprawnionego wyznaczonego przez *przełożonego*, a jego stan zdrowia sprawdzany jest przez lekarza lub pielęgniarkę nie rzadziej niż co 15 minut.

10) Kaftana bezpieczeństwa, pasa obezwładniającego, blokady stawu kolanowego lub zasłonę na twarz używa się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 2–3, 10–11, 14 i 16. Siatkę obezwładniającej używa się lub wykorzystuje się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 2–3, 5, 7, 10–11 i 18.

4. Kask zabezpieczający:

1) Kask zabezpieczający używa się w celu zapobiegnięcia samookaleczeniu głowy lub uszkodzenia ciała uprawnionego po uprzednim założeniu pasa obezwładniającego jednoczęściowego lub kaftana bezpieczeństwa albo kajdanek na ręce trzymane z tyłu.

3) Kask zabezpieczający używa się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 14 i 16.

4) Użycie kasku zabezpieczającego następuje odpowiednio na polecenie osób, o których mowa w części 8.5. pkt 1.

5. Środki techniczne w postaci maski albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos, lub zestawu głośnikowego:

1) Środki techniczne w postaci maski albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos, lub zestawu głośnikowego używa się wobec osoby pozbawionej wolności na czas niezbędny na doprowadzenie do celi zabezpieczającej, doprowadzenie przed rozpoczęciem konwoju, a także w czasie konwojowania, gdy osoba pozbawiona wolności nawołując do buntu i nieposłuszeństwa stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa konwoju.

2) Użycie środków technicznych w postaci maski albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos, lub zestawu głośnikowego następuje odpowiednio na polecenie osób, o których mowa w części 8.5. pkt 1.

6. Pałki służbowe:

1) Nie używa się pałek służbowych wobec osób stawiających bierny opór, chyba że użycie siły fizycznej okazało się bezskuteczne.

2) Zabrania się:

a) zadawania uderzeń i pchnięć pałką służbową w głowę, szyję, brzuch i nieumięśnione oraz szczególnie wrażliwe części ciała;

b) zadawania uderzeń rękojęścią pałki służbowej;

c) stosowania pałki służbowej wobec osób, w stosunku do których użyto kajdanek, kaftana bezpieczeństwa, pasa lub siatki obezwładniającej, zasłony na twarz lub wobec osób obezwładnionych wskutek użycia przedmiotów przeznaczonych do obezwładnienia za pomocą energii elektrycznej, z wyjątkiem dźwigni transportowych stosowanych przy użyciu pałki służbowej.

3) Wolno zadawać uderzenia i pchnięcia pałką służbową, w tym również rękojęścią, we wszystkie części ciała w celu odparcia zamachu stwarzającego bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby.

4) Pałkę służbową używa się lub wykorzystuje się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 1-

11, 13–14, 16 i 18.

7. Wodne środki obezwładniające:

1) Dopuszcza się użycie lub wykorzystanie wodnych środków obezwładniających z dodatkiem środka lżawiącego lub barwiącego.

2) Użycie wodnych środków obezwładniających następuje odpowiednio na polecenie osób, o których mowa w części 8.5. pkt 1.

3) Wodne środki obezwładniające używa się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 1–2, 8, 12–13.

8. Pies służbowy:

1) Psa służbowego używa się z założonym kagańcem. Nie dotyczy to psa służbowego specjalnie wytresowanego do działania bez kagańca.

2) Pies służbowy wytresowany do działania w kagańcu, może być także użyty bez kagańca tylko w celu odpiernania zamachu na życie lub zdrowie uprawnionego lub innej osoby albo gdy jest używany do czynności służbowych lub w bezpośrednim pościgu wobec osób, w stosunku do których użycie broni palnej było dopuszczalne w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1-7.

3) W przypadku uprawnionego będącego pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej pies służbowy niewytresowany do działania bez kagańca, może być także użyty bez kagańca tylko w celu odpiernania zamachu na życie lub zdrowie uprawnionego lub innej osoby albo gdy jest używany do czynności służbowych wobec osób, w stosunku do których użycie broni było dopuszczalne w przypadkach wymienionych w ppkt 3 lit. a-e.

4) Psa służbowego używa się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 2, 7, 9–11 i 13.

9. Koń służbowy:

1) Konia służbowego używa się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 2, 4, 7-8, 10–13.

10. Pociski niepenetracyjne:

1) Przy użyciu pocisków niepenetracyjnych nie celuje się w górną część klatki piersiowej, głowę lub szyję.

2) W przypadku zbiorowego zakłócenia porządku publicznego użycie pocisków niepenetracyjnych poprzedza się strzałem ostrzegawczym (salwą ostrzegawczą) w górę, z wyjątkiem pomieszczeń, obiektów aresztu śledczego, zakładu karnego, aresztu w celu wydalenia i strzeżonego ośrodka.

3) Pocisków niepenetracyjnych używa się lub wykorzystuje się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 2–5, 7–11, 13, 16 i 18.

11. Chemiczne środki obezwładniające w postaci ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, plecakowych miotaczy substancji obezwładniających, broni gazowej lub innych urządzeń przeznaczonych do miotania środków chemicznych:

1) używa się lub wykorzystuje się w celu krótkotrwałego zakłócenia zdolności widzenia, orientacji przestrzennej lub obezwładnienia;

- 2) używa się lub wykorzystuje się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 1–13 i 18;
- 3) Ręczne miotacze substancji obezwładniających używa się także w przypadku, o którym mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 17;
- 4) Broni gazowej używa się także w przypadku, o którym mowa w części 8.4. pkt 1 ppkt 16.
- 5) Użycie chemicznych środków obezwładniających, z wyjątkiem ręcznych miotaczy substancji obezwładniających i broni gazowej, następuje odpowiednio na polecenie osób, o których mowa w części 8.5. pkt 1.

12. Urządzenia olśniewające:

1. Urządzenie olśniewające stosuje się w celu krótkotrwałego zakłócenia widzenia, zwłaszcza dla zwiększenia efektów stosowania innych środków przymusu bezpośredniego.
2. Urządzenia olśniewające używa się w przypadkach, o których mowa w części 8.3 pkt 1 ppkt 2-7 i 16.

13. Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej:

- 1) Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej używa się w celu krótkotrwałego obezwładnienia osoby lub wykorzystuje się w celu krótkotrwałego obezwładnienia zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby, jeżeli użycie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo może okazać się nieskuteczne.
- 2) Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej używa się lub wykorzystuje się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 1–11, 13, 16 i 18.

14. Cella zabezpieczająca:

- 1) W celi zabezpieczającej umieszcza się osobę pozbawioną wolności, celem czasowego jej odosobnienia, w przypadkach o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1-3, 5-6, 8-10, 12-14.
- 2) Cella zabezpieczająca składa się z:
 - a) pomieszczenia dźwiękochłonnego,
 - b) przedsionka.
- 3) Osobę pozbawioną wolności umieszcza się w pomieszczeniu dźwiękochłonnym wyposażonym w telewizyjny system monitorowania.
- 4) Przedsionek celi zabezpieczającej wyposaża się w trwale mocowane: stolik, taboret, umywalkę i toaletę.
- 5) Przed umieszczeniem w pomieszczeniu dźwiękochłonnym osobę pozbawioną wolności poddaje się kontroli osobistej.
- 6) Osoba pozbawiona wolności umieszczona w pomieszczeniu dźwiękochłonnym nie może posiadać żadnych przedmiotów, z wyjątkiem wydawanych jej na ten czas odzieży, bielizny i obuwia, będących własnością zakładu karnego lub aresztu śledczego oraz materaca, koca, poduszki i prześcieradła, wydawanych na określony w porządku wewnętrznym czas na sen.
- 7) Na czas potrzebny do utrzymania higieny i spożycia posiłków osoba pozbawiona wolności otrzymuje niezbędne przedmioty osobistego użytku.
- 8) W czasie pobytu w pomieszczeniu dźwiękochłonnym lub innym pomieszczeniu zapewniającym odosobnienie osobie pozbawionej wolności, należy zapewnić jej możliwość korzystania z posiłków oraz

załatwienia potrzeb fizjologicznych.

9) Na czas wykonywania przez osobę pozbawioną wolności czynności, tj. spożywania posiłków oraz załatwiania potrzeb fizjologicznych, można odstąpić od zasad określających sposób użycia kajdanek, kaftana bezpieczeństwa, pasa obezwładniającego oraz kasku zabezpieczającego.

10) Zarchiwizowany materiał z telewizyjnego systemu monitorowania przechowuje się łącznie z dokumentacją sporządzoną po użyciu środków przymusu bezpośredniego.

11) Umieszczenie w pomieszczeniu dźwiękochłonnym kilku osób pozbawionych wolności dozwolone jest tylko w przypadkach, w których brak jest możliwości bezpiecznego odosobnienia ich w innych pomieszczeniach.

12) W przypadku braku możliwości umieszczenia w celi zabezpieczającej, dopuszcza się użycie innego pomieszczenia zapewniającego odosobnienie.

13) Umieszczenie w celi zabezpieczającej następuje odpowiednio na polecenie osób, o których mowa w części 8.5. pkt 1.

15. Izba izolacyjna:

1) Umieszczenie w izbie izolacyjnej polega na odosobnieniu nieletniego w pomieszczeniu dźwiękochłonnym, ogrzany, oświetlonym i monitorowanym.

2) Izbę izolacyjną wyposaża się w trwale mocowane do podłogi: stół, krzesło i łóżko.

3) Przed umieszczeniem w izbie izolacyjnej należy odebrać nieletniemu przedmioty, które mogą być niebezpieczne dla życia lub zdrowia nieletniego lub innych osób, a w szczególności przedmioty o ostrych krawędziach, okulary, pasy, szelki, sznurówki, zapalniczki i zapalniczki. Do utrzymania higieny i spożycia posiłków nieletni, na czas wykonania tych czynności, otrzymuje niezbędne przedmioty osobistego użytku.

4) W izbie izolacyjnej umieszcza się nieletnich pojedynczo.

5) Stan fizyczny i zachowanie nieletniego, podlega kontroli nie rzadziej niż co 15 minut przez przeszkolonego pracownika, którego wyznacza jego przełożony.

6) W razie wystąpienia zagrożenia dla życia lub zdrowia nieletniego, pracownik kontrolujący izbę izolacyjną, niezwłocznie zawiadamia o tym lekarza albo pielęgniarkę, swojego przełożonego oraz podejmuje inne niezbędne działania.

7) Umieszczenie nieletniego w izbie izolacyjnej nie może być stosowane dłużej niż 48 godzin, a wobec nieletniego w wieku do lat 14 – dłużej niż 12 godzin.

16. Kolczatka drogowa lub inna przeszkoda umożliwiająca zatrzymywanie pojazdu:

1) Kolczatkę drogową lub inną przeszkodę umożliwiającą zatrzymywanie pojazdu wykorzystuje umundurowany uprawniony, w celu zatrzymania pojazdu prowadzonego przez osobę, która nie zatrzymała się mimo odpowiedniego sygnału.

2) Kolczatki drogowej nie wykorzystuje się w celu zatrzymywania pojazdu jednośladowego.

3) Wykorzystanie kolczatki drogowej lub innej przeszkody należy poprzedzić:

a) sygnałem zatrzymania, podanym w sposób określony w przepisach o ruchu drogowym,

b) wstrzymaniem ruchu drogowego w obu kierunkach na odległość nie mniejszą niż 50 m od kolczatki lub innej przeszkody.

4) Od wstrzymania ruchu drogowego można odstąpić w przypadku blokowania drogi oznakowanym pojazdem służbowym lub umieszczenia kolczatki albo innej przeszkody, wewnątrz zabezpieczonego obszaru lub obiektu, ogrodzonego w sposób stały lub tymczasowy.

5) Dodatkowo, jeśli wymagają tego względy bezpieczeństwa, miejsce wykorzystanie kolczatki drogowej można oznaczyć odpowiednimi znakami drogowymi lub oznakowaniem tymczasowym.

6) Kolczatkę drogową lub inną przeszkodę umożliwiającą zatrzymywanie pojazdu używa się lub wykorzystuje się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 7, 10–11.

17. Pojazd służbowy:

1) Środkiem przymusu bezpośredniego jest oznakowany lub nieoznakowany pojazd służbowy, w przypadku gdy:

- a) porusza się wysyłając dźwiękowe i świetlne sygnały uprzywilejowania,
- b) porusza się w składzie kolumny pojazdów w rozumieniu ustawy – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005r. Nr 108, poz. 908, z późn. zm.), pilotowanej przez oznakowany pojazd służbowy, wysyłający sygnały świetlne i dźwiękowe.

2) Pojazd służbowy wykorzystuje się w celu:

- a) spowodowania zmiany kierunku ruchu innego pojazdu,
- b) zatrzymania innego pojazdu,
- c) zablokowania innego pojazdu,
- d) pokonania przeszkody.

3) Pojazd służbowy wykorzystuje się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 2–3, 7, 9–11.

18. Środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe:

1) Środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe mają na celu umożliwienie wejścia funkcjonariuszy wykonujących czynności służbowe do pomieszczeń lub miejsc, w sytuacjach gdy użycie innych środków mogłoby nieść za sobą zagrożenie życia lub zdrowia osób, lub gdy nie ma innej możliwości wykonania zadania.

2) Zastosowane środki muszą być adekwatne do pokonania takiej przeszkody.

3) Środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe używa się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 2–3, 5–7, 10–11 i 14.

19. Środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub olśniewających:

1) Celem użycia tych środków jest podniesienie bezpieczeństwa działań np. zatrzymań wysokiego ryzyka poprzez ograniczenie możliwości działania osób zatrzymywanych lub kamuflowanie/odwrócenie uwagi od właściwych działań własnych np. granaty hukowo – błyskowe (także z zawartością gazu łzawiącego), petardy, granaty dymne.

2) Środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub olśniewających używa się w przypadkach określonych w części 8.3 pkt 1 ppkt 2–3, 5–7, 10–11 i 14.

8.6. UŻYCIĘ ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO PRZEZ PODODDZIAŁY ZWARTE.

1. Polecenie użycia środków przymusu bezpośredniego, w działaniach pododdziałów zwartych, wydają odpowiednio:

1) w Policji – właściwy komendant wojewódzki (Stołeczny), Komendant Główny Policji lub osoby przez nich upoważnione;

2) w Straży Granicznej – właściwy komendant oddziału Straży Granicznej, Komendant Główny Straży Granicznej lub osoby przez nich upoważnione;

3) w Służbie Więziennej – właściwy dyrektor zakładu karnego albo aresztu śledczego, właściwy dyrektor okręgowy Służby Więziennej, Dyrektor Generalny Służby Więziennej lub osoby przez nich upoważnione;

4) w Żandarmerii Wojskowej – właściwy komendant oddziału Żandarmerii Wojskowej, Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej lub osoby przez nich upoważnione;

5) w wojskowych organach porządkowych – dowódca jednostki wojskowej, dowódca garnizonu lub osoby przez nich upoważnione.

Polecenie użycia środka przymusu bezpośredniego może wydać także dowódca pododdziału zwanego, gdy zwłoka w jego użyciu groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby, mienia, a także niebezpieczeństwem dokonania zamachu na ważne obiekty lub urządzenia.

2. Użycie środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty następuje na rozkaz dowódcy pododdziału zwanego.

Bezpośrednio przed wydaniem rozkazu użycia środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty jego dowódca jest obowiązany:

1) wezwać do zachowania zgodnego z prawem, a zwłaszcza do porzucenia broni lub niebezpiecznych przedmiotów, zaniechania bezprawnych działań lub stosowania przemocy;

2) uprzedzić o możliwości użycia środków przymusu bezpośredniego w przypadku niepodporządkowania się ww. wezwaniu.

3. W razie niemożności nawiązania kontaktu z dowódcą lub w sytuacji zagrażającej życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby uprawniony używa środków przymusu bezpośredniego na zasadach i w sposób określony w ustawie.

4. Przerwanie użycia środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty następuje na rozkaz dowódcy lub niezwłocznie po osiągnięciu zamierzonego celu.

5. W przypadku, gdy w wyniku użycia środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia lub śmierć osoby albo szkoda w mieniu, dowódca niezwłocznie powiadamia o tym właściwego przełożonego, który wydał polecenie użycia środków przymusu bezpośredniego lub osobę pełniącą właściwą służbę dyżurną. Przepisy określające zasady postępowania w sytuacji, w której, w wyniku użycia środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia albo śmierć osoby, zranienie lub śmierć zwierzęcia, albo zniszczenie mienia stosuje się odpowiednio.

6. Niezwłocznie po zakończonych działaniach, w trakcie których użyto środka przymusu bezpośredniego, dowódca składa właściwemu przełożonemu, który wydał polecenie użycia środków przymusu bezpośredniego pisemną informację, której zakres określony został w części projektu założeń określających dokumentowanie.

8.7. SPOSÓB POSTĘPOWANIA PO UŻYCIU LUB WYKORZYSTANIU ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO.

1. Jeżeli w wyniku użycia lub wykorzystania środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia dla życia lub zdrowia, uprawniony udziela niezwłocznie tej osobie pierwszej pomocy, a w razie potrzeby zapewnia udzielenie medycznych czynności ratunkowych.

Uprawniony może odstąpić od udzielenia pierwszej pomocy w przypadku, gdy:

- 1) udzielenie pomocy może zagrozić życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu uprawnionego lub innej osoby;
- 2) udzielanie pomocy spowoduje zaniechanie czynności ochronnych wobec osób, ważnych obiektów lub urządzeń albo konwoju;
- 3) zapewnione jest udzielenie osobie poszkodowanej pomocy przez inne osoby lub podmioty zobowiązane do jej udzielenia;
- 4) osoba poszkodowana sprzeciwia się jej udzieleniu.

W przypadku odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy, uprawniony ma obowiązek zapewnić udzielenie medycznych czynności ratunkowych.

Kobiecie ciężarnej, wobec której użyto środka przymusu bezpośredniego, zawsze należy zapewnić udzielenie medycznych czynności ratunkowych.

Jeżeli w wyniku użycia lub wykorzystania środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia dla życia lub zdrowia - uprawniony będący pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej albo będący pracownikiem służby porządkowej nie może odstąpić od udzielenia pierwszej pomocy.

2. Jeżeli w wyniku użycia lub wykorzystania środka przymusu bezpośredniego wystąpiły widoczne objawy zagrożenia dla życia lub zdrowia osoby albo śmierć osoby, zranienie lub śmierć zwierzęcia, albo zniszczenie mienia, uprawniony:

- 1) zabezpiecza miejsca zdarzenia i nie dopuszcza w to miejsce osób postronnych;
- 2) ustala świadków zdarzenia;
- 3) powiadamia o zdarzeniu swojego przełożonego lub osobę pełniącą właściwą służbę dyżurną.

Czynności, o których mowa w pkt 2 ppkt 1 i 2, nie wykonuje się w przypadku zniszczenia mienia na terenie jednostki organizacyjnej Służby Więziennej.

Uprawniony może odstąpić od zabezpieczenia miejsca zdarzenia i niedopuszczenia w to miejsce osób postronnych oraz ustalenia świadków zdarzenia, w przypadku, gdy ich wykonanie może:

- 1) zagrozić życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu uprawnionego lub innej osoby,
- 2) spowodować zaniechanie czynności ochronnych wobec osób, ważnych obiektów lub urządzeń albo konwoju.

Po ustaniu ww. przyczyn uprawniony bezzwłocznie wykonuje ww. czynności.

3. Jeżeli w wyniku użycia lub wykorzystania środka przymusu bezpośredniego przez uprawnionego będącego pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej albo będącego członkiem służby porządkowej nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia albo śmierć osoby, zranienie lub śmierć zwierzęcia, albo zniszczenie mienia:

- 1) powiadamia on o zdarzeniu właściwą miejscowo jednostkę organizacyjną Policji;
- 2) nie może odstąpić od czynności dotyczących zabezpieczenia miejsca zdarzenia i niedopuszczenia w to miejsce osób postronnych, ustalenia świadków zdarzenia.

4.1. Jeżeli w wyniku użycia lub wykorzystania środka przymusu bezpośredniego wystąpiły u osoby objawy wymagające zapewnienia kwalifikowanej pierwszej pomocy albo nastąpiła śmierć osoby lub wyrządzona została szkoda w mieniu znacznej wartości, przełożony lub osoba pełniąca właściwą służbę dyżurną niezwłocznie:

- 1) zapewnia udzielenie niezbędnych czynności ratunkowych osobom poszkodowanym;
- 2) zapewnia zabezpieczenie śladów i dowodów;
- 3) informuje o zaistniałym zdarzeniu właściwą miejscowo jednostkę Policji, a w przypadku żołnierza – Żandarmerię Wojskową; w przypadku służb posiadających uprawnienia do prowadzenia czynności dochodzeniowo – śledczych powiadamiają one tylko właściwego miejscowo prokuratora.

2. Jeżeli w wyniku użycia lub wykorzystania środka przymusu bezpośredniego nastąpiła śmierć osoby, przełożony lub osoba pełniąca właściwą służbę dyżurną niezwłocznie dodatkowo zapewnia udzielenie niezbędnej pomocy uprawnionemu, w szczególności psychologicznej lub prawnej.

Do obowiązków przełożonego, należy również:

- 1) ustalenie, czy użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego nastąpiło zgodnie z prawem;
- 2) niezwłoczne powiadomienie wyższego przełożonego.

Uzasadnienie:

W *projekcie założeń* nastąpiło ujednoczenie zasad postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego, poprzez jasne rozdzielenie pierwszej pomocy i medycznych czynności ratunkowych, a także przerzucenie niektórych obowiązków związanych z użyciem tych środków na przełożonego uprawnionego.

Jeżeli wskutek użycia środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie, pojawiły się widoczne objawy zagrożenia dla życia lub zdrowia osoby, uprawniony udziela niezwłocznie tej osobie pierwszej pomocy, a w razie potrzeby zapewnia udzielenie medycznych czynności ratunkowych. Wprowadzono jednolite zapisy o możliwości odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy, w przypadku gdy osoba poszkodowana nie wyraża na to zgody, udzielenie pomocy może zagrozić życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu uprawnionego lub innych osób, pomoc została zapewniona przez inną osobę, udzielenie pomocy spowoduje zaniechanie czynności ochronnych wobec ważnych obiektów lub urządzeń albo konwoju.

Następnie, jeżeli w wyniku użycia środka przymusu bezpośredniego wystąpiły widoczne objawy zagrożenia dla życia lub zdrowia osoby, śmierć osoby, zranienie lub śmierć zwierzęcia, albo zniszczenie mienia, uprawniony:

- 1) zabezpiecza miejsce zdarzenia i nie dopuszcza w to miejsce osób postronnych;
- 2) ustala świadków zdarzenia;
- 3) powiadamia o zdarzeniu przełożonego lub osobę pełniącą właściwą służbę dyżurną.

Jako nowość wprowadzono zapis umożliwiający uprawnionemu możliwość odstąpienia od powyższych obowiązków, w przypadku gdy ich wykonanie może:

- 1) zagrozić życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu uprawnionego lub innych osób;

2) spowodować zaniechanie czynności ochronnych wobec ważnych obiektów lub urządzeń albo konwoju.

Po ustaniu tych przyczyn, uprawniony bezzwłocznie zabezpiecza miejsce zdarzenia i nie dopuszcza w to miejsce osób postronnych, ustala świadków zdarzenia, powiadamia o zdarzeniu przełożonego lub osobę pełniącą właściwą służbę dyżurną.

Odciążeniu obowiązków ciężących dotychczas na uprawnionym służy zapis wprowadzający, jako zasadę w wypadku użycia środka przymusu bezpośredniego w wyniku którego wystąpiły widoczne objawy zagrożenia dla życia lub zdrowia, śmierć osoby lub szkoda w mieniu znacznej wartości, następujące obowiązki na przełożonego lub osobę pełniącą służbę dyżurną tj. zapewnienie udzielenia niezbędnej pomocy uprawnionemu, zapewnienie udzielenie medycznych czynności ratunkowych osobom poszkodowanym, spowodowanie zabezpieczenia wszelkich śladów i dowodów oraz informuje o zaistniałym zdarzeniu właściwą miejscowo jednostkę Policji, a w przypadku żołnierza – Żandarmerię Wojskową; w przypadku służb posiadających uprawnienia do prowadzenia czynności dochodzeniowo – śledczych powiadamiają one tylko właściwego miejscowo prokuratora. Podobne obowiązki zostały nałożone na przełożonego przy użyciu przez uprawnionego broni palnej.

Wyłączenie czynności zabezpieczania miejsca zdarzenia i nie dopuszczania w to miejsce osób postronnych oraz ustalania świadków zdarzenia, w przypadku zniszczenia mienia na terenie jednostki organizacyjnej SW, wynika ze specyficznych warunków, w jakich podejmowane są interwencje przez funkcjonariuszy Służby Więziennej, gdzie często dochodzi do uszkodzenia lub zniszczenia drobnego mienia jednostki lub osadzonych. Taki zapis wymuszałby każdorazowo zabezpieczania miejsca interwencji np. celi mieszkalnej a tym samym uniemożliwienie korzystania pozostałym współosadzonym z przedmiotów codziennego użytku lub też realizacji ich kodeksowych uprawnień. Informacje o ewentualnych powstałych szkodach w mieniu każdorazowo zawierane są w notatce służbowej z zastosowania środków przymusu bezpośredniego.

8.8. PRZYPADKI UŻYCIA LUB WYKORZYSTANIA BRONI PALNEJ PRZEZ UPRAWNIONYCH.

1. Uprawniony ma prawo użyć broni palnej wobec osoby, w następujących przypadkach:

1) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni, materiału wybuchowego lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności uprawnionego lub innej osoby;

3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie odebrać broń palną uprawnionemu lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania na podstawie odrębnych przepisów;

4) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na ważne obiekty lub urządzenia albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

5) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności uprawnionego lub innej osoby albo w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;

6) w bezpośrednim pościgu za osobą wobec której użycie broni palnej było dopuszczalne w przypadkach

określonych w ppkt 1 – 5 oraz w ppkt 13;

7) w bezpośrednim pościgu za osobą wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią zabójstwa, przestępstwa o charakterze terrorystycznym, bezprawnego pozbawienia wolności osoby w celu wymuszenia okupu lub określonego zachowania, rozboju, kradzieży rozbójniczej, wymuszenia rozbójniczego, umyślnego ciężkiego uszkodzenia ciała, zgwałcenia, podpalenia lub umyślnego sprowadzenia w inny sposób niebezpieczeństwa powszechnego dla życia albo zdrowia;

8) w celu ujęcia osoby, o której mowa w ppkt 6 i 7, oraz osoby dokonującej zamachu, o którym mowa w ppkt 9 i 13, jeśli schroniła się ona w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności zdarzenia wynika, że może użyć broni palnej lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie może zagrozić życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby;

9) w celu odparcia bezpośredniego bezprawnego zamachu na konwój ochraniający osoby, materiały zawierające informacje niejawne, wartości pieniężne i inne przedmioty wartościowe, broń, amunicję, materiały lub środki niebezpieczne w tym materiały wybuchowe, chemiczne i radioaktywne, uzbrojenie, urządzenia i sprzęt wojskowy, środki odurzające lub substancje psychotropowe;

10) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności, jeśli:

a) ucieczka tej osoby stwarza zagrożenie dla życia albo zdrowia uprawnionego lub innej osoby,

b) istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba ta może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub niebezpiecznego przedmiotu,

c) pozbawienie wolności nastąpiło w związku z uzasadnionym podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia przestępstw, o których mowa w ppkt 7;

11) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej lub osoby pozbawionej wolności – w związku z uzasadnionym podejrzeniem popełnienia lub przygotowywania popełnienia przestępstw, o których mowa w:

a) art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 154),

b) art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. Nr 104, poz. 708, z późn. zm.),

c) art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 709);

12) w celu udaremnienia ucieczki osoby pozbawionej wolności z terenu aresztu śledczego lub zakładu karnego, konwoju, a także w pościgu za tą osobą;

13) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na nienaruszalność granicy państwowej ze strony osób działających w sposób zorganizowany, które przemocą wymuszają przekroczenie granicy państwowej przy użyciu broni palnej, pojazdu lub innego niebezpiecznego przedmiotu;

14) przeciwko osobie stwarzającej bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa na pokładzie statku powietrznego.

2. Uprawniony może wykorzystać broń palną także:

1) w celu zatrzymania środka transportu, jeżeli jego działanie zagraża życiu lub zdrowiu uprawnionego, innej osoby lub stwarza zagrożenie dla ważnych obiektów lub urządzeń;

2) w celu pokonywania przeszkody uniemożliwiającej lub utrudniającej ujęcie osoby, albo ratowanie życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby oraz mienia;

3) w celu pokonywania przeszkody w przypadku naruszenia porządku i bezpieczeństwa publicznego przez osoby pozbawione wolności, zatrzymane lub umieszczone w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców lub aresztach w celu wydalenia;

4) wobec zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby;

5) w celu oddania strzału ostrzegawczego przed użyciem broni palnej;

6) w celu przekazania alarmu lub wezwania pomocy;

7) w celu neutralizacji przedmiotów lub urządzeń mogących stwarzać niebezpieczeństwo wybuchu, powodujące jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia uprawnionego lub innej osoby.

Uzasadnienie:

W trakcie analizy rozbieżności między stanem prawnym regulującym użycie broni palnej, a potrzebami wynikającymi z codziennej praktyki uprawnionych formacji, wykazano istnienie uwarunkowań prawnych niesprzystających do rzeczywistych potrzeb lub niewystarczających w zmieniających się okolicznościach, w których realizowane są ustawowe zadania.

Głównym czynnikiem generującym zagrożenia są skomplikowane procedury, wymuszone przez obecnie funkcjonujące przepisy prawa, na styku zadań realizowanych przez poszczególne służby i instytucje, częstokroć zagrażające ludzkiemu bezpieczeństwu oraz prawidłowej realizacji nałożonych ustawowo zadań.

Z powyższych powodów zaproponowano umieszczenie zapisu o dopuszczalności wykorzystania broni palnej, przez oddanie strzału przeciwko przedmiotowi (dla ratowania ludzkiego życia) lub niebezpiecznemu zwierzęciu (dla ratowania ludzkiego życia albo uniemożliwienia przestępcy ucieczki), jak również nie skierowanemu przeciwko żadnemu określonymu celowi.

Nowe uprawnienia, umożliwiałyby wykorzystanie broni palnej np. w celu:

- unieszkodliwienia atakującego niebezpiecznego zwierzęcia, jeśli zwłoka wywołana koniecznością oczekiwania na przybycie właściwych służb, może grozić ludzkiemu życiu, albo uniemożliwiła dokonanie zatrzymania przestępcy,
- przestrzelenia opon w samochodzie, jeśli zachowanie uciekającego kierowcy stwarza zagrożenie bezpieczeństwa dla innych użytkowników drogi,
- sforsowania przeszkody utrudniającej lub uniemożliwiającej ratowanie ludzkiego życia,
- sforsowania przeszkody utrudniającej lub uniemożliwiającej dotarcie do osoby zgodnie z prawem osadzonej, aresztowanej czy zatrzymanej, w obiektach SW, SG, Policji itp.,
- przekazania sygnału alarmu lub innego umówionego sygnału, którego przekazanie ułatwi realizację czynności służbowych, lub ostrzeżenia przed kontynuacją czynności bezprawnych (strzał ostrzegawczy),
- neutralizacji przedmiotów lub urządzeń mogących stwarzać niebezpieczeństwo wybuchu, powodujące jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia uprawnionego lub innej osoby.

Propozycja możliwości oddania strzału w celu neutralizacji przedmiotów lub urządzeń mogących stwarzać niebezpieczeństwo wybuchu, powodujących jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia uprawnionego lub innej osoby znajduje swoje odzwierciedlenie przypadkach użycia środków przymusu

bezpośredniego dotyczących sposobów przeciwdziałania bezpośrednim zamachom na życie lub zdrowie ludzkie, a także na mienie, urządzenia i obiekty. Wynika to z faktu specyficznej, niejednorodnej konstrukcji urządzeń wybuchowych. Konstrukcje te powodują, że po ich rozpoznaniu zastosowanie innej metody niż oddanie strzału skutkowałoby ryzykiem wystąpienia zagrożenia i zdrowia uprawnionych oraz innych osób. Podstawowym elementem takich urządzeń lub przedmiotów jest materiał wybuchowy, który jest bardzo wrażliwy na bodźce zewnętrzne (przemieszczanie, wstrząsy, zmiana temperatury, zmiana ciśnienia) co powoduje, że jedynym skutecznym i bezpiecznym sposobem ich unieszkodliwienia jest oddanie do nich strzału. Należy zwrócić uwagę, że metoda oddania strzału do przedmiotu lub urządzenia po ich rozpoznaniu jako mogące stanowić niebezpieczeństwo wybuchu jest stosowana przez służby pirotechniczne na całym świecie od wielu lat. Jest to sposób skuteczny i niejednokrotnie jedyny możliwy do zastosowania. W Policji obecnie stosowane są wyrzutniki pirotechniczne, które stanowią sprzęt uzbrojenia Policji, a ich stosowanie polega na oddaniu strzału odpowiednią amunicją w kierunku przedmiotu lub urządzenia wybuchowego.

Stworzony projekt katalogu przypadków użycia lub wykorzystania broni palnej, jest wyrazem dostosowania zasad jej użycia do zakresu właściwości rzeczowej poszczególnych służb uprawnionych do jej użycia. Nie oznacza to tym samym, iż wzmiankowany katalog obejmować będzie każdego z uprawnionych podmiotów w całości. Poszczególne formacje będą uprawnione do użycia broni palnej w tych przypadkach, które odpowiadają obecnemu zakresowi działania danej formacji.

Ponadto dodatkowym zabezpieczeniem w tej kwestii jest zasada, zgodnie z którą zakres działalności poszczególnych służb określają ustawy pragmatyczne, a projektowana ustawa nie może być interpretowana jako generalne rozszerzenie przypadków dopuszczalnego użycia lub wykorzystania broni palnej.

8.9. ZASADY UŻYCIA LUB WYKORZYSTANIA BRONI PALNEJ PRZEZ UPRAWNIONYCH.

1. Broń palną można użyć lub wykorzystać, jeżeli środki przymusu bezpośredniego okazały się niewystarczające lub ich użycie lub wykorzystanie ze względu na okoliczności zdarzenia nie jest możliwe.

2. Uprawniony może użyć lub wykorzystać broń palną wyłącznie w zakresie realizacji zadań ustawowych swojej formacji.

3. Przy podejmowaniu decyzji o użyciu lub wykorzystaniu broni palnej należy postępować ze szczególną rozwagą, traktując użycie broni palnej przeciwko osobie jako środek ostateczny.

4. Użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni palnej.

5. Wobec kobiet o widocznej ciąży oraz osób których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat lub ograniczoną sprawność, z wyjątkiem sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby, broni palnej nie używa się w przypadkach wymienionych w części 8.8. pkt 1 ppkt 6, 7, 9, 10 i 12.

Uzasadnienie:

Podobnie jak w przypadku zasad określających zasady użycia środków przymusu bezpośredniego, tak i w przypadku broni palnej dokonano wyodrębnienia katalogu przypadków uzasadniających jej użycie przez podmioty uprawnione na podstawie poszczególnych ustaw pragmatycznych. Projektowana norma prawna

uznaje, iż broni palnej używa się jeżeli środki przymusu bezpośredniego okazały się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności zdarzenia nie jest możliwe. Z uwagi na fakt, iż może wywołać najbardziej dotkliwe uszczerbki, w ustępie pierwszym wskazano na jej wyjątkowość. Zastrzeżono, iż możliwie jest użycie broni palnej jedynie jeżeli środki przymusu bezpośredniego okazały się niewystarczające bądź okoliczności bezpośredniego zdarzenia pozwalają na jej użycie.

Zaproponowane zasady użycia broni palnej są zgodne z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 października 2002 r. OTK-A/2002/5/63 i przepisem art. 2 ust. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Obywatela, w której zostały określone okoliczności usprawiedliwiające użycie siły mogącej spowodować, jako niezamierzone następstwo, pozbawienie życia – „Pozbawienie życia nie będzie uznane za sprzeczne z tym artykułem, jeżeli nastąpi w wyniku bezwzględnie koniecznego użycia siły”, jak również postanowieniami Podstawowych zasad Narodów Zjednoczonych użycia siły oraz broni palnej przez funkcjonariuszy porządku publicznego.

Wyjątki od zasad ogólnych wskazują w jakich sytuacjach można użyć siły, w rezultacie której w sposób niezamierzony może dojść do pozbawienia życia. Wśród aktów prawa międzynarodowego regulującego problematykę użycia broni palnej należy wymienić Rezolucję 34/169 Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych - Kodeks postępowania funkcjonariuszy porządku prawnego z 1979 r., Rezolucję 45/121 Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych - Podstawowe zasady użycia siły oraz broni palnej przez funkcjonariuszy porządku prawnego z 1991 roku, Rezolucję 690 Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy - deklaracja o Policji z 1979 roku, Uchwały II Kongresu Europejskiej Rady Związków Zawodowych Policji (CESP) - Karta Policjanta Europejskiego z 1992 roku (Prawa człowieka a policja. Wybór dokumentów Rady Europy i ONZ, Legionowo 1992). W powołanych aktach prawa międzynarodowego użycie broni palnej przez policjantów jest uważane za środek ostateczny, stosowany przede wszystkim w sytuacjach stwarzających zagrożenie dla ich życia lub życia innych osób, wówczas gdy inne środki przymusu bezpośredniego okazały się nieskuteczne.

Wprowadzono także rozwiązanie, o braku możliwości użycia broni palnej w stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat oraz osób o ograniczonej sprawności. Przy czym projektowany przepis też daje możliwość użycia broni palnej w wyjątkowych sytuacjach.

Współczesne zorganizowane grupy przestępcze oraz organizacje terrorystyczne, szczególnie te posiadające zasięg globalny, dysponują środkami i zapleczem logistycznym do realizacji założonych celów przy pomocy najnowszych zdobyczy nauki. Nawet organizacje o skromniejszych budżetach, stosują metody bardziej wyrafinowane i przemyślane, czerpiąc wiedzę z dostępnych źródeł informacji (przede wszystkim forów internetowych) oraz finansowanych przez liderów szkoleń praktycznych. Sygnały o współpracy grup przestępczych i organizacji terrorystycznych, wskazują na prawdopodobieństwo stosowania wspólnie wypracowanych lub zapożyczonych pomysłów oraz technik dostosowanych do warunków danego środowiska.

Ogromna większość zamachów (ok. 80%) poprzedzana jest szczegółowym planowaniem i rozpoznaniem terenu, a często również analizą skuteczności dostępnych na danym terenie metod i technik przeprowadzania zamachów oraz luk prawnych umożliwiających ich zastosowanie.

Podstawowym wymogiem skuteczności przedsięwzięcia, którego celem jest wywołanie psychozy strachu poprzez pozbawienie życia jak największej liczby osób lub jakiejś konkretnej osoby, albo realizacja innych celów, wymagających precyzji, jest zachowanie anonimowości aż do ostatniej chwili i zaskoczenie

potencjalnych ofiar oraz służb ochronnych i porządkowych.

Prawo UE dąży do ochrony coraz szerszej sfery życia osób słabszych, wymagających opieki państwa oraz dotkniętych przypadłościami zdrowotnymi. Specjalne prawa, specjalnie wyznaczone miejsca przeznaczone wyłącznie dla osób wymienionych w tej grupie, mniej restrykcyjne procedury bezpieczeństwa i tolerancja społeczna dla zachowań, które w odniesieniu do innych osób byłyby nie do przyjęcia, sprawiają, że dla potencjalnych sprawców przestępstw, korzystanie z przywilejów powyższej grupy jest korzystne i ułatwia realizację czynu przestępczego.

Nierzadko wykorzystywane przez przestępców sposoby upodabniania się do osób, tradycyjnie postrzeganych przez społeczeństwo, jako niegroźne lub mniej groźne, utrudnia zdemaskowanie i zwiększa szansę na bezpieczne przejście z etapu przygotowawczego do właściwego zamachu.

Uprawniony, który podejmuje interwencję przeciwko osobie ukrywającej swoją prawdziwą tożsamość, w deficycie czasu, stresie towarzyszącym zagrożeniu życia oraz presją wywołaną koniecznością podejmowania decyzji zagrożonych karą długoletniego pozbawienia wolności, nie jest w stanie wystarczająco szybko określić, czy osoba stanowiąca poważne zagrożenie dla życia lub zdrowia innych, to:

- drobnej budowy dorosły, kobieta czy dziecko do lat 13,
- osoba ukrywająca niebezpieczny przedmiot pod ubraniem, kobieta ucharakteryzowana na ciężarną czy kobieta o widocznej ciąży,
- przebrana w charakterystyczne ubranie osoba udająca inwalidztwo, zdrowa osoba posługująca się rekwizytami lub dokumentami niepełnosprawnego czy osoba o widocznym kalectwie,
- ucharakteryzowana, przebrana i poruszająca się niedołąźnie osoba w pełni sił czy człowiek w wieku zaawansowanym.

Realizm odtwarzanych postaci, prezentują np. stosujący proste przebrania w celach zarobkowych, członkowie grup trudniących się żebraniem w miastach. Wysokość osiąganych przez nich dochodów wskazuje jednoznacznie, że mimo ostrzeżeń organizacji pozarządowych, społeczeństwo daje się zmanipulować za pomocą prostych, niskonakładowych metod.

Podstawowym zagrożeniem wynikającym ze stosowania dotychczasowego przepisu, jest realne prawdopodobieństwo, że czas konieczny osobie uprawnionej do rozpoznania oszustwa z wystarczającą pewnością lub identyfikacji właściwych cech osoby posiadającej broń lub niebezpieczny przedmiot, umożliwi skuteczną realizację zamachu i pozbawienie życia wielokrotnie większej liczby osób np. detonacja ładunku wybuchowego wewnątrz urzędu czy budynku użyteczności publicznej przyniesie straty wielokrotnie większe niż przed wejściem do niego – wystarczy mieć czas na pokonanie niezbędnej odległości.

Ponadto doniesienia prasowe pojawiające się we wszystkich krajach UE, zmuszonych do zwalczania terroryzmu na własnym terenie, opisują nową tendencję rozwoju metod terrorystycznych, jaką jest nawracanie, pozyskiwanie i indoktrynacja osób obu płci i w każdym wieku, wywodzących się ze środowisk autochtonicznych, a gotowych do wykonania postawionego zadania z fanatyczną determinacją neofity. Zjawisko to powoduje, że dotrzymanie wymogów omawianego zapisu, uniemożliwia powstrzymanie osoby zaliczanej do omawianej grupy, a zdolnej do utrzymania i użycia broni lub niebezpiecznego przedmiotu (np. ładunku wybuchowego), od dokonania zamachu, albowiem podjęcie próby zbliżenia się do zamachowca lub użycia jakiegokolwiek środka przymusu bezpośredniego grozi śmiercią osoby uprawnionej i wielu osób postronnych. W takich okolicznościach, zastosowanie się do omawianego zapisu jest faktycznym,

usankcjonowanym przepisami prawa, wyrokiem śmieci na niewinne osoby, będące celem zamachu terrorystycznego, niezrównoważonej umysłowo osoby, czy kryminalisty przetrzymującego zakładników. W związku z tym zasada nieużywania broni wobec kobiet w ciąży jest ograniczona.

Proponowane ogólne zasady użycia broni palnej przez uprawnionych nie wprowadzają dodatkowych ograniczeń w posiadaniu i stosowaniu dostępnych rodzajów uzbrojenia, poza wyjątkami wynikającymi z ustawy o broni i amunicji. Tym samym dopuszcza się używanie przez poszczególne specjalistyczne formacje wszelkich typów broni i uzbrojenia (w tym pistoletów, broni długiej, maszynowej, granatników, itp.), zgodnie z ustawowymi zadaniami danej formacji i na zasadach określonych w projekcie.

8.10. SPOSÓB POSTĘPOWANIA PRZED UŻYCIEM BRONI PALNEJ.

1. Uprawniony przed użyciem broni palnej jest obowiązany:

1) po uprzednim okrzyku identyfikującym formację albo służbę poprzez wskazanie jej pełnej nazwy lub ustawowego skrótu, a w przypadku uprawnionego będącego pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej po uprzednim okrzyku „ochrona”, wezwać osobę do zachowania się zgodnego z prawem, a w szczególności do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności uprawnionego lub innej osoby, zaniechania ucieczki, odstąpienia od bezprawnych działań lub użycia przemocy,

2) w razie niepodporządkowania się wezwaniom określonym w ppkt 1 zagrozić użyciem broni palnej, wzywając: "STÓJ - BO STRZELAM";

2. Powyższej procedury nie stosuje się w przypadku:

1) gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby,

2) użycia, na rozkaz dowódcy, specjalistycznej broni palnej wyposażonej w celownik optyczny i przy jego wykorzystaniu, przez uprawnionego będącego funkcjonariuszem Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Straży Granicznej albo Biura Ochrony Rządu, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1-3 i 9;

3) wykorzystania broni palnej:

a) w celu zatrzymania środka transportu, jeżeli jego działanie zagraża życiu lub zdrowiu uprawnionego, innej osoby lub stwarza zagrożenie dla ważnych obiektów lub urządzeń,

b) pokonywania przeszkody uniemożliwiającej lub utrudniającej ujęcie osoby, albo ratowanie życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby oraz mienia,

c) w celu pokonywania przeszkody w przypadku naruszenia porządku i bezpieczeństwa publicznego przez osoby pozbawione wolności, zatrzymane lub umieszczone w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców lub aresztach w celu wydalenia,

d) wobec zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby,

e) w celu przekazania alarmu lub wezwania pomocy,

f) w celu neutralizacji przedmiotów lub urządzeń mogących stwarzać niebezpieczeństwo wybuchu, powodujące jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia uprawnionego lub innej osoby.

3. Przed rozpoczęciem konwoju lub przed doprowadzeniem, uprawniony uprzedza osobę pozbawioną wolności, że w razie podjęcia przez nią próby ucieczki zostanie użyta w stosunku do niej broń palna.

Uzasadnienie:

W ujednoliconych zasadach postępowania przed użyciem broni palnej wprowadzono ogólną dyrektywę użycia broni palnej, która występowała uprzednio w różnych przepisach w różnorodnym brzmieniu lub w ogóle było jej brak tj. przy podejmowaniu decyzji o użyciu broni palnej należy postępować ze szczególną rozważą, traktując użycie broni jako środek ostateczny, a następnie, iż użycie broni powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie i nie powinno zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

Proponuje się, jako regułę - rezygnację ze strzału ostrzegawczego. Należy podkreślić, iż zasadniczym i nienaruszalnym w świetle prawa warunkiem użycia broni, jest wymóg podejmowania decyzji o użyciu broni palnej ze szczególną rozważą, traktując broń jako środek ostateczny w sposób nie stwarzający zagrożenia dla osób postronnych. Biorąc pod uwagę szybki rozwój urbanizacji obszarów zabudowanych, zarówno w miastach, jak i na wsiach, a co za tym idzie wzrost gęstości zaludnienia i zauważalny ubytek wolnych przestrzeni oraz możliwości techniczne broni palnej, które np. w wypadku użycia broni umożliwiają śmiertelne rażenie celu na całej długości lotu pocisku (nawet podczas swobodnego spadania), należy stwierdzić, że oddanie strzału ostrzegawczego w większości przypadków zagraża bezpieczeństwu osób postronnych, osoby uprawnionej lub sprawcy czynu zabronionego (rykoszet) i niemożliwe jest oddanie strzału ostrzegawczego z zachowaniem warunków bezpieczeństwa ww. osób lub przewidzenie wszystkich związanych z nim zagrożeń.

Tak więc zgodny z zamysłem ustawodawcy o jak najpełniejszej ochronie bezpieczeństwa życia i zdrowia ludzkiego, wymóg stosowania strzału ostrzegawczego, w zmieniających się realiach dzisiejszego świata, przestał pełnić swoją funkcję ochronną i sam generuje zagrożenia, przeciwko którym został stworzony. Przeprowadzone przez Wehrtechnische Dienststelle für Waffen und Munition (Centrum Techniczne Bundeswehry Badania Broni i Amunicji) w Meppen, badania wykazały, że wystrzelenie pocisku w powietrze może stanowić realne zagrożenie dla bezpieczeństwa innych osób. Wobec powyższego pozostawienie w procedurze poprzedzającej użycie broni palnej obowiązku oddania strzału ostrzegawczego jako zasady nie powinno wiązać się z obciążeniem odpowiedzialnością uprawnionego za jego skutki uboczne, który ma praktycznie zerowe możliwości przewidzenia jego skutku (pomijając tu oddanie strzału ostrzegawczego w obiektach zamkniętych, co powinno być wyraźnie zabronione). Uzależniając decyzję oddania strzału ostrzegawczego od uprawnionego stawia się go w bardzo niekorzystnej sytuacji, ponieważ stres, szybkość zmieniającej się dynamicznie sytuacji, ograniczone możliwości obiektywnej percepcji może generować wzrost skuteczności zamachu na dobro prawnie chronione.

W „*Podstawowych zasadach użycia siły oraz broni palnej przez funkcjonariuszy porządku prawnego*” wskazane zostało, że (...) *funkcjonariusze porządku prawnego przedstawiają się jako funkcjonariusze, ostrzegając wyraźnie i w czasie wystarczającym na zastosowanie tego ostrzeżenia, że mają zamiar użyć broni palnej, chyba że takie postępowanie naraziłoby ich na nadmierne ryzyko lub groziłoby innym osobom śmiercią lub ciężkim uszkodzeniem ciała albo byłoby oczywiście nieodwracalne lub bezcelowe w danych okolicznościach.*” Przywołany dokument nie odnosi się zatem wprost do instytucji strzału ostrzegawczego,

który jest obecnie częścią procedury poprzedzającej użycie broni palnej. W projekcie proponuje się, aby takim ostrzeżeniem było: wezwanie – po uprzednim okrzyku identyfikującym - do zachowania zgodnego z prawem, a w szczególności do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności człowieka, zaniechania ucieczki, odstąpienia od bezprawnych działań lub użycia przemocy, a następnie w razie niepodporządkowania się ww. wezwaniom zagrożenie „Stój – bo strzelam”.

Z drugiej strony, mając na uwadze, że w niektórych przypadkach strzał ostrzegawczy oddziałuje na psychikę, powodując że nie jest już konieczne użycie wobec niej broni palnej, zaproponowano możliwość użycia broni palnej właśnie w celu oddania strzału ostrzegawczego. Dotyczyć to będzie sytuacji, w których wykorzystanie broni palnej nie będzie niosło za sobą ryzyka zranienia lub śmierci osoby i jeśli według oceny uprawnionego może on przynieść pozytywny skutek w postaci odstąpienia od zachowania niezgodnego z prawem.

Przykładowe rozwiązania przyjęte w innych krajach UE, otrzymane od oficerów łącznikowych Policji:

1. Królestwo Niderlandów - Funkcjonariusz, zanim strzeli z broni palnej (z wyjątkiem broni automatycznej) ostrzega natychmiast głosem lub w inny wyraźny sposób, że będzie strzelać, jeżeli osoba nie podporządkuje się jego wezwaniu. Ostrzeżenie, lub jeżeli jest to konieczne zastąpione strzałem ostrzegawczym, nie musi być wykonane tylko wtedy jeżeli sytuacja tego nie dopuszcza. Strzał ostrzegawczy musi być wykonany w taki sposób, aby na ile to możliwe uniknąć zagrożenia dla osób lub mienia.
2. Republika Federalna Niemiec - w *Ustawie o stosowaniu środków przymusu bezpośredniego w ramach działania organów władzy wykonawczej przez funkcjonariuszy federalnych*, określono, że funkcjonariusze realizujący zadania w służbie granicznej mogą używać broni palnej w stosunku do osób, które ponownie nie podporządkowują się wydawanym poleceniom, celem kontroli osoby oraz środków transportu i rzeczy i celem uniknięcia poddania się tym czynnościom próbują uciekać. Przyjmując, że ustne polecenia nie są zrozumiałe kontrolowanej osobie, powyższe czynności mogą zostać zastąpione oddaniem jednego strzału ostrzegawczego (art. 11) (...). Zabrania się używania broni palnej, jeśli zdaniem funkcjonariusza mogłoby to z dużym prawdopodobieństwem zagrazać osobom postronnym, z wyjątkiem takich sytuacji, gdy nie można uniknąć przeciwdziałania grupie osób. Dodatkowo w art. 13 uregulowane zostało, że przed użyciem broni należy oddać strzał ostrzegawczy jeden raz, a w stosunku do grupy ludzi strzał ostrzegawczy należy powtórzyć.
3. Belgia – represyjne użycie broni palnej dzieli się na fazy: 1) Strzał w celu zastraszenia – oddawany w powietrze, kiedy policjant nie jest bezpośrednio zagrożony; 2) Strzał ostrzegawczy – oddawany, ale nie w stronę przeciwnika, kiedy policjant jest zagrożony; 3) Strzał do człowieka, zwierząt, przedmiotów – może powstać w obronie własnej w przypadkach określonych prawem.
4. Luksemburg – Oficerowie policji Luksemburga podlegają podstawowym regułom dot. obrony własnej określonym w art. 416 i 417 kodeksu karnego. Poza zasadami, które odnoszą się do obrony własnej, oficerowie policji są uprawnieni do noszenia uzbrojenia, broni, amunicji i innych środków przymusu zgodnie z warunkami określonymi w *Ustawie z 28 lipca 1973 r. dot. użycia broni i innych środków przymusu przez przedstawicieli policji publicznej w zwalczaniu przestępczości kryminalnej*. Wynika z niej, że oficerowie na służbie mogą użyć uzbrojenia i innej broni, jeśli jest to absolutnie niezbędne, w następujących sytuacjach:

- Są zaatakowani z użyciem lub bez uzbrojenia;
- Udzielają pomocy innej osobie, której życie, fizyczna nienaruszalność czy mienie są poważnie zagrożone;
- Jest to jedyny środek obrony przeciwko uzbrojonemu lub nieuzbrojonemu atakowi, osobom, budynkom (np. bankom, pocztom) lub innym instalacjom, które wymagają ochrony;
- Osoba, która dwukrotnie wezwana do przerwania ataku, werbalnym poleceniem „*stop, Police!*” nie przerywa działania lub, jeśli nie może być zatrzymana w inny sposób. Jakkolwiek, w odniesieniu do tego drugiego przypadku, użycie broni jest uzasadnione tylko wówczas, gdy są racjonalne przesłanki do sądenia, że osoba: zidentyfikowana lub nie, popełniła przestępstwo, jest poszukiwana na podstawie aktu gończego za popełnione przestępstwo, jest zbiegłym więźniem lub podobną osobą.

W projekcie proponuje się także ujednoczenie skróconej procedury przed użyciem broni palnej, tj. uprawniony po uprzednim okrzyku identyfikującym formację albo służbę poprzez użycie jej pełnej nazwy lub ustawowo określonego skrótu, a w przypadku pracownika ochrony posiadającego licencję pracownika ochrony fizycznej - okrzyku „ochrona”, jest obowiązany, wezwać osobę do zachowania się zgodnie z prawem, a w szczególności do natychmiastowego porzucenia broni lub innego przedmiotu, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności uprawnionego lub innych osób, zaniechania ucieczki, odstąpienia od bezprawnych działań lub użycia przemocy. W razie niepodporządkowania się powyższemu wezwaniu uprawniony jest obowiązany zagrozić użyciem broni palnej, wzywając: „STÓJ - BO STRZELAM”.

Równocześnie wprowadzono zapis o dopuszczalności niestosowania powyższej procedury poprzedzającej oddanie strzału z broni palnej, w sytuacji, gdy z zachowania osoby posiadającej broń lub niebezpieczny przedmiot wynika, że wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innych osób. Zapis taki, zawarty np. w *rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu (Dz. U. Nr 12, poz. 111)*, dokonany został z myślą o umożliwieniu realizacji zadań ochronnych wobec osób ustawowo objętych ochroną przez BOR, w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia życia. Wprowadzenie takiego zapisu w projekcie założeń uzasadnione jest tym, iż specyfika czynności zmierzających do ochrony życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby, wykonywanych równocześnie, w deficycie czasu oraz wymagających często eliminacji wielu niejednorodnych zagrożeń, zgodnie z hierarchią ich ważności, nie daje marginesu na realizację jakichkolwiek dodatkowych czynności, nie mieszczących się w kategorii „niezbędne dla ratowania życia”. Każdy dodatkowy obowiązek nałożony przez ustawodawcę, wielokrotnie zwiększa zagrożenie utraty życia przez każdego uprawnionego, co jednocześnie może prowadzić do śmierci funkcjonariusza lub innych osób.

W przypadku, kiedy osoba uprawniona realizuje inne zadania, napastnik jest zdecydowany na użycie broni, ładunku wybuchowego czy innego niebezpiecznego przedmiotu, a jakakolwiek zwłoka zagraża życiu lub zdrowiu osoby uprawnionej czy innych osób, należy uznać, że jego podstawowym obowiązkiem jest obrona własnego życia i uniemożliwienie odebrania go innym osobom, a neutralizacja ewentualnych innych zagrożeń płynących z możliwości wystąpienia nieporozumienia, nierozpoznania przez inne osoby uprawnione lub wywiązania się przypadkowej strzelaniny pomiędzy osobami uprawnionymi, musi być odłożona do chwili odparcia bezpośredniego zamachu na życie.

Biorąc pod uwagę, że tego rodzaju zagrożenie może spotkać każdego uprawnionego, bez względu na charakter czynności wykonywanych przez niego na co dzień, jest uzasadnione, aby formacje uprawnione do użycia broni palnej w trakcie realizacji zadań ustawowych, w przypadku, gdy z zachowania osoby posiadającej broń lub niebezpieczne narzędzie wynikałoby, że wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby, nie stosowały okrzyku nazwy uprawnionego podmiotu.

W projekcie założeń zaproponowano także, aby procedura obowiązująca przed użyciem broni palnej, nie miała zastosowania w przypadku użycia, na rozkaz dowódcy, specjalistycznej broni palnej wyposażonej w celownik optyczny i przy jego wykorzystaniu, przez uprawnionego będącego funkcjonariuszem Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Straży Granicznej albo Biura Ochrony Rządu, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1-3 i 9. Specjalne jednostki i komórki atyterrorystyczne, dysponują specyficznym rodzajem broni palnej oraz specjalistycznie przeszkolonymi osobami w zakresie jej używania – strzelcami wyborowymi. O specyfice takiego strzelca decyduje wyposażenie jego broni palnej w celownik optyczny, umożliwiające precyzyjne oddanie strzału z dużej odległości. Mowa tu o odległości od kilkudziesięciu - do kilkuset nawet metrów. W takich okolicznościach zobowiązanie strzelca wyborowego do okrzyku identyfikującego reprezentowaną przez niego formację oraz wezwania "STÓJ - BO STRZELAM" całkowicie mija się z celem. Użycie przez strzelca wyborowego broni standardowej odbywałoby się na ogólnych zasadach, gdyż – pomimo specyfiki jego przygotowania – nie byłaby ona wówczas wyposażona w celownik optyczny.

8.11. SPOSÓB POSTĘPOWANIA PO UŻYCIU LUB WYKORZYSTANIU BRONI PALNEJ.

1. Jeżeli wskutek użycia lub wykorzystania broni palnej nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia, uprawniony udziela niezwłocznie tej osobie pierwszej pomocy, a w razie potrzeby zapewnia udzielenie medycznych czynności ratunkowych.

2. Uprawniony może odstąpić od udzielenia pierwszej pomocy w przypadku, gdy:

- 1) udzielenie pomocy może zagrozić życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu uprawnionego lub innej osoby;
- 2) pomoc została zapewniona przez inną osobę;
- 3) udzielenie pomocy spowoduje zaniechanie czynności ochronnych wobec osób, ważnych obiektów, urządzeń albo konwoju;
- 4) osoba poszkodowana wyraża sprzeciw na jej udzielenie.

3. Uprawniony będący pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej może odstąpić od udzielenia pierwszej pomocy, w przypadku, gdy:

- 1) udzielenie pomocy może zagrozić życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu uprawnionego lub innej osoby;
- 2) pomoc została zapewniona przez inną osobę;
- 3) osoba poszkodowana wyraża sprzeciw na jej udzielenie.

4. W przypadkach odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy, uprawniony ma obowiązek zapewnić udzielenie medycznych czynności ratunkowych.

5. Kobięcie ciężarnej, wobec której użyto broni palnej zawsze zapewnia się udzielenie medycznych czynności ratunkowych.

6. Jeżeli w wyniku użycia lub wykorzystania broni palnej nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia, śmierć osoby, śmierć zwierzęcia albo zniszczenie mienia, uprawniony:

- 1) powiadamia o zdarzeniu swojego przełożonego lub osobę pełniącą właściwą służbę dyżurną;
- 2) zabezpiecza miejsce zdarzenia i nie dopuszcza w to miejsce osób postronnych;
- 3) ustala świadków zdarzenia.

7. Uprawniony może odstąpić od spełnienia obowiązków, określonych w pkt 6, w przypadku gdy ich wykonanie może:

- 1) zagrazić życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu uprawnionego lub innej osoby;
- 2) spowodować zaniechanie czynności ochronnych wobec osób, ważnych obiektów lub urządzeń albo konwoju.

8. Po ustaniu przyczyny, o której mowa w pkt 7 uprawniony bezzwłocznie wykonuje czynności określone w pkt 6.

9. Uprawniony będący pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej nie może odstąpić od wykonania czynności określonych w pkt 6, w przypadku, gdy ich wykonanie może spowodować zaniechanie czynności ochronnych wobec osób, ważnych obiektów lub urządzeń albo konwoju. O zdarzeniu powiadamia on właściwą miejscowo jednostkę organizacyjną Policji.

10. O każdym przypadku użycia lub wykorzystania broni palnej uprawniony niezwłocznie powiadamia swojego przełożonego lub osobę pełniącą właściwą służbę dyżurną, a uprawniony będący pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej także właściwą miejscowo jednostkę organizacyjną Policji .

11. Przełożony lub osoba pełniąca właściwą służbę dyżurną, po uzyskaniu informacji o użyciu lub wykorzystaniu broni palnej przez uprawnionego, niezwłocznie:

- 1) zapewnia udzielenie medycznych czynności ratunkowych osobom poszkodowanym;
- 2) zapewnia zabezpieczenie śladów i dowodów;
- 3) jeżeli w wyniku użycia lub wykorzystania broni palnej wystąpiły u osoby objawy wymagające zapewnienia kwalifikowanej pierwszej pomocy albo nastąpiła śmierć osoby lub wyrządzona została szkoda w mieniu znacznej wartości - informuje o zaistniałym zdarzeniu właściwą miejscowo jednostkę Policji, a w przypadku żołnierza - Żandarmerię Wojskową; w przypadku służb posiadających uprawnienia do prowadzenia czynności dochodzeniowo – śledczych powiadamiają one tylko właściwego miejscowo prokuratora;
- 4) zapewnia udzielenie niezbędnej pomocy uprawnionemu, w szczególności psychologicznej lub prawnej.

12. Do obowiązków przełożonego, należy również:

- a) ustalenie, czy użycie lub wykorzystanie broni palnej lub podjęte przed jej użyciem czynności nastąpiły zgodnie z prawem;
- b) niezwłoczne zawiadomienie wyższego przełożonego o każdym przypadku użycia lub wykorzystania broni palnej.

Uzasadnienie:

Podobnie jak w przypadku postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego, jeżeli wskutek

użycia broni palnej nastąpiło zranienie osoby lub pojawiły się inne widoczne objawy zagrożenia dla życia lub zdrowia, uprawniony udziela niezwłocznie tej osobie pierwszej pomocy, a w razie potrzeby zapewnia udzielenie medycznych czynności ratunkowych. Wprowadzono jednolite zapisy o możliwości odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy, w przypadku gdy osoba poszkodowana nie wyraża na to zgody, udzielenie pomocy może zagrozić życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu uprawnionego lub innych osób, pomoc została zapewniona przez inną osobę, udzielenie pomocy spowoduje zaniechanie czynności ochronnych wobec ważnych obiektów lub urzędzeń albo konwoju.

Następnie, jeżeli w wyniku użycia broni palnej nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia, śmierć osoby, śmierć zwierzęcia albo zniszczenie mienia, uprawniony:

- zabezpiecza miejsce zdarzenia i nie dopuszcza w to miejsce osób postronnych,
- ustala świadków zdarzenia,
- powiadamia o zdarzeniu przełożonego lub osobę pełniącą właściwą służbę dyżurną.

Jako nowość wprowadzono zapis umożliwiający uprawnionemu możliwość odstąpienia od powyższych obowiązków, w przypadku gdy ich wykonanie może:

- zagrozić życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu uprawnionego lub innych osób,
- spowodować zaniechanie czynności ochronnych wobec ważnych obiektów lub urzędzeń albo konwoju.

Po ustaniu tych przyczyn, uprawniony bezzwłocznie zabezpiecza miejsce zdarzenia i nie dopuszcza w to miejsce osób postronnych, ustala świadków zdarzenia, powiadamia o zdarzeniu przełożonego lub osobę pełniącą właściwą służbę dyżurną.

Analogicznie jak w przypadku środków przymusu bezpośredniego, na przełożonego zostały nałożone obowiązki: zapewnienia udzielenia niezbędnej pomocy uprawnionemu, zapewnienia udzielenia medycznych czynności ratunkowych osobom poszkodowanym, spowodowania zabezpieczenia wszelkich śladów i dowodów oraz jeżeli w wyniku użycia lub wykorzystania broni palnej wystąpiły u osoby objawy wymagające zapewnienia kwalifikowanej pierwszej pomocy albo nastąpiła śmierć osoby lub wyrządzona została szkoda w mieniu znacznej wartości - informuje o zaistniałym zdarzeniu właściwą miejscowo jednostkę Policji, a w przypadku żołnierza - Żandarmerię Wojskową; w przypadku służb posiadających uprawnienia do prowadzenia czynności dochodzeniowo – śledczych powiadamiają one tylko właściwego miejscowo prokuratora.

8.12. UŻYCIE BRONI PALNEJ PRZEZ PODODDZIAŁ ZWARTY.

1. Polecenie użycia broni palnej przez pododdział zwarty, wydają odpowiednio:
 - 1) w Policji – komendant wojewódzki (Stołeczny) Policji albo Komendant Główny Policji;
 - 2) w Straży Granicznej – właściwy komendant oddziału Straży Granicznej albo Komendant Główny Straży Granicznej;
 - 3) w Służbie Więziennej – właściwy dyrektor zakładu karnego albo aresztu śledczego, właściwy dyrektor okręgowy Służby Więziennej albo Dyrektor Generalny Służby Więziennej;
 - 4) w Żandarmerii Wojskowej – właściwy komendant oddziału Żandarmerii Wojskowej albo Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej.

5) w wojskowych organach porządkowych – dowódca garnizonu.

2. Polecenie użycia broni palnej może wydać także dowódca pododdziału zwartego, gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby.

3. Uprawniony wchodzący w skład pododdziału zwartego może użyć broni palnej wyłącznie na rozkaz dowódcy, z zastrzeżeniem pkt 4.

4. W razie niemożności nawiązania kontaktu z dowódcą uprawniony ma prawo użycia broni palnej w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie lub zdrowie uprawnionego lub innej osoby. W tej sytuacji uprawniony powinien postępować zgodnie z zasadami określającymi użycie broni palnej przez uprawnionych.

5. Bezpośrednio przed wydaniem rozkazu użycia broni palnej przez pododdział zwarty jego dowódca jest obowiązany:

1) wezwać do zachowania zgodnego z prawem, a zwłaszcza porzucenia broni lub niebezpiecznych przedmiotów oraz zaniechania bezprawnych działań lub stosowania przemocy;

2) zagrozić użyciem broni palnej;

3) wydać rozkaz oddania strzału ostrzegawczego (salwy ostrzegawczej) w bezpiecznym kierunku.

6. Obowiązek wezwania do zachowania zgodnego z prawem, a zwłaszcza porzucenia broni lub niebezpiecznych przedmiotów oraz zaniechania bezprawnych działań lub stosowania przemocy oraz zagrożenia użyciem broni palnej, nie stosuje się, gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby.

7. Przerwanie użycia broni palnej przez pododdział zwarty następuje na rozkaz dowódcy pododdziału zwartego, natychmiast po osiągnięciu zamierzonego celu użycia broni palnej.

8. Po użyciu broni palnej przez pododdział zwarty, dowódca przed jego wycofaniem, zobowiązany jest do podjęcia czynności, obowiązujących w sytuacji, gdy w wyniku użycia broni palnej nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia dla jej zdrowia lub życia, śmierć osoby, zranienie lub śmierć zwierzęcia albo zniszczenie mienia.

9. O każdym przypadku użycia broni palnej przez pododdział zwarty dowódca niezwłocznie powiadamia właściwego przełożonego, który wydał polecenie użycia broni palnej lub osobę pełniącą właściwą służbę dyżurną. Właściwy przełożony, który wydał polecenie użycia broni palnej lub osoba pełniącą właściwą służbę dyżurną zobowiązany jest do podjęcia czynności obowiązujących w przypadku użycia broni palnej przez uprawnionego.

10. Niezwłocznie po zakończonych działaniach, w trakcie których użyto broni palnej, dowódca składa właściwemu przełożonemu, który wydał polecenie użycia broni palnej pisemną informację, której zakres określa część projektu założeń dotycząca dokumentowania.

8.13. DOKUMENTOWANIE UŻYCIA LUB WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO I BRONI PALNEJ.

8.13.1. DOKUMENTOWANIE UŻYCIA LUB WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO.

1. W przypadku użycia lub wykorzystania środka przymusu bezpośredniego w wyniku czego nastąpiło

zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia albo śmierć osoby, zranienie lub śmierć zwierzęcia, albo zniszczenie mienia, uprawniony składa swojemu przełożonemu pisemną informację, zawierającą w szczególności:

- 1) służbowe dane identyfikacyjne uprawnionego;
- 2) określenie czasu i miejsca użycia środków przymusu bezpośredniego;
- 3) dane osoby, wobec której użyto środków przymusu bezpośredniego, a w przypadku braku możliwości ich uzyskania, podanie przyczyn dla których odnotowanie tych danych nie było możliwe;

Dane osoby, o której mowa w ppkt 3 obejmują: nazwisko, imię, serię i numer dokumentu tożsamości, z zastrzeżeniem, że w przypadku osoby osadzonej w zakładzie karnym albo areszcie śledczym należy podać: nazwisko, imię, imię ojca, datę urodzenia.

- 4) cel użycia środków przymusu bezpośredniego;
- 5) przyczynę użycia środków przymusu bezpośredniego;
- 6) rodzaj użytego środka przymusu bezpośredniego ;
- 7) opis czynności zrealizowanych przed i po użyciu środka przymusu bezpośredniego;
- 8) skutki użycia środka przymusu bezpośredniego;
- 9) informację o udzieleniu pierwszej pomocy i jej zakresie lub zapewnieniu udzielenia medycznych czynności ratunkowych;
- 10) nazwisko, imię, serię i numer dokumentu tożsamości ustalonych świadków zdarzenia albo służbowe dane identyfikacyjne, jeżeli świadkiem zdarzenia był uprawniony;
- 11) podpis uprawnionego.

2. W przypadku użycia lub wykorzystania środka przymusu bezpośredniego w wyniku czego nie nastąpiło zranienie osoby lub nie wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia albo nie nastąpiła śmierć osoby, zranienie lub śmierć zwierzęcia, albo zniszczenie mienia, uprawniony składa swojemu przełożonemu pisemną informację, zawierającą w szczególności:

- 1) służbowe dane identyfikacyjne uprawnionego;
- 2) określenie czasu i miejsca użycia środków przymusu bezpośredniego;
- 3) dane osoby, wobec której użyto środków przymusu bezpośredniego, a w przypadku braku możliwości ich uzyskania, podanie przyczyn dla których odnotowanie tych danych nie było możliwe;

Dane osoby, o której mowa w ppkt 3 obejmują: nazwisko, imię, serię i numer dokumentu tożsamości, z zastrzeżeniem, że w przypadku osoby osadzonej w zakładzie karnym albo areszcie śledczym należy podać: nazwisko, imię, imię ojca, datę urodzenia.

- 4) cel użycia środków przymusu bezpośredniego;
- 5) przyczynę użycia środków przymusu bezpośredniego;
- 6) rodzaj użytego środka przymusu bezpośredniego;
- 7) podpis uprawnionego.

3. Jeśli środki przymusu bezpośredniego zostały użyte prewencyjnie przez uprawnionego będącego funkcjonariuszem Służby Więziennej, ich użycia nie dokumentuje się, chyba że w wyniku ich użycia nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia, śmierć osoby lub szkoda w mieniu.

4. W przypadku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionego

będziego pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej albo członkiem służby porządkowej w ewidencji prowadzonej przez wewnętrzną służbę ochrony lub przedsiębiorcę prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia dokumentuje się każdy przypadek użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego. Wpis w ewidencji zawiera dodatkowo numer licencji pracownika ochrony fizycznej.

8.13.2. DOKUMENTOWANIE UŻYCIA LUB WYKORZYSTANIA BRONI PALNEJ.

1. W przypadku użycia broni palnej uprawniony składa swojemu przełożonemu pisemną informację, zawierającą w szczególności:

- 1) służbowe dane identyfikacyjne uprawnionego, a w przypadku uprawnionego będącego pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej także numer licencji;
- 2) określenie czasu i miejsca użycia broni palnej;
- 3) dane osoby, wobec której użyto broni palnej, a w przypadku braku możliwości ich uzyskania, podanie przyczyn dla których odnotowanie tych danych nie było możliwe;

Dane osoby, o której mowa w ppkt 3 obejmują: nazwisko, imię, serię i numer dokumentu tożsamości, z zastrzeżeniem, że w przypadku osoby osadzonej w zakładzie karnym albo areszcie śledczym należy podać: nazwisko, imię, imię ojca, datę urodzenia.

- 4) cel użycia broni palnej;
- 5) przyczynę użycia broni palnej;
- 6) nazwę, typ, numer seryjny użytej broni palnej oraz rodzaj i ilość użytej amunicji;
- 7) opis czynności zrealizowanych przed i po użyciu broni palnej;
- 8) skutki użycia broni palnej;
- 9) informację o udzieleniu pierwszej pomocy i jej zakresie lub zapewnieniu udzielenia medycznych czynności ratunkowych;
- 10) nazwisko, imię, serię numer dokumentu tożsamości ustalonych świadków zdarzenia albo służbowe dane identyfikacyjne, jeżeli świadkiem zdarzenia był uprawniony;
- 11) podpis uprawnionego.

2. W przypadku użycia broni palnej przez uprawnionego będącego pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej w ewidencji prowadzonej przez wewnętrzną służbę ochrony lub przedsiębiorcę prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia dokumentuje się każdy przypadek użycia broni palnej. Wpis w ewidencji zawiera dodatkowo numer licencji pracownika ochrony fizycznej.

3. W przypadku wykorzystania broni palnej, uprawniony składa swojemu przełożonemu pisemną informację, zawierającą w szczególności:

- 1) służbowe dane identyfikacyjne uprawnionego, a w przypadku uprawnionego będącego pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej także numer licencji;
- 2) określenie czasu i miejsca wykorzystania broni palnej;
- 3) opis sytuacji poprzedzającej wykorzystanie broni palnej;
- 4) opis czynności zrealizowanych przed i po wykorzystaniu broni palnej;

- 5) nazwę, typ, numer seryjny użytej broni palnej oraz rodzaj i ilość wykorzystanej amunicji;
- 6) podpis uprawnionego.

4. W przypadku wykorzystania broni palnej w celu oddania strzału ostrzegawczego, przekazania alarmu lub wezwania pomocy przez uprawnionego będącego pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej w ewidencji prowadzonej przez wewnętrzną służbę ochrony lub przedsiębiorcę prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia dokumentuje się każdy przypadek wykorzystania broni palnej. Wpis w ewidencji zawiera dodatkowo numer licencji pracownika ochrony fizycznej.

8.13.3. DOKUMENTOWANIE UŻYCIA LUB WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO LUB BRONI PALNEJ PRZEZ PODODDZIAŁ ZWARTY.

1. W przypadku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty jego dowódca składa właściwemu przełożonemu, który wydał polecenie użycia środków przymusu bezpośredniego pisemną informację, zawierającą w szczególności:

- 1) służbowe dane identyfikacyjne dowódcy;
- 2) określenie liczebności oddziału, czasu i miejsca użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego;
- 3) przyczyny i rodzaj użytego środka przymusu bezpośredniego ze wskazaniem trybu wydania polecenia jego użycia;
- 4) opis postępowania poprzedzającego użycie lub wykorzystanie środka przymusu bezpośredniego;
- 5) skutki użycia lub wykorzystania środka przymusu bezpośredniego;
- 6) w razie potrzeby określenie sposobu realizacji działań podjętych w sytuacji, gdy wszelka zwłoka w użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby, mienia, a także niebezpieczeństwem dokonania zamachu na ważne obiekty lub urządzenia, z uwzględnieniem, w szczególności, informacji w zakresie:
 - a) udzielenia pierwszej pomocy i jej zakresie lub zapewnienia udzielenia medycznych czynności ratunkowych,
 - b) zabezpieczenia miejsca zdarzenia,
 - c) powiadomienia o zdarzeniu właściwego przełożonego, który wydał polecenie użycia środków przymusu bezpośredniego lub osobę pełniącą właściwą służbę dyżurną;
- 7) nazwisko, imię, serię numer dokumentu tożsamości ustalonych świadków zdarzenia albo służbowe dane identyfikacyjne, jeżeli świadkiem zdarzenia był uprawniony;
- 8) podpis dowódcy.

2. W przypadku użycia lub wykorzystania broni palnej przez pododdział zwarty jego dowódca składa właściwemu przełożonemu, który wydał polecenie użycia broni palnej pisemną informację, zawierającą w szczególności:

- 1) służbowe dane identyfikacyjne dowódcy;
- 2) określenie liczebności oddziału, czasu i miejsca użycia lub wykorzystania broni palnej;
- 3) przyczyny użycia lub wykorzystania broni palnej ze wskazaniem trybu wydania polecenia jej użycia;

- 4) opis postępowania poprzedzającego użycie broni palnej;
- 5) skutki użycia lub wykorzystania broni palnej;
- 6) w razie potrzeby określenie sposobu realizacji działań podjętych w sytuacji, gdy wszelka zwłoka w użyciu lub wykorzystaniu broni palnej groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego, z uwzględnieniem, w szczególności, informacji w zakresie:
 - a) udzielenia pierwszej pomocy i jej zakresie lub zapewnienia udzielenia medycznych czynności ratunkowych,
 - b) zabezpieczenia miejsca zdarzenia,
 - c) powiadomienia o zdarzeniu właściwego przełożonego, który wydał polecenie użycia broni palnej lub osobę pełniącą właściwą służbę dyżurną;
- 7) inne ważne okoliczności zdarzenia;
- 8) nazwisko, imię, serię numer dokumentu tożsamości ustalonych świadków zdarzenia albo służbowe dane identyfikacyjne, jeżeli świadkiem zdarzenia był uprawniony;
- 9) podpis dowódcy.

Uzasadnienie:

Projekt założeń ujednotacza zasady dokumentowania użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej w jednym akcie prawnym, dla wszystkich podmiotów uprawnionych do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej. Wymienione przepisy mają na celu głównie ochronę dóbr osób trzecich, wobec których użyto tych środków.

Przyjęte rozwiązania określają tryb dokumentowania użycia lub wykorzystania broni palnej (wszystkie przypadki) i środków przymusu bezpośredniego ze skutkiem dla życia, zdrowia lub mienia.

Określono uproszczony tryb dokumentowania wykorzystania środka przymusu bezpośredniego wobec zwierząt oraz wykorzystania broni palnej.

Określono również zasady dokumentowania użycia środka przymusu bezpośredniego w przypadku niespowodowania zranienia lub innych widocznych objawów zagrożenia dla życia lub zdrowia, śmierci osoby albo zniszczenia mienia.

Przewiduje się, że prewencyjne użycie środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionego będącego funkcjonariuszem Służby Więziennej nie wymaga dokumentowania, z wyjątkiem przypadków, kiedy w wyniku ich użycia nastąpiło zranienie lub wystąpiły inne widoczne objawy dla życia lub zdrowia albo śmierć osoby lub szkoda w mieniu. Wyjątek ten wynika ze specyfiki tej służby, gdzie prewencyjne użycie środków przymusu bezpośredniego jest – z konieczności – szeroko rozpowszechnione, jak również z obowiązujących procedur dotyczących zatrzymywania, konwojowania, doprowadzania lub przeprowadzania osób. Ich użycie ma na celu wyłącznie zapobieżenie ucieczce osoby oraz zapewnienie jej bezpieczeństwa, jak również zapewnienie bezpieczeństwa uprawnionym oraz osobom trzecim.

W sposób precyzyjny określono formę dokumentu oraz rodzaj informacji w nim zawartych, niezbędnych do wstępnej oceny zasadności użycia broni palnej lub środka przymusu bezpośredniego przez przełożonego lub inny właściwy organ. Ponadto rodzaj informacji uzależniono od skutków i okoliczności użycia broni palnej lub środka przymusu bezpośredniego.

W niektórych przypadkach przyjęto uproszczony tryb dokumentowania z uwagi, na fakt że wykorzystanie broni palnej lub środka przymusu bezpośredniego nastąpiło w przypadkach i celach nieskierowanych bezpośrednio wobec osoby. Jak również ich użycie nie niosło za sobą negatywnych skutków dla życia lub zdrowia lub nie spowodowało śmierci człowieka albo zniszczenia mienia. Przyjęte rozwiązanie, normujące zasady dokumentowania w jednym akcie prawnym, jednolitym dla wszystkich podmiotów ułatwi proces dostosowywania resortowych przepisów regulujących użycie środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej i jednocześnie zmniejszy ilość rozporządzeń w tym zakresie.

Odrębnie określono także tryb dokumentowania użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej przez pododdział zwarty.

8.14. ZAKRES UPRAWNIEŃ DO UŻYCIA LUB WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO I BRONI PALNEJ PRZEZ POSZCZEGÓLNYCH UPRAWNIONYCH.

8.14.1. Uprawniony będący funkcjonariuszem Policji, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 6 kwietnia 1990r. o Policji (Dz. U. z 2011r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania:

- 1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w pkt. 8.4 ppkt 1-8, 10-17, 20-23 założeń, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.3.1 ppkt 1-6, 8-14, 16 i 18 założeń,
- 2) broni palnej w przypadkach, których mowa w pkt 8.8.1 ppkt 1-6 (z wyłączeniem ppkt 13), 7, 8 (z wyłączeniem ppkt 13), 9-10, 12, 14 oraz pkt 8.8.2. projektu założeń.

Uzasadnienie:

Projekt zawiera propozycje rozszerzenie katalogu środków przymusu bezpośredniego o zasłonę na twarz, kask zabezpieczający, a także pojazd służbowy, środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych oraz środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub oślniewających.

Powyższe zmiany wynikają z potrzeby wprowadzenia na wyposażenie i do stosowania w Policji nowych rodzajów środków przymusu bezpośredniego celem łatwiejszej realizacji ustawowych zadań Policji.

Podkreślić należy, iż w toku wykonywania czynności służbowych polegających przede wszystkim na ochronie życia i zdrowia oraz mienia, funkcjonariusze Policji zobowiązani są do respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka oraz wykonywania czynności służbowych w sposób nie naruszający dóbr i wolności osobistych. Nowe środki przymusu bezpośredniego zapewnią minimalizację tych zagrożeń oraz dadzą możliwość elastycznej reakcji i dostosowania proporcjonalnego środka przymusu bezpośredniego do zaistniałej sytuacji.

Wprowadzenie do katalogu środków przymusu bezpośredniego Policji takich środków jak: zasłon na twarz, czy kasku zabezpieczającego wynika z faktu, iż są to środki mające na celu powściągnięcie, opanowanie określonych zachowań mogących stanowić zagrożenie zarówno dla osoby, w stosunku do której używa się danego środka przymusu jak i dla innych osób - w tym policjantów. Ponadto, użycie zasłony na twarz może służyć do ochrony dóbr osobistych (zachowania anonimowości) w czasie zatrzymania czy konwojowania takiej osoby.

Do katalogu środków przymusu bezpośredniego Policji zaproponowano dodanie pojazdu służbowego, środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych oraz chemicznych i pirotechnicznych środków pozoracji pola walki. Dodanie środka w postaci pojazdu służbowego, ma na celu zapewnienie prawidłowego i bezpiecznego wykonywania zadań przez funkcjonariuszy tej formacji. Przedmiotowy środek używany będzie w ściśle określonych przypadkach co pozwoli na neutralizację zagrożenia w miejscu bezpiecznym, bez uszczerbku dla osób postronnych.

8.14.2. Uprawniony będący funkcjonariuszem Straży Granicznej, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 12 października 1990r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2011r. Nr 116, poz. 675, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w pkt 8.4 ppkt 1-8, 10-14, 15 lit. a, c i d, 16-23 założeń, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.3.1 ppkt 1-14, 16 i 18 założeń,

2) broni palnej, w przypadkach o których mowa w pkt 8.8.1 ppkt 1-10 ,13 i 14 oraz pkt 8.8.2 założeń.

Uzasadnienie:

W obecnym stanie prawnym funkcjonariusze mogą używać jedynie kajdanek przeznaczonych do zakładania na ręce. Ze względu na fakt, iż funkcjonariusze Straży Granicznej wielokrotnie dokonują zatrzymań osób wymienionych w art. 17 ust. 4 projektu ustawy jak również doprowadzają ww. osoby do granic RP, zasadnym jest wprowadzenie do katalogu środków umożliwiających ich skuteczne obezwładnienie. Szczególnie ważne jest aby funkcjonariusze realizujący zadania w ramach wydalenia osób wysokiego ryzyka drogą lotniczą (a szczególnie w ramach JROF - Joint Return Operations FRONTEX) posiadali środki niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa na pokładzie statków powietrznych.

Rozszerzenie katalogu środków przymusu bezpośredniego o:

➤ Pas obezwładniający, zasłonę na twarz, blokadę stawu kolanowego:

Konwojowanie (doprowadzanie, wydalenie) osób niebezpiecznych wymaga zastosowania odpowiednich do poziomu realnego zagrożenia środków. Zwłaszcza podczas realizacji wydaleń cudzoziemców drogą powietrzną, a w szczególności podczas JROF funkcjonariusze spotykają się z licznymi aktami agresji w stosunku do nich. W związku z tym należy im zapewnić odpowiedni katalog środków przymusu bezpośredniego, który znacząco zwiększy ich bezpieczeństwo podczas realizacji zadań.

➤ Kask zabezpieczający:

Wprowadzenie tego środka do katalogu będzie miało znaczący wpływ na podniesienie bezpieczeństwa podczas konwojowania (doprowadzania, wydalenia) osób, które poprzez akty autoagresji próbują doprowadzić do przerwania czynności realizowanych przez funkcjonariuszy. Należy zauważyć, iż podobne środki są od wielu lat z powodzeniem stosowane w innych krajach Unii Europejskiej. Ze względu na udział funkcjonariuszy Straży Granicznej w JROF, wprowadzenie powyższych środków przymusu bezpośredniego do katalogu zapewni większą kompatybilność środków wykorzystywanych zwłaszcza na pokładach statków powietrznych, co umożliwi pełniejszą unifikację w zakresie realizacji procedur bezpieczeństwa.

➤ Wodne środki obezwładniające:

Umieszczenie tych środków w katalogu środków przymusu bezpośredniego umożliwi wprowadzenie do użytkowania przez Straż Graniczną urządzeń przeznaczonych do obezwładniania osób przy użyciu wody.

Środek taki może być szczególnie użyteczny podczas realizacji zadań związanych z przywracaniem porządku publicznego, a w szczególności podczas skierowania do działań pododdziałów zwartych Straży Granicznej.

➤ **Konie służbowe:**

W chwili obecnej posiadane przez Straż Graniczną konie służbowe mogą być wykorzystywane jedynie w charakterze środka transportu. Wprowadzenie ich do katalogu umożliwi używanie ich również jako środka przymusu bezpośredniego co wpłynie na efektywność realizowanych działań. Należy również zwrócić uwagę na prewencyjną (odstraszającą) funkcję konia używanego w działaniach mających na celu zapewnienie porządku publicznego, a zwłaszcza (po odpowiednim przeszkoleniu i certyfikacji) w połączeniu patroli konnych z działaniami pododdziałów zwartych.

➤ **Chemiczne środki obezwładniające:**

Wprowadzenie do katalogu środków obezwładniających, działających również w szerszym zakresie niż obecnie użytkowane ręczne miotacze gazu lub innych substancji obezwładniających będzie miało znaczący wpływ na podniesienie bezpieczeństwa funkcjonariuszy realizujących działania związane z zatrzymywaniem osób a także przywracaniem porządku publicznego. Biorąc pod uwagę możliwość zwiększenia zadań realizowanych przez pododdziały zwarte Straży Granicznej, należy dążyć do zapewnienia im skutecznych środków do realizacji zadań.

➤ **Urządzenia i środki służące do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych:**

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, funkcjonariusze Straży Granicznej są uprawnieni do stosowania w celu zatrzymania pojazdu jedynie kolczatek drogowych. Stosowny zapis umożliwi wykorzystywanie również innych, bardziej skutecznych środków, w tym również urządzeń obecnie pozostających na etapie praktycznych testów taktyczno-użytkowych.

➤ **Pojazdy służbowe:**

Po wprowadzeniu ich do katalogu, funkcjonariusze mogliby wykorzystywać pojazdy służbowe nie tylko jako środka transportu, ale również jako środka przymusu bezpośredniego. Środek ten można by wykorzystać jedynie, gdy okoliczności towarzyszące wykonywaniu czynności prawnych przez osoby uprawnione, pozwalają na jego wykorzystanie z zachowaniem możliwie wysokiego poziomu bezpieczeństwa własnego i innych osób, a użycie innych dostępnych środków nie jest możliwe, okazałoby się nieskuteczne, mogłoby spowodować większe szkody dla zdrowia osób lub jeśli podobny skutek mogłoby przynieść tylko użycie broni palnej.

➤ **umieszczenia w celi zabezpieczającej,**

➤ **umieszczenia w izbie izolacyjnej,**

➤ **środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe,**

➤ **środki pirotechniczne o właściwościach ogluszających lub oślniewających.**

8.14.3. Uprawniony będący żołnierzem Żandarmerii Wojskowej lub wojskowych organów porządkowych, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 24 sierpnia 2001r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. Nr 123, poz. 1353, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1 - 8, 10 - 15 lit. a, c i d, 17, 19,

20 - 23, w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 7, 8 (z wyłączeniem ppkt 13), 9, 10 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5, 6.

Uzasadnienie:

Rozszerzenie uprawnień Żandarmerii Wojskowej w zakresie użycia nowych środków przymusu bezpośredniego wynika z faktu, iż w toku wykonywania czynności służbowych polegających przede wszystkim na ochronie życia i zdrowia obywateli oraz mienia przed zamachami naruszającymi te dobra, żołnierze Żandarmerii Wojskowej mają obowiązek przestrzegania praw obywatelskich a także dążenia do takiego sposobu realizacji czynności, aby minimalizować naruszenia dóbr i wolności osobistych. Nowe środki przymusu bezpośredniego zapewnią minimalizację tych zagrożeń oraz dają możliwość elastycznej reakcji i dostosowania proporcjonalnego środka przymusu bezpośredniego do zaistniałej sytuacji.

Wprowadzenie do katalogu uprawnień urządzeń i środków, przeznaczonych do obezwładniania osób w tym: blokady stawu kolanowego, zasłon na twarz oraz kasku zabezpieczającego wynika z faktu, iż są to środki mające na celu ograniczenie swobody poruszania się osoby, wobec której podjęto interwencję w celu nie dopuszczenia do samouszkodzenia ciała, niszczenia mienia lub ataku na funkcjonariusza lub inne osoby. Przykładowo użycie blokady stawu kolanowego, jest środkiem mniej dolegliwym niż użycie np. kajdanek zespolonych lub zakładanych na nogi. Użycie zasłony na twarz może ponadto służyć do ochrony dóbr osobistych (zachowania anonimowości) w czasie zatrzymania czy konwojowania.

Wprowadzenie do katalogu środków przymusu bezpośredniego pojazdu służbowego jest usankcjonowaniem praktyk w zakresie jego stosowania. Przedmiotowy środek używany jest w ściśle określonych przypadkach popełniania przestępstw: ucieczek z miejsca popełnienia czynu zabronionego (przestępstwa lub wykroczenia), stwarzania zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego, czy też nie stosowania się do poleceń i sygnałów przekazywanych przez uprawnione osoby. Wymienione zadania Żandarmeria Wojskowa realizuje w zakresie swoich kompetencji na obszarach wojskowych oraz terenach publicznych w czasie zabezpieczenia przegrupowania wojsk lub ochrony ważnych osób.

Żandarmeria Wojskowa posiada obecnie odpowiednio wyposażone pojazdy wykorzystywane do realizacji zadań z zakresu wykonywania czynności ochronnych oraz przystosowane do pokonywania przeszkód i zapór.

Uwzględnienie w katalogu środków przymusu bezpośredniego środków pirotechnicznych o właściwościach ogłuszających lub oślniewających, stanowi uregulowanie stanu faktycznego wynikającego z taktyki działania specjalistycznych jednostek organizacyjnych Żandarmerii Wojskowej w zakresie uwalniania zakładników lub obezwładniania groźnych przestępców.

Uwzględnienie w katalogu środków przymusu bezpośredniego środków pirotechnicznych o właściwościach ogłuszających lub oślniewających oraz środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe, stanowi uregulowanie stanu faktycznego wynikającego z taktyki działania specjalistycznych jednostek organizacyjnych ŻW w zakresie uwalniania lub obezwładniania groźnych przestępców.

8.14.4. Uprawniony będący funkcjonariuszem Służby Więziennej, w związku z realizacją zadań

określonych w ustawie z dnia 9 kwietnia 2010r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 79, poz. 523, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania:

- 1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w pkt 8.4 ppkt 1-11, 14-15 lit. a, c i d, 16-18 i 23 założeń, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.3 ppkt 1-3, 5-6, 8-10, 12-14 założeń,
- 2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.8.1 ppkt 1-4, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 9, 12 oraz pkt 8.8.2 ppkt 5 i 6 założeń.

Uzasadnienie:

Projekt założeń przewiduje zastąpienie obecnie obowiązujących przepisów w *ustawie o Służbie Więziennej*. Wskazane uprawnienia w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej jak również przypadki w jakich można ich użyć są tożsame z obecnie obowiązującymi uregulowaniami w tym zakresie.

8.14.5. Uprawniony będący strażnikiem gminnym (miejskim), w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997r. o strażach gminnych (Dz. U. Nr 123, poz. 779, z późn. zm.) ma prawo do użycia lub wykorzystania:

- 1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4 ppkt 1, lit. a i b, 2 lit. a, 12, 13, 15 lit. a, 17, w przypadkach, o których mowa w części 8.3 pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 18;
- 2) broni palnej, przy wykonywaniu zadań określonych w art. 11 ust. 1 pkt 5 i 9 ustawy z dnia o strażach gminnych, w przypadkach, o których mowa w części 8.8 pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 9 oraz pkt 2 ppkt 4, 5, 6 założeń.

Uzasadnienie:

Projekt założeń nie zakłada nadania uprawnień strażników gminnych (miejskich) do użycia nowych środków przymusu bezpośredniego.

Proponowana regulacja wprowadza środek przymusu bezpośredniego w postaci „przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej”, bez odsyłania do ustawy o broni i amunicji. Brak dookreślenia wymogu pozwolenia, o którym mowa w ustawie o broni i amunicji, bądź jego braku, nie będzie miał wpływu na uprawnienia strażników gminnych (miejskich) do użycia paralizatorów elektrycznych, na które nie jest wymagane pozwolenie.

Propozycja wprowadzenia nowej delegacji, do określenia w drodze rozporządzenia sposobu przechowywania i rejestrowania środków przymusu bezpośredniego, konieczne jest z uwagi na to, że regulowane obecnym rozporządzeniem, wydanym na mocy art. 14h *ustawy o strażach gminnych*, kwestie związane ze sposobem dokumentowania faktu użycia środków przymusu bezpośredniego oraz zakresem udzielania pierwszej pomocy i zapewnieniem pomocy lekarskiej, określone zostały w projekcie założeń, jednolicie dla wszystkich formacji.

8.14.6. Uprawniony będący funkcjonariuszem celnym, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009r. o Służbie Celnej (Dz. U. Nr 168, poz. 1323, z późn. zm.) ma prawo do użycia lub wykorzystania:

- 1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4 ppkt 1, 2, 5, 10, 12, 14, 15 lit. a, c i d, 17, 20, 21, 22 założeń, w przypadkach, o których mowa w części 8.3 pkt 1 ppkt 1-14 i 18 założeń;
- 2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1-10, 13 oraz pkt 8.8.2.

Uzasadnienie

W porównaniu z obecnym stanem prawnym określającym kwestie związane z użyciem środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy celnych, projektowana regulacja rozszerza uprawnienia tej formacji o możliwość użycia pojazdów służbowych oraz środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych.

8.14.7. Uprawniony będący inspektorem Inspekcji Transportu Drogowego, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 6 września 2001r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 125, poz. 874, z późn. zm.) ma prawo do użycia lub wykorzystania:

- 1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w pkt 8.4. ppkt 1-2, 10, 14 – 15 lit. a i c, 17 i 20 – 21 założeń, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.3.1. ppkt 1 – 4, 8, 10 – 14 i 18 założeń:
- 2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.8.1. ppkt 1 – 6 założeń (z wyłączeniem ppkt 13) oraz w pkt 8.8.2. ppkt 1 – 2 i 4 – 7 założeń.

Uzasadnienie:

Inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego są uprawnieni do kontroli nie tylko kierowców wykonujących transport drogowy i przewozy na potrzeby własne, ale również mogą kontrolować kierujących samochodami osobowymi w zakresie, o którym mowa w art. 129 a ustawy – Prawo o ruchu drogowym. Inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego wykonują więc zadania bardzo zbliżone do Policji, czuwając nad bezpieczeństwem i porządkiem w ruchu drogowym, kierując nim i kontrolując go (art. 129 ust. 1 w zw. z art. 129 a ust. 2 Prawa o ruchu drogowym). Przysługują im uprawnienia policjantów o których mowa w art. 129 ust. 2 Prawa o ruchu drogowym (m. in. mogą legitymować uczestników ruchu, wydawać im wiążące polecenia co do korzystania z drogi i pojazdu, kontrolować dokumenty, sprawdzać trzeźwość, zabronić dalszej jazdy). Skoro inspektorzy mają zbliżone do policjantów zadania i uprawnienia, to zasadnym wydaje się wyposażenie ich w podobne środki przymusu bezpośredniego, jakie posiada Policja, czyli pałki służbowe i pociski niepenetracyjne, co powinno ułatwić im wykonywanie ustawowych zadań w stosunku do osób niepodporządkowujących się wydawanym na podstawie prawa poleceniom, albo wręcz stwarzających zagrożenie dla inspektora lub innej osoby. Przyznanie inspektorom nowych środków przymusu bezpośredniego paradoksalnie przyczynić się powinno do złagodzenia sposobu postępowania z osobami naruszającymi porządek prawny, ponieważ dzięki temu można w danej sytuacji będzie zastosować środki mniej represyjne (np. zamiast broni palnej użyć pocisków niepenetracyjnych). Pałka służbowa może być również użyteczna w sytuacji ratowania osoby uwięzionej w pojeździe (wybicie pałką szyby w celu wydobywania osoby z pojazdu).

8.14.8. Uprawniony będący inspektorem lub pracownikiem kontroli skarbowej w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 28 września 1991r. o kontroli skarbowej (Dz. U. z 2011r. Nr 41, poz. 214,

z późn. zm.) ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4 pkt 1, 2 lit a, 5, 10, 14, 15 lit. a, c i d, 17, 20 - 23 założeń w przypadkach, o których mowa w części 8.3 pkt 1 ppkt 1-3, 8-14 i 18 oraz pkt 2 założeń;

2) broni palnej w przypadkach, o których mowa w części 8.8 pkt 1 ppkt 1- 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 8 (z wyłączeniem ppkt 13) – 10 lit a i b oraz pkt 2 założeń.

Uzasadnienie

Inspektorzy i pracownicy, którzy uprawnieni są do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej zatrudnieni są w wydzielonych i wyspecjalizowanych komórkach organizacyjnych kontroli skarbowej (tzw. komórki realizacyjne). Są to grupy zajmujące się m.in. ujawnianiem i kontrolą niezgłoszonej do opodatkowania działalności gospodarczej, kontrolą źródeł pochodzenia majątku oraz przychodów niezajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach lub pochodzących ze źródeł nieujawnionych a także zapewnianiem ochrony fizycznej i technicznej inspektorom i pracownikom, a w uzasadnionych przypadkach także innym osobom, organom i instytucjom państwowym. Pracownicy ci w związku z realizacją ustawowych zadań mają styczność z przestępcami, często członkami zorganizowanych grup przestępczych. Stąd niezbędne jest ich wyposażenie w możliwość użycia środków przymusu bezpośredniego adekwatnych do potrzeb wynikających z zaistniałej sytuacji. Możliwość elastycznej reakcji na sytuację oraz większej skuteczności działania służy rozszerzenie dotychczasowego katalogu środków, do stosowania których uprawnieni są inspektorzy i pracownicy kontroli skarbowej, o środki pirotechniczne o właściwościach olśniewających.

8.14.9. 1. Uprawniony będący funkcjonariuszem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, w związku z realizacją zadań określonych w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2002r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010r. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o ABW i AW ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4 ppkt 1, 2, 5, 6, 7, 10, 12, 14, 15 a, c i d, 16, 17, 20, 21, 22 i 23, w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16 i 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 7, 8 (z wyłączeniem ppkt 13), 9, 10 lit. a-c, 11 lit. a, 12 i 14 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5, 6, 7.

2. Funkcjonariusz ABW w związku z wykonywaniem zadania z zakresu ochrony, o których mowa w art. 43 ustawy, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa chronionych urządzeń, a także obszarów i obiektów oraz przebywających w nich osób, ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1, 2 lit. a-b, 5, 6, 7, 10, 12, 14, 15 lit. a, c i d, 17, 20, 21, w przypadkach, o których mowa w części 8.3 pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8 pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 7.

3. Funkcjonariusz ABW, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa ochranianego konwoju, o którym mowa w art. 43a ustawy o ABW i AW, ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4 pkt 1 ppkt 1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 15 lit. a, c i d, 17, 20, 21, w przypadkach, o których mowa w części 8.3 pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8 pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 5, 9, 10, 11 lit. a, 12 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5, 6, 7.

Uzasadnienie:

W porównaniu z obecnym stanem prawnym, projektowana regulacja przyznaje funkcjonariuszom ABW prawo do używania lub wykorzystywania szerszego katalogu środków przymusu bezpośredniego, przy czym nowymi środkami będą: blokada stawu kolanowego, zasłona na twarz, pałki służbowe, psy służbowe, pociski niepenetracyjne, urządzenia olśniewające, pojazdy służbowe, przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe oraz środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub olśniewających.

Jednocześnie z katalogu środków przymusu bezpośredniego, do użycia których do tej pory uprawnieni byli funkcjonariusze ABW, wykreślono pas obezwładniający oraz kaftan bezpieczeństwa. Rezygnacja podyktowana jest względami praktycznymi, gdyż środki te nie były wykorzystywane, a w ich miejsce funkcjonariusze ABW stosowali techniki obezwładniające lub inne, nowocześniejsze środka przymusu.

Użycie obok dotychczasowych, nowych środków przymusu bezpośredniego postawi jeszcze jedną barierę, której przekroczenie będzie niezbędne, zanim funkcjonariusz stanie przed koniecznością użycia szczególnego i ostatecznego, a zarazem najbardziej dolegliwego, z dostępnych środków przymusu bezpośredniego, jakim jest broń palna.

Wprowadzenie do katalogu środków przymusu bezpośredniego pałek służbowych jako dodatkowego narzędzia, stosowanego przez funkcjonariuszy ABW podczas wykonywania obowiązków służbowych, zwiększy możliwości ich skutecznego reagowania w różnego rodzaju sytuacjach. Pałka służbowa pozwoli na łatwiejsze, w porównaniu z aktualnymi postaciami środka przymusu bezpośredniego, jakim jest obecnie siła fizyczna, uzyskiwanie przewagi, w przypadku konfrontacji z napastnikiem posiadającym nad funkcjonariuszem fizyczną dominację. Umiejętne posługiwanie się pałką, nie powinno spowodować u osoby, wobec której zostanie zastosowana, nadmiernych obrażeń i pozwoli jednocześnie na osiągnięcie, w sposób bezpieczniejszy i mniej inwazyjny, pożądanego efektu.

Uprawnienie funkcjonariuszy ABW do korzystania z psa służbowego jako środka przymusu bezpośredniego – przede wszystkim w ramach realizacji zadań, o których mówi art. 43 ust. 1 ustawy o ABW oraz AW, a więc ochrony własnych urzędzeń oraz obszarów i obiektów, a także przebywających w nich osób, przez wewnętrzną służbę ochrony - zwiększy możliwości ich skutecznego reagowania w różnego rodzaju sytuacjach. Pies służbowy pozwoli na łatwiejsze, w porównaniu z aktualnymi postaciami środków przymusu bezpośredniego, uzyskiwanie funkcjonariuszowi przewagi, w przypadku konfrontacji z napastnikiem posiadającym nad nim fizyczną dominację i wyposażonym w broń palną lub niebezpieczne narzędzie. Ponadto, widok psa służbowego może niekiedy skutkować odstąpieniem osoby od działań nieprawnych. Wykorzystanie psa służbowego nie powinno spowodować u osoby, wobec której zostanie zastosowany, nadmiernych obrażeń i pozwoli jednocześnie na osiągnięcie, w sposób mniej inwazyjny, pożądanego efektu.

Pies służbowy może w tym przypadku zapewnić obezwładnienie osoby, a zwłaszcza uniemożliwić jej użycie broni palnej lub niebezpiecznego narzędzia. Wykorzystanie takiego środka ogranicza do minimum niebezpieczeństwo przypadkowego narażenia na utratę życia lub zdrowia osób postronnych.

Pociski niepenetracyjne, do korzystania z których uprawnieni będą funkcjonariusze ABW stosowane będą do obezwładniania osób agresywnie zachowujących się, posługujących się narzędziami niebezpiecznymi lub bronią palną. Środek ten jest z istoty swojej mniej dolegliwy aniżeli broń palna i pozwala na obezwładnienie osoby już ze znacznej odległości, a zatem w istotny sposób redukuje ryzyko utraty życia lub zdrowia przez osobę, wobec której tego środka użyto. Ogranicza także ryzyko narażenia osób postronnych na uszkodzenie ciała lub utratę zdrowia albo życia.

Przyznanie uprawnienia do użycia środków powodujących dysfunkcję niektórych zmysłów lub organów ludzkich, w tym paraliżujących, łzawiących, ogłuszających i oślniewających skutkować będzie radykalnie mniejszym zagrożeniem dla życia lub zdrowia wśród osób, wobec których je użyto, niż użycie samej broni palnej. Zastosowanie takiego środka redukuje również ryzyko utraty życia osoby, wobec której podjęto czynności służbowe. Środki ogłuszająco-oślepiające wywołują u osób, w stosunku do których zostały użyte, efekt w postaci chwilowego zaburzenia w widzeniu i słyszeniu oraz, w niektórych przypadkach, zaburzenia równowagi oraz orientacji przestrzennej, które dają przewagę funkcjonariuszowi w konfrontacji z agresywną, nie podporządkowującą się wydanym na podstawie prawa poleceniom osobą. Umiejętne wykorzystanie tychże nie powinno spowodować u osoby, wobec której zostaną użyte, nadmiernych obrażeń i pozwoli jednocześnie na osiągnięcie, w sposób bezpieczniejszy i mniej inwazyjny, pożądanego efektu.

Zastosowanie przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej powoduje nieporównywalnie mniejszą dolegliwość dla osób, wobec których je zastosowano, niż użycie samej broni palnej. Zarówno użycie broni jak i proponowanego środka ma na celu obezwładnienie osoby. Różnica polega jednak na tym, że użycie przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, z pewnością ograniczy do minimum niebezpieczeństwo przypadkowego narażenia na utratę życia lub zdrowia osób postronnych. Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej wywołując u osób, w stosunku do których zostały użyte, efekt napięcia mięśni, który daje przewagę funkcjonariuszowi w konfrontacji z agresywną, nie podporządkowującą się wydanym na podstawie prawa poleceniom osobą, która dodatkowo może znajdować się pod wpływem środków odurzających. Praktyka wskazuje, że nawet użycie broni palnej w stosunku do takiej osoby, która ze względu na swój stan, posiada zaburzone odczucia i reakcje na ból, nie było w stanie spowodować jej obezwładnienia. Jeszcze gorszy efekt osiągnano stosując inne, mniej inwazyjne środki przymusu bezpośredniego. Zastosowanie proponowanego urządzenia, pozwoli na skuteczniejsze zminimalizowanie zagrożenia ze strony osoby, wobec której podjęto czynności służbowe.

Wprowadzenie do katalogu środka przymusu bezpośredniego w postaci pojazdu służbowego jest konsekwencją zachodzących zmian, zdarzają się bowiem sytuacje, kiedy to zatrzymanie innego samochodu, w którym znajduje się osoba podejrzewana o popełnienie przestępstwa lub niewykonująca poleceń wydawanych na podstawie prawa nie jest możliwe, a oczekiwanie na zastosowanie urządzeń i środków służących do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych, w tym kolczatki drogowej lub innych przedmiotów ustawianych jako odpowiednio oznakowane przeszkody może skutkować ucieczką takiej osoby lub spowodować zagrożenie dla ochranianego konwoju, obszaru. W szczególnych wypadkach pojazd

taki będzie mógł być także wykorzystywany do pokonywania przeszkód. Propozycja ta jest tym bardziej zasadna, że coraz częściej zdarzają się sytuacje, kiedy nie ma innej, adekwatnej do okoliczności możliwości do przymuszenia osoby do zastosowania się do wydawanych zgodnie z prawem poleceń. Z tego też względu, zważywszy także na zakres zadań i uprawnień określonych w ustawie o ABW oraz AW, przyznanie funkcjonariuszom ABW uprawnień do stosowania tego środka przymusu bezpośredniego uznać należy za konieczność.

W porównaniu z innymi środkami przymusu bezpośredniego, nowe ich postacie pozwolą na skuteczniejsze osiąganie podporządkowania się wydanym poleceniom. Przede wszystkim, pozwolą one na zminimalizowanie ewentualnego niebezpieczeństwa, na jakie może być narażony zarówno sam funkcjonariusz jak i osoba przypadkowa, co powinno być zawsze priorytetem w trakcie wykonywania obowiązków służbowych.

Ponadto, podobnie jak w przypadku AW, projektowana regulacja wprowadza zmiany w obszarze użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, w związku z zadaniami realizowanymi w zakresie ochrony oraz konwoju (szczegółowe uzasadnienie w części 8.14.11).

8.14.10. 1. Uprawniony będący funkcjonariuszem Agencji Wywiadu, w związku z realizacją na terytorium RP zadań określonych w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2002r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010r. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania broni palnej, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.8.1 ppkt 1, 2, 3, 4, 6 (z wyłączeniem ppkt 5 i 13), 7 i 14 oraz pkt 8.8.2 ppkt 1, 5 i 6.

Użycia broni palnej przez funkcjonariuszy AW w ww. przypadkach, nie poprzedza się użyciem środków przymusu bezpośredniego lub próbą użycia tych środków.

2. Funkcjonariusz AW, jeśli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa chronionych urządzeń, a także obszarów i obiektów oraz przebywających w nich osób, ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w pkt 8.4 ppkt 1, 2 a i b, 4, 5, 10, 12, 14, 15 lit. a, c i d, 17 i 20, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.3.1 ppkt 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 12 i 13;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.8.1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 7 oraz 8 (z wyłączeniem ppkt 9 i 13).

3. Funkcjonariusz AW, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa ochranianego konwoju, ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w pkt 8.4 ppkt 1, 2 a i b, 15 lit. a, c i d i 17, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.3.1 ppkt 1, 2, 3, 8, 9, 10, 12 i 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.8.1 ppkt 1, 2, 3, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 4 i 13), 9 oraz pkt 8.8.2 ppkt 1, 5 i 6.

Uzasadnienie:

W porównaniu obecnym stanem prawnym projektowana regulacja przyznaje funkcjonariuszom prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, w związku z zadaniami realizowanymi w zakresie ochrony oraz konwoju.

Zmiany te mają zapewnić skuteczną ochronę obszarów i obiektów należących do Agencji, a także przebywających w nich osób poprzez enumeratywne wskazanie w projekcie założeń zakresu uprawnień

funkcjonariuszy podczas wykonywania czynności ochronnych.

Proponowana zmiana wynika z konieczności ujednoczenia uprawnień przysługujących organom państwowym wykonującym podobne przedmiotowo zadania. Aktualny zapis ustawy ustala dla AW uprawnienia tożsame z uprawnieniami cywilnych pracowników różnych agencji ochrony, a nie formacji państwowych o charakterze policyjnym. W aspekcie zagrożeń, jakie stwarzają obce służby specjalne i zorganizowane grupy przestępcze a zwłaszcza w aspekcie ewentualnych zagrożeń terrorystycznych przyznanie funkcjonariuszom AW wykonującym zadania ochronne w stosunku do obiektów AW uprawnień analogicznych do posiadanych przez BOR wydaje się całkowicie zasadne.

Podkreślić także należy, iż w przypadkach ujawnionego prowadzenia przez osoby postronne obserwacji i fotografowania obiektów AW oraz prób nieuprawnionego wtargnięcia na teren obiektów AW interwencji, wezwanych w tym celu funkcjonariuszy policji nie zawsze okazywały się skuteczne, z powodu okresu czasu, jaki upłynął od zgłoszenia do podjęcia interwencji.

Należy także zwrócić uwagę na fakt, iż istniejąca obecnie (art. 43 ust. 2) możliwość ewentualnego przekazania wykonywania zadań ochronnych zewnętrznej wyspecjalizowanej formacji ochronnej może narazić na niebezpieczeństwo ujawnienia wytwarzanych, przetwarzanych i gromadzonych w AW informacji stanowiących tajemnicę państwową i służbową.

Podobnie, przyznanie uprawnień do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, w związku z realizowaniem zadań w zakresie konwoju, zmierza do zapewnienia skutecznej ochrony konwojowanych przez funkcjonariuszy AW osób, mienia, w tym wartości pieniężnych i innych przedmiotów wartościowych, broni, amunicji, uzbrojenia, materiałów lub środków niebezpiecznych, w tym materiałów wybuchowych, chemicznych i radioaktywnych, środków odurzających i substancji psychotropowych, dokumentów i materiałów zawierających informacje niejawne.

8.14.11. 1. Uprawniony będący funkcjonariuszem Centralnego Biura Antykorupcyjnego, w związku z realizacją zadań określonych w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. Nr 104, poz. 708, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 10, 14, 15 lit. a, c i d, 16, 17, 21, 22, 23, w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16 i 18 założeń;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 7, 8 (z wyłączeniem ppkt 13), 9, 10, 11 lit. b, 12, 14 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5 i 6.

2. Funkcjonariusz CBA w związku z wykonywaniem zadań z zakresu ochrony, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa chronionych urzędzeń, a także obszarów i obiektów oraz przebywających w nich osób, ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4 ppkt 1, 2, 5, 10, 14, 15 lit. a, c i d, 17, 21, w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 7, 8 (z wyłączeniem ppkt 13), 9, 10, 11 lit. b, 12 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 3, 4, 5 i 6.

3. Funkcjonariusz CBA, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa ochranianego konwoju, ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4 ppkt 1, 2, 5, 10, 14, 15 lit. a, c i d, 17, 20, 21, w przypadkach, o których mowa w części 8.3 pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 7, 8 (z wyłączeniem ppkt 13), 9, 10, 11 lit. b, 12 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 3, 4, 5 i 6.

Uzasadnienie:

Zaproponowane w projekcie założeń rozwiązania w porównaniu z aktualnym stanem prawnym, dotyczą:

1) w zakresie rodzajów stosowanych środków przymusu bezpośredniego - wprowadzenia możliwości stosowania:

- pałek służbowych,
- pocisków niepenetracyjnych,
- pojazdów służbowych,
- środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe,

- środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub olśniewających

2) w zakresie przypadków użycia lub wykorzystania broni palnej – użycia broni palnej przeciwko osobie stwarzającej bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa statku powietrznego oraz wprowadzenia możliwości wykorzystania broni palnej także w celu zatrzymania środka transportu, pokonywania przeszkody, unieszkodliwienia zwierzęcia lub przekazania sygnału, ostrzeżenia.

Propozycja zmiany w zakresie katalogu środków przymusu bezpośredniego do użycia których uprawnieni będą funkcjonariusze CBA w pełni odpowiada aksjologii projektowanej regulacji i wynika z dotychczasowej praktyki funkcjonowania Biura. Zmiany te korespondują z zamiarem ujednolicenia uprawnień wszystkich uprawnionych na podstawie ustawy podmiotów.

Centralne Biuro Antykorupcyjne zobowiązane przez ustawodawcę do rozpoznawania określonych kategorii przestępstw i ścigania ich sprawców zostało wyposażone w określony, i jak wynika z doświadczenia i praktyki funkcjonariuszy niekompletny katalog środków przymusu bezpośredniego. Co warte wskazania CBA na podstawie art. 2 ust. 3 ustawy o CBA może prowadzić postępowanie przygotowawcze obejmując wszystkie czyny ujawnione w jego przebiegu, jeżeli pozostają w związku podmiotowym lub przedmiotowym z czynem stanowiącym podstawę jego wszczęcia. Zapis ten jednoznacznie determinuje konieczność wyposażenia funkcjonariuszy CBA we wszystkie środki przymusu bezpośredniego, którymi dysponować będą służby uprawnione do podejmowania czynności operacyjno – rozpoznawczych i dochodzeniowo – śledczych.

Rozszerzenie uprawnień w kierunku możliwości używania pałek służbowych i pocisków niepenetracyjnych wiąże się z koniecznością zapewnienia właściwej realizacji ochrony własnych urządzeń i obiektów a także przebywających na ich terenie funkcjonariuszy i osób trzecich. Te same argumenty przemawiają na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa przeprowadzanych przez Biuro konwojów w szczególności dokumentów niejawnych i wartości pieniężnych. Dodatkową przesłanką do rozszerzenia katalogu środków przymusu bezpośredniego jest ich nieinwazyjny charakter. Właściwie odpowiednio do sytuacji zastosowane pałki służbowe i pociski niepenetracyjne stanowią gwarancję bezpieczeństwa dla życia osób trzecich i funkcjonariusza, jednocześnie niwelując konieczność użycia środka ostatecznego jakim jest

broń palna.

Projektowane zmiany dają funkcjonariuszom CBA również możliwość użycia pojazdu służbowego jako środka przymusu bezpośredniego. Istotą nowego uprawnienia, przyznanego w projekcie również innym służbom, jest umożliwienie użycia pojazdu służbowego w sposób odbiegający od jego podstawowego przeznaczenia. Celem wykorzystania pojazdu służbowego będzie ochrona życia ludzkiego przed zagrożeniem o takim charakterze, że reakcja bezpośrednia funkcjonariusza np. w postaci siły fizycznej byłaby zarówno niemożliwa jak i nieskuteczna.

W projekcie zrezygnowano z uprawnienia funkcjonariuszy CBA do używania urządzeń i środków służących do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych, w tym kolczatki drogowej lub przedmiotów ustawianych jako odpowiednio oznakowane przedmioty. Uprawnienie to określone w § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego, w dotychczasowej praktyce działania Biura nie było faktycznie wykonywane. Zasadą bowiem jest zatrzymywanie pojazdów przez funkcjonariuszy umundurowanych i pojazdy odpowiednio oznakowane, a CBA nie jest służbą umundurowaną. Dlatego też, w każdym przypadku konieczności zatrzymania pojazdu funkcjonariusze CBA będą korzystać z pomocy umundurowanych policjantów.

Podstawowa różnica pomiędzy aktualnym a projektowanym stanem prawnym w zakresie przypadków użycia broni palnej dotyczy sytuacji określonych w projekcie jako specyficzna forma użycia broni w których funkcjonariusz będzie faktycznie wykorzystywał ją w innym celu niż oddanie strzału w kierunku osoby. Dotychczasowe doświadczenia służb uprawnionych do użycia broni palnej wskazują na konieczność uregulowania uprawnień do oddawania strzałów np. w celu zatrzymywania pojazdów lub przekazywania sygnałów.

Aktualnie obowiązujący przepis art. 30 ustawy o CBA jest zarówno legislacyjnie jak i merytorycznie niekompletny, przez co w sposób znaczący uniemożliwia właściwą realizację obowiązków ochronnych. W ust. 1 tego przepisu wskazano na obowiązek CBA do zapewnienia ochrony własnych urządzeń oraz obszarów i obiektów, a także przebywających w nich osób, przez wewnętrzną służbę ochrony. Jednocześnie funkcjonariusze CBA wykonujący zadania w zakresie ochrony, w granicach chronionych obszarów i obiektów, mają prawo wyłącznie do:

- 1) ustalania uprawnień do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych oraz legitymowania osób, w celu ustalenia ich tożsamości;
- 2) wezwania osób do opuszczenia obszaru lub obiektu w przypadku stwierdzenia braku uprawnień do przebywania na terenie chronionego obszaru lub obiektu albo stwierdzenia zakłócenia porządku;
- 3) ujęcia osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla chronionego mienia, w celu niezwłocznego oddania tych osób Policji.

Projektowane regulacje nowej ustawy dają funkcjonariuszom CBA możliwość wydawania poleceń, dokonywania kontroli osobistej, przeglądania zawartości bagaży, a także sprawdzania środków transportu i ładunków oraz usuwania środków transportu. Nowe uprawnienia są konieczne dla właściwej realizacji zadań ochronnych i zapewnienia bezpieczeństwa obiektów CBA, przetwarzanych w nich informacji i przebywających tam funkcjonariuszy oraz osób trzecich.

8.14.13. 1. Uprawniony będący funkcjonariuszem Służby Kontrwywiadu Wojskowego, wykonując czynności operacyjno – rozpoznawcze, w związku z realizacją zadań określonych w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 709, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1, 10, 12, 14, 15 lit. a, c i d, 17, 20 w przypadkach, o których mowa w części 8.3 pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 6, 8, 9, 12, 13, 16 i 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 9 i 14 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5 i 6.

2. Funkcjonariusz SKW w związku z wykonywaniem zadań z zakresu ochrony, o których mowa w art. 44 ustawy, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa chronionych urządzeń, a także obszarów i obiektów oraz przebywających w nich osób, ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 2, 5, 7, 15 lit. a i c, 18, 21, w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 8 (z wyłączeniem ppkt 13), 9 oraz pkt 2 ppkt 1, 3, 4, 5 i 6.

3. Funkcjonariusz SKW, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa ochranianego konwoju, o którym mowa w art. 44a ustawy, ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 2, 5, 7, 15 lit. a, c i d, 18, 21, w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 8 (z wyłączeniem ppkt 13), 9 oraz pkt 2 ppkt 1, 3, 4, 5 i 6.

8.14.14. 1. Uprawniony będący funkcjonariuszem Służby Wywiadu Wojskowego, w związku z realizacją na terytorium RP zadań określonych w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 709, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1, 2 lit. a, 14, 15 lit. a i c, 17, 20 w przypadkach, o których mowa w części 8.3 pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 16 i 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 i 14 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5 i 6.

2. Funkcjonariusz SWW w związku z wykonywaniem zadań z zakresu ochrony, o których mowa w art. 44 ustawy, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa chronionych urządzeń, a także obszarów i obiektów oraz przebywających w nich osób, ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1, 2 lit. a, 5, 7, 10, 12, 14, 15 lit. a, c i d, 17, 20, w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 8 (z wyłączeniem ppkt 13), 9 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5 i 6.

3. Funkcjonariusz SWW, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa ochranianego konwoju, o którym mowa w art. 44a ustawy, ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1, 2 lit. a, 5, 7, 10, 14, 15 lit. a, c

i d, 17 i 20, w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 8 (z wyłączeniem ppkt 13), 9 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5 i 6.

Uzasadnienie (dla SWW i SKW):

Przedstawiona propozycja rozszerza uprawnienia funkcjonariuszy SWW i SKW, poprzez przyznanie im prawa stosowania środków przymusu bezpośredniego. Dotychczasowe przepisy przyznawały funkcjonariuszom jedynie prawo użycia broni.

Konieczność wprowadzenia zmian wynika w szczególności z nałożonych przez ustawodawcę, na SKW i SWW, obowiązków związanych z ochroną we własnym zakresie:

1. form i metod realizacji zadań, zgromadzonych informacji oraz własnych obiektów i danych identyfikujących funkcjonariuszy tych służb (art. 39 ust. 1 ustawy o SKW i SWW),
2. własnych urządzeń oraz obszarów i obiektów, a także przebywających w nich osób (art. 44 ust. 1 ustawy o SKW i SWW),
3. wytwarzanych, przetwarzanych, przekazywanych lub przechowywanych informacji niejawnych przed: działaniem obcych służb specjalnych, zamachem terrorystycznym lub sabotażem, kradzieżą lub zniszczeniem materiału, próbą wejścia osób nieuprawnionych, nieuprawnionym dostępem pracowników do materiałów oznaczonych wyższą klauzulą tajności (art. 56 ust. 1 ustawy o ochronie informacji niejawnych) – w szczególności informacji stanowiących tajemnicę państwową.

Ponadto, obiekty SKW i SWW na mocy rozporządzenia Rady Ministrów, decyzją Ministra Obrony Narodowej zostały zakwalifikowane do kategorii I obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa. W związku z tym, obiekty tych służb wymagają szczególnej ochrony, która decyzją Ministra Obrony Narodowej została scedowana na wewnętrzne służby ochrony SKW i SWW.

Istniejące obecnie w ustawie rozwiązanie (art. 44 ustawy o SKW i SWW) polegające na odesłaniu, w zakresie uprawnień funkcjonariuszy tych służb, wykonujących zadania związane z ochroną (pkt 1 i 2), do odpowiednich zapisów ustawy o ochronie osób i mienia, w znacznym stopniu ograniczają możliwość realizacji ww. zadań. Ograniczenie to jest szczególnie niebezpieczne z uwagi na konieczność ochrony informacji niejawnych stanowiących tajemnicę państwową przed zagrożeniami, o których mowa w pkt. 3. Aktualnie, funkcjonariuszom SKW i SWW przysługują (i to jedynie w granicach chronionych obiektów) uprawnienia tożsame z uprawnieniami pracowników cywilnych agencji ochrony, a nie formacji państwowych o charakterze policyjnym, co w aspekcie zagrożeń jakie stwarzają obce służby specjalne, zorganizowane grupy przestępcze lub terrorystyczne nie daje możliwości skutecznego przeciwdziałania ewentualnym zagrożeniom. Tego typu konstrukcja odsyłająca niesie za sobą również szereg wątpliwości natury interpretacyjnej związanych z niezgodnością zapisów w obu ustawach (różnorodne rozwiązania). Tego typu konstrukcja obejmująca tak szeroki obszar o szczególnym znaczeniu związanym z ingerencją w podstawowe wolności obywatelskie daje niepożądany efekt w postaci braku czytelności intencji ustawodawcy.

Na mocy aktualnie obowiązujących przepisów funkcjonariusze SKW i SWW nie zostali wyposażeni w prawo stosowania środków przymusu bezpośredniego, a jedynie w prawo do użycia broni palnej. Broń palna powinna być używana, jako ostateczny środek działania, dlatego funkcjonariusze SKW i SWW powinni mieć

również możliwość stosowania łagodniejszych form przymusu, przy realizacji swoich zadań ustawowych, poprzez przyznanie prawa stosowania środków przymusu bezpośredniego. Ponadto, w sytuacji, w której funkcjonariusze zobowiązani są do ochrony dokumentów zawierających informacje niejawne przewożone na terenie miasta w konwoju bez broni, brak podstawy prawnej do użycia środków przymusu bezpośredniego uniemożliwia skuteczną ochronę tych dokumentów.

Równocześnie, obowiązujące aktualnie przepisy dają funkcjonariuszom SKW i SWW wykonującym zadania w zakresie ochrony, prawo do działania tylko w granicach chronionych obszarów i obiektów i przyznają im uprawnienia pracowników ochrony, określone w przepisach o ochronie osób i mienia. W przedmiotowym zakresie przepisy uniemożliwiają funkcjonariuszom służb skuteczną ochronę mienia, a także bezpieczne realizowanie zadań związanych z organizowaniem tak ważnych konwojów, jak przewożenie materiałów zawierających informacje niejawne, stanowiące tajemnicę państwową, czy transportowanie broni lub amunicji. Dla skutecznej realizacji ochrony własnych urzędzeń, obszarów, obiektów oraz osób w nich przebywających nieodzownym jest wyposażenie funkcjonariuszy i żołnierzy w ustawowe uprawnienia wymienione w znowelizowanym przepisie.

Proponowane zmiany w zakresie rodzajów i przypadków stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni, dotyczące SWW, obejmują przede wszystkim zakres związany z ochroną urzędzeń, obszarów i obiektów, a także przebywających w nich osób. Nowym rozwiązaniem jest natomiast możliwość stosowania przez funkcjonariuszy SWW środków przymusu bezpośredniego, w związku z wykonywaniem czynności operacyjno-rozpoznawczych, gdzie dotychczas dopuszczalne było jedynie używanie broni palnej.

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, iż umieszczenie funkcjonariuszy SKW i SWW wśród osób uprawnionych, o których mowa w założeniach do projektu ustawy, jak również implementowanie niektórych regulacji zawartych w ustawie o ochronie osób i mienia do ustawy pragmatycznej należy uznać za w pełni uzasadnione, ponieważ podstawowym celem projektowanego aktu normatywnego jest ujednoczenie przepisów regulujących prawo stosowania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.

8.14.15. Uprawniony będący funkcjonariuszem Straży Ochrony Kolei, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 28 marca 2003r. o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2007r. Nr 16, poz. 94, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania:

- 1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w pkt 8.4. ppkt 1, 2 lit. a, 10, 12, 14, 15 lit. a, w przypadkach, o których mowa w 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 18;
- 2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.8.1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 8 (z wyłączeniem ppkt 13), 9, oraz pkt 8.8. 2. ppkt 1, 2, 4, 5, 6.

Uzasadnienie:

Ustawodawca w art. 60 ust.1 ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym określił zadania Straży Ochrony Kolei polegające na:

- kontroli przestrzegania przepisów porządkowych na obszarze kolejowym, w pociągach i innych pojazdach kolejowych;
- ochronie życia i zdrowia ludzi oraz mienia na obszarze kolejowym, w pociągach i innych pojazdach kolejowych.

Dla realizacji powyższych zadań wyposażył SOK w uprawnienia :

- legitymowania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia, jak również świadków przestępstwa lub wykroczenia, w celu ustalenia ich tożsamości;
- ujęcia, w celu niezwłocznego doprowadzenia do najbliższej jednostki Policji, osób, w stosunku do których zachodzi uzasadniona potrzeba podjęcia czynności wykraczających poza uprawnienia straży ochrony kolei;
- zatrzymywania i kontroli pojazdu samochodowego poruszającego się na obszarze kolejowym i przyległym pasie gruntu w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia przy użyciu tego pojazdu;
- nakładania grzywnien, w drodze mandatu karnego, na zasadach określonych w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia;
- przeprowadzania czynności wyjaśniających, występowania do sądu z wnioskiem o ukaranie, oskarżania przed sądem i wnoszenia środków odwoławczych w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia;
- stosowania środków przymusu bezpośredniego: siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony, miotacza gazowego, pałki służbowej, kajdanek i psa służbowego.

Rozszerzenie uprawnień o możliwość stosowania technik ataku jest celowe ze względu na zwiększenie bezpieczeństwa funkcjonariuszy podczas podejmowania interwencji np. w sytuacji bezpośredniego zamachu na życie lub zdrowie; ponadto jest spójne z rozwiązaniami proponowanymi dla innych służb.

Paralizatory elektryczne – ich działanie powoduje natychmiastowe, całkowite a jednocześnie tymczasowe i odwracalne obezwładnienie napastnika nie wyrządzając mu najmniejszej krzywdy. Jednocześnie w znacznym stopniu poprawi bezpieczeństwo funkcjonariusza, gdyż konstrukcja takiego urządzenia nie wymaga bezpośredniego kontaktu fizycznego między osobą obezwładniającą, a obezwładnianą. Paralizatory znajdują zastosowanie w Straży Ochrony Kolei, szczególnie do obezwładniania osób agresywnych w pociągach osobowych, a również poczekalniach dworcowych gdzie przebywa duża liczba osób i użycie innych środków przymusu bezpośredniego nie jest możliwe, ze względu na zatłoczenie (pałka), a także oddziaływanie tych środków na inne osoby (RMG, czy inne środki chemiczne).

Pociski niepenetracyjne (gumowe) miotane z broni palnej - znajdują zastosowanie szczególnie w pieszych konwojach wartości pieniężnych prowadzonych na dworcach niejednokrotnie w obecności wielu osób tam przebywających i użycie innych środków przymusu bezpośredniego, a także broni palnej byłoby zbyt dużym zagrożeniem dla osób postronnych. Użycie w trakcie incydentów podczas zabezpieczania i konwojowania przesyłek niebezpiecznych czy wartościowych, gdzie użycie broni ostrej wiąże się z zagrożeniem wybuchem, pożarem a także bezpieczeństwem osób postronnych. Przyczyni się głównie do zapewnienia bezpieczeństwa, przy jednoczesnym ograniczeniu użycia bardziej inwazyjnego i drastycznego środka jakim jest broń palna.

Rozszerzenie katalogu środków przymusu bezpośredniego o prawo do użycia przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej (paralizatory) i pocisków niepenetracyjnych (gumowych) miotanych z broni palnej poprawi bezpieczeństwo, tak osób wobec których ww. środki zostaną użyte, jak i samych funkcjonariuszy.

W art. 60 ust.6 wspomnianej ustawy zostało określone:

Jeżeli zastosowanie środków przymusu bezpośredniego, określonych w ust. 2 pkt 6, jest niewystarczające, funkcjonariusz ma prawo użycia broni palnej:

- w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie własne lub innej osoby;
- przeciwko osobie, która wezwana do natychmiastowego porzucenia broni lub niebezpiecznego narzędzia, nie zastosuje się do tego wezwania, a jej zachowanie wskazuje na bezpośredni zamiar ich użycia przeciwko funkcjonariuszowi lub innej osobie;
- przeciwko osobie, która usiłuje przemocą odebrać broń funkcjonariuszowi;
- w celu odparcia zamachu na mienie, znajdujące się na obszarze kolejowym, stwarzającego jednocześnie bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi;
- w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na obiekty i urządzenia znajdujące się na obszarze kolejowym, których uszkodzenie lub unieruchomienie mogłoby spowodować bezpośrednie niebezpieczeństwo dla życia podróżnych lub katastrofę kolejową;
- w celu udaremnienia ucieczki sprawcy zamachu określonego w pkt 1-5.

Przypadek użycia broni palnej w konwoju:

Ustawodawca wymieniając katalog przypadków, w których funkcjonariusze SOK są uprawnieni do użycia broni palnej, nie przewidział takiej możliwości w trakcie wykonywania konwoju. Przypadek taki jest niezbędny dla zapewnienia skutecznej ochrony konwojowanych osób, mienia, w tym wartości pieniężnych i innych przedmiotów wartościowych, broni, amunicji, materiałów i środków niebezpiecznych, w tym materiałów wybuchowych, chemicznych i radioaktywnych a także wojsk państw „NATO” na poligony na terenie kraju.

Dlatego też wprowadzenie do katalogu przypadku użycia broni w trakcie wykonywania konwoju jest jak najbardziej zasadne.

Dotychczasowe przepisy ustawy o transporcie kolejowym upoważniały funkcjonariuszy SOK do używania środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej jedynie w stosunku do osób. Dotychczasowe doświadczenia wskazują na istotne zagrożenia pochodzące ze strony agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt. W znacznym stopniu utrudnia to wykonywanie funkcjonariuszom zadań służbowych. Wprowadzenie możliwości wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w stosunku do agresywnych i niebezpiecznych zwierząt poprawi bezpieczeństwo funkcjonariuszy.

8.14.16. Uprawniony będący strażnikiem Państwowej Straży Rybackiej, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 18 kwietnia 1985r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2009r. Nr 189, poz. 1471, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania:

- 1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w pkt 8.4 ppkt 1, 2 lit. a, ppkt 10, 12, 15 lit. a i c oraz ppkt 17 w przypadkach, o których mowa w pkt 8.3 ppkt 1-3, 10-14 oraz 18 założeń,
- 2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.8 ppkt 1. 1-3, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 4 i 13) oraz ppkt 2.1, 2, 4-6 założeń.

Uzasadnienie:

W porównaniu z obecnym stanem prawnym, proponuje się doposażenie strażników Państwowej Straży

Rybackiej w pałkę służbową (wielofunkcyjną) oraz przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej. Wieloletnia praktyka wskazuje potrzebę posiadania środka przymusu w postaci pałki służbowej wielofunkcyjnej – umożliwia ona m. in. obronę przed uderzeniem wiosłem, tyczką lub innym podobnym narzędziem. Strażnicy bardzo często narażeni są na tego typu ataki. Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej umożliwiają między innymi skuteczne obezwładnienie agresywnych psów – bardzo często są one wykorzystywane przez osoby przebywające nad akwenami do ataku na funkcjonariuszy PSR.

8.14.17. Uprawniony będący strażnikiem Straży Leśnej, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 28 września 1991r. o lasach (Dz. U. z 2011r. Nr 12, poz. 59, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania:

- 1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1, 2 lit. a, 5, 10, 12, 14, 15 lit. a i c, 17, w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 12, 13, 14, 18;
- 2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 5 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5 i 6.

Uzasadnienie:

Problematyka stosowania przez Straż Leśną środków przymusu bezpośredniego i broni palnej jest aktualnie regulowana przez art. 47 ust. 3 ustawy o lasach. Na podstawie ustawy strażnik leśny może, wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego czynności określonych w ustawie, stosować środki przymusu bezpośredniego w postaci:

- siły fizycznej, przez zastosowanie chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku;
- pałki gumowej służbowej;
- chemicznych środków obezwładniających w postaci ręcznego miotacza gazu i broni gazowej;
- kajdanek;
- psa służbowego.

PGL Lasy Państwowe podjęły działania, ukierunkowane na zmianę i rozszerzenie katalogu środków przymusu bezpośredniego, uzbrojenia oraz wyposażenia uzupełniającego do uzbrojenia Straży Leśnej. Na wstępie należy zauważyć, iż od dnia wejścia w życie przedmiotowych aktów prawnych nastąpił znaczny postęp technologiczny w zakresie środków przymusu bezpośredniego, uzbrojenia i wyposażenia dostępnych dla służb mundurowych. Nowe technologie powodują wzrost skuteczności i ułatwiają wykonanie podjętych działań oraz zapewniają większą ochronę funkcjonariuszy w czasie wykonywania obowiązków służbowych. Rozwój technologii nie pozostaje bez wpływu na ewolucję zagrożeń, na które powinien skutecznie reagować funkcjonariusz, a w czym może mu pomóc nowoczesne wyposażenie odpowiadające współczesnym wymaganiom. Wszystkie te czynniki wymuszają konieczność systematycznego wdrażania nowych technologii na użytek służb mundurowych, a co za tym idzie uzasadniają wprowadzenie proponowanych zmian w merytorycznych regulacjach z tego zakresu.

Wprowadzenie nowych środków przymusu bezpośredniego w postaci przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, pałki służbowej, siatki obezwładniającej oraz konia służbowego, postawi jeszcze jedną barierę, której przekroczenie będzie konieczne, zanim funkcjonariusz

stanie przed koniecznością użycia szczególnego i ostatecznego, a zarazem najbardziej dolegliwego, z dostępnych środków, jakim jest broń palna. Bardzo ważnym elementem przemawiającym za wprowadzeniem przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, siatki obezwładniającej a także pocisków niepenetracyjnych jest możliwość ich użycia w stosunku do zwierząt agresywnych i niebezpiecznych. Z problemem obrony przed agresywnym psem uniemożliwiającym wykonywanie czynności służbowych strażnicy leśni spotykają się nader często. Do dnia dzisiejszego brak jest uprawnień do posiadania, a co za tym idzie na wyposażeniu skutecznego środka chroniącego przed niebezpiecznym zwierzęciem. Zarówno użycie broni jak i środka przymusu bezpośredniego ma na celu obezwładnienie obiektu. Różnica polega jednak na tym, że użycie przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej lub siatki, z pewnością ograniczy do minimum niebezpieczeństwo przypadkowego narażenia na utratę życia lub zdrowia samego zwierzęcia i osób postronnych. Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej wywołują efekt napięcia mięśni, który daje przewagę funkcjonariuszowi w konfrontacji i czas na dalsze czynności np. transport.

Proponowane zmiany powodowane są także potrzebą dostosowania do aktualnych potrzeb, wymogów i standardów. Zamieszczenie w katalogu środków przymusu bezpośredniego pałki służbowej (wielofunkcyjnej) ma na celu zastąpienie dotychczasowej niepraktycznej i anachronicznej pałki służbowej gumowej, która wyszła z użycia Policji i innych służb, ustępując miejsce pałce wielofunkcyjnej. Pałka służbowa wielofunkcyjna, poza tym, że obejmuje szerszy katalog urządzeń, jest praktyczna jeśli chodzi o jej użycie w uzasadnionych przypadkach. Jej użycie przez strażników leśnych podczas wykonywania obowiązków służbowych, zwiększy możliwości ich skutecznego reagowania w różnego rodzaju sytuacjach. Pałka służbowa pozwoli na łatwiejsze, w porównaniu z aktualnymi postaciami środka przymusu bezpośredniego, jakim jest obecnie siła fizyczna, uzyskiwanie przewagi funkcjonariuszowi, w przypadku konfrontacji z napastnikiem posiadającym nad nim fizyczną dominację. Umiejętne posługiwanie się pałką, nie powinno spowodować u osoby, wobec której zostanie użyta, nadmiernych obrażeń i pozwoli jednocześnie na osiągnięcie, w sposób bezpieczniejszy i mniej inwazyjny, pożądanego efektu.

Aktualnie strażnicy leśni są upoważnieni do noszenia broni palnej długiej i krótkiej lub gazowej oraz ręcznego miotacza gazowego. Ustawa natomiast nie przewiduje amunicji do broni długiej w postaci pocisków niepenetrujących. Elementem przemawiającym za wprowadzenie tego środka jest możliwość jego użycia w stosunku do zwierząt agresywnych i niebezpiecznych.

Proponuje się dodanie do katalogu środków przymusu bezpośredniego przysługującym strażnikom leśnym konia służbowego. Wprowadzenie do katalogu środków przymusu bezpośredniego konia służbowego – wyłącznie w ramach realizacji zadań na terenach niezurbanizowanych i chronionych obszarach leśnych powoduje, że ten środek znajduje zastosowanie z uwagi na specyficzne warunki działania Straży Leśnej. Przemawiają za tym uwarunkowania ekologiczne i nawiązanie do współdziałających ze Strażą Leśną innych służb, szczególnie Policji, straży gminnych, straży parków narodowych. Wymienione formacje posiadają na wyposażeniu konie służbowe. Sam widok konia służbowego może skutkować odstępianiem osoby od działań nieprawnych. Wykorzystanie konia służbowego nie powinno spowodować u osoby, wobec której zostanie użyty, nadmiernych obrażeń i pozwoli jednocześnie na osiągnięcie, w sposób bezpieczniejszy i mniej inwazyjny, pożądanego efektu. Wykorzystanie takiego środka ogranicza do minimum niebezpieczeństwo przypadkowego narażenia na utratę życia lub zdrowia osób postronnych.

Dotychczasowa praktyka używania ustawowych środków przymusu bezpośredniego wykazała potrzebę zmiany stanu prawnego poprzez potrzebę zmiany przepisów. Projekt m.in. ma na celu usprawnienie realizacji zadań w obszarze działania Straży Leśnej. W porównaniu z innymi środkami przymusu bezpośredniego, nowe ich postacie pozwolą na skuteczniejsze osiąganie podporządkowania się wydanym poleceniom. Przede wszystkim, pozwolą one na zminimalizowanie ewentualnego niebezpieczeństwa, na jakie może być narażony zarówno sam funkcjonariusz jak i osoba przypadkowa, co powinno być zawsze priorytetem w trakcie wykonywania obowiązków służbowych.

8.14.18. Uprawniony będący strażnikiem Państwowej Straży Łowieckiej, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 13 października 1995r. o lasach (Dz. U. z 2005r. Nr 127, poz. 1066, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania:

- 1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1, 2 lit. a, 10, 12, 14, 15 lit. a, 17, w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 10, 11, 12, 13, 14, 18;
- 2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 4 i 13) oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5 i 6.

Uzasadnienie:

Propozycja doposażenia strażników Państwowej Straży Łowieckiej o uprawnienia do psa służbowego, przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej wynika ze specyfiki pełnionej służby na terenach obwodów łowieckich. Posiadanie psa służbowego poprawi w terenie bezpieczeństwo strażnika, zwiększy skuteczność działań przy zatrzymywaniu kłusownika podejmującego skłusowaną zwierzynę. Pies służbowy spełnił by zatem obok funkcji obronnych i tropiących istotną rolę prewencyjną wśród ewentualnych sprawców przestępstw lub wykroczeń. Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej używane będą również do obezwładniania agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt (psy), co w znacznym stopniu wpłynie na poprawę bezpieczeństwa strażników Państwowej Straży Łowieckiej.

8.14.19. Uprawniony będący funkcjonariuszem Straży Parku, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.), ma prawo do użycia lub wykorzystania:

- 1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1, 2 lit. a, 5, 10, 12, 13, 14, 15 lit. a i c, 17, w przypadkach, o których mowa w części 8.3 pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 18;
- 2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5 i 6.

Uzasadnienie:

Ogólnym powodem rozszerzenia katalogu środków przymusu bezpośredniego jest potrzeba dostosowania potrzeb Straży Parku oraz zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonariuszy, skuteczności działania i możliwości stosowania właściwej hierarchii środków przymusu.

➤ Pies służbowy

Charakterystyka służby, warunki terenowe oraz kadrowe powodują niejednokrotnie konieczność

jednoosobowej interwencji, co jest zazwyczaj bardzo niebezpieczne. Posiadanie psa służbowego znacznie obniżyłoby ryzyko takich interwencji oraz poprawiłoby ich skuteczność. Ponadto pies spełniałby istotną rolę prewencyjną poprzez jego odbiór przez ewentualnych sprawców przestępstw lub wykroczeń.

➤ **Koń służbowy**

Dopuszczenie konia jako środka przymusu bezpośredniego umożliwi współdziałanie Straży Parku z innymi formacjami wykorzystującymi konie, znacznie poprawi skuteczność działań na terenach trudnodostępnych (głównie górskich) oraz spełniać będzie rolę prewencyjną.

W wielu przypadkach ograniczy konieczność stosowania innych bardziej drastycznych środków przymusu.

➤ **Broń gazowa**

Złożone procedury przechowywania i wydawania broni (bojowej) palnej w warunkach dużych odległości od miejsca zamieszkania funkcjonariusza Straży Parku do magazynu broni niejednokrotnie stanowią znaczne utrudnienia, których nie będzie przy broni gazowej. Broń palna powinna być użyta jako środek ostateczny, stosowany po wyczerpaniu innych możliwości, w skład, których weszłaby broń gazowa.

Propozycja zmiany delegacji ustawowej do wydania rozporządzenia, wynika z rozszerzenia katalogu środków przymusu bezpośredniego, do których uprawnieni będą funkcjonariusze Straży Parku, po wejściu w życie niniejszej regulacji.

8.14.20. Uprawniony będący funkcjonariuszem Biura Ochrony Rządu, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 16 marca 2001r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2004r. Nr 163, poz. 1712, z późn. zm.) ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1, 2 lit. a, 3, 4, 5, 10, 12, 14, 15 lit. a, c i d, 20, 21, w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 16 i 18;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w części 8.8. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 4, 5, 6 (z wyłączeniem ppkt 13), 9 i 14 oraz pkt 2 ppkt 1, 2, 4, 5 i 6.

Uzasadnienie:

➤ Przypadki użycia środków przymusu bezpośredniego:

Aktualnie funkcjonariusze BOR mają prawo do używania środków przymusu bezpośredniego jedynie w stosunku do osób. Dotychczasowa praktyka, a szczególności istotne zagrożenia pochodzące ze strony agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt, w znacznym stopniu utrudniały wykonywanie funkcjonariuszom formacji zadań służbowych. Z tych względów, przyznano możliwość użycia środków przymusu bezpośredniego również w stosunku do agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt.

➤ Katalog środków przymusu bezpośredniego:

W porównaniu z obecnym stanem prawnym, projekt rozszerza uprawnienia funkcjonariuszy BOR do stosowania ww. środków przymusu bezpośredniego:

- pociski niepenetracyjne:

Pociski niepenetracyjne postrzegane są jako skuteczny środek przeznaczony do przywracania porządku publicznego. Co prawda Biura Ochrony Rządu nie jest uprawnione do przywracania porządku publicznego,

jednakże dotychczasowa praktyka działań ochronnych zwłaszcza obejmująca obiekty podlegające ochronie BOR, przyczynić się może do skuteczności podejmowanej ochrony przy jednoczesnym zmniejszeniu negatywnych skutków ich zastosowania. Przydatność zastosowania tych środków obejmuje przede wszystkim obiekty wielkoobszarowe, zlokalizowane w miejscach niezamieszkałych lub otoczonych lasem. Szczególna przydatność obejmuje placówki dyplomatyczne zwłaszcza zlokalizowane na terenach podwyższonego ryzyka. Przyczyni się do głównie do zapewnienia bezpieczeństwa przy jednoczesnym ograniczeniu środka inwazyjnego w postaci broni palnej.

– przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej:

Realizacja zadań związanych z ochroną osób, obiektów i urządzeń, mających szczególne znaczenie dla sprawnego funkcjonowania państwa, uzasadnia rozszerzenie katalogu dotychczasowych środków przymusu bezpośredniego o przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, wzorem innych służb i straży, odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek w miejscach publicznych m.in. Policji, Straży Granicznej, straży gminnych (miejskich), funkcjonariuszy Straży Parku, jak również pracowników posiadających licencję pracownika ochrony fizycznej.

Specyfika pracy zarówno funkcjonariuszy BOR, jak i strażników Straży Marszałkowskiej wymaga zapewnienia możliwości użycia przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, pozwalających obezwładnić inną osobę, w przypadku: niepodporządkowania się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia niebezpiecznego narzędzia, odpierania czynnej napaści, pokonywania czynnego oporu, dokonywania zatrzymania osoby lub bezpośredniego pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa, udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej oraz przeciwdziałania niszczeniu mienia chronionego.

Jest to środek zdecydowanie mniej dolegliwy dla życia i zdrowia człowieka od ewentualnego użycia broni palnej, służący osiągnięciu celu określonego w art. 13 ust. 1 ustawy o BOR, jeżeli wymagała tego będzie zaistniała sytuacja i będzie to niezbędne do podporządkowania się wydanym poleceniom. Dzięki takiemu rozwiązaniu zwiększy się także efektywność działania funkcjonariusza/strażnika, który bez konieczności nawiązywania ryzykownego kontaktu fizycznego z zamachowcem, będzie w stanie go obezwładnić

– urządzenia i środki służące do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych, w tym kolczatki drogowej lub przedmiotów ustawionych jako odpowiednio oznakowane przeszkody

W projekcie założeń obejmującego regulację uprawniającą do użycia kolczatki drogowej lub innej przeszkody umożliwiającej zatrzymanie pojazdu, zrezygnowano z wskazania dotychczas występującego w § 10 ust. 2 rozporządzenia, tj. zastrzeżenia, iż przedmiotowe urządzenia techniczne stosuje się wyłącznie w obrębie obiektów znajdujących się pod ochroną Biura Ochrony Rządu. Rezygnacja z dotychczasowego zapisu nie oznacza rozszerzenia uprawnień BOR. Zakres zadań Biura Ochrony Rządu wskazany przez ustawodawcę w art. 2 ustawy, wskazuje jednoznacznie, iż użycie przedmiotowych urządzeń technicznych możliwe będzie jedynie w granicach obiektów podlegających ochronie BOR.

– pojazd służbowy:

Użycie pojazdu służbowego możliwe będzie, w sytuacji, w której osoba dokonująca czynów zabronionych, nie znajduje się już w bezpośredniej bliskości pojazdu, przedmiotu lub urządzenia, a wywołane przez nią zagrożenie trwa nadal lub użyte przedmioty mogą być częścią zasadzki. Celowe użycie pojazdu służbowego uzasadnione jest koniecznością wypełnienia celu nadrzędnego, jakim jest ochrona życia ludzkiego.

Zastosowanie rzeczonych środków przymusu bezpośredniego powinno nastąpić w wypadku, gdy inne środki nie przyniosą niezbędnych rezultatów lub może on zastąpić użycie broni palnej. W ten sposób również ograniczamy niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia zarówno funkcjonariusza jak i innych osób, zachowując gwarancje wynikające z zasad użycia środków przymusu bezpośredniego, obejmującego między innymi, wywołanie jak najmniejszych skutków w stosunku do osób, do których się je używa, z jednoczesnym ograniczeniem użycia broni palnej. Biorąc pod uwagę zagrożenia płynące z użycia tego specyficznego środka przymusu, utworzony został zamknięty katalog, szczegółowo opisanych przypadków użycia pojazdu służbowego.

➤ Przypadki użycia broni palnej:

Przedmiotowy projekt wprowadza następujące zamiany dotyczące przypadków użycia broni palnej przez funkcjonariusz BOR.

- możliwość użycia broni palnej w przypadku niepodporządkowania się osoby wezwaniu do natychmiastowego porzucenia materiału wybuchowego.

Przedmiotowa zmiana została podyktowana istotnymi zagrożeniami pochodzącymi ze strony rzeczonych materiałów. Niniejsza konstrukcja nie powoduje rozszerzenia uprawnień, a stanowi jedynie bezpośrednie wskazanie jakie (dotychczas określane mianem niebezpiecznych narzędzi) przedmioty stanowią istotne zagrożenie.

- możliwość użycia broni palnej w sytuacjach zmierzających do przeciwdziałania czynnościom nim określonych.

Użycie broni palnej w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni palnej było dopuszczalne w określonych przypadkach nie będzie obejmowało możliwości użycia broni palnej w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia zbrodni. Uznając, iż dotychczasowa okoliczność nie mieści się w zakresie zadań Biura Ochrony Rządu.

Wprowadzono także możliwość wykorzystania broni palnej nie tylko wobec osoby.

8.14.21. Uprawniony będący strażnikiem Straży Marszałkowskiej, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 16 marca 2001r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2004r. Nr 163, poz. 1712, z późn. zm.) ma prawo do użycia lub wykorzystania:

1) środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w pkt 8.4 ppkt 1, 2 lit. a, 3-5, 10, 15 lit. a, 17 i 20 założeń, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.3.1 ppkt 1-6, 8-14 i 18 założeń;

2) broni palnej, w przypadkach, o których mowa w pkt 8.8.1 ppkt 1-6 (z wyłączeniem ppkt 13) i 8 (z wyłączeniem ppkt 13) - 9 oraz pkt 8.8.2 ppkt 1-2 i 4-6 założeń.

Uzasadnienie:

Prawo użycia lub wykorzystania przez Straż Marszałkowską środków przymusu bezpośredniego i broni palnej jest uzasadnione koniecznością zapewnienia strażnikom Straży Marszałkowskiej możliwości skutecznej realizacji zadań z zakresu ochrony Sejmu i Senatu, określonych w ustawie z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu, w szczególności ochrony obiektów i urzędzeń pozostających w zarządzie Kancelarii Sejmu,

zapewnienia bezpieczeństwa osób przebywających w tych obiektach oraz w miejscach odbywania posiedzeń, zapewnienia porządku w tych obiektach, a także konwojowania wartości pieniężnych, mienia i dokumentów.

Należy podkreślić, że w budynkach i na terenach zewnętrznych pozostających w zarządzie Kancelarii Sejmu, a także w miejscach, gdzie odbywają się posiedzenia, mogą jednocześnie przebywać najważniejsze osoby w państwie oraz ważni goście zagraniczni, za których bezpieczeństwo odpowiada Straż Marszałkowska.

Obecnie kwestie dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej przez strażników Straży Marszałkowskiej reguluje ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2004 r. Nr 163, poz. 1712 z późn. zm.) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu środków przymusu bezpośredniego (Dz. U. Nr 17, poz. 154) i rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu (Dz. U. Nr 12, poz. 111).

W projekcie założeń projektu ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej wprowadzono normę prawną wskazującą w sposób precyzyjny przypadki użycia środków przymusu bezpośredniego, która dotyczyć będzie także strażników Straży Marszałkowskiej. Ustawa pragmatyczna o Biurze Ochrony Rządu, jak również akty wykonawcze wydane na jej podstawie dotychczas nie regulowały tej kwestii.

Dotychczasowe przepisy ustawy o Biurze Ochrony Rządu upoważniają do używania środków przymusu bezpośredniego jedynie w stosunku do osób. Istotne zagrożenia pochodzące ze strony agresywnych lub niebezpiecznych zwierząt mogą utrudniać wykonywanie strażnikom Straży Marszałkowskiej zadań służbowych. Z tych względów w projektowanej regulacji przyznano możliwość zastosowania środków przymusu bezpośredniego również w stosunku do zwierząt, których zachowanie stwarza bezpośrednie zagrożenie dla dobra chronionego prawem.

Wskazany w projekcie założeń projektu ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej katalog środków przymusu bezpośredniego, jakich może użyć lub wykorzystać strażnik Straży Marszałkowskiej, w większości przypadków został przeniesiony z rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu środków przymusu bezpośredniego. Realizacja zadań związanych z ochroną Sejmu i Senatu uzasadnia rozszerzenie katalogu środków przymusu bezpośredniego o przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, wzorem innych służb i straży, odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek w miejscach publicznych m.in. Policji, Straży Granicznej, straży gminnych (miejskich), funkcjonariuszy Straży Parku, jak również pracowników posiadających licencję pracownika ochrony fizycznej. Specyfika pracy strażników Straży Marszałkowskiej wymaga zapewnienia możliwości użycia przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej. Jest to środek zdecydowanie mniej dolegliwy dla życia i zdrowia człowieka od ewentualnego użycia broni palnej, służący osiągnięciu celu określonego w art. 13 ust. 1 ustawy o BOR, jeżeli wymagała tego będzie zaistniała sytuacja i będzie to niezbędne do podporządkowania się wydanym poleceniom. Dzięki takiemu rozwiązaniu zwiększy się także efektywność działania strażnika, który bez konieczności nawiązywania ryzykownego kontaktu fizycznego z zamachowcem, będzie w stanie go obezwładnić.

W stosunku do obecnie obowiązujących regulacji projekt założeń projektu ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej odnośnie przypadków użycia broni palnej przez strażników Straży

Marszałkowskiej:

- uzupełniono o możliwość użycia broni palnej w przypadku niepodporządkowania się osoby wezwaniu do natychmiastowego porzucenia materiału wybuchowego. Przedmiotowa zmiana została podyktowana istotnymi zagrożeniami pochodzącymi ze strony rzeczonych materiałów. Niniejsza konstrukcja nie powoduje rozszerzenia uprawnień, a stanowi jedynie bezpośrednie wskazanie jakie (dotychczas określane mianem niebezpiecznych narzędzi) przedmioty stanowią istotne zagrożenie,

- uzupełniono o możliwość użycia broni palnej w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do określonego zamachu na ważne obiekty lub urządzenia albo mienie,

- uzupełniono o możliwość użycia broni palnej w celu ujęcia osoby, wobec której użycie broni było dopuszczalne w określonych przypadkach oraz osoby dokonującej zamachu na konwój, która schroniła się w miejscu trudno dostępnym,

- wprowadzono możliwość wykorzystania broni palnej nie tylko wobec osoby.

8.14.22. Uprawniony będący pracownikiem ochrony posiadającym licencję pracownika ochrony fizycznej, wykonującym zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony albo na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia, o których mowa w ustawie z dnia z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia:

1) Przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia w granicach chronionych obiektów i obszarów, ma prawo do:

a) użycia środków przymusu bezpośredniego w postaci:

- siły fizycznej w postaci technik obrony w przypadkach, o których mowa, w części 8.3 pkt 1 ppkt 1–3, 5, 6, 8 i 10,

- kajdanek zakładanych na ręce w przypadkach wymienionych w części 8.3 pkt 1 ppkt 2, 6, 10, 13,

- pałki służbowej w przypadkach wskazanych w części 8.3 pkt 1 ppkt 2, 5, 6, 8 i 13,

- psa obronnego może użyć w przypadkach, o których mowa w części 8.3 pkt 1 ppkt 2 i 10,

- przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej oraz chemicznych środków obezwładniających w postaci ręcznych miotaczy gazu i broni gazowej może użyć w przypadkach wymienionych, w części 8.3 pkt 1 ppkt 2, 6, 8, 10 i 13,

b) użycia lub wykorzystania broni palnej w przypadkach, o których mowa w części 8.8 pkt 1 ppkt 1–5 oraz pkt 2 ppkt 5;

2) poza granicami obiektów chronionych pracownik ochrony może użyć wyżej wymienionych środków przymusu bezpośredniego w przypadku, o którym mowa w pkt 8.3.1 ppkt 9, oraz broni palnej w przypadku, o którym mowa w pkt 8.8.1 ppkt 9 oraz wykorzystać broń palną w przypadku, o którym mowa w pkt 2 ppkt 5 projektu założeń.

Uzasadnienie:

Projekt założeń nie zakłada nadania pracownikom ochrony uprawnień do użycia nowych środków przymusu bezpośredniego.

Zmian następują w odniesieniu do przypadków użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, w zakresie bezpośredniego zamachu na wolność uprawnionego lub innej osoby. Również w odniesieniu do

użycia broni palnej, należy wskazać, że pracownik ochrony przy wykonywaniu swych zadań w granicach chronionych obiektów i obszarów ma prawo użycia broni palnej, a co za tym idzie powinien mieć prawo użycia broni w przypadku bezpośredniego, bezprawnego zamachu na ważne obiekty lub urządzenia, a także w celu, zmierzającym bezpośrednio do przeciwdziałania czynnościom takiego zamachu.

Ważne obiekty i urządzenia to takie, które podlegają ustawowej obowiązkowej ochronie. Zatem powyższy przypadek użycia broni palnej nie będzie miał zastosowania w sytuacji ochrony innego rodzaju obiektów. Dotychczasowy przepis art. 36 ust. 1 pkt 5d uprawniał do użycia broni w przypadku zamachu na mienie, ale wyłącznie w postaci „wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych”. Projekt posługuje się ogólnym pojęciem „mienie” ale zamach na to mienie musi jednocześnie stwarzać bezpośrednie zagrożenie dla życia zdrowia lub wolności uprawnionej lub innej osoby. Takiego wymogu występowania dodatkowego zagrożenia nie przewiduje obecna ustawa.

8.14.23. Uprawniony będący członkiem służby porządkowej, w związku z realizacją zadań określonych w ustawie z dnia 20 marca 2009r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. Nr 62, poz. 504, z późn. zm.) ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1 lit. a i b, 2 lit. a, 15 lit. a, w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 2 i 17.

Uzasadnienie:

Projekt założeń nie zakłada rozszerzenia uprawnień do stosowania środków przymusu bezpośredniego przez członków służby porządkowej, a jedynie dostosowuje obecne regulacje do projektowanych założeń projektu ustawy *o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej*.

8.14.24. Uprawniony będący pracownikiem zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich lub młodzieżowego ośrodka dla nieletnich, w razie bezskuteczności środków oddziaływania psychologiczno – pedagogicznego:

- wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1, 3, 4 i 19,

- wobec nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w części 8.4. ppkt 1,

w przypadkach, o których mowa w części 8.3. pkt 1 ppkt 1, 2, 3, 6, 8, 10, 12, 13.

Dodatkowo należy wskazać, że:

1. Środki w postaci umieszczenia w izbie izolacyjnej oraz założenia pasa obezwładniającego lub kaftana bezpieczeństwa używa się wyłącznie wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, w przypadku usiłowania targnięcia się nieletniego na życie lub zdrowie własne albo innej osoby.

2. O użyciu środka przymusu bezpośredniego dyrektor placówki, zakładu lub ośrodka, w którym nieletni jest umieszczony, powiadamia sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad placówką, sąd rodzinny wykonujący środek poprawczy lub organ, do którego dyspozycji pozostaje nieletni umieszczony w schronisku

dla nieletnich.

Uzasadnienie:

Projekt założeń nie zmienia katalogu używanych wobec nieletnich środków przymusu bezpośredniego ani zasad ich użycia. Dotychczasowe regulacje znajdują swoje odpowiedniki w przedstawionym projekcie założeń.

9. ZMIANY W PRZEPISACH OBOWIĄZUJĄCYCH.

9.1. W ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz.178, z późn. zm.), należy znowelizować przepisy regulujące stosowanie środków przymusu bezpośredniego (dział IV rozdział 4), wskazując, że użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich oraz młodzieżowych ośrodkach wychowawczych następuje w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U.).

9.2. W ustawie z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybnactwie śródlądowym (Dz. U. z 2009 r. Nr 189, poz. 1471, z późn. zm.), należy wprowadzić następujące zmiany:

1. Uchylić przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broń palną – art. 23a ust. 1, 2, 3, 4, 7.
2. Wskazać, że użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez strażników Państwowej Straży Rybackiej, reguluje ustawa z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.
3. W art. 23 pkt 11 wskazać, że w czasie wykonywania czynności służbowych strażnik Państwowej Straży Rybackiej jest uprawniony do noszenia kajdanek zakładanych na ręce, ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, pałki służbowej i przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.
4. Zmodyfikować przepisy zawarte w art. 23a ust. 5, 8, wskazując, że:
 - 1) Do wykonywania przez strażnika Państwowej Straży Rybackiej czynności, o których mowa w art. 23 stosuje się odpowiednio przepisy o Policji (*dot. art. 23a ust. 5*).
 - 2) Na sposób przeprowadzania czynności, o których mowa w art. 23 ustawy, przysługuje zażalenie do prokuratora (*dot. art. 23a ust. 8*).
5. Należy uzupełnić przepis art. 23a ust. 10 pkt 2 o wytyczne do wydania rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określającego szczegółowe zasady i warunki:

posiadania, przechowywania i ewidencjonowania broni palnej, gazowej, sygnałowej oraz amunicji do niej, przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, kajdanek zakładanych na ręce oraz sprawowania przez Policję nadzoru w tym zakresie nad Strażą, mając na względzie możliwie skuteczne zabezpieczenie przechowywanej broni, amunicji i wybranych środków przymusu bezpośredniego w celu zapewnienia wymogów bezpieczeństwa.

Uzasadnienie:

Zmiany w ustawie z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybnactwie śródlądowym polegają na dostosowaniu jej

zapisów do regulacji ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Proponuje się doposażenie strażników Państwowej Straży Rybackiej w pałkę służbową (wielofunkcyjną) oraz przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej. Wieloletnia praktyka wskazuje potrzebę posiadania środka przymusu w postaci pałki służbowej wielofunkcyjnej – umożliwiała ona m. in. obronę przed uderzeniem wiosłem, tyczką lub innym podobnym narzędziem. Strażnicy bardzo często narażeni są na tego typu ataki. Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej umożliwiają między innymi skuteczne obezwładnienie agresywnych psów – bardzo często są one wykorzystywane przez osoby przebywające nad akwenami do ataku na funkcjonariuszy PSR.

Proponowana zmiana upoważnienia ustawowego wynika z rozszerzenia katalogu środków przymusu bezpośredniego używanych przez Państwową Straż Rybacką oraz potrzeby doprecyzowania wytycznych do wydania rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad i warunków posiadania, przechowywania i ewidencjonowania broni palnej, gazowej, sygnałowej oraz amunicji do niej, przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, kajdanek zakładanych na ręce oraz sprawowania przez Policję nadzoru w tym zakresie nad Strażą.

9.3. W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.), należy:

1. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej (art. 16 i 17), wskazując, że policjant ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U.).

2. Art. 18 ust. 1 pkt 3 należy odpowiednio znowelizować poprzez odpowiednie odesłanie do ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

2. Znowelizować art. 18 ust. 1 pkt 3 i ust. 7, art. 18a ust. 2 oraz art. 18b ust. 3 poprzez właściwe odesłanie do ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

9.4. W ustawie z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2011 r. Nr 116, poz. 675, z późn. zm.), należy:

1. W art. 9c ust. 1 należy wskazać, że w związku z wykonywaniem zadań wymienionych w art. 1 ust. 2 i 2a Straż Graniczna zapewnia ochronę form i metod realizacji zadań, informacji i danych identyfikujących funkcjonariuszy.

2. W art. 11 w ust. 1 po pkt 9 należy dodać pkt 9a wskazując, że funkcjonariusze, wykonując zadania, o których mowa w art. 1 ust. 2 i 2a, mają prawo konwojowania mienia, w tym wartości pieniężnych i innych przedmiotów wartościowych, broni, amunicji, materiałów lub środków niebezpiecznych, w tym materiałów wybuchowych i chemicznych, środków odurzających i substancji psychotropowych oraz dokumentów i materiałów zawierających informacje niejawne.

3. Po art. 11a należy dodać art. 11b, w którym należy wskazać, że:

- 1) W związku z wykonywaniem zadań wymienionych w art. 1 ust. 2 i 2a Straż Graniczna zapewnia ochronę własnych lub użytkowanych przez siebie urządzeń, obszarów i obiektów oraz przebywających w nich osób.
- 2) Funkcjonariusze Straży Granicznej wykonujący zadania w zakresie ochrony, o której mowa w ppkt 1, w granicach chronionych obszarów i obiektów mają prawo do:

- a) ustalania uprawnień do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych;
- b) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości,
- c) wydawania poleceń dotyczących określonego zachowania się w granicach chronionych obszarów i obiektów, w tym ich opuszczenia,
- d) ujęcia osób stwarzających zagrożenie dla chronionych urządzeń, a także obszarów i obiektów oraz przebywających w nich osób, w celu niezwłocznego ich przekazania Policji lub innym właściwym organom,
- e) dokonywania kontroli osobistej, przeglądania zawartości bagaży, a także sprawdzania środków transportu i ładunków,
- f) usunięcia środków transportu i innych przedmiotów
 - jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa chronionych urządzeń, a także obszarów, obiektów oraz przebywających w nich osób.

3) Czynności, o których mowa w ppkt 2 lit. b, d i f, mogą być wykonywane również w miejscu bezpośrednio sąsiadującym z chronionymi urządzeniami, obszarami i obiektami, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia ich bezpieczeństwa lub bezpieczeństwa przebywających w nich osób.

4) Czynności, o których mowa w ppkt 2 i 3, wykonuje się w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, w stosunku do której zostały podjęte.

4. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej (rozdział 5), wskazując, że:

1) funkcjonariusz Straży Granicznej ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U.),

2) w zakresie użycia lub wykorzystania pododdziałów odwodowych Straży Granicznej doprecyzować, że:

- Pododdziały odwodowe Straży Granicznej mogą użyć lub wykorzystać środki przymusu bezpośredniego przewidziane dla funkcjonariuszy, z wyjątkiem umieszczenia w celi zabezpieczającej i umieszczenia w izbie izolacyjnej w przypadkach użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy,

- Pododdziały odwodowe Straży Granicznej mogą użyć lub wykorzystać broń palną, w przypadkach użycia lub wykorzystania broni palnej przewidzianych dla funkcjonariuszy.

5. W art. 25 ust. 2 należy wskazać, że w przypadku, gdy działanie statku bezpośrednio zagraża życiu lub zdrowiu funkcjonariusza, innych osób, bezpieczeństwu ważnych obiektów lub urządzeń, a także w przypadku wystąpienia zagrożenia przejęcia jednostki pływającej Straży Granicznej lub ostrzelania tej jednostki, można użyć broni palnej bez ostrzeżenia.

6. Po art. 25 należy dodać artykuł wskazujący, że w przypadku gdy statek lub inny obiekt pływający na morskich wodach wewnętrznych, morzu terytorialnym lub wodach śródlądowych bezpośrednio zagraża życiu lub zdrowiu człowieka, bezpieczeństwu żeglugi, ważnych obiektów lub urządzeń, dowódca jednostki pływającej Straży Granicznej, gdy inne środki są nie wystarczające, może wydać rozkaz użycia jej w celu zmiany kursu przepływu, zatrzymania lub zablokowania statku albo innego obiektu pływającego.

9.5. W ustawie z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz. U. z 2011 r. Nr 41, poz. 214, z późn. zm.), należy:

- 1. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej (rozdział

2a), wskazując, że:

1) w art. 11a ust. 1 należy dodać pkt 5 w brzmieniu:

„5) konwojowania mienia, w tym wartości pieniężnych i innych przedmiotów wartościowych, broni, amunicji, materiałów lub środków niebezpiecznych, w tym materiałów wybuchowych, środków odurzających i substancji psychotropowych oraz dokumentów i materiałów zawierających informacje niejawne.;

2) inspektor i pracownik kontroli skarbowej ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...);

3) należy uchylić przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej – art. 11d-11f;

4) minister właściwy do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, tryb wyposażania w środki przymusu bezpośredniego, uwzględniając organ właściwy do wydawania środków, sposób prowadzenia ewidencji oraz warunki, jakie musi spełniać pracownik lub inspektor, któremu wydawane są te środki;

5) w art. 11g ust. 1 określić, że uprawnienia, o których mowa w art. 11 a ust. 1 pkt 2, 3 i 5 oraz prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, o których mowa w części 8.14.9 założeń przysługują inspektorom i pracownikom zatrudnionym w wyodrębnionych komórkach realizacyjnych kontroli skarbowej. Inspektorom i pracownikom tym przysługuje umundurowanie służbowe i broń służbowa;

6) w art. 37 a ust. 4 określić, że pracownikom wywiadu skarbowego przysługuje prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Przepisy wydane na podstawie art. 11g ust. 4, w zakresie przydziału broni służbowej, należy stosować odpowiednio.

Uzasadnienie

Zmiany w ustawie o kontroli skarbowej polegają na dostosowaniu jej zapisów do regulacji ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Ponadto do zakresu uprawnień komórek, o których mowa w art. 11g ust. 1 ustawy o kontroli skarbowej, dodano możliwość konwojowania mienia. Komórki te podczas realizacji swoich czynności bardzo często dokonują czynności związanych np. z ochroną osób. Dokonują także konwojów broni i amunicji na potrzeby własne i innych służb, a także dokumentów oraz materiałów zawierających informacje niejawne.

Konsekwencją dodania tego uprawnienia jest możliwość użycia broni i środków przymusu bezpośredniego w celu odparcia bezpośredniego bezprawnego zamachu na konwój.

9.6. W ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59, z późn. zm.), należy:

1. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez strażników Straży Leśnej (art. 47) wskazując, że:

1) strażnik Straży Leśnej ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...);

2) w art. 47 ust. 2 pkt 9 wskazać, że strażnicy leśni przy wykonywaniu zadań określonych w ust. 1 mają prawo do noszenia broni palnej oraz pocisków do tej broni, a także środków przymusu bezpośredniego, do których są uprawnieni;

2. W art. 49 ust. 3 pkt 2, w treści delegacji do wydania rozporządzenia należy wskazać, że określone zostaną zasady przydziału, ewidencjonowania i przechowywania w regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych i nadleśnictwie broni palnej i amunicji oraz środków przymusu bezpośredniego.

9.7. W ustawie z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (Dz. U. z 2005 r. Nr 127, poz. 1066, z późn. zm.) należy:

1. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez strażników Państwowej Straży Łowieckiej (art. 39), wskazując, że:

1) strażnik Państwowej Straży Łowieckiej ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U.).

2) w art. 39 w:

1. ust. 2 pkt 10 i 11 wskazać, że strażnicy Państwowej Straży Łowieckiej przy wykonywaniu zadań określonych w ust. 1 mają prawo do noszenia broni palnej, w tym gładkolufowej, pałki służbowej, kajdanek zakładanych na ręce, przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej oraz pocisków, w tym niepenetracyjnych oraz noszenia ręcznych miotaczy substancji obezwładniających,

2. ust. 7 należy wskazać, że do wykonywania przez strażnika Państwowej Straży Łowieckiej czynności o których mowa w ust. 2 należy stosować odpowiednio przepisy o Policji,

3. ust. 8 należy wskazać, że Strażnikowi Państwowej Straży Łowieckiej wykonującemu obowiązki na terenach obwodów łowieckich przysługują uprawnienia określone odrębnymi przepisami odnoszącymi się do:

- Straży Parku Narodowego – w zakresie przestrzegania przepisów o ochronie przyrody,
- Państwowej Straży Rybackiej – w zakresie kontroli legalności dokonywania połowu,
- strażników leśnych – w zakresie zwalczania szkodnictwa leśnego;

1) należy uchylić ust. 9.

2. W art. 41 należy zmodyfikować delegacje ustawowe:

1) w ust. 2 pkt 2 należy wskazać, że w rozporządzeniu należy określić posiadanie, ewidencjonowanie i przechowywanie broni palnej, w tym gładkolufowej, amunicji, przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej oraz ręcznych miotaczy substancji obezwładniających;

2) w ust. 3 należy wskazać, że minister właściwy do spraw środowiska, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi w drodze rozporządzenia szczegółowy sposób ewidencjonowania i przechowywania w siedzibach Państwowej Straży Łowieckiej broni palnej, w tym gładkolufowej i środków przymusu bezpośredniego. Rozporządzenie powinno określać szczegółowe wymogi dotyczące przechowywania, ewidencjonowania w siedzibach Państwowej Straży Łowieckiej broni palnej, w tym gładkolufowej, amunicji do tej broni, oraz środków przymusu bezpośredniego, a także wzory dokumentów niezbędnych do ich ewidencjonowania, wydawania i zdawania, jak również warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać magazyn broni i środków przymusu bezpośredniego.”.

9.8. W ustawie z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 2005 r. Nr 145, poz. 1221, z późn. zm.) należy:

1. W art. 2 pkt 4 należy zmienić definicję „ochrony osób”, poprzez nadanie brzmienia: „ochrona osób - działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa życia, zdrowia, wolności i nietykalności osobistej przed

bezprawnym zamachem”.

2. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej (rozdział 6), wskazując, że pracownik ochrony posiadający licencję pracownika ochrony fizycznej, wykonujący zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony albo na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U.), tj:

1) wskazać na następujące zmiany art. 36:

– w ust. 1 pkt 4 należy wskazać, że pracownik ochrony przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia w granicach chronionych obiektów i obszarów ma prawo, na zasadach określonych w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej do użycia środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. ustawy, w przypadkach, o których mowa w art. ustawy,

– w ust. 1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) użycia broni palnej, w przypadkach, o których mowa w art. ustawy z dnia o zasadach użycia środków przymusu bezpośredniego (...) (Dz. U. Nr..., poz.)”,

uchyla się ust. 2 i 3;

2) wskazać, iż art. 37 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) użycia, podczas konwojowania wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych, środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. ustawy z dnia o zasadach użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. Nr ..., poz. ...) lub użycia broni palnej, w przypadku gwałtownego, bezprawnego zamachu na konwojowane wartości lub osoby je ochraniające.

3) wskazać, iż uchyla się art. 38;

4) wskazać, iż w art. 39 uchyla się ust. 1.

Uzasadnienie:

Proponowane w ustawie o ochronie osób i mienia zmiany, dostosowują przepisy tej ustawy do projektu założeń, poprzez nadanie nowej definicji „ochrony osób”, w związku z przypadkami użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w celu bezpośredniego bezprawnego zamachu na wolność osoby. Wolność człowieka, podlega zgodnie z Konstytucją RP, ochronie prawnej. Jest zatem dobrem nadrzędnie chronionym. Z tego względu zasadne jest poszerzenie definicji „ochrona osób” o pojęcie wolność, jako nadrzędnej wartości. Pozostałe zmiany obejmują rozdział 2 ustawy w części obecnych regulacji, dotyczących użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez pracowników ochrony.

W obecnie obowiązującym rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 38 ust. 6 *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji* określił rodzaje obiektów, w których mogą być stosowane paralizatory elektryczne. Za uchyleniem art. 38 ust. 6 przemawia brak racjonalnych podstaw do ograniczania w ustawie o ochronie osób i mienia wykorzystywania paralizatorów elektrycznych do ochrony określonej kategorii obiektów. Decyzję co do stosowania w/w środków przymusu bezpośredniego winno pozostawić się kierownikowi tego obiektu, który w razie zaistnienia przepisów ograniczających ich użycie wyeliminuje ten środek przymusu bezpośredniego z ochrony.

9.9. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz. U. Nr 123, poz. 779,

z późn. zm.) należy:

1. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez strażników gminnych (rozdział 3), wskazując, że:

1) strażnik gminny ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...);

2) określić delegację ustawową zobowiązującą ministra właściwego do spraw wewnętrznych do określenia, w drodze rozporządzenia, sposobu przechowywania i rejestrowania środków przymusu bezpośredniego, biorąc pod uwagę konieczność uniemożliwienia dostępu do nich osobom nieuprawnionym;

3) w art. 15 ust. 1 pkt 2 należy doprecyzować, że straż może otrzymać świadectwo broni, na zasadach określonych w przepisach art. 29 oraz art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, na przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, na które jest wymagane pozwolenie na broń w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji”;

4) w art. 16 należy wskazać, że

1) Dopuszczenie strażnika do wykonywania zadań z bronią palną bojową i przedmiotem przeznaczonym do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, na które jest wymagane pozwolenie na broń w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, następuje na wniosek komendanta straży, w drodze decyzji administracyjnej, wydanej przez właściwy organ Policji;

2) W zakresie zasad dopuszczenia strażnika do posiadania broni palnej bojowej i przedmiotu przeznaczonego do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, na które jest wymagane pozwolenie na broń w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, stosuje się odpowiednio przepisy art. 30 tejże ustawy.

9.10. W ustawie z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2004 r. Nr 163, poz. 1712, z późn. zm.) należy:

1. Znowelizować przepisy regulujące stosowanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez funkcjonariuszy BOR (art. 14 i 15), wskazując, że funkcjonariuszy BOR ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...);

2. W odniesieniu do uregulowań dotyczących Straży Marszałkowskiej należy:

1) w art. 128:

– zmodyfikować ust. 1 i ust. 2, wskazując, że strażnik Straży Marszałkowskiej ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie lub na zasadach określonych w ustawie z dnia o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...),

- w ust. 3 wprowadzić następujące przepisy:

1. Strażnikiem Straży Marszałkowskiej może być osoba posiadająca obywatelstwo polskie, mająca ukończonych 21 lat, korzystająca z pełni praw publicznych, posiadająca co najmniej średnie wykształcenie, niekarana za przestępstwo, ciesząca się nieposzlakowaną opinią, posiadająca zdolność fizyczną oraz psychiczną do wykonywania zadań strażnika Straży Marszałkowskiej, dopuszczona do posiadania broni stosownie do przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2004 r. Nr 52, poz. 525 z

późn. zm.) lub posiadająca kwalifikacje niezbędne do wykonywania zawodu strażaka i mająca uregulowany stosunek do służby wojskowej.

2. Szef Kancelarii Sejmu może wyrazić zgodę na zatrudnienie na stanowisku strażnika Straży Marszałkowskiej, przez okres nie dłuższy niż 15 miesięcy, osoby, która nie spełnia wymogu dopuszczenia do posiadania broni lub posiadania kwalifikacji niezbędnych do wykonywania zawodu strażaka; w tym czasie powinno nastąpić spełnienie tego wymogu.

3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Szefa Kancelarii Sejmu, określi w drodze rozporządzenia:

1) sposób dokonywania oceny zdolności fizycznej oraz zdolności psychicznej do wykonywania zadań strażnika Straży Marszałkowskiej, w tym zakres, tryb i częstotliwość przeprowadzania badań oraz testów stwierdzających te zdolności dla kandydatów na strażników oraz strażników, jak również podmioty uprawnione do przeprowadzania badań oraz testów i stwierdzania tych zdolności, mając na względzie zapewnienie odpowiednich warunków do prawidłowego stwierdzania istnienia lub braku istnienia przeciwwskazań fizycznych i psychicznych do wykonywania zadań strażnika;

2) szczegółowy tryb przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów na strażników Straży Marszałkowskiej, oraz sprawdzania wymogów posiadania obywatelstwa polskiego, korzystania z pełni praw publicznych, niekarania za przestępstwo, nieposzlakowanej opinii i posiadania zdolności fizycznej oraz psychicznej do wykonywania zadań strażnika Straży Marszałkowskiej, w odniesieniu do zatrudnionych strażników Straży Marszałkowskiej, mając na względzie specyfikę zadań związanych z ochroną Sejmu i Senatu.

4. Koszty badań, testów oraz innych czynności, o których mowa w ust. 3, ponosi Kancelaria Sejmu.

- w ust. 5 wskazać, że:

Strażnik Straży Marszałkowskiej podczas wykonywania czynności służbowych jest obowiązany nosić umundurowanie oraz odznakę strażnika. W wyjątkowych przypadkach komendant Straży Marszałkowskiej, uwzględniając specyfikę działania Straży Marszałkowskiej, może wyrazić zgodę na wykonywanie czynności służbowych przez strażnika w ubiorze innym niż umundurowanie.

- w ust. 6 zmienić delegację ustawową, poprzez wskazanie, że:

Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Szefa Kancelarii Sejmu, określi, w drodze rozporządzenia, wzór umundurowania oraz odznaki strażnika Straży Marszałkowskiej, biorąc pod uwagę tradycyjne elementy ubioru oraz odznak i oznak stosowanych przez Straż Marszałkowską.

- dostosować oznaczenia jednostek redakcyjnych do projektowanej nowelizacji.

3) w art. 129 ust. 4 – odpowiednio zmodyfikować delegację ustawową upoważniającą ministra właściwego do spraw wewnętrznych do określenia, w drodze rozporządzenia, warunków posiadania, ewidencjonowania i przechowywania broni palnej oraz środków przymusu bezpośredniego przez Straż Marszałkowską.

Uzasadnienie:

(w zakresie uregulowań dot. Straży Marszałkowskiej)

Potrzeba nowelizacji art. 128 i art. 129 ustawy z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu wynika z konieczności ich dostosowania do przepisów ustawy z dnia o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

W związku z koniecznością nowelizacji ustawy o Biurze Ochrony Rządu dodatkowo zaproponowano zastąpienie art. 128 ust. 3 ustawy, zgodnie z którym „w stosunku do strażników Straży Marszałkowskiej wymogi kwalifikacyjne oraz tryb przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego określi, w drodze zarządzenia, Marszałek Sejmu”, nowymi przepisami. Wymieniony przepis budzi wątpliwości co do jego konstytucyjności, bowiem przewidziane w nim zarządzenie Marszałka Sejmu określające w stosunku do ubiegających się o przyjęcie do Straży Marszałkowskiej m.in. wymóg niekaralności, nie może jednocześnie stanowić podstawy do sprawdzania niekaralności tej osoby. Stosownie do art. 51 ust. 1 Konstytucji RP, nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby. W związku z tym zaproponowano wprowadzenie przepisu określającego, kto może być strażnikiem Straży Marszałkowskiej, bezpośrednio do ustawy o Biurze Ochrony Rządu. Przedstawiona propozycja przewiduje regulację w drodze ustawowej wymogów kwalifikacyjnych osób ubiegających się o przyjęcie do Straży Marszałkowskiej. Jednocześnie projektowana nowelizacja wskazuje podmioty właściwe do określenia sposobu dokonywania oceny zdolności fizycznej i psychicznej do wykonywania zadań strażnika Straży Marszałkowskiej oraz szczegółowego trybu przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów na strażników Straży Marszałkowskiej oraz sprawdzania wymogów kwalifikacyjnych w odniesieniu do zatrudnionych strażników Straży Marszałkowskiej. Ponadto zaproponowano upoważnienie dla Szefa Kancelarii Sejmu dotyczące wyrażania zgody na zatrudnienie na stanowisku strażnika Straży Marszałkowskiej osób, które nie posiadają dopuszczenia do posiadania broni lub kwalifikacji niezbędnych do wykonywania zawodu strażaka.

Proponowane nowe brzmienie ust. 5 w art. 128, dotyczące umożliwienia w wyjątkowych przypadkach wykonywania czynności służbowych przez strażnika Straży Marszałkowskiej w ubiorze innym niż umundurowanie, ma istotne znaczenie dla funkcjonowania Straży Marszałkowskiej, dotyczy bowiem realizacji zadań służbowych w wyjątkowych sytuacjach oraz umożliwia pracę nowo przyjętym strażnikom, którzy nie posiadają jeszcze umundurowania.

9.11. W ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. Nr 123, poz. 1353, z późn. zm.) należy wprowadzić następujące zmiany:

1. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej (art. 42, 43), wskazując, że żołnierz Żandarmerii Wojskowej ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U.).

2. Znowelizować przepisy regulujące użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez żołnierzy wojskowych organów porządkowych (art. 51), wskazując, że żołnierz wojskowych organów porządkowych ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...).

9.12. W ustawie z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 125, poz. 874 z późn. zm.) należy znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez inspektorów transportu drogowego (art. 57-65), wskazując, że inspektor transportu drogowego ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia o środkach przymusu bezpośredniego i

broni palnej (Dz. U. ...);

9.13. W ustawie z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.) należy:

1. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez funkcjonariuszy ABW (art. 25 i 26), wskazując, że:

1) funkcjonariusze ABW i AW mają prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...).

2) W art. 43 wskazać, że:

1) Agencje zapewniają ochronę własnych urządzeń oraz obszarów i obiektów, a także przebywających w nich osób, przez wewnętrzną służbę ochrony. Funkcjonariusze wykonujący zadania w zakresie ochrony, w granicach chronionych obszarów i obiektów, mają prawo używać i wykorzystywać środki przymusu bezpośredniego oraz broń palną w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

2) Szefowie Agencji, każdy w zakresie swojego działania, mogą powierzyć wykonywanie ochrony, o której mowa w ust. 1 specjalistycznej uzbrojonej formacji uzbrojonej, której przysługuje prawo używania i wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej na zasadach określonych w ustawie, o której mowa w ust. 1.

3) Po art. 43 dodać art. 43a i wskazać w nim, że:

1. Funkcjonariusze ABW albo AW w ramach wykonywania ustawowych zadań mają prawo do konwojowania osób, mienia, w tym wartości pieniężnych i innych przedmiotów wartościowych, broni, amunicji, materiałów lub środków niebezpiecznych, w tym wybuchowych, chemicznych i radioaktywnych, środków odurzających i substancji psychotropowych oraz dokumentów i materiałów zawierających informacje niejawne.

2. Funkcjonariusze ABW albo AW wykonujący zadania w zakresie konwojowania, o którym mowa w ust. 1, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa ochranianego konwoju mają prawo użycia środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej na zasadach określonych w ustawie z dnia o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...).

Uzasadnienie:

Zmiany w art. 25, 26 oraz dodanie art. 26a w ustawie o ABW oraz AW są konsekwencją zmian jakie wprowadzane są projektowanymi założeniami.

Zmiany w art. 43 ustawy o ABW oraz AW mają zapewnić skuteczną ochronę obszarów i obiektów należących do Agencji, a także przebywających w nich osób poprzez enumeratywne wskazanie w projekcie założeń zakresu uprawnień funkcjonariuszy podczas wykonywania czynności ochronnych.

Proponowana zmiana wynika z konieczności ujednoczenia uprawnień przysługujących organom państwowym wykonującym podobne przedmiotowo zadania. Aktualny zapis ustawy ustala dla funkcjonariuszy ABW i AW uprawnienia tożsame z uprawnieniami cywilnych pracowników różnych agencji ochrony, a nie formacji państwowych o charakterze policyjnym.

Proponowany art. 43a zmierza do zapewnieniu skutecznej ochrony konwojowanych przez funkcjonariuszy ABW i AW osób, mienia, w tym wartości pieniężnych i innych przedmiotów wartościowych,

broni, amunicji, uzbrojenia, materiałów lub środków niebezpiecznych, w tym materiałów wybuchowych, chemicznych i radioaktywnych, środków odurzających i substancji psychotropowych, dokumentów i materiałów zawierających informacje niejawne.

9.14. W ustawie z dnia 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze (Dz. U. z 2006 r. Nr 100, poz. 696, z późn. zm.) należy znowelizować art. 116 ust. 6 i 7 określające uprawnienie do użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej na pokładzie statku powietrznego, w związku z uwzględnieniem w *projekcie założeń* możliwości użycia środków przymusu bezpośredniego w przypadku przeciwdziałania bezpośredniemu zagrożeniu bezpieczeństwa statku powietrznego oraz broni palnej przeciwko osobie stwarzającej bezpośrednio zagrożenie bezpieczeństwa statku powietrznego.

9.15. W ustawie z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 16, poz. 94, z późn. zm.) należy:

1. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez funkcjonariuszy straży ochrony kolei (art. 60), wskazując w:

1) w art. 60 ust. 2 pkt 6 uprawnienie do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej na zasadach w niej określonych;

2) w art. 60 ust. 6 określić, że funkcjonariusz straży ochrony kolei ma prawo do użycia lub wykorzystania broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...);

2. W art. 62:

1) po ust. 5 dodać ust. 5a w brzmieniu: „5a. Funkcjonariusz Straży Ochrony Kolei ma prawo użycia lub wykorzystania broni palnej na zasadach określonych w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, jeżeli wykonuje swoje zadania poza obszarem kolejowym określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 62 ust. 5 ustawy o transporcie kolejowym.”

2) w ust. 6 znowelizować delegację ustawową upoważniającą ministra właściwego do spraw transportu, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, do określenia rodzaju i sposobów ewidencjonowania, przechowywania w straży ochrony kolei broni, amunicji, kajdanek, pałek służbowych i ręcznych miotaczy gazu, dostosowując ją odpowiednio do rodzaju uzbrojenia i wyposażenia wynikającego z ustawy z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...).

Uzasadnienie:

Nowelizacja art. 60 ust. 2 pkt 6 i art. 60 ust. 6 dostosuje przepisy ustawy o transporcie kolejowym z 28 marca 2003 r. do zmian wprowadzanych ustawą z dnia o środkach przymusu i broni palnej.

Wprowadzenie do ustawy o transporcie kolejowym art. 62 ust.5a unormuje użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez funkcjonariuszy sok w trakcie działań poza obszarem kolejowym.

9.16. W ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.) należy:

1. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni przez funkcjonariuszy Straży Parku (art. 109 i 110), wskazując, że funkcjonariusz Straży Parku ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w

ustawie z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...);

2. Należy upoważnić ministra właściwego do spraw ochrony środowiska, aby w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określił w drodze rozporządzenia zasady przydziału, przechowywania i ewidencji środków przymusu bezpośredniego.

9.17. W ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. Nr 104, poz. 708, z późn. zm.) należy:

1. Znowelizować przepisy regulujące użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez funkcjonariuszy CBA (art. 15 i 16), wskazując, że funkcjonariusz CBA ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...);

2. W art. 30 należy wskazać, że:

1) CBA zapewnia ochronę użytkowanych przez siebie urządzeń, obszarów i obiektów oraz przebywających na ich terenie osób.

2) Funkcjonariusze CBA wykonujący zadania w zakresie ochrony, w granicach chronionych obszarów, urządzeń i obiektów mają prawo do:

- a) ustalania uprawnień do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych,
 - b) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości,
 - c) wydawania poleceń określonego zachowania się,
 - d) ujęcia osób stwarzających zagrożenie dla chronionych urządzeń, a także obszarów i obiektów oraz przebywających w nich osób, w celu niezwłocznego ich przekazania Policji lub innym właściwym organom,
 - e) dokonywania kontroli osobistej, przeglądania zawartości bagaży, a także sprawdzania środków transportu i ładunków,
 - f) usunięcia środków transportu i innych przedmiotów
- jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa chronionych urządzeń, a także obszarów, obiektów oraz przebywających w nich osób.

3) Czynności, o których mowa w ppkt 2 lit. b, d, f mogą być wykonywane również w miejscu bezpośrednio sąsiadującym z chronionymi urządzeniami, obszarami i obiektami, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia ich bezpieczeństwa lub bezpieczeństwa przebywających w nich osób.

4) Czynności, o których mowa w ppkt 2 i 3, wykonuje się w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, w stosunku do której zostały podjęte.

5) Szef CBA może powierzyć wykonywanie ochrony, specjalistycznej uzbrojonej formacji ochronnej.

3. Po art. 30 należy dodać art. 30a, w którym należy wskazać, że:

1) Funkcjonariusze CBA w ramach wykonywania ustawowych zadań mają prawo do konwojowania osób, mienia, w tym wartości pieniężnych i innych przedmiotów wartościowych, broni, amunicji, materiałów lub środków niebezpiecznych, w tym materiałów wybuchowych, chemicznych i radioaktywnych, środków odurzających i substancji psychotropowych oraz dokumentów i materiałów zawierających informacje niejawne.

Jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa ochranianego konwoju funkcjonariusze CBA mają prawo:

- a) wydawania poleceń określonego zachowania się,

b) użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...).

9.18. W ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 709, z późn. zm.) należy:

1. Znowelizować przepisy regulujące użycie broni palnej przez funkcjonariuszy SKW i SWW (art. 30) wskazując, że funkcjonariusz SKW albo SWW ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...).

2. W art. 44 należy wskazać, że:

1) SKW i SWW zapewniają ochronę własnych lub użytkowanych przez siebie urządzeń, a także obszarów i obiektów oraz przebywających w nich osób.

2) Funkcjonariusze SKW albo SWW wykonujący zadania w zakresie ochrony, w granicach chronionych obszarów i obiektów mają prawo do:

a) ustalania uprawnień do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych,

b) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości,

c) wydawania poleceń dotyczących określonego zachowania się w granicach chronionych obszarów i obiektów, w tym ich opuszczenia,

d) ujęcia osób stwarzających zagrożenie dla chronionych urządzeń, a także obszarów i obiektów oraz przebywających w nich osób, w celu niezwłocznego ich przekazania Policji lub innym właściwym organom,

e) dokonywania kontroli osobistej, przeglądania zawartości bagaży, a także sprawdzania środków transportu i ładunków,

f) usunięcia środków transportu z miejsca postoju,

- jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa chronionych urządzeń, a także obszarów, obiektów oraz przebywających w nich osób.

3) Czynności, o których mowa w ppkt 2 lit. b, d i f, mogą być wykonywane również w miejscu bezpośrednio sąsiadującym z chronionymi urządzeniami, obszarami i obiektami, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia ich bezpieczeństwa lub bezpieczeństwa przebywających w nich osób.

4) Czynności, o których mowa w ppkt lit. b i c, wykonuje się w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, w stosunku do której zostały podjęte.

4. Po art. 44 należy dodać art. 44 a, w którym należy wskazać, że:

1) Funkcjonariusze SKW albo SWW w ramach wykonywania ustawowych zadań mają prawo do konwojowania osób, mienia, w tym wartości pieniężnych i innych przedmiotów wartościowych, broni, amunicji, materiałów lub środków niebezpiecznych, w tym materiałów wybuchowych, chemicznych i radioaktywnych, środków odurzających i substancji psychotropowych oraz dokumentów i materiałów zawierających informacje niejawne.

2) Funkcjonariusze SKW albo SWW wykonujący zadania w zakresie konwojowania, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa ochranianego konwoju, mają prawo:

a) wydawania poleceń określonego zachowania się;

b) użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...).

9.19. W ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 710) należy:

W art. 47 ust. 2 należy upoważnić Ministra Obrony Narodowej, do określenia w drodze rozporządzenia, odrębnie dla każdej ze służb, normy wyposażenia i uzbrojenia oraz szczegółowe zasady dostępu do wyposażenia i uzbrojenia, jego przyznawania i użytkowania.

9.20. W ustawie z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. Nr 62, poz. 504) należy znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego przez pracowników służb porządkowych (art. 20 ust. 2), wskazując, że członek służby porządkowej ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...).

9.21. W ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. Nr 168, poz. 1323, z późn. zm.) należy:

1. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy celnych (rozdział 5), poprzez:

1) wskazanie, że funkcjonariusz celny ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ... o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. ...);

2) minister właściwy do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, tryb i warunki wyposażania w środki przymusu bezpośredniego, uwzględniając organ właściwy do wydawania tych środków oraz warunki, jakie musi spełniać funkcjonariusz, któremu wydawane są te środki (art. 67 ust. 2);

3) uchylenie art. 66-68 i art. 71;

3) w art. 69 określić, że prawo użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej ma funkcjonariusz, pełniący służbę w wyodrębnionych komórkach organizacyjnych Służby Celnej lub funkcjonariusz upoważniony przez Szefa Służby Celnej do wykonywania zadań właściwych dla tych komórek.

9.22. W ustawie z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 79, poz. 523, z późn. zm.) należy:

1. Znowelizować przepisy regulujące użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez funkcjonariuszy Służby Więziennej (art. 19-22), wskazując, że:

1) funkcjonariusz Służby Więziennej ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie z dnia o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U.),

2) w art. 22 określić, że podczas pełnienia obowiązków służbowych funkcjonariusze mogą użyć psa służbowego przeszkolonego w szczególności w zakresie pełnienia służby wartowniczej, konwojowej lub patrolowej, kontroli osób, pomieszczeń i przedmiotów, wyszukiwania środków odurzających i substancji psychotropowych lub materiałów wybuchowych albo tropienia śladów, a także jako środek przymusu bezpośredniego.

10. PRZEWIDYWANY TERMIN WEJŚCIA W ŻYCIE.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 5 czerwca 2013 r. Data ta jest skorelowana z dniem utraty mocy przez przepisy obowiązujące.

11. OCENA SKUTKÓW REGULACJI.

11.1 . WPLYW PROJEKTOWANEJ REGULACJI NA SEKTOR FINANSÓW PUBLICZNYCH, W TYM BUDŻET PAŃSTWA I BUDŻETY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO:

W związku z tym, że *projekt założeń* nadaje dodatkowe uprawnienia w zakresie użycia lub wykorzystania nowych środków przymusu bezpośredniego, natomiast nie nakłada obowiązku natychmiastowego wyposażenia w te środki, należy przyjąć, że ewentualne wyposażenie w nowe środki przymusu bezpośredniego, a także przeszkolenie funkcjonariuszy w ich użyciu, będzie następować sukcesywnie, w miarę potrzeb i możliwości, przy uwzględnieniu pozostających w dyspozycji uprawnionych podmiotów środków finansowych. Zakłada się, że wejście w życie projektowanej regulacji nie spowoduje zwiększenia wydatków z budżetu państwa i z budżetu jednostek samorządu terytorialnego.

Wejście w życie ustawy nie może stanowić podstawy do ubiegania się przez podmioty uprawnione o zwiększenie środków na te cele.

Z uwagi na powyższe, wyłączona zostaje tu tzw. reguła wydatkowa dyscyplinująca, o której mowa w art. 50 ust. 1a, ust. 4 oraz ust. 5 *ustawy z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240, z późn. zm.)*.

Poniżej przedstawiono szacunkowe wydatki wyposażenia uprawnionych w nowe środki przymusu bezpośredniego, a także przeszkolenia w ich użyciu:

1) Policja: ok. 3 554 000 zł

Z uwagi na brak szczegółowych wymagań jakie powinny spełniać zasłony na twarz i kask zabezpieczający (specyfikacja techniczna) nie jest możliwe precyzyjne określenie ich cen.

Można jednak przyjąć, że w przypadku:

➤ zasłony na twarz – przy założeniu, że wspomniana zasłona będzie zbliżona budową do kominiarki, można przyjąć, że jej koszt będzie się kształtował na poziomie ok. 25 zł brutto/szt. Po uwzględnieniu, zgłoszonych potrzeb (służba prewencyjna 4.376 szt., jednostki szkoleniowe Policji ok. 100 szt.) można wstępnie założyć, że koszt zakupu pierwszej partii wyniesie ok. 112 000 zł

➤ kasku zabezpieczającego - orientacyjny koszt kasku zabezpieczającego (zbliżonego budową do kasku bokserkiego) kształtuje się na poziomie ok. 181 zł brutto/szt. Po uwzględnieniu zgłoszonych wstępnie potrzeb (służba prewencyjna 4.316 szt., jednostki szkoleniowe Policji ok. 50 szt.) oraz przyjęciu założonej powyżej ceny jednostkowej można założyć, że łączny koszt zakupu partii pilotażowej zamknie się w kwocie ok. 790 000 zł (informacja uzyskana z Instytutu Technologii Bezpieczeństwa „MORATEX”).

Ewentualne użycie pojazdów służbowych w charakterze środków przymusu bezpośredniego nie będzie skutkować koniecznością ponoszenia dodatkowych wydatków związanych z zakupem nowych środków transportu (z wyjątkiem pojazdów używanych w jednostkach szkoleniowych). Jednakże możliwość wykorzystania pojazdu w tej formie będzie się wiązała z koniecznością ponoszenia wydatków na ich naprawę lub wymianę na nowy po uszkodzeniu w trakcie realizacji działań. Szacuje się, że w skali jednego roku skutki napraw uszkodzonych pojazdów wyniosą ok. 2 800 000 zł.

Szkolenia:

Wydatki związane ze szkoleniem policjantów w zakresie użycia nowych środków przymusu bezpośredniego zostaną sfinansowane z dotychczasowych limitów finansowych jednostek organizacyjnych Policji w ramach lokalnego i centralnego doskonalenia zawodowego oraz szkoleń specjalistycznych przez jednostki organizacyjne Policji.

Przedstawione powyżej kwoty szacunkowe dotyczą jednego roku i w związku z tym należy założyć, odpowiednio wyższe wydatki związane z przyszłym obowiązywaniem regulacji.

Wydatki zostaną sfinansowane w ramach środków pozostających w dyspozycji Komendanta Głównego Policji.

2) Straż Graniczna: ok. 620 000 zł

Koszt wyposażenia funkcjonariuszy Straży Granicznej w dodatkowe środki przymusu bezpośredniego:

- nowe urządzenia i środki do obezwładniania osób oraz środków do zabezpieczania przed autoagresją – 100 000 zł. (koszt zakupu 5-10 zestawów dla każdego oddziału Straży Granicznej);
- roczne zapotrzebowanie na środki powodujące dysfunkcję niektórych zmysłów lub organów ciała – 100 000 zł. (przy założeniu zapotrzebowania zbliżonego do dotychczasowego zapotrzebowania na podobne środki).

Łączna kwota zakupu omawianych środków wymagałaby przeznaczenia na ten cel, co najmniej 220 000 zł. (w tym koszty szkolenia) w pierwszym roku obowiązywania ustawy oraz 222 000 zł w kolejnych latach.

Wprowadzenie do katalogu środków przymusu bezpośredniego pojazdów służbowych może skutkować, w wyniku ich uszkodzeń, koniecznością ponoszenia przez Straż Graniczną kosztów z tytułu napraw tych pojazdów. Przewidywane wydatki formacji w tym obszarze szacuje się na kwotę 400 000 zł w ujęciu rocznym. Nie przewiduje się jednocześnie alternatywnych możliwości finansowania kosztów naprawy/wymiany pojazdów uszkodzonych pozostających w dyspozycji Komendanta Głównego Straży Granicznej.

Wydatki związane z wyposażeniem w nowe środki przymusu bezpośredniego i wyszkoleniem w zakresie ich użycia, zostaną sfinansowane w ramach środków pozostających w dyspozycji Komendanta Głównego Straży Granicznej.

3) Biuro Ochrony Rządu: ok. 4 920 000 zł

Wydatki związane z wyposażeniem funkcjonariuszy BOR w paralizatory elektryczne wyniosą ok. 5 000 000 zł.

Szczegółowa kalkulacja uzasadniająca konieczność poniesienia przez BOR wydatków na zakup paralizatorów elektrycznych:

- wyposażenie minimalnej ilości funkcjonariuszy BOR zabezpieczających w sposób bezpośredni osoby i obiekty – łącznie ok. 600 kpl.,

- każdy komplet składa się z paralizatora X26C wraz z dwoma dodatkowymi kartridżami jednorazowego użytku przeznaczonymi do obowiązkowego szkolenia, co daje kwotę 8200 zł. za kpl. co łącznie daje kwotę 4 920 000 zł. Proponowany harmonogram zakupu:

- w roku 2012 zakup 200 kpl w celu wyposażenia funkcjonariuszy grup ochronnych i wybranych obiektów tj. kwota 1 640 000 zł.,

- w roku 2013 zakup 200 kpl. w celu wyposażenia funkcjonariuszy grup ochronnych i wybranych obiektów tj. kwota 1 640 000 zł.,

- w roku 2014 zakup 200 kpl. w celu wyposażenia funkcjonariuszy grup ochronnych i wybranych obiektów tj. kwota 1 640 000 zł.

Wydatki te będą pokrywane ze środków pozostających w dyspozycji BOR stosownie do posiadanych możliwości finansowych.

Wydatki związane z wykorzystaniem pojazdu służbowego jako środka przymusu bezpośredniego nie będą obciążać finansowo BOR, ponieważ odnoszą się do czynności z zakresu taktyki jazdy pojazdem służbowym, a zadania tego typu są przez BOR realizowane. Program szkolenia z taktyki jazdy jest ujęty w obowiązujących programach szkolenia kierowców BOR oraz środkach finansowych przeznaczonych na ten cel.

4) Straż Marszałkowska: ok. 150 000 zł

Wydatki związane z wyposażeniem strażników Straży Marszałkowskiej w przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej oraz wyszkoleniem w wysokości ok. 150 000 zł zostaną zaplanowane, w planie finansowym Kancelarii Sejmu na rok 2013.

5) Straże gminne (miejskie):

Wejście w życie projektu nie spowoduje wydatków dla budżetu jednostek samorządu terytorialnego.

6) Służba Więzienna:

Wejście w życie projektu nie spowoduje wydatków dla budżetu ministra właściwego do spraw sprawiedliwości.

7) Służba Celna: ok. 520 000 zł

Wydatki związane z wykorzystaniem pojazdów służbowych jako środka przymusu bezpośredniego wyniosą około 520 000 zł i będą się wiązały z ewentualną naprawą pojazdów służbowych (320 000 zł), a także szkoleniami funkcjonariuszy z jazdy techniką specjalną (200 000 zł).

Wydatki, zostaną sfinansowane w ramach środków pozostających w dyspozycji Ministra Finansów.

8) Kontrola Skarbowa: 110 000 zł

Wyposażenie inspektorów i pracowników kontroli skarbowej w nowe środki przymusu bezpośredniego

oraz wyszkolenie w tym zakresie, będzie sfinansowane ze środków zapewnionych w budżecie na zakup dotychczas prawem przewidzianych środków.

9) Agencja Wywiadu:

Wyposażenie funkcjonariuszy Agencji Wywiadu w nowe środki przymusu bezpośredniego oraz przeprowadzenie szkoleń w zakresie ich użycia nie będzie skutkowało koniecznością przyznania Agencji Wywiadu dodatkowych środków finansowych z budżetu państwa.

10) Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego: ok. 735 250 zł

Wydatki związane z wyposażeniem w nowe środki przymusu bezpośredniego wyniosą około 600 000 zł. Łączny koszt szkolenia funkcjonariuszy ABW w zakresie użycia nowych środków przymusu bezpośredniego wyniesie ok. 135 250,00 zł., w tym szkolenie z zakresu użycia pojazdów służbowych jako środków przymusu bezpośredniego – ok. 24 000 zł, w zakresie posługiwania się pałką służbową – ok. 23 500 zł., w zakresie obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej – ok. 36 250 zł., w zakresie stosowania psów służbowych jako środków przymusu bezpośredniego – ok. 51 500 zł.

Wydatki związane z wejściem w życie projektowanej ustawy w odniesieniu do funkcjonariuszy ABW, byłyby sukcesywnie pokrywane z budżetu ABW.

11) Centralne Biuro Antykorupcyjne:

Wyposażenie funkcjonariuszy CBA w nowe środki przymusu bezpośredniego nie spowoduje dodatkowych wydatków związanych z ich zakupem.

Szkolenia w zakresie stosowania nowych środków przymusu bezpośredniego, odbywać się będzie w ramach wewnętrznych szkoleń przeprowadzonych przez kadrę instruktorską CBA.

12) Państwowa Straż Rybacka:

Projekt ustawy zakłada doposażenie strażników PSR w pałki służbowe oraz przedmioty przeznaczone do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej tzw. paralizatory. Zakłada się, że doposażenie strażników w ilości zaspokajającej potrzeby PSR odbywać się będzie sukcesywnie ze środków finansowych pozostających w dyspozycji odpowiednio każdego z wojewodów, przeznaczonych na bieżącą działalność formacji.

Poniżej przedstawiono – na podstawie informacji otrzymanych z poszczególnych województw – szacunkowe wydatki związane z wyposażeniem w ww. środki przymusu bezpośredniego:

➤ województwo śląskie - ok. 30 290 zł

Powyższa kwota nie obejmuje kosztów wyszkolenia strażników PSR w zakresie użycia nowych środków przymusu bezpośredniego.

Wydatki zostaną pokryte z budżetu Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

➤ województwo pomorskie – **ok. 5 400 zł**

Powyższe wydatki, uwzględniające zakup nowych środków przymusu bezpośredniego i wyszkolenie strażników z zakresu ich użycia, zostaną pokryte ze środków zaplanowanych na działalność Państwowej Straży Rybackiej.

➤ województwo lubelskie

Wejście w życie projektu ustawy nie spowoduje wydatków dla budżetu pozostającego w dyspozycji Wojewody Lubelskiego.

➤ województwo podkarpackie

Ewentualne doposażenie strażników w liczbie zaspokajającej potrzeby PSR odbywać się będzie sukcesywnie ze środków finansowych przeznaczonych na bieżącą działalność, co nie spowoduje znacznego obciążenia ich budżetu.

Przeprowadzenie szkolenia z zakresu nowych środków przymusu bezpośredniego odbywać się będzie bezpłatnie w ramach porozumienia pomiędzy Komendą Wojewódzka Policji w Rzeszowie a Komendą Wojewódzką Państwowej Straży Rybackiej w Rzeszowie.

➤ województwo dolnośląskie – **ok. 32 000 zł**

Zakłada się, że przedsięwzięcie związane z wyposażeniem strażników PSR w ww. środki przymusu bezpośredniego realizowane będzie etapowo przez kolejne lata ze środków własnych PSR.

Szkolenie strażników PSR z zakresu posługiwania się nowymi środkami przymusu bezpośredniego będzie odbywać się nieodpłatnie lub za niewielką odpłatą, w ramach porozumienia z Komendantem Wojewódzkim Policji we Wrocławiu.

➤ województwo kujawsko-pomorskie – **ok. 38 600 zł**

Kwota powyższa obejmuje wyposażenie strażników w pałki służbowe, paralizatory oraz wymianę broni służbowej.

Szkolenie z zasad używania paralizatorów będzie przeprowadzone wspólnie z Policją w ramach „Ramowego porozumienia o współpracy między PSR i Policją” z własnych środków.

Z uwagi na zmniejszony budżet Państwowej Straży Rybackiej aktualnie nie ma możliwości pokrycia wydatków na zakup środków przymusu bezpośredniego ze środków jednostki.

➤ województwo lubuskie – **ok. 12 000 zł**

Powyższa kwota obejmuje wyposażenia strażników PSR w nowe środki przymusu bezpośredniego oraz przeprowadzenie szkoleń w tym zakresie.

Wydatki na zakup ww. przedmiotów zostaną poniesione ze środków zaplanowanych na działalność Państwowej Straży Rybackiej.

➤ województwo wielkopolskie – **ok. 17 800 zł**

W ramach współpracy strażnicy będą mogli zostać przeszkoleni w ośrodkach szkoleniowych Policji.

Zakup ww. środków przymusu bezpośredniego będzie realizowany ze środków przeznaczonych na działalność PSR.

➤ województwo podlaskie – **ok. 70 000 zł**

Szkolenia z tego zakresu zostaną przeprowadzone przez Policję w ramach sprawowanego nadzoru.

Wydatki związane z przedsięwzięciem będą pokrywane sukcesywnie z budżetu Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego, aktualnie nie są zabezpieczone w budżecie.

➤ województwo zachodniopomorskie – **ok. 108 000 zł + 10 000 zł (szkolenie)**

Trudno obecnie oszacować wydatki związane ze specjalistycznym przeszkoleniem strażników w zakresie użycia ww. środków przymusu bezpośredniego oraz wydatki wynikające z zasad i warunków ich przechowywania i ewidencji. Aktualnie przedmiotowe szkolenia prowadzone są przez Policję bezpłatnie. PSR ponosi jedynie koszty związane z zakwaterowaniem strażników z posterunków terenowych oraz przeprowadzaniem corocznych szkoleń na strzelnicach, z zakresu doskonalenia technik strzeleckich oraz interwencyjnych przydatnych w służbie. Średnioroczny koszt takich szkoleń wynosi ok. 10 000 zł.

Wydatki związane z przedsięwzięciem będą pokrywane sukcesywnie z budżetu Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego.

➤ województwo łódzkie – **ok. 21 300 zł**

Wydatki związane z przedsięwzięciem będą pokrywane sukcesywnie ze środków przeznaczonych na działalność PSR.

➤ województwo warmińsko-mazurskie – **ok. 25 000 zł**

Szkolenie strażników PSR zostanie bezpłatnie przeprowadzone przez Policję w ramach porozumienia o współdziałaniu, zawartego pomiędzy Komendantem Wojewódzkim Policji w Olsztynie a Komendantem Wojewódzkim Państwowej Straży Rybackiej w Olsztynie.

Wydatki związane z przedsięwzięciem zostaną sfinansowane z budżetu Warmińsko – Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

➤ województwo świętokrzyskie - **ok. 5000 zł**

Szkolenia strażników z zakresu użycia broni i środków przymusu bezpośredniego prowadzone są przez Komendę Wojewódzką Policji w Kielcach na mocy porozumienia pomiędzy jednostkami i wiążą się jedynie z kosztem zakupu amunicji.

Wydatki związane z przedsięwzięciem będą pokrywane sukcesywnie, w miarę możliwości, z budżetu Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego.

➤ województwo opolskie – **ok. 3 200 zł**

Wydatki te obejmują wyposażenie PSR w Opolu w pałki służbowe, paralizatory elektryczne i urządzenia

miotające substancje obezwładniające oraz specjalistyczne szkolenie w zakresie posługiwania się pałą służbową.

Wydatki związane z przedsięwzięciem będą pokrywane sukcesywnie z wydatków bieżących PSR, w miarę posiadanych środków.

➤ województwo mazowieckie

Wydatki związane z wyposażeniem w nowe środki przymusu bezpośredniego są zabezpieczone w budżecie przeznaczonym na działalność PSR.

Strażnicy PSR zostali przeszkoleni w zakresie użycia paralizatorów typu Taser, natomiast nieodpłatne szkolenie z zakresu posługiwania się pałą służbową planowane jest we współpracy z Mazowiecką Komendą Wojewódzką Policji.

➤ województwo małopolskie – ok. 78 500 zł

Wydatki związane ze sfinansowaniem przedsięwzięcia zostaną pokryte z budżetu Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego. W budżecie zaplanowanym na 2010 r. obejmującym wydatki PSR nie występuje rezerwa pozwalająca na sfinansowanie zakupu pałek wielofunkcyjnych i przeszkolenie strażników. Nie przewidziano także żadnej kwoty na zakupy inwestycyjne związane z zaopatrzeniem PSR w paralizatory.

13) resort Obrony Narodowej - ok. 73 000 zł

Wydatki związane z wyposażeniem i wyszkoleniem funkcjonariuszy Służby Wywiadu Wojskowego (ok. 13.000 zł.) i Służby Kontrwywiadu Wojskowego (ok. 60.000 zł.) w nowe środki przymusu bezpośredniego zostaną sfinansowane w ramach środków pozostających w dyspozycji resortu obrony narodowej.

14) Straż Leśna:

Wydatki związane z wyposażeniem strażników Straży Leśnej w nowe środki przymusu bezpośredniego, jak również szkoleniem w tym zakresie, zostaną rozłożone w czasie. Lasy Państwowe rozpoczęły cykl szkoleń dla patroli konnych Straży Leśnej, których celem jest realizacja wspólnych patroli konnych Straży Leśnej i Policji. Bazę szkoleniową, instruktorów i konie, na zasadzie użyczenia, udostępnia Policja. Dalsze przygotowanie pracowników Straży Leśnej do użycia nowych środków przymusu będzie realizowane ze środków finansowych Unii Europejskiej i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach projektu „Sprawne wykrywanie i sankcjonowanie przestępstw przeciwko środowisku – cykl szkoleń dla Straży Leśnej”.

15) Państwowa Straż Łowiecka:

Projektowana regulacja nadaje strażnikom Państwowej Straży Łowieckiej uprawnienie do użycia nowych środków przymusu bezpośredniego, tj. psów służbowych i przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej. Podane poniżej przykładowo szacunkowe kwoty nie obejmują wydatków związanych z miesięcznym utrzymaniem psa służbowego (wyżywienie, opieka weterynaryjna, dodatek służbowy dla przewodnika). Na podstawie danych uzyskanych z Centrum Szkolenia Policji w Legionowie - Zakład Kynologii w Sułkowicach oraz Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach, można przyjąć, że miesięczne koszty związane z utrzymaniem psa służbowego wynoszą ok. 520 zł. + dodatek służbowy dla przewodnika (w przypadku policjantów

jest to 10 kwoty bazowej, określonej ustawą budżetową).

➤ województwo śląskie – **ok. 26070 zł**

Powyższa kwota nie obejmuje wydatków związanych z wykształceniem strażników PSŁ w nowe środki przymusu bezpośredniego.

Wydatki zostaną pokryte z budżetu Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

➤ województwo pomorskie – **ok. 10 500 zł**

Finansowanie powyższych wydatków, obejmujących zakup psa służbowego, jego wykształcenie oraz zakup paralizatorów elektrycznych, nastąpi w ramach środków własnych Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego.

➤ województwo kujawsko-pomorskie – **ok. 47 600 zł**

Wydatki te obejmują wyposażenie strażników w paralizatory oraz zakup, szkolenie i utrzymanie psa służbowego.

Szkolenie z zasad używania paralizatorów będzie przeprowadzone nieodpłatnie przez dostawcę lub instruktorów policyjnych.

Wydatki związane z przedsięwzięciem zostaną pokryte z budżetu Kujawsko – Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego.

➤ województwo podkarpackie – **ok. 11 500 zł**

Doposażenie strażników w paralizatory w ilości zaspokajającej potrzeby PSŁ oraz w psa służbowego – ok. 11 500 zł odbywać się będzie sukcesywnie ze środków finansowych przeznaczonych na bieżącą działalność, co nie spowoduje znacznego obciążenia jej budżetu.

➤ województwo lubelskie

wejście w życie projektu ustawy nie spowoduje wydatków dla budżetu pozostającego w dyspozycji Wojewody Lubelskiego.

➤ województwo wielkopolskie – **ok. 14 000 zł**

Wydatki związane z przedsięwzięciem zostaną pokryte z budżetu Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu.

➤ województwo podlaskie – **ok. 27 500 zł**

Szkolenia z zakresu posługiwania się paralizatorem zostaną przeprowadzone nieodpłatnie przez Policję w ramach sprawowanego nadzoru.

Wydatki związane z przedsięwzięciem będą pokrywane sukcesywnie z budżetu Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego, aktualnie nie są zabezpieczone w budżecie.

➤ województwo zachodniopomorskie – **7 500 zł**

Wydatki związane z przedsięwzięciem będą pokrywane sukcesywnie z budżetu Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego.

➤ województwo łódzkie – **ok. 21 390 zł**

Wydatki związane z przedsięwzięciem będą pokrywane sukcesywnie ze środków finansowych przeznaczonych na bieżącą działalność PSŁ.

➤ województwo świętokrzyskie – ok. 54 250 zł

Wydatki te obejmują oprócz zakupu nowych środków przymusu bezpośredniego tj. paralizatorów (w tym ładunków elektrycznych) oraz zakupu i tresury psa służbowego wraz ze szkoleniem przewodnika, także zakup 3 jednostek broni gładkolufowej wraz z amunicją (ok. 12. 000 zł).

Szkolenia strażników z zakresu użycia broni i środków przymusu bezpośredniego prowadzone będą nieodpłatnie przez Komendę Wojewódzką Policji w Kielcach na mocy porozumienia pomiędzy jednostkami. Koszty w tym zakresie związane będą z zakupem amunicji.

Wydatki związane z przedsięwzięciem będą pokrywane sukcesywnie, w miarę możliwości finansowych, z budżetu Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego.

➤ województwo opolskie – ok. 22 000 zł

Wydatki te obejmują wyposażenie 3 osobowej PSR w Opolu w pałki służbowe, paralizatory elektryczne, urządzenia miotające substancje obojętne, psa służbowego oraz specjalistyczne szkolenie psa służbowego.

Wydatki związane z przedsięwzięciem będą pokrywane sukcesywnie z wydatków bieżących jednostki, w miarę posiadanych środków.

16) Straż Parku:

Wyposażenie funkcjonariuszy Straży Parku w nowe środki przymusu bezpośredniego nie spowoduje koniecznością poniesienia dodatkowych wydatków z budżetu państwa.

17) Inspekcja Transportu Drogowego:

Rozszerzenie uprawnień inspektorów Inspekcji Transportu Drogowego o nowe środki przymusu bezpośredniego (pałki służbowe, pociski niepenetracyjne) nie wpłynie na dodatkowe obciążenie budżetu państwa, ponieważ koszty związane z wejściem w życie projektowanej regulacji będą pokrywane sukcesywnie z wydatków bieżących jednostek organizacyjnych Inspekcji, w miarę posiadanych i możliwych do przeznaczenia na ten cel środków. Szkolenia w zakresie posługiwania się ww. środkami przymusu bezpośredniego będą realizowane w ramach szkoleń przygotowawczych kandydatów na inspektorów oraz szkoleń okresowych mających na celu podniesienie wiedzy fachowej inspektorów, organizowanych co najmniej raz w roku przez Głównego Inspektora Transportu Drogowego na podstawie art. 76 ust. 3 ustawy o transporcie drogowym.

18) Straż Ochrony Kolei - ok. 1 120 000 zł

Wyposażenie funkcjonariuszy SOK w nowe środki przymusu bezpośredniego przedstawia się następująco:

- zakup przedmiotów przeznaczonych do obojętowania za pomocą energii elektrycznej – koszt około 520 000 zł,
- zakup broni gładkolufowej i amunicji niepenetracyjnej (gumowej) – koszt około 370 000 zł,
- szkolenie funkcjonariuszy związane z wprowadzeniem nowych środków przymusu bezpośredniego – koszt

około 230 000 zł., przy wykorzystaniu własnej bazy szkoleniowej.

W obecnym stanie prawnym koszt zakupu środków przymusu bezpośredniego oraz szkolenie funkcjonariuszy obciążą zarządcę infrastruktury tj. PKP Polskie Linie Kolejowe S.A..

Podsumowując, łączny koszt środków pozostających w dyspozycji ww. dysponentów budżetu państwa, które zostaną przeznaczone na wyposażenie w nowe środki przymusu bezpośredniego, a także przeszkolenie uprawnionych w zakresie ich użycia, wyniesie – **ok. 11 531 650 zł.**

11.2. WPLYW PROJEKTOWANEJ REGULACJI NA RYNEK PRACY, KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODARKI I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ, W TYM NA FUNKCJONOWANIE PRZEDSIĘBIORSTW ORAZ SYTUACJĘ I ROZWÓJ REGIONÓW.

Projektowana regulacja nie ma bezpośredniego wpływu na rynek pracy, konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, natomiast będzie miała wpływ na wolność i bezpieczeństwo obywateli oraz bezpieczeństwo i skuteczność działania podmiotów uprawnionych do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej.

Ujednolicenie, na poziomie ustawowym, przepisów zezwalających na ingerencję w sferę wolności i nietykalności osobistej, określających zasady, sposób użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, katalog środków przymusu bezpośredniego, przypadki w jakich uprawniony może użyć lub wykorzystać środki przymusu bezpośredniego lub broń palną, tryb postępowania przed i po użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej, jak również wskazanie w jednym akcie normatywnym wszystkich formacji, których funkcjonariusze, żołnierze, strażnicy, inspektorzy, pracownicy są uprawnieni do użycia środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej, będzie miało pozytywny wpływ na wzrost poczucia bezpieczeństwa obywateli oraz zapewnienie porządku publicznego. Ponadto, mając na uwadze zasadę, że uprawnieni mogą użyć lub wykorzystać środki przymusu bezpośredniego lub broń palną, działając wyłącznie w granicach ustawowych swoich zadań, należy zakładać, że ujednolicenie powyższego obszaru wpłynie na wzrost skuteczności działania uprawnionych.

11.3. WYNIKI PRZEPROWADZONYCH KONSULTACJI.

Poza obowiązkiem przeprowadzenia uzgodnień międzyresortowych, wynikającym z uchwały Nr 49 Rady Ministrów z dnia 19 marca 2002r. Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. Nr 13, poz. 221, z późn. zm.), projekt założeń został przekazany do konsultacji z:

1. Komisją Wspólna Rządu i Samorządu Terytorialnego:

Uwagi do projektu zgłosiła Krajowa Rada Komendantów Straży Miejskich i Gminnych RP, postulująca rozszerzenie uprawnień strażników gminnych o prawo do użycia pocisków niepenetracyjnych (postulaty w tym zakresie zgłaszała również Straż Miejska z Krakowa).

Stanowisko projektodawcy:

Naboje niepenetracyjne co do zasady posiadają ładunek prochowy i miotane są

z broni palnej, która podlega *ustawie o broni i amunicji*. Wyrzucenie pocisku niepenetracyjnego odbywa się analogicznie, jak pocisku bojowego, poprzez detonację spłonki, zapalenie materiału miotającego i zadziaania na pocisk sprężonych gazów powstałych wskutek tej reakcji. W konsekwencji – broń niepenetracyjna, w świetle ustawy o broni i amunicji, klasyfikowana musi być jako broń palna. Oznacza to, że każdy strażnik, który ewentualnie posiadałby taką broń musiałby przejść kwalifikacje zgodne z wymogami *ustawy o broni i amunicji*. W praktyce wiązałoby się to ze znacznymi, trudnymi do oszacowania, kosztami leżącymi po stronie jednostek samorządu terytorialnego i swoistą naturalną wybiórczością i niepowszechnością tego rodzaju ś.p.b. w szeregach strażników. Jednocześnie, nie każda straż gminna (miejska) byłaby w stanie unieść koszty związane z przejściem kwalifikacji, zakupem broni, wyszkoleniem strażnika. Podkreślenia wymaga także, że stráže nie są szkolone centralnie (za wyjątkiem szkolenia podstawowego i związanego z kontrolą ruchu drogowego). Nie ma tym samym zasad i przepisów odnoszących się do częstotliwości szkoleń, zakresu, wymogów formalnych, w tym także wyszkolenia strzeleckiego strażników.

Broń palna bojowa nie jest środkiem będącym na wyposażeniu każdego strażnika (w Polsce, statystycznie jedynie co 100 strażnik posiada uprawnienia do broni palnej bojowej. W 2010 r., w porównaniu do 2009 r., spadła liczba broni palnej bojowej w strażach z 98 do 95 sztuk, co może świadczyć o malejącym zainteresowaniu straży bronią. Podkreślenia wymaga, że strażnik ma prawo użycia broni palnej bojowej, przy wykonywaniu zadań związanych wyłącznie z:

- ochroną obiektów komunalnych i urzędzeń użyteczności publicznej,
- konwojowaniem dokumentów, przedmiotów wartościowych lub wartości pieniężnych dla potrzeb gminy.

Ewentualne wyposażenie w amunicję niepenetracyjną, nie zapewniałoby więc policjantom, pełniącym służbę ze strażnikami gminnymi (miejskimi), jednakowego poziomu służby. Na przykładzie Policji, wskazać należy, że amunicja/broń penetracyjna nie stanowi podstawowego wyposażenia każdego policjanta pełniącego służbę na drodze. Broń tego typu używają pododdziały Policji lub formacje antyterrorystyczne, a w praktyce stosowana jest do rozproszenia tłumu.

Również w ocenie projektodawcy porównanie do uprawnień Straży Leśnej w zakresie możliwości użycia broni niepenetracyjnej i, przez analogię, wnioskuje do przyznania podobnych uprawnień strażnikom gminnym (miejskim), nie jest właściwe z uwagi na fakt, że zgodnie z art. 47 ust. 5 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o *lasach* (Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59, z późn. zm.) Straż Leśna co do zasady posiada uprawnienia do użycia broni palnej w następujących przypadkach:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie własne lub innej osoby;
- 2) przeciwko osobie, która wezwana do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia nie zastosuje się do tego wezwania, a jej zachowanie wskazuje na bezpośredni zamiar ich użycia przeciwko niemu lub innej osobie;
- 3) przeciwko osobie, która usiłuje przemocą odebrać broń.

Rozszerzenie uprawnień Straży Leśnej o broń niepenetracyjną jest w tej sytuacji jedynie konsekwencją posiadanych już uprawnień przez tą służbę.

Trudno także jest odnieść się do argumentu KRKSMiG RP, że wzrasta liczba zagrożeń, jakie strażnicy spotykają w toku wykonywania zadań służbowych. Nie prowadzi się bowiem żadnych statystyk w tym zakresie.

Reasumując, przyjęcie wniosku o rozszerzenie uprawnień w zakresie użycia pocisków niepenetracyjnych

więzałoby się z koniecznością nowelizacji ustawy o strażach gminnych oraz ustawy o broni i amunicji, jak również rozważeniem możliwości podjęcia prac zmierzających do ujednoczenia zasad szkolenia podstawowego/zawodowego strażników, ustalenia zasad pełnienia służby z bronią, w tym zbliżenia tych zasad do uregulowań policyjnych, co skutkowałoby znaczną ingerencją w niezależność jednostek samorządu terytorialnego oraz obciążeniem ich dodatkowymi kosztami, obecnie trudnymi do oszacowania.

Powyższe stanowisko, negatywnie oceniające przyznanie uprawnień do użycia przez strażników gminnych pocisków niepenetracyjnych zostało przyjęte przez Zespół ds. Administracji Publicznej i Bezpieczeństwa Obywateli Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego w dniu 14 lipca 2011r. Projekt założeń w wersji przekazanej do uzgodnień międzyresortowych został przyjęty na posiedzeniu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego w dniu 27 lipca 2011 r.

2. Polską Izbą Ochrony:

Zasadnicze wątpliwości zgłoszone przez Polską Izbę Ochrony dotyczyły konieczność dokonania zmiany definicji „pracownika” poprzez ściśle oparcie się o definicję z art. 2 pkt 6 ustawy o ochronie osób i mienia i jej tam powtórzenie, a mianowicie *pracownik ochrony to osoba posiadająca licencję pracownika ochrony fizycznej, wykonującą zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony albo na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia* – uwaga została uwzględniona.

Ponadto, w stanowisku przekazanym przed konferencją uzgodnieniową, Izba wyraziła poparcie dla argumentów Rady Legislacyjnej przemawiających za ujednoczeniem przepisów poprzez pozostawienie ich w indywidualnych zakresach w poszczególnych ustawach pragmatycznych.

W przypadku pozostawienia przedstawionego kierunku założeń, tj. uregulowania przedmiotowej problematyki w jednej ustawie, podniesiono następujące kwestie:

➤ w odniesieniu do propozycji rozwiązań dotyczących „przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej” wskazano na potrzebę uregulowania tej kwestii zgodnie z ustawą o broni i amunicji. Uzasadniono, że w świetle tej ustawy „przedmioty (...)” zalicza się do broni. Aktualnie Policja nie pozwala na wyposażenie pracowników ochrony w paralizatory nie wymagające zezwolenia ze względu na ich parametry techniczne (ogólnie dostępne na rynku), natomiast paralizatory o wyższej mocy traktowane są jak broń z wszelkimi konsekwencjami z tytułu jej dystrybucji, przechowywania, zakupu itp. - wyjaśnienia wymaga, że Policja pozwala na posiadanie przez pracowników ochrony powyższych urządzeń o parametrach niższych niż 10 mA, czyli nie będących bronią wymagającą pozwolenia w rozumieniu *ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2004 r. Nr 52, poz. 525, z późn. zm.)*, niemniej jednak jeśli przedsiębiorca posiadający koncesję na wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia miałby tylko takie paralizatory, to nie posiadałaby statusu specjalistycznej uzbrojonej formacji ochronnej. Oczywiście jest zatem, że jako broń mogą być uznane te na, które jest wymagane pozwolenie w rozumieniu ustawy o broni i amunicji, ale wówczas wiąże się to z obowiązkiem ich ewidencjonowania i przechowywania zgodnie z przepisami *rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 października 2011 r. w sprawie zasad uzbrojenia specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych i warunków przechowywania oraz ewidencjonowania broni i amunicji (Dz. U. Nr 245, poz. 1462)*.

➤ rozszerzenie prawa użycia przez pracownika ochrony do użycia siły fizycznej w zakresie technik ataku; pracownik ochrony w swojej działalności może spotkać się potrzebą zastosowania technik ataku np. wobec osoby, która dopuszcza się czym zabronionego i musi natychmiast ze względu na skutki przerwać jej działanie, nie „czekając” aż zostanie sam zaatakowany, albo w przypadku ujęcia osoby. Podniesiono tu także brak uprawnienia służb porządkowych do użycia siły fizycznej w postaci technik transportowych podczas imprez masowych – projekt nie zakłada rozszerzania uprawnień dla pracowników ochrony.

3. Polskim Związkiem Pracodawców „Ochrona”:

Zasadnicze wątpliwości zgłoszone przez Polski Związek Pracodawców „Ochrona” dotyczyły rozszerzenia przypadków użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez pracownika ochrony o możliwość użycia ich w przypadkach zamachu na wolność uprawnionego lub innej osoby, jak również w przypadkach przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby.

Stanowisko projektodawcy:

Ustalono, że zasadne jest, aby pracownicy ochrony posiadali również uprawnienia do użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w przypadku zamachu na wolność swoją lub innej osoby, co będzie skutkowało nowelizacją ustawy o ochronie osób i mienia w zakresie definicji „ochrony osób” oraz wykreśleniem przypadków dotyczących przeciwdziałania czynnościom (...).

4. Zarządem Głównym NSZZ Policjantów:

Brak uwag.

5. Krajową Komisją Wykonawczą NSZZ Funkcjonariuszy Straży Granicznej:

Brak uwag.

6. Zarządem Głównym NSZZ Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa:

Brak uwag.

7. Związkiem Zawodowym Celników PL:

Zgłoszone zastrzeżenia dotyczyły:

1) propozycji nowelizacji art. 71 *ustawy o Służbie Celnej* w zakresie sformułowania „w sytuacjach dotyczących użycia broni palnej, określonych wyżej w pkt 3 ppkt 1 lit. a-c funkcjonariusze mogą użyć broni palnej bez ostrzeżenia.” Niezrozumiałe jest zastosowanie katalogu zamkniętego użycia broni palnej bez ostrzeżenia dla trzech sytuacji kiedy generalną przesłanką jest bezpośrednio zagrożenie dla zdrowia lub życia uprawnionego lub innej osoby. Nie można wykluczyć, że w innych niż wskazane wcześniej w punktach a, b i c, nie zaistnieją sytuacje, które spowodują bezpośrednio niebezpieczeństwo utraty zdrowia czy życia uprawnionego lub innej osoby.

Zapis ograniczający użycie broni palnej bez ostrzeżenia został zaproponowany wyłącznie w przypadku funkcjonariuszy celnych. W żadnej innej służbie czy instytucji niezależnie czy dotyczy funkcjonariuszy, inspektorów, pracowników, żołnierzy czy strażników nie dokonano podobnego zapisu.

Stanowisko projektodawcy:

Uwaga uwzględniona poprzez propozycję uchylecia art. 71 ustawy o Służbie Celnej.

2) Pomimo rozszerzenia uprawnień funkcjonariuszy do użycia nowych śpb - nie zabezpieczono jak również nie wskazano źródło finansowania wydatków na zakup nowego wyposażenia, a także dodatkowego przeszkolenia funkcjonariuszy w zakresie ich użycia, w tym również w odniesieniu do wykorzystania pojazdów służbowych jako środka przymusu bezpośredniego, co będzie wiązało się koniecznością ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z ich naprawą lub wymianą na nowe → przedstawiono stosowane dane.

8. Helsińską Fundacją Ochrony Praw Człowieka oraz Stowarzyszeniem Amnesty International:

Uwagi zgłoszone wspólnie przez Helsińską Fundacją Ochrony Praw Człowieka oraz Stowarzyszeniem Amnesty International, dotyczyły:

1) W zakresie katalogu środków przymusu bezpośredniego:

➤ braku wskazania jakiego typu środki należy zaliczyć do „środków technicznych zapobiegających nawoływaniu do buntu lub nieposłuszeństwa” – dokonano zmiany nazwy tego środka na: „*Środki techniczne w postaci maski albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos, lub zestawu głośnikowego*”;

➤ zastrzeżenia w zakresie wprowadzenia śpb o nazwie: „środku powodujące dysfunkcję niektórych zmysłów lub organów ciała, o właściwościach: obezwładniających, łzawiących, ogłuszających i olśniewających, w kontekście zakupu przez Policję urządzeń LRAD - dokonano zmiany nazwy tego środka na: „*chemiczne środki obezwładniające w postaci: ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, plecakowych miotaczy substancji obezwładniających, broni gazowej oraz innych urządzeń przeznaczonych do miotania środków chemicznych*” oraz „*urządzenia olśniewające*”;

2) Braku bezwzględneho zakazu użycia broni palnej wobec kobiet o widocznej ciąży, osób których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat oraz osób o ograniczonej sprawności → w obecnym stanie prawnym kwestia ta nie jest jednolicie regulowana (przykładowo w Policji wobec ww. kategorii osób, nie można użyć broni palnej w przypadku pościgu za taką osobą, w BOR, strażach gminnych - nie można użyć broni palnej wobec powyższych osób). Rozwiązanie takie zaproponowano głównie ze względu na wyrafinowane i przemyślane działania grup przestępczych i organizacji terrorystycznych. Obecnie dąży się do ochrony coraz szerszej sfery życia osób słabszych, wymagających opieki państwa oraz dotkniętych przypadłościami zdrowotnymi. Specjalne prawa, specjalnie wyznaczone miejsca przeznaczone wyłącznie dla osób wymienionych w tej grupie, mniej restrykcyjne procedury bezpieczeństwa i tolerancja społeczna dla zachowań, które w odniesieniu do innych osób byłyby nie do przyjęcia, sprawiają, że dla potencjalnych sprawców przestępstw, korzystanie z przywilejów powyższej grupy jest korzystne i ułatwia realizację czynu przestępczego. Nierzadko wykorzystywane przez przestępców sposoby upodabniania się do osób, tradycyjnie postrzeganych przez społeczeństwo, jako niegroźne lub mniej groźne, utrudnia zdemaskowanie i zwiększa szansę na bezpieczne przejście z etapu przygotowawczego do właściwego zamachu.

W projekcie zaproponowano, ujednoczenie przepisów, poprzez wskazanie, że użycie broni palnej wobec ww. osób, może nastąpić w ściśle określonych przypadkach, z wyjątkiem sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby, co wydaje się być racjonalnym rozwiązaniem. Podkreślenia wymaga także, że broń palna jest środkiem ostatecznym, używa się jej, jeżeli środki przymusu bezpośredniego okazały

się niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności zdarzenia jest niemożliwe.

4) Brak zgody na propozycję rezygnacji z oddawania strzału ostrzegawczego. W projekcie nie wskazano korzyści płynących z tejże procedury (oddziaływanie na psychikę, zachowanie tłumu), brak badań empirycznych, brak pogłębionej analizy problemu uwzględniającej rzeczywiste korzyści i mankamenty związane z utrzymywaniem/rezygnacją z procedury strzału ostrzegawczego → należy zgodzić się, że strzał ostrzegawczy w niektórych przypadkach spełnia funkcję „odstraszającą”, dlatego też projekt nie zakłada całkowitej rezygnacji ze strzału ostrzegawczego, a jedynie ze względów bezpieczeństwa wprowadza fakultatywność jego oddania, pozostawiając decyzję uprawnionemu. Na konferencji uzgodnieniowej przedstawiciel GITD przedstawił wyniki badań przeprowadzonych przez Wehrtechnische Dienststelle für Waffen und Munition (Centrum Techniczne Bundeswehry Badania Broń i Amunicji) w Meppen, z których wynika, że wystrzelenie pocisku w powietrze może stanowić realne zagrożenie dla bezpieczeństwa innych osób. Wobec powyższego pozostawienie w procedurze poprzedzającej użycie broni palnej obowiązku oddania strzału ostrzegawczego jako zasady nie powinno wiązać się z obciążeniem odpowiedzialnością uprawnionego za jego skutki uboczne, który ma praktycznie zerowe możliwości przewidzenia jego skutku (pomijając tu oddanie strzału ostrzegawczego w obiektach zamkniętych, co powinno być wyraźnie zabronione). Uzależniając decyzję oddania strzału ostrzegawczego od uprawnionego stawiamy go w bardzo niekorzystnej sytuacji, ponieważ stres, szybkość zmieniającej się dynamicznie sytuacji, ograniczone możliwości obiektywnej percepcji może generować wzrost skuteczności zamachu na dobro prawnie chronione. Przedstawione na konferencji uzgodnieniowej wyjaśnienia, zostały przyjęte przez zgłaszających uwagę, niemniej w dniu 3 lutego 2012 r. do Ministra Spraw Wewnętrznych przesłany został przez Amnesty International Polska materiał, zawierający rekomendacje tej organizacji, w związku z przygotowaniem przez Polskę *Raportu krajowego* na potrzeby Powszechnego Okresowego Przeglądu Praw Człowieka (UPR). W części rekomendacji odnoszących się do nadużywania siły przez funkcjonariuszy porządku publicznego oraz projektu ustawy *o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej*, przywołana została opinia Rady Legislacyjnej, w szczególności w kontekście krytycznej oceny propozycji zniesienia obowiązku ostrzeżenia przed użyciem broni palnej. Wskazać należy, że w „*Podstawowych zasadach użycia siły oraz broni palnej przez funkcjonariuszy porządku prawnego*” wskazane zostało, że „(...) funkcjonariusze porządku prawnego przedstawiają się jako funkcjonariusze, ostrzegając wyraźnie i w czasie wystarczającym na zastosowanie tego ostrzeżenia, że mają zamiar użyć broni palnej, chyba że takie postępowanie naraziłoby na ich na nadmierne ryzyko lub groziłoby innym osobom śmiercią lub ciężkim uszkodzeniem ciała albo byłoby oczywiście nieodwracalne lub bezcelowe w danych okolicznościach”. Przywołany dokument nie odnosi się zatem wprost do instytucji strzału ostrzegawczego, który jest obecnie częścią procedury poprzedzającej użycie broni palnej. Pytaniem pozostaje, czy, zaproponowany w projekcie, sposób postępowanie uprawnionego przed użyciem broni palnej, tj. wezwaniem – po uprzednim okrzyku identyfikującym - do zachowania zgodnego z prawem, a w szczególności do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności człowieka, zaniechania ucieczki, odstąpienia od bezprawnych działań lub użycia przemocy, a następnie w razie niepodporządkowania się ww. wezwaniom zagrożeniem „Stój – bo strzelam”, jest wystarczającym ostrzeżeniem o użyciu broni palnej. Pamiętać należy tu, że uprawniony będzie mógł oddać strzał ostrzegawczy, jeżeli nie będzie on stanowił zagrożenia dla osób postronnych i według oceny uprawnionego będzie mógł przynieść pozytywny skutek.

Zgodzić się natomiast należy, że rekomendacje ONZ oraz projekt założeń wydają się mieć zbieżną treść zezwalając uprawnionym na odstępianie od ostrzeżenia osoby o użyciu broni palnej, w sytuacji, gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia osoby.

5) Brak zgody na propozycję skrócenia i ujednoczenia procedury przed użyciem broni palnej. Nie do przyjęcia jest hipotetyczne uzasadnienie tej propozycji poprzez podwyższone ryzyko przestępczości o charakterze terrorystycznym, a także innego rodzaju przestępczości godzącej w bezpieczeństwo publiczne. Powoływanie się na abstrakcyjne zagrożenia, stało się w przeszłości niejednokrotnie usprawiedliwieniem wprowadzenia do systemów prawnych regulacji istotnie ograniczających prawa i wolności konstytucyjne → w obecnym stanie prawnym wszystkie służby mogą w określonych warunkach nie stosować procedury poprzedzającej użycie broni palnej, z tym że funkcjonariusze zobowiązani są do okrzyku, przykładowo: „Policja”, „Stój Straż Graniczna”; jedynie w przypadku BOR, użycie broni palnej nie musi być poprzedzone okrzykiem. Wskazane w projekcie przypadki, kiedy uprawniony może odstąpić od procedury poprzedzającej użycie broni palnej, tj. w sytuacji bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego, wydają się być uzasadnione, jak również wpisują się w rekomendacje ONZ.

6) Pominięcie regulacji zawartych w ustawie – Prawo przewozowe, dotyczących doprecyzowania art. 33a ustawy z dnia 15 listopada 1984r. Prawo przewozowe (Dz. U. z 2000r. Nr 50, poz. 601, z późn. zm.) w zakresie dodatkowych uprawnień osób dokonujących kontroli dokumentów przewozu osób lub bagażu, w przypadku ujęcia podróznego - aktualne pozostaje stanowisko MI z dnia 15 kwietnia 2011r. (znak: ML-2mr-024-20/2011), przekazane Sekretarzowi Zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

Z dniem 1 marca 2011r. kontrolerzy biletów otrzymali prawo do ujęcia podróznego w przypadku łącznego zaistnienia dwóch przesłanek: niezapłacenia należności oraz nieokazania dokumentu. Zatem w przypadku wystąpienia obydwu przesłanek, kontroler biletów ma prawo (nie obowiązek) do udaremnienia podróznemu opuszczenia środka transportu (podjęcia niezbędnych działań) w celu niezwłocznego oddania w ręce Policji lub innych organów porządkowych, które mają zgodnie z przepisami prawo zatrzymania podróznego i podjęcia czynności zmierzających do ustalenia jego tożsamości. Ujęcie powinno wiązać się z podjęciem działań adekwatnych do zaistniałej sytuacji (zachowania podróznego), niezbędnych do zapewnienia pozostania podróznego w miejscu przeprowadzania kontroli, bądź w innym miejscu wskazanym przez kontrolera do czasu przybycia uprawnionych organów porządkowych. Przyjęte rozwiązanie ma na celu wyegzekwowanie realizacji umowy cywilnoprawnej, a skorzystanie z instytucji „ujęcia” ma na celu ustalenie tożsamości podróznego.

7) Zastrzeżenia w zakresie rozszerzenia uprawnień Straży Leśnej, PSR, PSL, BOR, Inspekcji Transportu Drogowego, ABW, AW, SOK o możliwość użycia „przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej” - rozszerzenie uprawnień w tym zakresie w rzeczywistości poprawi bezpieczeństwo samego uprawnionego, jak też osoby w stosunku do której takiego śpb się użyje, przykładowo użycie tzw. tasera w celu obezwładnienia osoby już z samego założenia jest bezpieczniejsze od użycia broni palnej. Podkreślenia wymaga, że *przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej*, używa się, jeżeli użycie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo może okazać się nieskuteczne. Jest to więc środek, którego używa się ostatecznie przed użyciem broni palnej. Ponadto należy wskazać, że Inspekcja Transportu Drogowego jest uprawniona do stosowania tych środków (art. 58 ust. 1 pkt 2 ustawy o transporcie drogowym).

8) Zakres środków przymusu bezpośredniego, które można stosować każda z formacji, powinien być szczegółowo omówiony w oparciu o rzeczywiste potrzeby i możliwości każdej z nich – jak wskazano w projekcie uprawniony ma prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu w związku z realizacją zadań wynikających z poszczególnych ustaw pragmatycznych. Rozszerzenie prawa do użycia większej liczby środków przymusu bezpośredniego nie koniecznie musi oznaczać wzrostu represyjności. Należy pamiętać, że uprawniony używając środków przymusu bezpośredniego musi kierować się określonymi zasadami, w tym m.in.: używać ich w sposób niezbędny do osiągnięcia określonego w ustawie celu, adekwatnie do stopnia zagrożenia, zachowując ostrożność, uwzględniając ich właściwości mogące stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia, kierując się wyborem środka o realnie najmniejszej dolegliwości, a także używać ich w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę. Wyposażenie więc funkcjonariusza w różne środki przymusu bezpośredniego pozwoli mu zastosować adekwatny do okoliczności środek przymusu bezpośredniego, jak również może przyczynić się do opóźnienia użycia broni palnej.

9) Potrzeba szerszego wyjaśnienia okoliczności nieszczęśliwych wypadków i przekroczenia uprawnień w kontekście używania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej - w projekcie szczegółowo określono sposób postępowania po użyciu śpb i broni palnej, w szczególności dokumentowanie, obowiązki położonych, sytuacje kiedy należy powiadamiać prokuratora; należy także pamiętać o ponoszeniu przez funkcjonariusza odpowiedzialności karnej za przekroczenie uprawnień.

9. Rzecznikiem Praw Obywatelskich:

Brak stanowiska.

10. Rzecznikiem Praw Dziecka:

Brak stanowiska.

11. Prokuratorem Generalnym:

Brak uwag.

12. Krajową Radą Sądownictwa:

Brak uwag.

13. Biurem Bezpieczeństwa Narodowego:

Uwagi zgłoszone przez BBN dotyczyły:

1) Rozważenia doprecyzowania nakazu, zgodnie z którym użycie broni palnej powinno następować „w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni palnej” – nałożenie takiego obowiązku może być nieproporcjonalne w stosunku do zagrożenia, któremu użycie broni palnej ma zapobiec (np. zapobieżenie pozbawienia życia zakładników lub detonacji ładunków wybuchowych) → proponowana zasada jest ogólną dyrektywą, jaką należy kierować się przy użyciu broni palnej. Zasada ta koreluje z Wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 października 2002r. (sygn. K 36/00) oraz z art. 2 ust. 2 *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993r. Nr 61, poz. 284, z późn. zm.)*, gdzie zostały określone okoliczności usprawiedliwiające użycie siły mogącej spowodować, jako

niezamierzone następstwo, pozbawienie życia.

W uzasadnieniu do wyroku K 36/00, TK odnosząc się do zarzutu Komisji Wykonawczej NSZZ Policjantów, iż warunki użycia broni palnej przez policjantów nie zapewniają policjantom ochrony prawa do życia w stopniu gwarantowanym każdemu człowiekowi przez art. 2 Konwencji (nawet w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia policjant nie może użyć broni z zamiarem pozbawienia napastnika życia), wskazał, że zgodnie z art. 2 ust. 2 Konwencji: "Pozbawienie życia nie będzie uznane za sprzeczne z tym artykułem, jeżeli nastąpi w wyniku bezwzględnie koniecznego użycia siły: a) w obronie jakiegokolwiek osoby przed bezprawną przemocą; b) w celu wykonania zgodnego z prawem zatrzymania lub uniemożliwienia ucieczki osobie pozbawionej wolności zgodnie z prawem; c) w działaniach podjętych zgodnie z prawem w celu stłumienia zamieszek lub powstania". Brzmienie przepisu wskazuje, iż w Konwencji nie ma mowy o "dopuszczeniu" czy też "zezwoleniu" na pozbawienie życia człowieka w okolicznościach wskazanych w ust. 2. W cytowanym przepisie wymieniono sytuacje, w których pozbawienie życia nie narusza art. 2 Konwencji, gdyż jest niezamierzone i usprawiedliwione szczególnymi okolicznościami. Odmienna interpretacja, pozostawałaby w sprzeczności z literalnym brzmieniem tego przepisu i logiką. Art. 2 Konwencji, a zwłaszcza wyjątki wymienione w ustępie drugim muszą być interpretowane ściśle.

Interpretacja art. 2 ust. 2 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności nie może być ponadto dokonana bez odwołania się do treści jej art. 2 ust. 1. Przepis ten formułuje przede wszystkim zakaz umyślnego pozbawienia życia, wyjąwszy przypadki wykonania wyroku sądowego skazującego za przestępstwo, za które prawo przewiduje taką karę. Jest to jedyna sytuacja, gdy usprawiedliwione zostaje zamierzone pozbawienie życia innego człowieka. Nie ma podstaw do rozszerzania tego wyjątku na sytuacje określone w art. 2 ust. 2 Konwencji. Dlatego nieuprawniony jest pogląd, że art. 2 ust. 2 Konwencji formułuje trzy wyjątki od zakazu zamierzonego pozbawienia życia i uśmiercenie człowieka, w wymienionych tam sytuacjach, nie jest uznawane za naruszenie Konwencji, choćby było umyślne" (por. P. Hofmański, Konwencja Europejska a prawo karne, TNOiK, Toruń 1995, s. 143 i n.).

Niewątpliwie zatem, w art. 2 ust. 2 Konwencji określono okoliczności, które usprawiedliwiają użycie siły mogące spowodować, jako niezamierzone następstwo, pozbawienie życia; "Pozbawienie życia nie będzie uznane za sprzeczne z tym artykułem, jeżeli nastąpi w wyniku bezwzględnie koniecznego użycia siły...". Za taką zawężającą wykładnią art. 2 Konwencji przemawia orzecznictwo strasburskie (McCann i inni v. Wielka Brytania, Steward v. Wielka Brytania, Denizci i inni przeciwko Cyprowi).

2) Wprowadzenie niezdefiniowanego pojęcia „specjalistycznej broni palnej wyposażonej w celownik optyczny” umożliwia użycie wielu rodzajów broni palnej bez potrzeby stosowania procedury ostrzegawczej tylko z tego powodu, że dana broń została wyposażona w celownik optyczny (np. broni krótkiej) – sformułowanie „użycie specjalistycznej broni palnej wyposażonej w celownik optyczny oraz przy jego wykorzystaniu”, co oznacza, że aby strzał mógł być uznany za oddany z broni specjalistycznej muszą być spełnione dwa warunki: broń musi być wyposażona w celownik optyczny a strzał musi być oddany z wykorzystaniem tego celownika, a więc ze znacznej odległości. Uniemożliwia to praktycznie wykorzystanie wszelkiego rodzaju broni krótkiej, której celność jest w omawianym przypadku zbyt mała. W projekcie doprecyzowano podmioty uprawnione do użycia tej broni oraz okoliczności w jakich może być użyta.

Rekomendacja Stowarzyszenia Euro – Atlantyckiego, przekazana przez BBN:

1) Wprowadzenie w przepisach regulujących użycie broni palnej przez policjantów, możliwości oddania „strzału ratunkowego” przez strzelca wyborowego. Powinno to nastąpić w drodze wprowadzenia kontratypu, w ramach którego strzelec wyborowy może oddać strzał (na rozkaz dowódcy) bez konieczności ostrzeżenia o użyciu broni palnej i nie będąc związany zasadą wyrządzenia jak najmniejszej szkody osobie, przeciwko której użyto broni. Sytuacja taka byłaby prawnie dopuszczalna w przypadku bezpośredniego zagrożenia dla życia i zdrowia ludzkiego, gdy łagodniejsze środki przymusu okazały się niewystarczające (bezskuteczne) lub też ich zastosowanie byłoby przeciwnie skuteczne.

Rozwiązanie takie jest zgodne z art. 38 Konstytucji RP, nakazującym ochronę życia ludzkiego, ponieważ „strzał ratunkowy” jest działaniem ukierunkowanym na ratowanie życia ofiary zagrożonego przez napastnika, a także z art. 2 ust. 3 EKPCz, gdzie przewidziano możliwość pozbawienia życia w obronie jakiegokolwiek osoby przed bezprawną przemocą, jak również z *Podstawowymi zasadami użycia siły i broni palnej* ... Powyższa propozycja pozwoliłaby na zwiększenie efektywności działań Policji w ratowaniu ludzkiego życia zagrożonego działaniami przestępczymi (terrorystycznymi), a tym samym zapewniłaby bezpieczeństwo prawne funkcjonariuszowi realizującemu zadanie → stanowisko zostało przedstawione przy omówieniu uwag BBN.

14. Kancelarią Sejmu:

Uwagi zgłoszone przez Szefa Kancelarii Sejmu dotyczyły kwestii związanych bezpośrednio z funkcjonowaniem Straży Marszałkowskiej, tj.:

1) Przyznanie strażnikom Straży Marszałkowskiej uprawnień do użycia urządzeń i środków służących do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych, przy czym użycie tych urządzeń i środków miałyby miejsce w granicach terenów chronionych przez Straż Marszałkowską – z katalogu środków przymusu bezpośredniego wyłączone kolczatki drogowe połączone z gruntem oraz zintegrowane ze szlabanem, a także inne przedmioty umożliwiające zatrzymanie pojazdów, wykorzystywanych na obszarach i w obiektach podlegających ochronie. Używanie takich zabezpieczeń powinno odbywać się łącznie z umieszczeniem stosownej informacji o tym fakcie. Wskazane powyżej urządzenia i przedmioty używane tylko i wyłącznie w celu zapewnienia porządku i bezpieczeństwa ochraniających obszarów i obiektów nie mogą być uznane za śpb dlatego, że są w stałym użyciu i jest ono prewencyjne, co jest sprzeczne z ogólnymi zasadami użycia śpb wynikającymi z projektu.

2) Przedstawiono propozycje nowelizacji art. 128 ustawy o Biurze Ochrony Rządu w zakresie:

a) wymogów kwalifikacyjnych oraz trybu przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego do Straży Marszałkowskiej (ze względu na wątpliwości natury konstytucyjnej w zakresie możliwości określenia przez Marszałka Sejmu – w drodze zarządzenia – kwestii dotyczących postępowania kwalifikacyjnego),

b) wprowadzenia regulacji, że komendant Straży Marszałkowskiej, mógłby w wyjątkowych wypadkach wyrażać zgodę na wykonywanie czynności służbowych przez strażnika w ubiorze innym niż umundurowanie,

c) wskazania w delegacji ustawowej, że minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór umundurowania oraz odznaki strażnika Straży Marszałkowskiej „w porozumieniu” z Szefem Kancelarii Sejmu, a nie jak zaproponowano w projekcie „po zasięgnięciu opinii” Szefa Kancelarii

Sejmu.

Propozycje przedstawione w pkt 2 lit. a i b nie wiążą się bezpośrednio z zakresem przedmiotowym projektu założeń, niemniej na konferencji uzgodnieniowej, po konsultacji RCL, zostały one przyjęte.

Uwzględnienie uwagi, dotyczącej formy współuczestnictwa Szefa Kancelarii Sejmu w wydaniu rozporządzenia (obecnie art. 128 ust. 6 ustawy o BOR), nie została uwzględniona, ponieważ Szef Kancelarii Sejmu nie jest podmiotem, któremu Konstytucja nie przyznaje uprawnień do stanowienia aktów wykonawczych.

15. Radą Legislacyjną:

Uwag zgłoszone przez Radę Legislacyjną dotyczyły:

1. Wyjaśnienie relacji pomiędzy „superustawą” a ustawami pragmatycznymi → na konferencji uzgodnieniowej przyjęto, dla zachowania zasady kompletności regulacji, że całość zagadnień związanych z użyciem środków przymusu bezpośredniego i broni palnej zostanie uregulowana w jednej ustawie, natomiast w ustawach pragmatycznych będą wprowadzone zmiany o charakterze dostosowawczym.

2. Propozycji określenia, że „uprawnionym” jest „osoba upoważniona (...)”, zamiast „upoważniony”, co nie jest trafne językowo, zwłaszcza, że takie ujęcie, zostało zaproponowane np. w przypadku „przełożonego” → uwaga uwzględniona, aczkolwiek proponowane określenie podmiotu w definicji pojęcia „uprawniony” nie ogranicza się jedynie do wyrazu „upoważniony”, ale uwzględniało również kategorie osób, wskazanych w poszczególnych literach tego punktu. W związku z tym przez uprawnionego rozumiano np. upoważnionego (...) funkcjonariusza (...), upoważnionego (...) żołnierza (...).

3. Potrzeby doprecyzowania definicji „konwoju” o element „przemieszczania się” - w jęz. polskim „konwój” jest używany w odniesieniu do zachowań, które polegają na przemieszczaniu się z jednego miejsca w drugie → w rezultacie prac nad niniejszym projektem zrezygnowano z definiowania tego pojęcia, jako funkcjonującego obecnie w przepisach pragmatycznych służb i nie budzącego wątpliwości.

4. Propozycji wprowadzenia w wyjaśnieniu znaczenia „użycia śpb” i „wykorzystania śpb”, w miejsce wyrazów „użycie” i „wykorzystanie” wyrazu „zastosowanie”, ponieważ obecnie trudno nazwać to definicją → uwaga uwzględniona, aczkolwiek podkreślenia wymaga celowe rozróżnienie „użycia” i „wykorzystania” śpb lub broni palnej, które znajduje swoje odzwierciedlenie w projekcie, przede wszystkim w rozróżnieniu przypadków użycia/wykorzystania śpb lub broni palnej.

5. Przedstawienie wyczerpującego katalogu wyłączeń poszczególnych sfer regulujących użycie przymusu bezpośredniego z zakresu przedmiotowego projektu np. postępowanie egzekucyjne w administracji → uwaga uwzględniona, dodatkowo wyłączono: ustawę o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawę o ochronie zwierząt, przepisy ustawy o Straży Granicznej w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej wobec statków morskich i powietrznych oraz włączono regulacje zawarte w ustawie – Prawo lotnicze (art. 116). Z zakresu podmiotowego wyłączono funkcjonariuszy i żołnierzy państw obcych.

6. Wątpliwości w zakresie spełnienia wymogu zasady proporcjonalności, przez nw. propozycje:

- odstąpienie od wezwania do zachowania zgodnego z prawem lub od uprzedzenia o użyciu śpb, w sytuacji gdy zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla m.in. chronionego obiektu, mienia albo konwoju, co stanowi zaburzenie konstytucyjnej hierarchii dóbr, dając pierwszeństwo ochronie mienia nad ochroną zdrowia i życia ludzkiego → zaproponowano nowe rozwiązania.

- dopuszczalność jednoczesnego użycia lub wykorzystania różnych śpb – projektowana regulacja nie stawia tutaj żadnej wyraźnej granicy jednoczesnego używania śpb oraz nie zwiera zastrzeżenia, iż niektórych śpb nie wolno łączyć → podjęcie decyzji o zastosowaniu któregośkolwiek z śpb ma na celu osiągnięcie konkretnego rezultatu, przy możliwie najmniejszej dolegliwości dla osoby, wobec której zostały one zastosowane. Od użycia odstępuje się, gdy cel został osiągnięty. Brak katalogu wyłączeń jednoczesnego użycia różnych śpb, wynika z potrzeby zachowania możliwości jak największej elastyczności stosowania takiego rozwiązania w celu osiągnięcia określonych celów.

Niemniej, należy wskazać, że w obecnie obowiązujących przepisach wyłączenie takie występuje w odniesieniu do pałki służbowej, której nie można stosować w przypadku, gdy zastosowano już kajdanki, prowadnicę, kaftan bezpieczeństwa, pas obezwładniający, siatkę obezwładniającą lub paralizator elektryczny (np. SG, BOR, pracownicy ochrony mienia, ŻW, SW, Służba Celna). Wyłączenie takie zostało przeniesione na grunt projektu założeń .

7. Potrzeba jasnego i precyzyjnego zdefiniowania pojęć: „pokonania biernego oporu”, „pokonania czynnego oporu”, „przeciwdziałania czynnościom zmierzającym do autoagresji osoby”, ponieważ w aktualnym brzmieniu mogą prowadzić do niezgodności tak sformułowanego przepisu z art. 2, 31 ust. 3 oraz 41 ust. 1 Konstytucji → sformułowania „bierny opór”, „czynny opór” funkcjonują w obecnie obowiązujących przepisach prawa. Ponadto, wydaje się, że w rozstrzygnięciu czy dane zachowanie się osoby stanowi bierny czy też czynny opór, należałoby się kierować przesłankami wynikającymi z analizy językowej tych pojęć, ponieważ trudno byłoby stworzyć katalog stanów faktycznych, będących desygnatami tych nazw. Z kolei pojęcie „autoagresja osoby” funkcjonuje obecnie w ustawie o Służbie Więziennej, w kontekście prewencyjnego użycia środków przymusu bezpośredniego.

8. Potrzeba doprecyzowania katalogu środków przymusu bezpośredniego, w szczególności: „środków technicznych zapobiegających nawoływaniu do buntu lub nieposłuszeństwa”, „środków powodujących dysfunkcję niektórych zmysłów lub organów ciała o właściwościach obezwładniających, łzawiących, ogłuszających lub oślniewających”, „przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej”- ogólne określenie śpb, bez ich odpowiedniego sprecyzowania, może naruszać zasadę ustawowej ingerencji w prawa i wolności jednostek → przedstawiono nową propozycję nazewnictwa środków przymusu bezpośredniego, tj. „środki techniczne w postaci maski albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos, lub zestawu głośnikowego oraz „chemiczne środki obezwładniające w postaci: ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, plecakowych miotaczy substancji obezwładniających, broni gazowej oraz innych urządzeń przeznaczonych do miotania środków chemicznych”. W odniesieniu do nazwy „przedmioty przeznaczone do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej” (obecnie funkcjonujących, w przypadku większości służb, pod nazwą „paralizatory elektryczne”) wyjaśnienia wymaga, że śpb o takiej nazwie występują w ustawie o strażach gminnych, a ujednoclenie nazewnictwa w tym przypadku stanowi dostosowanie do pojęć używanych w ustawie o broni i amunicji.

9. Potrzeba wprowadzenia parametrów technicznych „środków powodujących dysfunkcję niektórych

zmysłów lub organów ciała”, tak by powodując określoną skuteczność ich użycia, nie starzały jednocześnie bezpośredniego niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia → nazwa wymienionego środka przymusu bezpośredniego została zmieniona na „chemiczne środki obezwładniające w postaci: ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, plecakowych miotaczy substancji obezwładniających, broni gazowej oraz innych urządzeń przeznaczonych do miotania środków chemicznych”.

10. Zastrzeżenia w zakresie spełnienia wymogu proporcjonalności w odniesieniu do procedury postępowania po użyciu śpb oraz broni palnej – dotyczy możliwości odstąpienia od obowiązku udzielenia pierwszej pomocy w przypadku gdy jej udzielenie spowoduje zaniechanie czynności ochronnych wobec ważnych obiektów, urządzeń albo konwoju. Dowodzi to preferowania ochrony mienia przed dobrem człowieka, którym jest zdrowie i życie. W opinii RL odstąpienie od udzielenia pierwszej pomocy może nastąpić tylko w dwóch sytuacjach:

- gdy pomoc została udzielona przez inną osobę,
- gdy osoba wyraża sprzeciw na jej udzielenie (powinno być: sprzeciwia się jej udzieleniu).

Na konieczność udzielenia pierwszej pomocy najszybciej jak to możliwe wskazuje również par. 5 pkt c *Zasad użycia siły i broni palnej ...*

Kwestia ta (wraz z przypadkami odstąpienia od zabezpieczenia miejsca zdarzenia) została także podkreślona przez Helsińską Fundację Praw Człowieka.

→ W aktualnym stanie prawnym funkcjonariusz BOR może odstąpić, od udzielenia pierwszej pomocy, w przypadku gdy udzielenie pomocy może zagrozić bezpieczeństwu osób, obiektów i urządzeń znajdujących się pod ochroną Biura Ochrony Rządu (dotyczy to zarówno użycia śpb jak i broni palnej). Należy także dodać, że zgodnie z projektem, uprawniony w przypadku odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy ma obowiązek zapewnić udzielenie medycznych czynności ratunkowych, co wydaje się wypełniać postulat wynikający z prr. 5 pkt c *Zasad użycia siły i broni palnej ...*

Ponadto zasadne jest utrzymanie możliwości odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy, gdy udzielenie jej może zagrozić życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu uprawnionego lub innej osoby, ponieważ uprawniony z narażeniem zdrowia i życia musiałby udzielić pomocy poszkodowanemu, co budzi wątpliwości, czyje dobro chronione prawem jest ważniejsze: uprawnionego czy osoby wobec której użyto śpb lub broni palnej.

11. Zastrzeżenia do propozycji, aby Policja była informowana o każdym przypadku użycia broni palnej przez funkcjonariuszy innych służb - niejasny jest cel takiego rozwiązania, zwłaszcza, że prawo poszczególnych służb do używania broni palnej ma charakter autonomiczny i w tym sensie Policja nie odgrywa nadrzędnej roli w stosunku do przedstawicieli innych służb mundurowych, a argument, że realizuje ona zadania na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego odnosi się do pozostałych formacji, na których miałby spoczywać projektowany obowiązek informacyjny.

Kwestia ta została także podkreślona przez Helsińską Fundację Praw Człowieka.

→ w projekcie wprowadzono rozwiązanie, zgodnie z którym, jeżeli w wyniku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej wystia u osoby objawy wymagające zapewnienia kwalifikowanej pierwszej pomocy albo nastąpiła śmierć osoby lub wyrządzona została szkoda w mieniu znacznej wartości – uprawniony informuje o zaistniałym zdarzeniu właściwą miejscowo jednostką Policji, a w przypadku żołnierza - Żandarmerię Wojskową; w przypadku służb posiadających uprawnienia do prowadzenia czynności dochodzeniowo – śledczych będą one powiadamiały tylko właściwego miejscowo prokuratora.

12. Wątpliwości w zakresie spełnienia wymogu proporcjonalności w odniesieniu do możliwości użycia broni palnej wobec osoby, m.in. gdy dochodzi do zamachu na ważne obiekty oraz urządzenia, konwój oraz nienaruszalność granicy państwowej - projekt dopuszcza użycie broni palnej wobec osoby (czego konsekwencją najczęściej będzie uszczerbek na zdrowiu lub utrata życia) dla ochrony wartości (obiektów, urządzeń, nienaruszalności granicy), które w aksjologicznej hierarchii konstytucyjnej stoją niżej od życia i zdrowia jednostek. Przypadek ten budzi także zastrzeżenia w zakresie zgodności z międzynarodowymi standardami ochrony praw i wolności człowieka (art. 2 ust. 2 EKPCz). Generalnie, projekt powinien odzwierciedlać zasady odnoszące się do użycia siły i broni palnej, zawarte w:

- Podstawowych zasadach Narodów Zjednoczonych użycia siły oraz broni palnej przez funkcjonariuszy porządku publicznego, przyjęte 7 września 1990r. na Ósmym Kongresie w Sprawie Zapobiegania Przestępczości i Postępowania z Przestępcami,

- zaleceniach Komitetu Ministrów Rady Europy (2001r.).

→ Przypadki, określające możliwość użycia broni palnej w celu odparcia zamachu na ważne obiekty lub urządzenia, konwój oraz ochronę granicy państwowej, zostały sformułowane na podstawie obowiązujących przepisów i jak dotąd nie budziły wątpliwości. Eliminacja możliwości użycia broni palnej w przypadku ochrony obiektów, urządzeń może prowadzić do sytuacji, w których zagrożone będzie życie wielu osób np. w przypadku zamachu na obiekt jakim jest skład odpadów radioaktywnych lub transport tego typu materiałów, którego skutkiem byłoby nieodwracalne skażenie terytorium zamieszkiwanego przez ludzi, a tym samym doprowadzenie do co najmniej utraty zdrowia.

13. Rozwiązanie umożliwiające użycie broni palnej wobec kobiet o widocznej ciąży, osób których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat oraz osób o ograniczonej sprawności, gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby oznacza regres przełamujący dotychczasową zasadę dopuszczającą możliwość użycia broni palnej wobec tych osób w ściśle określonych przypadkach. Projektowana podstawa jest zbyt ogólna i ma charakter ocenny, co może prowadzić do przekraczania uprawnień przez funkcjonariuszy.

→ stanowisko w tej sprawie zostało przedstawione przy omówieniu uwag Helsińskiej Fundacji Ochrony Praw Człowieka. Przesłanka „*gdy zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia*”, występuje w obecnie obowiązujących przepisach, zwłaszcza w kontekście wyłączenia procedury poprzedzającej użycie broni palnej.

14. Negatywna ocena propozycji rezygnacji ze strzału ostrzegawczego przed użyciem broni palnej.

W ocenie RL niebezpieczeństwo rykoszetu powinno się raczej minimalizować tworzeniem odpowiednich warunków do rozwijania umiejętności właściwego posługiwania się bronią palną przez uprawnionych funkcjonariuszy, a nie rezygnacją rozwiązania, pełniącego ważną funkcję prewencyjną i będącą ostatnim sugestywnym ostrzeżeniem przed możliwością użycia broni palnej; ważnym argumentem w negatywnej ocenie tej propozycji są także standardy użycia broni palnej, wypracowane przez ETPCz m.in. w oparciu o ONZ – owskie zasady użycia siły oraz broni palnej.

Właściwszym rozwiązaniem od zupełnego zrezygnowania z procedury strzału ostrzegawczego byłoby utrzymanie jako zasady, z wyraźnym zastrzeżeniem o możliwości odstąpienia od tej procedury w pewnych wyjątkowych i sprecyzowanych w ustawie sytuacjach.

→ stanowisko w tej sprawie zostało przedstawione przy omówieniu uwag Helsińskiej Fundacji Ochrony

Praw Człowieka. Ponadto należy wskazać, że propozycja rezygnacji ze strzału ostrzegawczego nie jest spowodowana brakiem umiejętności funkcjonariuszy w zakresie właściwego posługiwania się bronią, lecz miejscem użycia broni palnej, dlatego też projekt daje możliwość wykorzystania broni palnej w celu oddania strzału ostrzegawczego. Wątpliwe wydaje się także, aby w rezultacie doskonalenia umiejętności funkcjonariuszy możliwe byłoby zapobieżenie przypadkom rykoszetu lub spowodowania uszczerbku na zdrowiu przez wystrzelony w powietrze pocisk. Należy pamiętać także o postępującej urbanizacji, a także że strzał taki może spowodować otwarcie skutecznego oddania strzału w kierunku funkcjonariusza, w czasie gdy ten będzie wykonywał procedurę strzału ostrzegawczego.

15. Potrzeba doprecyzowania przypadku zezwalającego na wyłączenie procedury poprzedzającej użycie broni palnej w sytuacji:

1) „użycia specjalistycznej broni palnej wyposażonej w celownik optyczny oraz przy jego użyciu”, o jakie sytuacji tutaj chodzi i kiedy oraz przez kogo dozwolone jest użycie takiej specjalistycznej broni → kwestia ta została wyjaśniona przy omówieniu uwag BBN. Przypadek ten dotyczy użycia broni palnej przez strzelca wyborowego. O specyfice takiego strzelca decyduje wyposażenie jego broni palnej w celownik optyczny, umożliwiający precyzyjne oddanie strzału z dużej odległości w celu ratowania życia ludzkiego, bezpośrednio zagrożonego przez napastnika; doprecyzowano przepisy w tym zakresie;

2) „gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia” - jest to formuła ocenna, stwarzająca niebezpieczeństwo nadużywania uprawnień przez funkcjonariuszy.

→ Negowana formuła występuje w obecnie obowiązujących przepisach, dotyczących użycia broni palnej m.in. Policji, SG, BOR, ABW, CBA. Jednocześnie należy wskazać na trudność w określeniu zamkniętego katalogu takich przypadków.

16. W odniesieniu do przypadków wyłączających procedurę poprzedzającą użycie broni palnej przez pododdział zwarty, propozycja rezygnacji tylko z powinności zagrożenia użycia broni palnej, w sytuacji, gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby. Wezwanie do zachowania zgodnego z prawem, a zwłaszcza porzucenia broni lub niebezpiecznych przedmiotów oraz zaniechania bezprawnych działań lub stosowania przemocy, może okazać się skutecznym środkiem, mimo swej nieradykalności → rozwiązanie oparte zostało na obecnie obowiązujących przepisach dotyczących użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe SG. W sytuacji gdy zwłoka w użyciu broni palnej groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego, dowódca obowiązany jest tylko do wydania polecenia oddania strzałów ostrzegawczych w sposób nie zagrażający życiu lub zdrowiu ludzkiemu (§ 26 ust. 2 rozporządzenia RM w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej ...).

17. Zastrzeżenia w zakresie rezygnacji z dokumentowania prewencyjnego użycia środków przymusu bezpośredniego w Służbie Więziennej, z wyjątkiem gdy nastąpiło zranienie lub inne uszkodzenie albo śmierć osoby. Prowadzenie dokumentacji na okoliczność wszelkiego użycia śpb mogłoby mieć dodatkowe znaczenie dla celów penitencjarnych, związanych zwłaszcza ze stosowaniem środków probacyjnych, a także służyłoby kontroli ich stosowania przez funkcjonariuszy SW w stosunku do osób osadzonych. Ponadto, brak jest wyraźnego uzasadnienia, by SW jako jedyna formacja spośród zobowiązanych do dokumentowania czynności użycia śpb i broni palnej była częściowo zwolniona z tego obowiązku → na wniosek Służby Więziennej pozostawiono dotychczasowe rozwiązania, które są zgodne z obecnym stanem prawnym.

18. Wzrost represyjności zasad użycia śpb i broni palnej, co przejawia się m.in.:

- szerokimi uprawnieniami w zakresie użycia śpb i broni palnej w porównaniu z innymi krajami UE, zwłaszcza Policji,

- wprowadzeniem nowych śpb, tj. środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów budowlanych oraz chemicznych i pirotechnicznych środków pozoracji pola walki, z jednoczesną rezygnacją przez niektóre służby ze środków o mniejszym stopniu dolegliwości, np. rezygnacja CBA z kolczatki drogowej, ABW z kaftana bezpieczeństwa i pasa obezwładniającego,

- przyznaniem uprawnień do użycia śpb służbom, które aktualnie takich uprawnień nie posiadają, tj. AW, SKW, SWW.

→ Wydaje się, że nie uwzględniona została tu skala rzeczywistej brutalizacji środowisk przestępczych, w tym grup nieletnich sprawców przestępstw, jak również doświadczeń zebranych przez formacje policyjne krajów UE w trakcie tłumienia wybuchających w ostatnim czasie zamieszek społecznych w Paryżu czy w Londynie. Przebieg tych wydarzeń jednoznacznie wskazuje na zależność między skutecznością działań służb porządkowych i zakresem posiadanych przez nie uprawnień a szybkością podjęcia decyzji o ich wykorzystaniu. Dodatkowo analiza przebiegu tych zdarzeń wskazuje, że jednym z powodów zwiększonej brutalizacji ich przebiegu był udział w nich w charakterze podżegaczy członków młodzieżowych grup przestępczych.

Trudno także zgodzić się z twierdzeniem, że rozszerzenie uprawnień do używania niektórych śpb przez inne służby jak SWW oraz SKW prowadzi do zwiększenia represyjności. Wyposażenie tych służb w nowe uprawnienia jest bowiem jednoznaczne z nałożeniem na ich funkcjonariuszy nakazu stosowania najmniej dotkliwego środka w celu osiągnięcia zakładanego rezultatu. Stosowanie śpb pozwala na podjęcie wcześniejszej zdecydowanej reakcji przez funkcjonariusza tych służb i nie dopuszczenie do dalszej eskalacji zdarzenia, a tym samym zapobieżenia sytuacji, kiedy funkcjonariusz będzie zmuszony do użycia broni palnej. Tak więc propozycję wyposażenia powyższych formacji w śpb należy uznać za próbę wprowadzenia zasady proporcjonalności w ich działaniach, a nie wzrostu represyjności. Ponadto wskazać należy, że AW posiada obecnie uprawnienia do użycia środków przymusu bezpośredniego (art. 43 ust. 1 ustawy o ABW i AW). Podobne uprawnienia przysługują SKW i SWW na podstawie art. 44 ustawy o SKW i SWW.

19. Projekt skupia się niemal wyłącznie na ocenie planowanej reformy użycia śpb i broni palnej z punktu widzenia jej praktycznej użyteczności i skuteczności, pomijając zupełnie kwestię wpływu na stan praw i wolności obywatelskich, co jest sprawą kluczową i nie może pozostawać bez rzetelnej oceny. Jednorodność kierunku projektowanej reformy, której nie towarzyszą żadne propozycje wzmocnienia ochrony prawnej obywateli nasuwa refleksję o naruszeniu stanu właściwej równowagi między tą sferą, a koniecznością zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego, w tym przy użyciu środków ingerujących w wolności i prawa obywatelskie → Po każdym „skutkowym” przypadku użycia śpb i po każdym przypadku użycia broni palnej (niezależnie od skutku) przełożony uprawnionego ma obowiązek ustalić, czy czynności te podjęte zostały zgodnie z prawem. Ponadto zawsze w przypadku skutkowego użycia śpb i broni palnej należy powiadomić prokuratora. Pamiętać należy także o odpowiedzialności karnej funkcjonariuszy publicznych za przekroczenie uprawnień (art. 231 k.k.).

Projekt założeń został zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, stosownie do postanowień *ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.)*. Projekt został także zamieszczony w BIP Rządowego Centrum Legislacji – zakładka Rządowy Proces Legislacyjny.

Projekt został umieszczony w Wykazie prac legislacyjnych i pozalegisacyjnych Rady Ministrów – poz. ZB7.